

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DEMİRTAŞ
CEYHUN

ASYA

Cumhuriyet
Kitapları

Roman

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

3. BASKI

YAYIN KURULU

Doğan HIZLAN (Başkan), Turhan GÜNAY (Başkan Yardımcısı),
Ataol BEHRAMOĞLU, Celal ÜSTER, Deniz KAVUKÇUOĞLU,
Deniz SOM, Egemen BERKÖZ, Erdal ATABEK, Fazilet KUZA

YAYIN YÖNETMENİ

Zeynep ATAYMAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Haydar BEY

GRAFİK TASARIM

Ahmet SUNGUR, Müge KAYGUSUZ

DÜZELTİ

Mine ŞİRLİN

DİZGİ/SAYFA DÜZENİ

Serpil ÜNAY

BASKI/CİLT

YAZIN BASIN YAYIN MATBAACILIK TRZ.TİC.LTD.ŞTİ.
Çiftelavuzlar Caddesi Maltepe Mahallesi Prestij İş Merkezi
No:27/806 Kat:9 Zeytinburnu / İstanbul

0212 565 01 22 – 0212 565 02 55 Sertifika No: I 2028

DAĞITIM

1. Baskı: *Ok Yayınları* 1970
2. Baskı: *Bilgi Yayınları* 1975
3. Baskı: Şubat 2010

Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Prof. Nurettin Mazhar Öktek Sk.

No:2 34381 Şişli - İstanbul

Tel : (0212) 343 72 74

Faks: (0212) 343 72 65

ckk@cumhuriyet.com.tr

www.kitap.cumhuriyeti.com.tr

Yayın Hakları Cumhuriyet Kitapları'na aittir.
Tanıtım amacı dışında izinsiz alıntı yapılamaz.

Demirteş Ceyhan

ASYA

1

Şose, kenti bir kuşak gibi saran kaysı bahçeleri bitince, birden yokuşa vuruyordu. Eteği diklemesine geçip tepeye varır varmaz da, kocaman gözlü, canavara benzer garip bir ev aniden çıkıveriyordu önüne.

Sağdan soldan devşirme taşlarla yapılmış, kaba, ilk bakışta insanı hörlendiriveren, iki katlı bir ev. Ne ki, odalarda döşemeyle tavanın arası neredeyse üç adam boyuna ulaştığından, evin yüksekliği eninin üç dört katını buluyor, bu yüzden olduğundan da yüksek görünüyordu uzaktan.

“Bildin mi bre kurban, biz evimizi acep niye getirip bu bozkırın ortasına, hem bu tepenin ardına diktik, hem de iki katlı? Acep niye yükselttik odaların duvarlarını üç adam boyu, hı? Bildin mi? Her yüzüne bir göz oymamızın sebebi acep nedir bre?”

Üst katta evin dört cephesinde de kocaman birer pencere boşluğu vardı. Akşam oldu mu, alacakaranlık bastırdı mıydı, camı silinmiş pırıl pırıl lambalar yakılır konulurdu bu boşluklara. Gündüzleri fıldır fıldır dönen canavarın gözleri, geceleyin de ateşböceği gibi göz kırpsın dursun, ışıyiversin. Bozkıra, koyu laciverdi karanlıkta nişan versin diye sanki. Gece demesin, gündüz demesin, kentin yerini işaretlesin.

Yalnızca yola bakan cephesine, bir pencere yapılmıştı alt katın. Tahta kepenkli. Geceleyin kapatılıp, sürgüsü sürülünce duvardan ayırt edilemezdi pek.

Bir dut fidanı dikilmişti evin hemen önüne. Yenileyin, belli. Eski yaprakları buruşmağa yüz tutmuş ya, filizlenmemiş henüz.

Evin gerisi, göz alabildiğine bozkırdı. Ağaçsızdı. Otsuzdu. Tek tük diken öbekleri vardı. Tepeler, birbirlerini örterekten art arda dizilivermişlerdi uzaklaştıkça hafiften eflatunlaşan bir bozlukta.

Bozkırın üzerine bakır bir tencere kapağı gibi örtülmüş göğün mavisi, bu kirli griliğe, bu bozluğa bulanmıştı da, çürümüştü sanki. Zehir yeşiline çalmıştı. Sıtma sarısından zehir yeşiline, bir madden parlaklığıyla dalgalanıp duruyordu. Dalgalanıyordu, dalgalanıyordu da, sis basmış gibi buğulanıveriyordu ufukta.

Hani, kulağını toprağa dayayıp da dinlemiyorsa, doludizgin duldalara kaçmış kurdun kuşun kıpırtısını yüreğinin içinde duymuyorsa, Tanrı bile inandıramazmış gibiydi kimseyi bu evrende küçük de olsa bir canlının var olabildiğine.

Öylesine sessiz...

Körfez yeşiline boyalı eski bir GMC kamyon, yokuşu keyifle kap-tırmış, tozu dumana kataraktan hızla çıkıyordu ki, tepeyi aşar aşmaz birden şaşırırverdi direksiyonun başındaki asker. Düşünmeden, iç-güdüsel bir tepkiyle frene bastı. Şöyle bir sağa sola yalpaladı yal-palamadı altındaki araba, bir küfür savurdu içinden hatırladı, he-men çekti ayağını frenden, inadına gaz verdi yokuş aşağı. Ta ilk gün-den bilirdi, çünkü bozkırın ortasına bir horoz gururuyula tünemiş bu garip simgenin, tepeyi aşar aşmaz, yolun ortasına bir çocuk saflığıyla fırlamış çıkmış gibi birden adamın karşısına dikilivereceğini. Bilir-di ya, ne ki, şaşırmamak, bir an için de olsa bozguna uğramamak el-de değil.

Nicedir onarılmamaktan yer yer oyulmuş, yarı kum yarı toprak şosede zıplaya zıplaya hızla geldi, aniden fren yaptı çitlerin önünde. Kıç, bir sağa bir sola gitti, zıngadak durdu. Ardından süzülüp ge-len apak toz bulutu, kamyonu pudraladı, geçti gitti dereye doğru.

Art arda birkaç kez kornaya bastı. İncecikti, kısık sesi. Boz-kırın sessizliğini bozmaktan ürkermiş gibiydi.

Tozun dinmesini bekledi bir süre, sonra solundaki pencereden başını çıkardı, motor kaputunun üzerine doğru uzanarakten evden bağırıldı iri iri.

“Babaaa!..”

Sustu, bekledi. Alabildiğine sessizdi bozkır.

“Abuzer Babaaa!..”

Bağırması bitmemişti ki, kapı ağır ağır açıldı büyük gıcırtilarla. Saçı sakalına karışmış, çakır gözlü bir ihtiyar çıktı, kapının önünde durdu bir an. Baktı. Tanır tanımaz da, beklettiği için üzülmüş utanmış gibi, telaşla koştu geldi kamyonun yanına, ağır tahta kapıyı ardında bir balyoz gibi bırakarak. Toprak rengi derileri çatlamış iri çıplak ayaklarını birbirine çarparaktan hazırola geçti, başı çıplaktı ya, selama durdu askerce.

“Hoş gelmişsen sen kurban,” dedi soluk soluğa.

“Hoş bulduk baba,” dedi direksiyonun başındaki asker. “Buyur bakalım bugünkü istihkakını. Biraz gevşek sanırım bugün kumanya, gayri kusura bakma.”

Uzandı, şoför mahallinin sağ penceresinden bir paket verdi.

“Abuzer baban kurban olsun sana e mi...” dedi ihtiyar adam. “Kusur da neymiş bre... Vay sağ olasın sen.”

Eski bir gazeteye sarılmış kumanyayı göğsüne bastırdı. Çakır gözlerinin içi gülerekten şükranla baktı bir süre gözlerinin içine.

“Hele soluklan bre kurban,” dedi coşkuyla, “Hele şöyle bir in de makinadan, beş dakika olsun soluklan bre...”

“Sağ ol baba. Akşam tatat yoklamasına yetişmeliyim, geciktim zaten. Başka zaman inşallah. Akşama evde misin sen hele? Sözün mözün yok ya Allah vere?”

Abuzer Baba, kumandayı göğsüne bastırmış, direksiyonun başındaki askerin gözlerinin içine gülerekten bakıyordu ya, gerçekte farkında bile değildi; gülüyor muydu? Niçin gülüyordu? Gülmesi gerekli miydi? İkiyüzlü bir gülme miydi yoksa gülmesi? Ne ki, gözlerini gözlerine dikmiş, çakılmış kalmıştı. Minnettardı. Borçluydu. Borçlu olmasına, borçlu bırakılmasına da belli belirsiz hırslanıyormuş gibiydi öte yandan da. Karmakarışıkta kafasının içi. Gününü kurtarmanın mutluluğundan mıydı gülümsemesi, yoksa hırslanıyordu da elinde olmayarak bu duruma düşürülmekten, ondan mı gülümsüyordu dudakları bıçak sırtı gibi?

“Öyle olsun kurban,” dedi uysal uysal, “varsın öyle olsun bugünkü. Öyle olsun ya, bari sen bir yol söyleyiver hele bana, madem inmezsin, yaramaz bir habar mabar yoktur ya inşallah?”

“Yaramaz ne habarı olurmuş bre Baba sen de... Hele akşamı bekle bir. Bir habarımız olacak ki sana, breh breh... Hayırlısıdır inşallah.”

“Hoş gelmişsen safalar getirmişsen sen Mustafa kurban, başım üstünde yerin var. Senden gelecek habara kurban olsun bu koca Kürt, he mi? Lakin benim demem şu ki, gözüne mözüne batmasın evimiz birinin.”

“Hay bin yaşa sen e mi!..” dedi direksiyonun başındaki Mustafa Çavuş yarı serzenir yarı kızgın bir sesle. “Ben de bir şey diyeceksin sandıydım. Kimin umurunda be Baba, Abuzer Ağa’nın gecekondusu? Fasulye gibi nimetten mi sayıyorsun yoksa derme çatma fakirhaneni? Ha? Haydi eyvallah!..”

Nicedir hırıl hırıl çalışmakta olan kamyonu zora koşturarak, gaz pedalının sonuna kadar bastı. Yerinde şöyle bir silkelendi kamyon, sarsıla sarsıla kalktı, hızla inmeye başladı yokuş aşağı ortalığı silme toz dumanına boğup.

Abuzer Baba, göğsüne bastırıldığı pakete daha bir sıkı sarılmış, öyle kalakalmıştı kamyonun kaldırdığı toz bulutunun ortasında.

Kentin üstünden bu yana bir akşam yeli çıkmıştı, dağı tepeyi aşır gelmenin gururuyla yârenleşirmiş gibi oynaşır duruyordu kamyonun kaldırdığı toz bulutuyla. Batıya yan gelip yatmış güneşin yayganlaşmış ışınlarıyla daha bir eflatunlaşmış, morarmış tepeler, toz bulutunun arasından parça parça bir görünüp bir kayboluyor, dalğırlandıyordu, menevişleniyordu.

Kamyonun gürültüsünden, nicedir evin damında pinekleyip duran cılız bir karga birden ürkmüş, havalanıvermişti. Kanatlarını gürültüyle çarpa çarpa evin üstünde çemberler çizerek dönüyor babam dönüyordu. Gözden yitip gidecekmiş gibi yükseliveriyordu ara-

da bir, sonra geniş bir yay çizerekten geri geliyordu. Kanatlarını iri iri açıp bırakıveriyordu kendini evin üstüne, süzülüyordu. Avlunun üstünden sürtünürcesine geçip, gene havalanıyor, gene dönüyordu. Sanki bilinçli. Sanki bir kastı var. Ya da bir kara haberi. Bir yaramaz haberi vardı da sanki, vermek için can atardı. Koşar dururdu, dizginleri koyverilip ılgara bırakılmış, dörtnala doludizgin giden binlerce yabanıl at yalkısı gibi. Sonra da, damın üstünde birkaç kez hızlı hızlı dönmüş, bir alıcı kuş gibi, birden dikine inivermişti dut ağacının üzerine. İncecik ağaç, bir yay gibi gerilmiş, sallanıp duruyordu. Cılız fidan, üzerindeki ağırlıkla kırılacakmış gibi eğilip doğruldukça da, karga kanatlarını iri iri açıyor, ağırdan ağırdan çırpınıyordu. Ne ki, kanat çırpıtıkça fidan daha fazla eğiliyor, karga daha çok kanat çırpıyordu dengesini sağlamak için.

Ve sonbaharın yorgun güneşi, neredeyse karşı tepelerin üzerine varmış yatmıştı.

Kargaya bakıp dururken birden öylesine bir yorgunluk çökmüştü ki üstüne babanın. Ayaklarını tozun içinde sürüye sürüye geldi, kapının önünde dimdik durdu.

“Asyaaaa!...” diye bağırdı, yalnızlıktan ürkmüş gibi.

Yanıtlanmasını beklemeden oflaya puflaya eğildi, paketi kapanın önüne yere koydu. İri dikişli, açık mavi renkli Amerikan bozması pantolonunun paçalarını yukarı çeke çeke diz çöktü. Yiyeceklerin üzerine, secdeye gelircesine kapandı. Kafasının içi bayram yeri gibiydi. Karmakarışık. Bir yığıtleşiyor, yaşamını, bir ağaç söker gibi bir çırpıda bitirmek istiyordu, o cesareti bulur gibi oluyordu bir an için, lakin hemen ardından nasıl oluyordu, bir bozguna kapılıyordu ki farkında bile olmadan, yılğın, bitik. Sanki uzaysal gürültüler doldurmuştu beynini, yiyip bitiriyordu.

Ağlıyor muydu?

Çene kaslarının üzerindeki sakalları çılgıncasına bir oyun tutturmuşlar. Toprak rengi, nasırlı, çatlak, sırtı pürtüklü elleri, bir şey-

lerin ciğerini sökecekmiş gibi kasılıvermişti. Pıtır pıtır kıpırdayıp duruyordu dudakları.

Ağustosta bile tepesi karlı, sönmüş bir yanardağa bakardı evlerinin önü. Eylül der demez puslanıverirdi dağ, bir açılırdı ki, etekleri bile silme apak kesilmiş: Kar.

Candarma korkusundandı belki, kaçmıştı da sanki, bir tepenin duldasında sığınmıştı köy. İran girişinden görünürdü de, Anadolu girişinden görünmezdi öyle kolay kolay. Dağın dibindeki, kar sularının biriktiği sazlık bataklık çukura doğru ine çıka uzayıp giden toprak, kül gibiydi, pudra gibiydi. Binlerce yıldır değinmemiş, çökmüş kalmış lav külü gibi. Yel esti miydi, tozuverirdi.

Güz başındaydı. Bir öğle sonrasıydı. Atlı candarmalar, omuzlarına çaprazlama asılı mavzerlerinin namlularını binlerce yıldız ağması gibi ışıldataraktan köye doğru doludizgin geldiklerinde de, birden bir toz bulutu bürümüştü ki tek mil çukuru, dağın yamaçları, dibini çepeçevre kuşatmış sazlık, bataklık, bir tülün ardında kalmış gibi... Bulanıvermiş... Daha, yedi-sekiz yaşlarında var yok Abuzer çocuk. Kardeşi Halil'le evlerinin önünde alt alta üst üste boğuşup tozun toprağın içinde debelenip duruyorlardı. Anaları Zülha avrat, kapının önüne çömelmiş, sökükle dikiyor, yama yapıyor. Kat kat fistanının altında yumruk kadar kalmış, kararmış gitmiş. "Kıran giresiciler, ıraklaşmayın gözden. Gelin bakayım buraya."

Koşuşup duruyorlardı ki, çukurun dibinden ağırı birden şimşeklenivermişti atlılar. Köyden yana ayna tutarmış gibi binlerce el, tüfeklerin namluları şimşeklenivermişti. Atlılardır geliyorlardı ki, yeri gürp gürp inleterekten. Tozu dumana kataraktan. Abuzer çocukla Halil çocuk, nasıl da sevinmişlerdi ilkin, at görmekten. Bir dolu, yüzlerce, binlerce atlı görmekten. Silah görmekten. El çırpmışlardı. Bar bar bağırılmışlardı. "Candarmacı emmiiii, candarmacı emmi beni de al terkine! Beni de al! Beni de götür! Ana bak, candarmacı emmiler gelir aşağıdan."

“Nerden bilebilirdim kurban, sonraki candarma da önceki candarmanın tıpkı tıpkısına aynısıdır.”

“Candarmalar mı gelir?”

Anaları Zülha avrat, birden hışım gibi fırlamış kalkmıştı yerinden, atıvermişti üstlerine, kollarından kanatlarından tutup sürümüştü içeri.

Babaları nerdeydi? Ölmüş müydü? Nicedir görmemişlerdi. Anaları, kollarından tutup, sürümüştü de içeri, kapıyı takayı örtüp örtüp sürgüleyivermişti, telaşla. Hava, bir de sıcak... Güz başıydı ve dehşetli bir sıcak bastırmıştı. Niye anaları içeri tıkmıştı da onları, kapıyı takayı kapamıştı? Sıcaktı. Bunılıyorlardı. Omuzlarını kavramış eli tir tir titriyordu anasının. Babaları birkaç ay önce, havalar bahara dönmüş dönmemiş, bir sabah, dopdolu fişekliklerini çarprazlama göğsüne bağlamış, mavzeri de vurmuştu omzuna çıkıp gitmişti, “Beni çağırırlar ağalar,” deyip. Gidiş o gidiş. Çocukların babalarını gördükleri günler zaten sayılıdır dağda. Bir İran’a inerdi, mal götürürdü. Bir yok olurdu ortadan aylarca. Suriye’ye iner gelirdi.

Niye içeri kaçmışlardı? Niye kapıyı takayı tıkamışlardı? Candarmalar, tekmi evreni şimşeklendirerekten kötülük için mi gelirlerdi ki köye, doludizgin?

Kerpiç duvarlı bir göz bir evin oda damına Ruslardan kalma dekovil rayları dizilmişti iki karışta bir. Rayların üzerine saz döşenmişti. Toprak serilmişti sazların üzerine de. Bir karış. Pudra gibi, un gibi, incecik ve ak bir toprak. Tavandan yer yer sazların yaprakları sarkıyordu. Kurumuş, hışır hışır olmuş.

Kapının ardında ne kadar zaman pısıp kalmışlardı? Hani çocuklar, pısıp saklanmaktan gayri bıkmışlar, mızırdanmağa başlamışlardı ki, binlerce nal sesi eve iyice yaklaşmıştı. Nallar gürp gürp dövdükçe yeri, kerpiç duvarlar titreyiveriyordu. Yer gök titreyiveriyordu. Kerpiç duvarlar titredikçe, analarının kollarının altına sokuluveriyorlardı. Dört nala gelen besili atlar, yere gürp gürp

bastıkça, dekovil raylarının arasından sarkan sazlar hışır hışır ediyordu, yel vurmuş gibi sallanıveriyordu. Toz toprak dökülüyordu tavandan. Dekovil rayları, çakma tahta kapının aralıklarından sızan ışıkla şavkıyıveriyordu yer gürp gürp öttükçe. Atlar geliyordu. Omuzu mavzerli jandarmalar geliyordu. Sazların damdan sarkan yaprakları hışır hışırdı. Atlar geliyordu. Binlerce nal dövüyordu yeri. Gürp gürp ötüyordu toprak. Kapı kapalıydı. Atlar besiliydi. Tüfekler çaprazlama asılmıştı omuzlara. Namlu uçları, ikinci güneşinde, binlerce ağan yıldızı gibi şavkıyıveriyordu. Şimşekleniyordu. Kıvılcımlanıyordu.

Sonra nasıl oldu? Nal sesleri diniverdi ve üzengiler şakırdadı biteviye. Binlerce ayak, pof pof tozutaraktan avluyu, vardılar, ardına saklandıkları kapının önüne yığıldılar. “Açın ulan kapıyı, açın, Şeyh Sait’in piçleri.” Kapı, menteşelerinden söküldü devriliverdi birden. Sel gibi, tufan gibi, hışım gibi binlerce göz, hırslı, kan bürümüş, kör, binlerce el ısl ısl süngülü tüfekleri havaya kaldırmış dipçiklerini indirdi indirecek...

Zülha avradın sağ şakağındaki dipçik çürüğü, aylar geçmişti de yitmemişti. Gözlerinin önündeki altı kabaralı potinleri hatırlıyordu ya, gerisini... mümkünü yok.

Kapaklandığı yerden şöyle hırsla doğrulmak istedi, yekindi, ama birden başı döndü Abuzer Baba’nın. Gözlerinin önü şimşekleniverdi, buğulaniverdi. Sanki kanı çekildi gitti, bir hoş oldu. Binlerce benekler uçuştı, mucuk sürüsü gibi.

Nice sonraydı, ağır ağır doğruldu, dizlerinin üzerine oturdu. Kızına sesledi.

“Asyaaaa, kurban!..” dedi yalvarırmış gibi. “Nerdesin bre?”

Kumanya paketini yerden usul usul aldı, kucağına bastırdı. Paketi kucaklarkene nasıldı, kolay kolay anlatılamaz. Genç bir ananın ilk loğusalığında emzirmek için çocuğunu ilk tutuşu gibi tıpkı. Ya da kapılar tekmelenirken, dipçiklenirken anasına sarılışı gibi umutla.

Kendinden geçmiş gitmişti ki gene, burnunun dibinde birden kapı açıldı büyük gıcırtilarla. Kapının açılırkenki gıcırtiları, kuşkusuz, acemi Abuzer ellerin sesiydi. Bilmeden, ama inançla yapmanın sesiydi. Eğri büğrü dere taşlarından örülmüş duvardaki özel boşluğuna zor sığmış, başka bir ev için yapıldığı belli, enkaz artığı kapının kanadına omuz vermiş, eşikte öylecene duruyordu esmer bir genç kız. Babasının gözlerine bakıyordu dik dik, anlamı durmadan değişen, bazen hemen kaçacak bir karaca gibi ürkek, bazen mütevekkil, incecikten ısıltılı.

“Ne var?” dedi sert sert, dişlerinin arasından.

Kan rengi bir kuşakla belinden iyice sıkılmış kirli gri giysisinin altındaki dipdiriliği, taptazeliği göz alıcıydı. İç burkucuydu. Pınar gibi. Çimenlerin şebnemleniverdiği bir bahar sabahı gibi. Alnının tam ortasından ikiye ayrılıp, elmacık kemiklerinin altından ağrı burnuna doğru sivri sivri uzanan kapkara kâhküllerinin arasından kocaman yosun yeşili gözleriyle parçalayacakmış gibi bakıyordu.

“Neredesin bre kurban?” dedi Baba.

“Nerede olacaktım, evdeyim helbet!”

“Tövbe estağfurullah. Helbet evdesin. Duymadın mı makinanın sesini? Mustafa çavuş geldi bre kurban.”

“Deert!.. Gelmişse gelmiş, bana ne?..”

“Sus kızım sus, deme öyle.”

“Gelmez bağrına yatsın inşallah.”

“Tövbe de bre!..”

“Aşlarına ekmeklerine kıran girsin inşallah. İstemiyorum, anlamıyor musun, istemiyorum!..”

“Tövbe de kurban, tövbe de,” diyecekti Baba. Kız birden dönüverdi, içeri kaçtı. Kapının kanadı, henüz kurumamış duvardaki menteşelerin çakıldığı takozları sarsarak, bir balyoz gibi indi kasanın üzerine, bir daha açılmayacakmış gibi kapandı. Kız, “İstemiyorum, istemiyorum!” diye bağırarak merdivenlerden koşarak

yukarı çıktı. Kaymak tutmuş süt rengi kavak tahtalarından yapılmış basamaklar, kız hırsla bastıkça gümbür gümbür gümülemişti. Merdivenler gümüledikçe de, Baba'nın beyninin içindeki uzaysal boşluk çın çın ötmüştü habire. Acemi testerelerin, acemi çekiçlerin, acemi kerpetenlerin, en önemlisi acemi Abuzer ellerin dehşetli ter dökerek daha dün yapıp bitirdiği merdivenler, sanki ağaçtan değil de sacdandı, çeliktendi, som bakırdandı. Gümbürtüler, sacdan çelikten som bakırdan çıktığı içindi sanki, tın tın ötüyordu.

Mecalsiz, çöküverdi oturdu gene tozun içine. Daldı gitti...

Ranzaların karşısındaki duvarın kirli badanası nasıl da birden resim oluvermişti? Alacalı bulacalı izler, hısım akraba, bildik tanıdık suretine nasıl öyle şıppadak girmiş de, doluvermişti koğuşa hemen? İnce uzun hücreye tekmeyle tıkıp, ardından kapıyı kapattıklarında, hani zından kesilmişti ortalık. Sonra, gözleri karanlığa alışır alışmaz, ürkek, pısırik, korkulu, çekine çekine ranzanın köşesine sıkışmış, büzülmüş oturmuştu gün boyu. Acaba n'olacak? Ne zaman yatıracaklar falakaya? Bir daha görebilecek mi ki acaba dışarısını? Bilinmeyenle karşılaşmanın ilk bocalaması, bir umutsuzluk, bir yılgınlık... Ranzanın üzerinden ağırlık ileri doğru kaykılmış, ayaklarını uzatıp duvarın dibine dayamıştı biraz sonra, kollarını böğrüne bastırmış tortop olmuş, yumak kadar kalmıştı. Yıllar boyu uzatılıp dayanmış çamurlu ayak izleri alacalı bulacalı etmiş teknil beyaz badanalı duvarı. Tortop olmuş, gözlerini dikmiş öyle bakar dururken alacalı bulacalı duvara, dalmış gitmiş, bir farkına varmış ki, duvar duvar olmaktan çıkmış, duvar yok. Duvar duvardan ötede, dışarısı. İnsanlar, hısım akrabalar, bildik tanıdıklar sere serpe dolaşırlar. Şakalaşırlar, oynasırlar, gülüşürler. Tek katlı, önu tahta çitli, iç içe evlerin arasından vıcık vıcık çamur bir dar sokak yokuş aşağı iner gider. Ağaçların yaprakları dökülmüş. Bir poyraz vurmuş gibi, sallanırlarmış gibi. Gök kararmış gitmiş. Dışarıda insanlar birbirlerinden habersiz, umursamaz dolaşır dururlar. Dışarıda ağaçlar.

Dışarıda çamurlu sokaklar. Dışarıda gök. Kararmağa yüz tutmuş. Dışarıda her şey. Kuşlar, böcekler, kediler, köpekler. Tek katlı evin penceresindeki teneke saksıda çiçekleri dökümlü bir ıtır. Gün hiç yürümez mi yahu burada? N'olacak? Pişmanlık mı duyuyor yoksa? Gerçekte suçu neydi, bilmiyor. Artık mümkünü yok, buradan çıkamaz bir daha, bildiği bu. Tevür tüvür, binlerce soru cirit atıyordu beyninin içinde... Beyninin içi som madenden yapılmış bir küreydi de, yankılanarak çınliyordu sorular sanki. Çın çın ötüyordu. Çın çın ötüyordu.

Falakaya yatırıldığıнын devrisi gündü, gayri iki adımlık hücrede de olsa, volta atmayı kendiliğinden öğrenmişti. Git git, gel... İki adım ötedeki duvara kadar git git, gel... Bir aşağı, bir yukarı. Bir enine, bir boyuna. Acaba bir daha işkence var mı? Yeniden falakaya yatırılır mı ki? Bir daha sorarlar mı dersin, "Kim öğretti sana bu lafları?" diye. Acaba? Acaba? Acaba? Ne ki, daha hızlıydı artık günün yürümesi ve şeytan sidiği o eciş bücüş tasvirleri kodunsa bul gayri... İlk günün alabildiğine soyut bocalaması geçer geçmez, yarınların bilinmezliği ve bilinmez kuvvetler daha da bir ağırlaşmıştı ve gelmiş taş gibi çökmüştü yüreğine. Egemenlik kurmağa, kendini kabul ettirmeğe başlamıştı hani. En kötüsü, alışılmağa başlamıştı. "İnsanoğlu, korkuya da kolay alışır mış meğer bre." Korkınağa alışmaksa, kendi kendinin olamamak demektir. Oysa özgürlük, kendi kendinin olabilmek dedikleri olsa gerek.

Volta atmağa kendiliğinden alışmıştı. Gece demeden, gündüz demeden... Git git, gel... Bir aşağı, bir yukarı... Volta atan binlerce adamın arasında, ona buna çarpa çarpa, git git gel. Volta atan adam binlerce çoğaltmış ki çoğaltmış... Volta atıyor ki, habire... Volta atıyor ki, günleri kolay yürütebilsin.

Müdüriyetten dama gönderildiğinin ilk günüydü. Kocaman bir koğuşa tıkmışlardı. On adım eninde, otuz adım boyunda. Sultannahmet'te de. Paşakapı'da da. Edirne'deki Yanıkışla'da da, Niğ-

de'de de, Malatya'da da. Malatya hapishanesinde de hep kocaman kocaman koğuşlara tıkmışlardı. Taştan, betondan, koridor gibi ince uzun, kocaman. Harcını insan eli karmamış gibi. Taşını kumunu insan sırtı taşımamış gibi. Soğuk. Buz gibi. Ta tavanın hemen altına yapılmış, demir parmaklıklı, ufacık, mazgal deliğİ pencerelerden sızan ışıık, baharda da, güz güneşi vururmuş gibi. Serin. Ürpertici. Nedense hep birbirine benzer hapishaneleri Anadolu'nun.

Avlunun ortasına bir adam kucaklayamaz bir direk dikmişler, iki yanından, tepesinden üçlü bir dirsek çıkmışlar, ucuna da bir otomobil cantı asmışlar. Kampana gibi. Kalın bir demir çubukla vururlardı gardiyanlar cantı, avluya çıkma saatlerinde. Dan. Dan. Dan. Dan. Tanntan. Evren, som demirdendi, çeliktendi, bronzdandı sanki, çın çın öterdi. Beyninin içinde öterdi. Demir kapılar açılırdı gıcırtilar gıcırtilarla. Pat küt çarpardı. Beton döşemeler yankılanır dururdu. Gürültüler yankılandıkça, içindeki boşluk büyür babam büyürdü. Sonsuzlaşmışçasına, kavranamazmışçasına büyürdü. Çın çın öterdi. Öterdi de öterdi.

Demir kampananın sesini ilk duyduğuş günden, birden farkına varmıştı koğuşların o mahşer kalabalığına rağmenki yalnızlığını. Kendi kendinden koparıldığını ilk o gün duymuştu içinde. Ve o gün bugün gayri peşinde korkularını üreten yalnızlığı kılıç kuşanmış, atlı. Dizginleri koyverilmiş, dörtnele. Tanrı korkusu, baskın korkusu, dipçik korkusu, sürölmek korkusu, öldürölmek korkusu. En kötüsü, unmaz bir yara gibi habire işleyen, yalnızlıktan bir ömür boyu kurtulamamak korkusu. Yeleleri uçuşaraktan, nal döverekten güm güm. Dizginleri koyverilmiş, dörtnele...

Volta atıyordu. Hapishane koğuşlarında volta atıyordu. Avlularda volta atıyordu. Gece demeden gündüz demeden volta atıyordu. Bir ileri, bir geri. Bir sağı doğru, bir sola doğru. Bir enine, bir boyuna. Bir günbatımından, gündoğuşuna, bir poyrazdan kibleye... Volta atıyordu. Habire volta atıyordu.

Ve hâlâ korkuyordu. Şimdi de evini başına yıkmalarından korkuyordu. Ama ne ki, bir vakitler durmamacasına, hırsla, kinle, aşkla volta attığını düşünmek, bir an için de olsa, coşturuyordu içini, birden güçlendiriyordu. “Gelsinler bre!”

Ne kadar sonraydı? İçi gene öylesine karmakarışık, bazen bomboş, bazen bir hurdacı dükkânı gibi tıkış tıkış... Yavaş yavaş doğruldu dizlerinin üzerinde. Korkuyla, acımayla, sevecenlikle baktı uzun uzun evine. Sanki birazdan yıkacaklar. Yıkamak için fırsat kollarlar. Gözlerini kırpmaksızın dikti. Kocaman bir büyüteçle incelense, harçtaki kum tanelerine dek her yerde acemi Abuzer ellerin, acemi Abuzer parmakların izlerinin görüleceği evini süzdü uzun uzun. Bu birbirinden ayrı, birbirinden bağımsız parçalar bir araya geldikçe, sanki topraktan çıkarılmış bir kilise mozaïği gibi birden güzelleniyordu, kutsallanıyordu. Renk renk. Toprak kırmızısı, bozkır sarısı, kına küfü yeşili, çakıl mavisi, soluk dağ moru. Sonra grilik. Bozluk. Kutsal bir tasvir gibi tıpkı.

Paketi göğsüne bastırarak ayağa kalktı. Gözleri, çukurlarının içinde yitmiş gitmişti derinlere. Başını dikti yukarı, körlemesine yürüdü. İçeri girdi. Vardı, merdivenin başında durdu.

“Asya kurban,” dedi her şeyi bağışlıyormuşçasına bir sesle, “bak yiyecek getirdiler gene evlatlar. Sağ olsunlar.”

Bir zaman süzdü yukarıyı.

“Haydi Asya kurban, gel gayri. Haydi kızım!..”

Usanmış ya da yorulmuş gibi beklemekten, caydı, yürüyüyordu birden, sol taraftaki kapı boşluğundan yandaki alt odaya geçti. Pencerenin hemen yanında duvara dayanmış masanın üzerine koydu paketi. Açtı. Yan yana dizdi. Kara tayın, zeytin, peynir, bir parça da tahin helvası. Başını yukarı kaldırdı sonra, kulak kabarttı. Odunlardan, bilek kalınlığındaki meyve ağacı gövdelerinden yapılmış kirişlerin üzerindeki eski tahta döşeme, parmak kalınlığında aralıklıydı ve aralıklardan yukarısı gözüküyordu yer yer. Bir süre dinledi. Kulakları kırışte, gözetledi durdu.

Ne ki, çıt çıkmıyordu yukarda.

Yorgundu. Her şey anlamsızdı şu an. İçindeki bir bıkkınlık, bir umutsuzluk belki de. Sıkıntıyla, masanın altına sürülmüş sandalyeyi pencerenin önüne doğru çekti, oturdu.

Çitlerin gerisindeki tepelerin gölgeleri uzamış gitmişti. Sanki hafiften bir yel çıkmıştı da, düzgün bir çarşaf gibi serilmiş gölgeleri dalgalandırıp duruyordu. Hafiften bir serinlik çıkmış gibiydi.

Dalgın, rasgele çıkarken bozkıra, birden gene farkına vardı dut fidanının üzerine tünemiş karganın. Ağacın titremesi dinmişti. Yarı açık yarı kapalı gözlerini, gölgeler içinde daha bir heybetleşen tepelere dikmiş, öylesine duruyordu karga. Mazlumdu. Acıyıverdi birden. Tutup okşamak istedi. Konuşmak istedi onunla.

Sandalyenin üzerine basarak, pencerenin denizliğine çıktı oturdu.

“Pışt pışt!...” dedi kargaya.

Dönse baksa, yanına çağırarak.

“Pışt pışt...”

Gözkapaklarını ağır ağır kaldırdıktan, başını pencereden yana döndürdü karga. Baba’ya baktı donuk donuk, anlamsız.

Kaşlarıyla, gözleriyle, parmaklarıyla birtakım kaçamak işaretler yapmağa başladı Baba, bir yandan da ürkütmemeğe çalışarak,

“Haydi gelsene bre yanıma. Haydi, gel de biraz dertleşelim. Sıkılmadın mı bre kurban? Sabahtan akşama ne pinekler durursun orada? Anlat hele...”

Konuşurken içi birden yeğniyivermişti. Bir masal anlatıyor, bir ninni söylüyor, bir ağıt yakıyor, bir kutsal mezarın başına diz çökmüş de bir dua mırıldanıyor sanki. Sesi öylesine duru. Öylesine saygılı. Öylesine pırıl pırıl.

Korkularını bir an için de olsa, unutmuştu. Karga, ürküp gitsin istemiyordu ve içini kendiliğinden dolduran bu istek, bu coşku, sesine, davranışlarına, düşüncelerine tekmiil egemendi.

İşıl işıl gülümseyerek bakıyordu kargaya. Gelmesini bekliyordu. Ama gelmese de olur, tek ki, uçup gitmesin.

“Bre karga yazgılı kuş!.. Ne konuşmazsın bre? Hele de bakalım, ne yaparsın buralarda? Bre koca karga, anlat hele anlat bildiğini gördüğünü. Dereden tepeden olsun, konuş bre. Dağdan taştan, kurttan kuştan filan. Zaten dağ mahlukatının başka ne konusu olurmuş ki, sen deee... İvır zıvır. Konuş hele konuş, anlat sen. Hele hele domuz soyuuu, yoksa? Yoksa utanır mısın bre benden? Vay vay vay... Nazlanır mısın yoksa, nedir? Peki, peki... Öyleyse ben anlatayım. Buralara nasıl gelmişem, anlatayım. Hı? İstersen askerliğimi anlatayım. Trakya cephesinde askerlik yapmışım ki... Tekmil dünyada kan gövdeyi götürür bir günlerde hem de. Abuzer baban, bir askerlik yapmış ki, şimdikine de askerlik mi derim ben. Alaman gâvuru, burnumuzun dibine kadar sokulmuş, ha yürüdü ha yürüyecek. Koğuştta, ranzada bile tüfenklerimizi kuşanmışık teknil. Sırt kuşanır gibi. Bayramlık sırtlarımızı kuşanır gibi. Yaaa... Yaa karga arkadaşım şimdik tevatür gelir bre çor çocuğa. İnanmaz. Alaman'ın topu burnumuzun dibinde, sabah akşam gümbür gümbür gümbürderdi ki, yiğitim diyenin yüreği ağzında hani. Bir makinalım vardı benim. Bakımlı şehir avradı gibi, işıl işıl. Nah, kocaman. Alaman gâvuru geldi gelecek diye, biz hem tetikteydik, hem talimdeydi. Hedefin gözüne gözüne basardım fişengi. Sekitmezdim. Ulan domuz soyu kargaaaa... Ulan cibilliyeti bozuk karga arkadaşım, yoksa inanmaz mısın? Silah nişancılığı bize babadan mirastır bre. Anladın mı?..”

Sanki yeniden makinalı tüfeğin başında diz kırmış, kundağından kabzasından coşkuyla kavramış da, gözlerini kırpmaksızın hedefi arpacık gezele doğrular, tetik düşürür habire.

“Tak, tak, tak, tak, tak, tak!..”

Dilini şapırdatarak, makineli tüfekle ateş ediyormuş gibi sesler çıkarmasından karga, kuşkulanmış ürkmüştü. Birilerini ararmış

gibi başını bir bu yana, bir o yana acele acele döndürüp durmasından Baba korkmuş, kirp diye susmuştu. N'apacağını bilmez bilmez bakıp duruyordu kargadan yana. Uçup gitsin istemiyor.

Birden hatırlamış gibi, biraz yan dönüp kaykıldı, masaya uzandı. Peynirden bir parça kopardı parmaklarının uçlarıyla; sol avucuna koydu, pencereden dışarı uzattı.

“Gel,” dedi sevecen bir sesle, “gel, sana peynir vereyim.”

Sustu. Bekledi bir süre. Karga, gözlerini üstüne dikmiş, kuşkulu kuşkulu bakıyor. Başını, aşağı yukarı salladıkça, oynattıkça, ağaç sallanıyor şöyle bir.

“Ne?.. Gelmiyecek misin yoksa yanıma? Haydi canım sen de. Abuzer emmin daşşığına kurban olsun senin bre, e mi... Korkar mısın benden? Hıı? Korkar mısın nee? Haydi canım sen de!.. Essah söylerim, bu peynir senin... Kurban, sana verirem. Al!..”

Gene sustu, bekledi. Kendisinden kuşkulanılmasından, daha doğrusu içtenliğine güvenilmemesinden birden buruklaşmıştı içi. Yalnızlığı, güçsüzlüğü, yenilmişliği andırır bir buruklaşma.

“Al öyleyse,” dedi sıkıntıyla, avucundaki peyniri ağacın altına doğru usulcana attı.

Peynir yere düşer düşmez, karga iri kanatlarını gürültüyle çırpıp çırpıp birden havalanıverdi, evin üstünde bir tur attı önce, sonra gözden yitti gitti toz kokulu, yanık, göz alabildiğine uçsuz bucaksız bozkırda.

Karga gözden yiter yitmez bir şeyler mi göçmüştü? Yerler sarılmış, yarılmış da, dağlardan kayalar mı yuvarlanmıştı gümbürtülerle? Mayın tarlası mı sürülmüştü? Sanki kundaklar ateşlenmişti de, ardı ardına uçurulmuştu saçtan, demirden, çelikten, som bakırdan evren.

Pencerenin denizliğinde pıstı kaldı.

“Domuz soyuna bak,” dedi yarı duyulur yarı duyulmaz, “peynirimizi taş sandı gavat dölü. Tüh sinsilenin içine be...”

Sırtını, bütün genişliğince pencerenin taş sövesine dayadı. Sıcak mıydı, soğuk muydu? Zemheri ayazında eline tüfek namlusu yapışmış gibi değdiği yerleri yakarak emiyordu vücudunun ısınısını taş söve. Ne ki, sertliğini sırtında duymak, arkasının güvenlik altında olduğunu bilmek, huzur vericiydi. Arada bir de bilemediği bir dirençle nöbet gelirmiş gibi ürperiverdikçe, içi bir hoş oluyordu, tanımadığı bir tatla doluyordu benliği. Yıllar var tütünü bırakmıştı, birden canı istedi. Dumanı şöyle bir iyice çekse içine, ciğerlerini falan doldursa, sonra ağzından burnundan salıverse. Boşanırmış gibi. Derinden bir soludu özlemle. Pencerenin kenarından süzüldü indi, sandalyeye oturdu gene. Kömür karası gagasıyla sırtı, arada bir ışıldayış veren karga, sanki hâlâ gözlerinin önünde kanat çırpıp duruyor. Binlerce, on binlerce karga, kanat çırpıp duruyor. Bulut gibi. Bir yükseliyorlar evin damından yukarı, gözden yitiyorlar, bir iniyorlar, pencerenin önünü dolduruyorlar. Sanki yer gök kargaya kesmiş. Tepesinde bir dolanıveriyorlar sürü sürü, ardından gelip, karanlığa boğuyorlar cümle evreni. Gak gıkları çın çın ötüyor.

Korkuyla bir silkindi. Çevresine bakındı bir süre. Rahatladı... Bildikti her şey. Ayak parmaklarının tırnaklarıyla toprakta rasgele şekiller çizmeğe başladı. Kargacık burgacık. Bir süre daldı gitti çizdiği şekillere.

Kargacık burgacık şekiller çizdiğinin farkına vardığında müthiş yorgundu. Akşamlara dek kazma kürek sallamışçasına. Yatsa, bir daha kalkamayacakmışçasına. Boyun kaslarını kütületerekten başını omuzlarının arasından geriye attı, gözlerini tavana dikti gene.

Bir çift ayak, keklik gibi seke seke, odanın bir ucundan ötekine pıtır pıtır gidiverdi tam o sıra. Tahtalar hafiften gıcırdadı. Gıcırtiların farkına varır varmaz Baba, birden yekindi, bir silkindi:

“Asyaaa, kurban!..” dedi yorgun bir sesle.

Ağır ağır kalktı, merdivene doğru yürüdü.

“Haydi kurban, gel şöyle, gel de iki kelimet. Hele, de baka-

lim niye varmazsın yanıma? Abuzer ahmağı kurban olsun sana inşallah, e mi... Vay benim öküzüm, vay... Bu ihtiyarı böyle üzmeğe nasıl elverir ki yüreciğin bre? Patladım kız yalnızlıktan. Hele gel yanıma. Bak. Gel de, iki lokma bir şey yiyelim. Duydun mu?”

Kendi kendine konuşarak merdivenin başına geldi. Derme çatma tırabzanlara tutuna tutuna yukarı çıkmağa başladı. Her basamağı çıktıkça, bir solukluyordu ve daha üçüncü dördüncü basamağa varmış varmamış, soluk soluğa kalmıştı. Durdu, tırabzana abanıp, yukarı baktı. Hani, üzerinden açık mavi pantolonla, mintanı çıkarılsa, elinde bir de asa olsa, kulaklarını kapamış, ensesinde bukle bukle olmuş düzensiz kır saçlarıyla, göğsüne inen gür kırçıl sakallıyla, hilafsız, Sina çölünden kopup gelmiş Hazreti Musa sanılırdı, uzaktan bakılsa. Merdivenleri çıkarkenki direnmesi, Hazreti Musa direnmesiydi sanki.

Merdivenin tam ortasına varmıştı soluklaya soluklaya ki, kızı, yukardan aşağı koşa koşa inmeğe başladı. Eteğini ardında yelken gibi şişirerek, rüzgârlandırdı geçti yanından. Yana çekilip de yol vermeseydi, patır patır inen kızıyla birlikte tepetaklak aşağı yuvarlanmaları mutlaktı. Şaşkın, çöküverdi oturdu basamağa. Bir süre, kızının ardından baktı kaldı. Aşağı mı insin yeniden, yoksa çıksın mı? Hırslandı sinirlendi, boynundaki damarlar kabardı kabardı indi. Yel gibi geldi geçti öfke. Yukarı çıkmağa karar verdi. “Tövbe estağfurullah.” Gene oflaya puflaya, basamaklara bütün ağırlığınca basarak, ağır ağır çıkmağa başladı.

Merdivenle çıkılan holün hemen sağındaki duvarda kocaman bir pencere vardı ve sol yandan da bir odaya geçiliyordu. Odanın her üç duvarı da pencereliydi. Arka cephedeki pencerenin önüne yataklar yığılmış, üstüne alacalı bulacalı bir savan örtülmüştü. Yola bakan pencereden, uzaklardaki kavruk Anadolu kenti belli belirsiz gözüküyordu. Holden girilen kapının tam karşısındaki duvara, pencerenin sağ yanına, gazeteden kesilmiş bir Kâbe resmi yapıştırılmıştı. Resmin üs-

tünde de, eski Türk harfleriyle (Arap harfleriyle) “Bismillahi’r Rahmani’r Rahim” yazıyordu. Resmin ortasındaki Hacerül Esvet kap-kara parlıyordu. Gürgenden yapılmış bir raf çakılmıştı Kâbe resminin tam üst kısmına. Rafın konsollarının üzerindeki işlemlerden bir usta kişilik, göze batarcasına beliriyordu. Kutsal bir görev için tasarladığı, sonra da kutsal bir emeğin acınmaksızın harcandığı belliydi. Gene, bu kutsal emeğin eserine ayrı bir önem verildiği, evin bu kaba çizgileri arasında konulduğu yerden, konuşuluna gösterilen titizlikten belliydi. Rafın üzerinde, tertemiz bezlere sarılmış bir Kuranikerim’le bir petrol lambası duruyordu. Bunların tam altında da, duvarın dibinde, düzgünce katlanmış bir seccade vardı.

Baba, eski tahta döşemeyi gıcırdata gıcırdata geldi, seccadeyi aldı usulca. Alışık bir davranışla kıbleye doğru serdi. Çöktü, dizlerinin üzerine oturdu. Parmakları bir şeyi koparacakmış, sökecekmiş gibi açılmış ellerini iki yandan göğze doğru kaldırdığında, boyun kasları alabildiğine gerilmiş, dişleri birbirine iyice kenetlenmişti. Gözlerinin önünde bir şeyler vardı, birileri vardı sanki. Kaşları en gururlu kaşlarıydı. Gözaltları, en derin çizgili gözaltlarıydı. Her üç yandaki pencerelerden vuran ölü akşam ışığında oldukça heybetli gözüken silüetiyle bir zaman öylecene kaldı. Şimşekler çakıyordu, gökler güürldüyordu yıkılacakmışçasına sanki. Kafasının içinde Nuh tufanına benzer bir hışımla yağmurlar yağıyor gibiydi. Yalnızlığı mıydı karşısındaki? Yoksa Tanrı mı?

“Biliyorum,” dedi bilmem kaç bininci akşamlardan beri aynı esatiri öyküyü anlatırmışçasına.

İçinden geldiği gibi alabildiğine konuşuyordu. Mırıl mırıl. Dua okur gibi. Bu korkunç sessizliğin ortasında çok derinlerden geliyormüşçasına tane tane yükselen sesi yalvarıyor muydu, isyan mı ediyordu, belli değil. Mırıltılarla daha da bir başkalaşan alacakaranlığın ortasında kocamandı fakat. Elle kavranamayacakmışçasına kocaman.

Nice sonraydı. Sustu. Ellerini dizlerine dayayarak hafifçe doğruldu, ayaklarının yerlerini değiştirdi, yeniden oturdu. Birden hatırlamış gibi, oturmasıyla yekinmesi bir oldu. Uzandı, besmele çeke çeke Kuranıkerim'i aldı raftan. Öptü, başına değdirdi, öptü başına değdirdi. Diz çöktü, oturdu. İki avucunun arasında dikkatlice açtı rasgele bir yerini. Başı hafif sola kaykılmış, dudakları kıpır kıpır öylecene kaldı. Daldı gitti Kuranıkerim'e.

3

Akşamüzeri, kış habercisi, sert bir güz rüzgârı çıkmış, üfürüp duruyordu. Beydağı'nın eteğinden çıkıp, evlerinin arasından beton kanal içinde şakıyarak akan Kernek Suyu'nun iki yanındaki bodur çınar ağaçları, Japon kavakları, akasyalar, rüzgâr üfürdükçe vurgun yemişçesine hışırtıyla karışıyorlardı birbirlerine. Arada bir, bir yaprak uçuyordu. Güz rengine bulanmış. El büyüklüğünde. İri damarlı. Rüzgârın önünde dolanıp duruyordu bir aşağı bir yukarı, sonra varıp, ya basamaklardan köpürerek dökülen suya düşüyor, akıp gidiyordu ya da asfaltın üzerinde sürükleniyor da sürükleniyordu... Kimi çitlerin arasına sıkışıyordu, kimi ara sokaklara dalıyordu, karanlıklara karışıp gidiyordu.

Havalar erken kararıyordu artık ve hava kararır kararmaz, sokaklar birden yalnızlaşıyordu.

Hapisten çıktığının kaçınıcı günüydü bugün? Haftayı dönmüş müydü? Rasgele dolaşıyordu sokaklarda. Bir iş... İş... Nasıl olursa olsun... Sanki, kendinden beş-on adım önde görünmeyen biri bir gölge gibi gidiyordu da, daha varmadan bir yere, kulaklarını büküyordu insanların, "Aman kardaşım, dikkatli davranın ha, şimdi iş istemeye gelecek olan kimdir, habarınız var mı, yanarsınız alimallah sonra çıra gibi."

Havalar daha bir erken mi kararır gurbetçi için bilinmeyen kentlerde, nedir? Daha er akşamdan, alacakaranlık falan olmadan, birden bastırıyor gece ve karanlık, suların kabararak kararma-

sı gibi hörlüydü, ürkütücüydü. Yalnızlığını, ta yüreğinin içinde duyuyordu.

Hapis bitmişti ya, daha iki yıl sürgünü vardı burada. Daha iki yıl boyunca, sabah akşam demeyip karakola varıp künye düşürecekti.

Rasgele dolaşıyordu. Kenti bir boydan bir boya kat eden asfalt yolda bir aşağı bir yukarı gidip gidip geliyordu. Ara sokaklara dalıp çıkıyordu telaşla. Yollar, birbirine benziyor, evler birbirine benziyor. Yürüyordu babam yürüyordu, kafasını bir düşünceye dolaşıp. Bir bakıyordu, gayri evler seyrekleşmeye başlamış, geri dönüyordu hemen telaşla gene aynı yoldan. Kentin göbeğine vardı mı, bir bildiğe rastlamış gibi, oh...

Ne de çok berber var... Ne de çok terzi var.

Güz rüzgârı vurdukça, ısırgan otu dalamış gibi yanıveriyordu kulakları. Ellerini ceplerine sokmuş iyice, büzülmüş büzülmüş, giysilerinin içinde küçük kalmış. Tortop olmuş. Hele bir gayret daha. Hükümet alanından geri çark ediyor, gündoğusuna verip yüzünü, iki büklüm yürüyordu. Berberler, terziler, kahveler. Tahta kepenkli aşçı dükkânları, işkembeciler. Dışı sıvasız, iskeletinin arası tuğla doldurulmuş, ağaç karkas binaların alt katlarındaki sonradan bozma hangar gibi dibi bucağı gözükmeyen biçimsiz dükkânlar. Orduevinin önüne varıyordu, askerliğini hatırlayıp topuğunun üzerinde soldan çark edip dönüyordu geriye. Ve iyi biliyordu, bilinmeyen kentlerin hörlü karanlığında adamın yolunu yitirmemesi için daha gündüzden iyi nişanlaması gerektir bazı noktaları.

Kendisi hapishane hapishane gezdikçe, karısı da ardından dolaşmış varmıştı her gittiği yere. “Vay kadersiz vay. Var karayazılı Rumeli güzeli, vay...” Kaç yıl önceydi? Bir sabah palas pandıras kelepçelemişler, atmışlar bir otobüse iki candarmayla, göndermişlerdi buraya. “Rumeli Güzeli”ne habar mabar salmak ne mümkün. Nasıl bulmuşsa bulmuş adresini. Kaptığı gibi çocuğunu, soluğu bu kente almış. Tütün fabrikasının ardında, Boztepe’de kerpiçten bir göz

bir oda, bir gecekodu kiralamış, gayri bulaşığa çamaşıra gider hükümetin çevresindeki evlere. Kernekteki beylerin, ağaların evlerine. Bir deri bir kemik, kurumuş gitmiş, yumruk kadar kalmış. Sabahlara dek küt küt, kesik öksürürdü. Silme aka bulanmıştı artık Rumeli sarısı saçları. Koyun tersine sıvaşmış yapağı gibi, bakımsız, yumak yumak, top top. Nicedir şöyle bir taranmamış, yıldır yıldır emilmemiş. Yağlığın içine şöyle bir dolanıvermiş. Tirşe gözlerinin feriyitmiş gitmişti. Sabahlara dek küt küt öksürür babam öksürürdü. Kucağında kıvrılmış uyumuş küçücük Asya uyanmasın diye, eliyle ağzını kapata kapata, boğuk boğuk öksürürdü. “Gözün kör olsun inşallah felek, ne zaman büyümüş ki bre o küçücük Asya? Avuç kadar bebe, ne zaman büyümüş de, ele avuca gelmez olmuş? Vay bre sümüklü Asya... Vay bre boklu Asya...”

Asya kız gözlerinin önüne geldikçe, öylesine bir hırslanıyordu ki, yollara yeniden öylesine bir hırsla saldırıyordu ki... “Hele kurbanlar, bir iş!.. Her ne iş olursa yaparım bre... Yük taşıyım, yüz okkalık çuvalı vur, ıh demez sırtım. Odun kırarım ki, kıymık kıymık. Üstüme duvarcı yoktu İstanbul gibi yerde. Namlı nişancıyımdır üstelik, kapınıza bekçi olayım. Hele ağalar beyler paşalar, bir iş bre. Malıyın gözüyün sadakası, kurbanlar, bir iş, ufacık bir iş!..”

Kocaman bir Gazi yontusu dikmişlerdi orduevinin önüne. Sırtına kalın bir palto giydirmişlerdi. Tam önünde de anadan üryan bir genç kızla bir delikanlı. Ne ki, hani Gazi Paşa bakmış bakmış da anadan üryan bu genç kızla genç oğlana, dayanamamış, kollarını açmış, kanat germiş üzerlerine. Altlarında da bir havuz. Işıl ışıl, ürpertici. Havuzun tam göbeğinde dururlar. Cıva buharlı lambalar, buz gibi yalar geçer Gazi Paşa’yı, anadan üryan milleti, ışıl ışıl kıpırdayıp duran suyu. Sabaha ayaza kesecekmiş gibi her şey. Güz rüzgârı vurur da vurur. Çınarların, Japon kavaklarının, akasyaların, atkestanelelerinin kiremit rengine çalmış yaprakları gerilere doğru yerde gittikçe büyüyerekten, kıpırdar durur. Oynaşır. Hükümetin önünde ala-

nın tam ortasına da İsmet Paşa'nın birkaç adam boyundaki devasa bir suretini oturtmuşlar. Altına da taştan yüksekçe bir taban yapmışlar ki... Yükseklerde ve yapayalnız. Sıkı sıkı giyinmiş, kuşanmış. Bir iyice iliklemiş ceketinin düğmelerini ve diz kapaklarının bir karış altına kadar inen parmak kalınlığındaki paltosunun önünü, gayri korkmadan soğuktan, şöyle rasgele aralayivermiş. İki yana sebi-lüllah sarkıtıvermiş kollarını. Ve korkusuz, kuşkusuz, tasasız, kaygusuz, meydan okurmuş gibi, gururlu, küçük dağları ben yarattım dermişçesine bozkırdan yana alabildiğine bakar durur. Önünden geçenlere aldırılmaz da, bozkırdan yana bakar durur.

Bilmediği bu kentte yolunu şaşırp yitip gitmemek için, bir Gazi Paşa'yı nişanlıyordu, bir İsmet Paşa'yı. Ta ki akşam iyice bastırıp, kepenklerin darabaların tekmili indi de, gayri umut kalmadı mı, İsmet Paşa'nın önünden bir gölge gibi yılgın süzülüp geçiveriyor, istasyona taraf vuruyordu. İstasyona dönen yolun bir üstünden, bez fabrikasının yanından sağa dönüyor, demiryolunun yanı başındaki bir göz bir oda kerpiçten gecekondu-suna varıyordu kimselere gözükmeden. Vardığı yer sanki başka bir dünya. Tenekeden, kerpiçten, molozdan, enkazdan yapılmış. Evler iç içe, sırtvermişler, yanlanmışlar, destek olmuşlar birbirlerine. Kenef kokusu göğşe sıvaşivermiş. Gecesi gündüzü vardiyalara göre ayarlı. Gün doğup batıyor ya, kulağasma. Vardiya saatlerini kendiliğinden ezberleyivermişti daha ilk günden, nicedir günü kullanmadığından kolayca ezberleyivermişti. Lakin, gün battı da ortalık iyice kararıverdi mi, gayri umut kalmadı mı, iki vardiya arası dalıveriyordu ya sokağa, gene de kuşku-lu, sıkıntılı, utangaç. Hani kaç yıl var ki, eliyle ayağıyla kulağıyla gözüyle, bizzat deneyerek öğrenmişti işsiz kalışının kendi suçu olmadığını, ama gene de kendini sorumlu sanıyordu ve dehşetli utanı-yordu.

Ve utancından yel gibi geçerdi oluklu çinkodan, gaz teneke-sinden, sebze sandığından yapılmış çitlerin, evlerin arasındaki yaz kış

çamurlu eğri büğrü yollardan, kapıdan bir gölge gibi süzülüp eve girer, hemen büzülürdü bir köşeye. Sus pus otururdu. Eve, gene işsiz dönmek, gene eli boş dönmek... Bir iş bulamamış olmak, para getirememiş olmak... İşsiz adam yeniktir, yalnızdır, korkuludur, güçsüzdür. En kötüsü suçludur kendi kendine karşı. Habire konuşurdu karısı. “A be ne susar otursun öyle kumru gibi herif? Desene bir şeyler. Konuş hadi, konuş. Bir umut ver. Ne yaptın bütün gün? Şu çocukcağıza acımaz mısın? Alırlar ağzından lokmanı da, çıkmaz sesin. Görmez misin, bittim ben gayri. Kalmadı gücüm kuvvetim. Meğer seni mahkûm etmemişler, asıl etmişler bizi mahkûm. Em de sürgün. Fitol fitil getirirler burnumuzdan. Ama lafa geldi mi... Yok şuymuş, yok buymuş, yok bilmem neyin soykasıymış. Senin Kürtlüğün mürtlüğün de kalmamış meğer bre. Bana acımazsın, bari şu yavrucağa acı... Gayri yeter, bir şeyler yap. A be bir şeyler yap. De hadi, yılğın herif...” “Dinden imandan çıkarma beni akşam akşam ulan avrat. İş bulmuşam da yapmamışam sanki. Tövbe... Bir de sen tüy dikme tepeme. N’apayım yol mu keseyim, adam mı boğazlayayım bu yaştan sonra, sen deee...” “Yol kes ya yığidiim. Adam boğazla yaaa... Bittim bittim, duymaz mısın... Yap da, bir şeyler yap... A be susuk heriüf, neyinden korkarmış da bu hükümet, seninle uğraşmış, anlamam bir türlü. Şaşayım böyle hükümetin aklına bre. Görmez mi ki seni bu hükümet dedikleri adam, hıı? Yağlamış, sarmış sarmalamış, kundaklayıp koymuşsun silahı mülahı sandığa gayri, görmez mi? Kürtlüğün de kafa kâğıdında kalmış, bilmez mi sanki? Adam mı boğazlayaymış, hıh!.. A be susuk herif, var git gayri hükümete de, anlat derdimizi bir bir. Et tövbe, büyüklerimizin şanındandır de af, n’olur, hallel mi gelir yiğitliğine?.. Hükümetle uğraşılır mıymış, sen deee... Hele sen et bir tövbe, elbet anlarlar koca koca beyler ağalar halimizden, elbet acırlar. Olmuşsun bir dik kafalı, kalmış sende bir dik kafalılık Kürtlükten sadece. Kalmış bir aksilik.” “Offf, sus be!.. Başlatma şimdi Allahından peygamberinden ulan dinsiz imansız avrat. Sus ulan

sinsilesine sıçtığım. Sus ulan gayrı!.. Sus be, sus!..” “Hıh, susmuş. Sanırım, bilmezsin başka laf? Hele konuş sen, susayım ben hemen, razıyım. Lakin konuştuğun mu var ki a be susuk herif, edersin hep aynı lafı, sus da sus. Yerinde olsam ben, ilkin o sandıktaki zıkkımları satarım kaç para verilerse. Ne işe yararlarımı anlamam bre sandıkta dürülü duran silahlar? Üstelik sokacak başımızı derde bir gün, bir de onlar. Uykularımı kaçıır. Sen damdayken, nasıl da atardı yüreğiciğim gürp gürp, rüzgâr tıklatsa kapıyı. Kurardım binbir çeşit fena ihtimal. Derdim kendi kendime, ya sorarlarsa kız Şadiye, nedir bu silahlar? Var mıdır ruhsatnamesi bunların? Var mıdır hükümetin haberi? Bilmez gibi. Sen anlatmamış mıydın bre?.. Az yemiş gibisin sanki zapartasını. Yaaa... Götür sat şunları adamcığım, em kurtar bizi şu kara düşünceden, em soluklat hiç olmazsa birkaç günlüğüne. N’olur? Silah neyineymiş senin gayri bre, kalmış mı ki silahla bir ilişigin? Var git, sat şunları. Sonracığıma, var git yanlarına ağaların efendilerin, düş ayaklarına, et hele bir tövbe. Sonrası Allah kerim. Topladım gayri aklımı başıma de. Sattım bir teknil silahlarımı de, anlat bizleri bir bir. Gelirler mutlak insafa da, acırlar halimize, oluruz belki biz de adam. Yaaa...” “Ulan aklın ermez böyle şeylere, bre karı. Karı kısmı anlamaz böyle şeylerden, bok yeme de akşam akşam, otur yerine. Sıçirtma şimdi sinsilene. Tövbe... Nedir ki niyetin, kırk yıllık Abuzer’i rezil rüsva mı etmek istersin saçı uzun aklı kısa soykaaa?.. Cilvelenir durursun karşımda, kaşınırsın. Sırtın kaşınır senin, bildim. Hani essah da söylersin ha, biz Kürtlüğümüzü nicedir unuttuk, doğru, seni nicedir kaşağılamadık. Ulan eksik etek, susup oturuyorsam köşemde, devlet fikrine saygımdan. Töreye, yasaya saygımdan. Korkumdan mı bellersin ne? Yoksa? Hıı? Tövbe... Ulan Rumeli aptaluu, silah satmak başka şey, devlete saygı başka. İyi öğren bunu. Silah satılır mıymış hiç be?.. Silah namustur, namus... Bizim için, at namustur, avrat namustur, silah namustur... İyi belle bunu. Atımız yoksa şimdi, at devri bitmiştir de ondandır. Lakin ata saygı-

mız sonsuzdur. Annadın mıı? Avrat satılmaz bir, silah satılmaz iki. Tövbе.” “Satma, satma... İyi... Satma da, sakla sandığın içinde, paslansın içi. Sonracığuma geçsin modeli, veresin bir antikacıya. A be koca adamcağızım, sandıkta yatan silahın silahlığı mı kalırmış, sen de bree? Sanırsın çeyiz, bırakmazsın ki değsin arada bir elcağız. Sandıkta yan gelip yatan silaha silah demezlerdi dedelerimiz, bilmez misin? Em de, nasıl geçmiştir gayri at devri, işte öyle geçmiştir silahın da devri. Meğer boşa yatmışsın bre bunca yıl damda. Ben de, bilirsin bir şeyler de ondan yatarsın sanırdım. Yazık... Öğrenememişsin, geçmiştir silahın devri. Geçmiştir adam boğazlamanın devri. Geçmiştir yol soymanın devri. Tarihte kalmıştır tek kişilik yiğitlik. Görmez misin ne işle uğraşır millet? Yiğitlik bile çoklukla. Boşla gayri bu dik kafalılığı a be koca Abuzer. Bu akıllar, iyi bir akıllar değil. Var git, say şu soykaları, zıkkımları, al paracıklarını, yap hele ilkin ilkin kendicağızına bir göz bir ev. Hele bir karar ver, o mapushane bu mapushane gezmek yetmez mi gayri? Madem daha iki kocaman yılımız var burada, yerleş buraya, mekân tut. Bir iş bul kendine. Bittim ben, bittim. Duydun mu bre, bittim ben, gayri hayır yok Şadiye'den. Göreceğimi hiç sanmam bir daha anamı bubamı. Bu öksürük beni iflah etmez, bilirim. Benim için masaldır İstanbul. Zeytinburnu. Kazlıçeşme. Em nasıl bakarım görsem bile hısıminın akrabasının yüzüne, em de kızarmadan. Şu sersefil halimle nasıl çıkarım ünlerine? Yaaa koca Abuzer... Annadın mıı?”

“Doğru mu söyler ne bu avrat? Ulan Abuzer, yoksa haklı mıdır bu avrat? Silah devri tekmi! geçmiş midir? Zaman, başka bir zaman mıdır ne? Hay aklına tükürdüğümün aptal kafalı Abuzer'i, hay kuyruklu Kürt... Ne sandın ya... Doğru söyler ki, doğru söyler Allahuma. Yersiz yurtsuz adam mı olurmuş? Kalasız şatosuz bey mi olurmuş? Hele kendine bir mekân tut bre, haklıdır Şadiye fukarası, bir ev yap hele kendine ilkin. Geçmiştir ya nişancılığına güvenip gort gort gezinmenin devri. Tuh aklına... Bunca yıl farkına varma... Tuh...

Bir ev yap ki, görenin akli şaşsın gayri. Annadın mı bre. Gayri bir ev yap ki, kal'a gibi. Bunca kafasızlık kolay kolay örtülebilir miymiş? Tövbe... Gayri her bir yüzüne bir göz oy ki, mazgal timsali. Öyle bir yere oturt ki, bir kuş uçumluk yerden görülebilsin. Bir ev yap ki, mi-henk taşı gibi, bakanın gözünden belli olsun, dost mu düşman mı? Göz kırıp dursun gelip geçen kurda kuşa bir kurşun atımı öteden. Hele sırtını daya sağlam bir duvara, hele beyi ol ağası ol kendi kendinin, ondan sonra başla dehşetli dövüşe. Bre kafasız Kürt, bre aptal Kürt, yiğitlik demekle olmazmış bre, anlayamamışsın bunca yıl, tuh senin aklının içine. Görürüm sanırmışsın da, görmezmişsin meğer. Bilirim sanırdın da, meğer bir bok bilmezmişsin. Hele aklını top-la başına da, bir ev yap ki kendine, yedi cihanda namı söylensin Allahıma. Tamam mı? Yemin sana..."

Bir Gazi Paşa'nın önüne varırdı, bir İsmet Paşa'nın çevresini dolanırdı, bir sapıverirdi ara sokaklara, bir Çermikli yoluna vururdu kendini karasevdağı gibi bağların bahçelerin tozlu yollarında toza bulanırdı, olmadı dönerdi Aspuzu'ya, cayırdı, Çarmuzu'ya taraf, Kündübey'e taraf inerdi. "Bacı bacııı, odunuz da mı yok bre yarıracak? Amuca bey amuca beey, bahçeni belleyim bre!.. Hele kurban, sesle hele babana sesle, iyi ağaç budarım ha!.." Döner dururdu sabahtan akşama ya, akli fikri bir tepeye konduracağı evin şekillendirilmesinde. Bir ev kuracak ki, şato misali. Görülmemiş. Pembeye çalar taşlardan yontacak, mozayık işler gibi bezeyecek dış yüzünü. Nakış işleyecek çevresine ki, aksın gitsin bir yandan öte yana su gibi. Aytaşından ufak ufak yontacak, bir "bismillah" oturacak kapının üstüne, kilit taşının göbeğine, sedef kakılmış gibi gece demesin gündüz demesin parlasın dursun yalp yalp. Kan taşından söve çevirecek pencerelerin yanlarına. Her kulaçta bir Osmanlı tuğlasından hatıl düşürecek. Harpuştada verevine örecekt tuğlaları, nakış çıkaracak. Süsleyecek ki, kara yamçısına sarınmış gür bıyıklı, kalın kaşlı, kartal burunlu, kıvrır kıvrır saçlı, ışıltılı, atının üstünde sa-

linir durur bir yiğit gibi. Salınsın dursun. Umut versin bakanlara. Güven versin. Yürek versin. Göz peklığı versin. Tir tir titresin görkeminden.

Nerden estiği bellisiz güz rüzgârı, vurdu muydu darmadağın ediyordu her şeyi. Değdiği yerleri süpürge çalısıyla dalarmış gibi yakıyordu. Mora çalar ala bulanmıştı yanakları, kulakları, elleri. Boynunu iyice pısmıştı içine, duvar diplerini duldalayarak, birden bastırmış hörflü karanlıkta, rasgele dolaşıp duruyordu. Bir yandan taş yontuyordu, harç karıyordu, teskere teskere taşıyordu, örüyordu, yanıla vurdu mu gergin çelikten bir yay gibi çın çın öterek titriyordu mala, murçluyordu babam murçluyordu, bir şekil veriyordu, bir şekil bozuyordu, her şeyi hep yeni baştan kuruyordu ya, asıl öte yandan gayri umutsuzdu bugünden de. Varsa gitse mi artık eve? Gene eli boş mu tıklatsa pencerenin camını? Bocalayıp duruyordu. Kafasının içinde habire hesaplaşıyordu. Hele biraz daha. Dalgın dalgın, Yeni Cami'ye dönen yolun ağzını geçmek için kaldırımından aşağı adımını atmış atmamıştı ki, kocaman, son derece güzel, dört bir yanı camdan, ıslıl ıslıl, neşe saçıyor mutluluk saçıyor pencerelerinden, gıcır gıcır boyası parıldayıp duran bir otobüs, aniden dönüvermişti sola, burun buruna gelmişti. Nerdeyse tekerleklerinin altına alıyordu. Ama otobüs öylesine güzeldi ki, sövüp saymak aklına bile gelmedi Abuzer'in, ardından bakakaldı. Tam burun buruna geldiklerinde, birden bağırıvermişti güzel bir dağ yarattığı sesiyle. Ürkümüş, bocalamış, şaşırmış. Motorun hırıltısı ardından koşup gidiyor. Arada bir tıs tıs ediyor. Biçimi, süzülüğü, sanki boynunu kasıyormuş gibi şöyle kubararak köşeyi dönüverışı, fren yaptıkça burnunu yere doğru dikip öne arkaya boyun kırması öylesine güzeldi ki. Ardından baktıkça içi titriyordu. El emeğinin bu güzelliği, bir hoş ediyordu benliğini. Gururlanıyordu. Umutlanıyordu.

· Caminin önüne doğru yavaşlamış, garajdan içeri girmemiş, yazıhanelerin önünde, tıs tıs ederek zinkadak durmuştu. Alabildiği-

ne alımlı. Binlerce kilometreyi yutarak gelmenin gururu içinde, meydan okuyor. Çevresinde bir telaş bir telaş.

“Hele hele... Hamal arayan falan olmaz mı ki?”

“Taşıyalım beyim! Hamal var, hamal!.. Taşıyalım!..”

Otobüsün ön kapısının hemen yanında, bütün gün büzülüp oturmaktan uyuşmuş yerlerini ovalayan, orasını burasını çekiştirip duran birisini gözüne kestirdi. Gözlerinin üstüne üstüne dökülen, kalın, gür, kara kaşlarında bir yakınlık bulmuştu. Gözleri yumuk yumuktu. Alt dudağı ile ortası çukur çenesinin arasından sağ yanağına doğru uzayan şark çıbanı, orasını burasını kaşmak için kımıldadıkça, kaymak tutmuş süt gibi kaygan kaygan ısıldıyordu. Saçları, kafasının yanlarında, ardında iyice yukaltılmış, alnının üstünde bir tutam saç bırakılacak şekilde, alabros kesilmişti. Korkulu, şaşkın, ürkek bakıyordu çevresine. Adamın ürkekliğinde, şaşkınlığında, yalnızlığında, garipliğinde bir yakınlık buldu Abuzer, acır gibi oldu, yanına sokuldu. Daha önceden tanırmış da, yardım etmek istemiş gibi.

“Hamal,” dedi. “Hamal gerek mi begim?”

Nereye gideceğini bilemiyorsun, söyle, yol göstereyim sana, der gibi. Gözlerinin içine bakıyordu ıslıl ıslıl. Bildik bildik. Bir an göz göze kaldılar, ardından gülümseyiverdi adam. Gülümseyiverince, elmacık kemiklerinin üzerinde top top olan yanakları yürüdü gitti de, gözlerini bir çizgi gibi etti.

“Orduevi nerededir, bilir misin baba?” dedi usulcacık. Sevecenlikle.

“Bilirim bilirim kurban!..”

Bir sevinç. Bir sevinç. Dünyalar kendinin olmuş artık. Hemen, adamın önünde yerde duran, ortasından kalın bir kayışla iyice sıkılmış kocaman meşin bavulu kapıverdi, omzuna attı. Bir solukta dikeldi, gözlerinin içine baktı, “haydi yürü,” der gibi.

“Kaç para vereceğiz baba, orduevine kadar?” dedi adam.

Güldü.

“Hele yürü begim.”

“Yahu söyle, kaç para?”

Hem yürüdü, hem konuştu.

“Senin canın sağ olsun bre kurban. Atla deve mi ki? Ne verirsen gayri. Hele yürü, orduevini bir bul.”

İçi coşku dolu, uçaraktan yürüdü. Yüreği, sevinçten dolup dolup taşarakтан yürüdü. Güllere, çiçeklere bulanmıştı cümle benliği. Hapisten çıkalı bugün kaç gün olmuştu, aklına geldi, saymağa çalıştı, hemen caydı. Gayri bir dostu vardı. Birisine bir yardımı dokunuyordu. Bir işe yarıyordu gayri. Nice sonra anasına babasına kavuşmuş gibi. Hısmına akrabasına kavuşmuş gibi. Buradan seslese de, Şadiye avrada bir duyurabilse sesini ya... Nerden kopup geldiği belirsiz güz rüzgârı, arada bir yukardan ağrı vuruyordu yüzüne yüzüne ya, kulağına artık.

“Baba, orduevi yakın mı bari buraya?”

“Yakın yakın kurban, bir solukluk yer.”

“Buralı mısın baba?”

“Var say ki buralıyım bre kurban.”

“Ben de Antepliyim, hemşeri sayılırık.”

“Hemşeri sayılırık yaa...”

İki yanına, incecikten, dokununca bir tutam toz olan, tül den kanat takılmıştı sanki. İstese de yere basınıyor ayakları. Uçuyor. Sere serpe. Binlerce kelebek sürüsünden geri kalmış da, yetişmek için, bir açıyor kanatlarını, bir birleştiriveriyor üstünde. Bir yükseliyor, bir alçalıyor. Süzülüyor babam süzülüyor. Bahar açmış gibi, silme çiçeğe bulanmış ağaçlar. Kuşlar üstüne başına konuyor, kanatları bana mısın demiyor. Kişeliyor ya, laf ola... Kulaklarının içini, ensesini men sesini şakadan gagalayıp duruyorlar. Güneş vurmuş, burcu burcu tütüp duruyor topraklar. Bir gelincik tarlasına düşmüş ki, kırmızının,

kan kırmızının binbir çeşidi. Ayıotlarının tepesi top top boncuk boncuk mora kesmiş. “Duydun mu bre avrat, hemşeri sayılırık ya!..”

“Hemşeri sayılırık ya!.. Hele de bakayım bir kurban, ordu malı mısın?”

“Yok bre baba, bizimkisi vatani görev. Yedek subayım. Burayı çektik işte. Buradan Antep’e gitmek kolay mıdır? Sık sık vasıta bulunur mu dersin?”

“Kolaydır kolaydır kurban. Bulunmaz olur mu, helbet bulunur, tasalanma sen.”

“Desene şanslı sayılırım. Pazar, bayram, sıkıldım mı eve varırım.”

“Varırsın tabii...”

“Antep buradan kaç saatlik yol acaba baba?”

“Bilmem... Bu otobüs ordan gelmez mi ki?”

“Cık. Ankara’da gelir. Ankara’dan gelirim baba. Tatil verdiler ya, daha memlekete inmedim. Asıl işim Ankara’da benim.”

“Hele evlat, ne iş tutarsın ki sen?”

“Sosyologum baba.”

Birden durdu Abuzer Baba, geri döndü, gözlerinin içine baktı adamın bilmiş bilmiş. Yüzü ışıyivermişti. Solukladı. Yılıştı.

“Hele bildim,” dedi, “bizdensin. Demek meslek oldu ha gayri bu da? Pravo doğrusu.”

Hem şaşırmış, hem sevinçli. Mutluluk taşarak, yürüyüverdi.

“Seni ilk görüşte bildim zati ben bre kurban,” dedi. “Gözünün içine bakar bakmaz, sana bir ısındım bir ısındım ki, dedim hısım bu. Dedim, mutlak bizden. Ha gözünün yagına kurban olsun bu Kürt Abuzer senin, emi!.. Gözün, kaşın, bildik tanıdık göz kaş. Yüzünün rengi, helal süt emmiş adam rengi. Yaaa kurban, hemşeri sayılırık ya. Hemşeriden de öte hatta. Esasta hemşerilik de neymiş bana. Ama var say ilkin, hemşeriyik. Lakin bizim memleket daha doğuda. Ne ki, beş yıl yattım buranın danında, gayri buralı sayılabilirim. Sokağının

taşını tozunu ezbere bilemem ya, her bir köşesinde ne olur ne bi-terdi, teknilinden habarımız olurdu. Habarı çocuktan al derler ya, bence yalan, habarı mapustan al, daha doğru.”

“Hele geçmiş olsun baba, katilden miydi? Kan mı sürerdin yoksa?”

Gene zıngadak durdu, geriye döndü. Gülüverdi bıyık altından, derinden bir soluyarak, bilmiş bilmiş başını salladı.

“Yok bre evlat,” dedi. “Ne katili? Adama kurşun sıkmadım ben hayatta. Canlıya kurşun sıkmadım. Anlayıversene işte, dedim ya, bizdensin.”

“Vallahi baba, Araplık yok soyumda, ondan eminim de, Kürt-lük bulaşmış mı, bulaşmamış mı bir yerden, onu iyi bilemem. Kar-makarışık olmuşuk yüzlerce yıldır. Mümkündür.”

“Yok bre, demem şu ki, benimkisi siyasi,” diyecekti, birden caydı. Küçücük de olsa bir kuşku doğmuştu kafasında. Acaba? İşi neydi, işi? Ne demişti hele? Yosun tutmuş kayaların çatlaklarından belli belirsiz sızan bir su gibi, birikip, çoğalıp duruyordu içindeki kuşku, habire. Yoksa yanlış mı anladı? Kirp diye kesmişti konuşmasını. Başını önüne eğmiş, tasalı tasalı yürümeğe başlamıştı, boynunu iyice sündürüp. Her adımda, kendiliğinden kalkıp kalkıp iniyordu başı. Birden daha mı ağırlaşmıştı ne sırtındaki meşin bavul? Meretin içine kurşun doldurmuşlardı sanki. Güz rüzgârı, gene karşıdan karşıdan bindiriyordu, yüzünü müzünü dalayıp duruyordu. Hani, içindeki gelincik tarlasını, bir yılki sürüsü göz açıp kapayıncaya kadar çiğnemiş gitmiş. Bir deli poyraz, birdenbire çıkmıştı da, gelin başına dönmüş ağaçları vurmuş devirmiş, binlerce ak çiçekleri tozutmmuş, uçurmuş. Yeniden kış kıyametti. Düşünmek istemiyordu aklına kendiliğinden gelen kötü olasılıkları, ama ne mümkün. Hani, nerdeyse karısını anlatacaktı, çocuğunu anlatacaktı. Kurban kurban diyecekti, seni buldum ya, gayri yeter. Artık iki kişiyiz. Artık yalnız sayılma. Hele sayende bir de ev oturtayım şu tepelerden birine... Belle ki şato

misali. Belle ki bey konağı gibi. Binbir ıstıltı saçsın her yanından. Karargâh olsun. Umut versin, güç versin fakire fukaraya. Öyle bir ev oturtacağım ki, nakıştan gözükmeyecek yüzü. Kilim nakışı, heybe nakışı, çorap nakışı, seccade nakışı. Görenin aklı şaşsın, bilsin neye kadir ellerinin kudreti. Yedi cihana nam salsın. Başı dara düşen, Kâbe bilsin, koşsun gelsin. Çoğalsın. Birler bin olsun, binler on bin olsun, milyon olsun. Lakin, kuşku... “Ordu malı değilim dedi ya...” Lakin, kuşku. Öylesine koşar adım bir dal budak salıyordu ki dört bir yana... Hani, kurban diyecekti, evlat diyecekti, zabitsin, sayende, diyecekti... Diyemedi. İçindeki kuşku, büyüyor da büyüyordu. Konuşmadan, hızlı hızlı yürüdü bir solukta orduevinin önüne. Kapıdaki nöbetçinin yanında durdu, sırtındaki bavulu atarmış gibi indirdi yere, derinden bir soluk verdi, dikeldi kaldı.

Sivildir deyip, ilkin fazla yüz vermemişti nöbetçi, ne ki subay olduğunu anlar anlamaz çakılmış kalmıştı. Birden askerliğini hatırladı, çakılmış duran askere hayran hayran baktı.

“Sen burada biraz bekle baba,” dedi adam, şarkılı, müzikli, kahkahalı, ıslıl ıslıl aydınlatılmış orduevinin bahçesine daldı girdi.

“Hele babalık,” dedi nöbetçi sert sert, “yükünü kap da, şöyle biraz yana çekil bakayım. Bakarsın şimdi paşa maşa gelir, akşam akşam fırça yemiyek senin yüzünden.”

“Doğru ya...” dedi Baba, bavulu yerde sürüyerekten, çavuş işareti gibi zikzaklı zikzaklı, bir kırmızı bir beyaza boyanmış nöbetçi kulübesinin ardına doğru geriledi, gölgeye çekildi, sırtını duvara verdi, çömeldi. Kulübenin ardında, tam bahçe duvarının dibine iyice sinmiş iki asker, gizli gizli cigara içerekten pısır pısır konuşuyorlardı.

“Selamünaleyküm,” dedi onlara.

“Aleykümselam.”

Kolunda çavuş işareti olan, çömelmiş durumda iki büklüm yürüyerekten, yanına geldi. Sırt verdi kulübeye, oturdu. Avucunun içinde gizlediği cigaradan bir soluk aldı.

“Hayrola amuca,” dedi, “bakıyorum iyi yorulmuşsun.”

“İhtiyarlık bre çavuş efendi. Şurdan şuraya sırtladım şu zıkkımı, halimi görürsün. Halbuse ne ki, bir çanta. Lakin kafa kâğıdı eskimiş bir kez, gayri kâr etmez. İflah etmez.”

“Amma yaptın ha şimdi amuca... Sen eski topraksın be, lafı mı olur şuncacık şeyin senin yanında?”

“Yarenleşme benimlen kurban, yarenleşme... Görmez misin, halım mı kalmış... Bokun sidiğin içinde sürüne sürüne, yersiz yurtsuz dolana dolana göçüp gitmişim, sen deee...”

“Bu bavul da kimin amuca?”

“Bir zabitin kurban. Bir ihtiyar zabitinin. Yeni gelmiş.”

“Yani yedek?”

“Yedek ya... Bakarım yedek deyince, kulağasmadın. Askerliğin inceliklerini iyi bellemişsen. Hele söyle bakayım bir yol, tezke-reye ne kadar var?”

“Daha çok bre amuca. Daha yeni sayılırık asker ocağında.”

“Eeee, çavuş olmuşsan amma. Çavuşluğun askerliği, sıradan erin askerliğine benzer miymiş sen de... Çavuş demek, paşa demek. Hem, şimdinin askerliğinin lafı mı olurmuş eskinin askerliğinin yanında. Askerlik de eskidenmiş meğer. Trakya’da yapmıştım askerliğimi. Hem de kaç yıl... Savaş vardı o sıralar. Alaman gâvuru yürür gelirdi üstümüze taraf. Durdurmak ne mümkün ki azılı gavuru, dünyayı tek-mil önüne katmış. Fransızı yemiş yutmuş, İngilizin anasını bellemiş gece gündüz döve dövme, Rusun Moskova’sının burnunun dibine varmış. Eli kulağında, bizim sınırı da ha aştı ha aşacak. Silahın başından ayrılamazdık. Mitralyöz nişancısıydım manganın. Baba ec-dad nişancı sayılırık, iyi nişan atarım ha. İşte, atışta baktıydılar ki kumandanlarım, sekittiğim yok, attığımı vururum. Arpacık gez göze düşürdüm mü herifi, iflahı şaşmış demektir gayrı. Ulan Abuzer dedi-diler, bundan kelli nişancısın, çök mitralyözün başına. Lakin, o ana baba gününde bile, çavuşluk rahattı bre. Çavuşluk demek pa-

şalık demektir evlat, bilirik. Ama diyeceksin, hazerdeki askerliğe kurban olayım. Lafı mı olurmuş? Göz açıp kapayınca kadar geçer gider, yarenleşmek gibi, habarın bile olmaz. Hele kurban, sen necisin, senin birliğin nere, kendinden söz et bir.”

“Ulaştırmacıyım ben amuca. Şoförüm. İstihkâm taburundayım şimdi. Aha, şu karşıkı tepeyi gördün mü, hani Maraş yolunun orda, yol aşırıyor ya, işte o tepenin ardında birliğimiz.”

“Hele hele, bildim... Şehre, alıcı kuş gibi bakar adam ordan, heye mi? Hiç varmadım ya oralara, bildim. Her şeye tepeden bakmak mutlak güzel olmasa gerek ya, bana sorarsan şehirlere tepeden bakmak daha bir hoş. Şehirler daha bir güzelleniyor, tepeden görülünce. Ekin mekin de ekilir mi orda kurban?”

Gözünü, boz karanlıkta belli belirsiz görünen karşı tepelere dikmiş kalmıştı, öylecene bakıp dururdu, kendine geçmiş gibi. Dalmış gitmiş gözlerle, yandan yandan bakılınca, yıldızların ışıkları daha bir şavkıyor, daha bir büyüyordu. Daha bir seçilir oluyordu tepeler. Ufuk, kadife gibiydi. “Ne de çok yıldız varmış meğer?”

“Hele hele, de hele kurban. Acep bir sahibisi filan var mıdır ki oraların? Ekeni biçeni filan? Tapusunu üstüne geçireni var mıdır ki acep? Şehrin üstünde alıcı kuş gibi bre. Hııı? Ne dedin? Varsak oraya, tepenin üstüne bir kondu oturtsak?.. Kondu dedimse, anla işte. Say ki Kürt Abuzer’in şatosu. Konağı. Hani, kule gibi. Varsam, elimlen bir bir yapsam? Bakma böyle görüldüğüme, dehşetli inşaatçı ustasıyım ha. Her bir taşını oya işler gibi işlesem. Öyle bir konak diksem ki oraya, ünü yedi düvele yayılsa. Yedi düvelin ezilmesine, horlanmasına, gözükse. Yani, öyle bir konak yapsam ki evlat, göz göz, gece demese, gündüz demese, ışık saçsa gözleri. Kürdün nakışını, Türkmenin nakışını, Arabın nakışını tek mil bezesem yüzüne. Hıı? De hele... Eyi söyledin bre, o tepenin ardı tam aradığım yer. Sahibisi filan var mıdır dersin? Hıı? Miri malı mıdır yoksa? Kurban, hele bir laf et.”

Dalmış gitmiş, konuşur da konuşur.

“Bre baba, kıraç yerde bir bok mu bitermiş? Bomboş durur. Sahibisi filan var mıdır bilmem ya, Allahın dağını taşını, kıraç yeri kim tapulayacakmış, kimin işine yarar ki. Allahın dağı işte. Yap git-sin. İşte benden sana izin. Hem de, askeriye malıyla gizli gizli taşını kumunu çekmiyenin sinsilesini, yedi göbek geçmişini sinkaf edeyim be. Bizden iyi sahibisi mi olurmuş, sen deee... Sahibisi de bizim, kiracısı da. İşte benden sana ferman, tamam mı?..”

“Essah mı söylersin kurban? Cidden essah mı konuşursun benimlen akşam akşam, yoksa eğlenir misin?”

“Hay baba hay!.. Hay amuca hay!.. Bu ne tavşan yüreği böyle yahu? Sen karşındakini ne sandın? İşte yemin sana, Allahımı inkâr edeyim...”

“Tövbe... Hele adını bağışla kurban.”

“Mustafa. Maraşlı Mustafa Çavuş.”

“Hay daşşığına kurban olsun senin bu kafasız Abuzer. Hay, o mubarak adına kurban olsun bu eşşek Abuzer. Haydin eyvallah!..”

“Dur hele baba, nereye? Bu bavul n’olacak?”

“Gayri siz verirsiniz o ihtiyat zabıtine.”

“Ücretini almış mıydın bari?”

“Verirse sen alıver gayri kurban!.. Ben senden sonra alırım!..”

“Bulurum, bulurum!.. Adına kurban olayım senin... Gayri göğşe uçsan, bulurum. Meraklanma sen, ben bulurum gayri kurban. Ben seni bulurum. Bulurum bulurum!..”

Namaz kılıyordu Baba. İri gövdesi, odanın loş aydınlığında, eğilip kalktıkça, dizlerini gürültüyle tahta döşemeye çarparak secdeye geldikçe, daha da bir heybetli görünüyordu. Ellerini, göbeğinin üstünde bağlamış, ayakta, pısır pısır dua okuyordu ki, kızı geldi, kapının eşiğinde durdu. Tam o sıra duasını bitirdi Baba, ellerini dizlerine dayayarak hızla yarı beline kadar eğildi. Eğilmesiyle doğrulması bir oldu, gene diz kapaklarını döşemeye gürültüyle çarparaktan secdeye geldi. Üstüne alnını koyduğu nasırlı elleri, nasıl da uysaldı, suçsuzdu. Ak sakallarının arasından gözüken küt tırnakları, başucundaki rafta yanan lambanın kör aydınlığını ıslıl ıslıl yansıtıyordu arada bir.

Kız, bir kedi gibi ses çıkarmadan, ayaklarının ucuna basa basa, yola bakan pencerenin önüne gitti, denizlikte duran petrol lambasını usulca aldı. Camını çıkardı, eteğinin ucuyla sildi, parlattı. Fiti tili yaktı, camı gene yerine oturttu sıkı sıkı. Babasının ardından süzülüyordu bir gölge gibi, arka cephedeki pencerenin önüne vardı. Oradaki lambayı da sildi, parlattı, yaktı. Pısır pısır dualar okuyordu habire Baba. Bildiği bütün duaları, yalan yanlış ardı ardına okuyordu ve farkında bile değildi kızının çevresinde dolanıp durduğunun.

Geri geri gitti gene ayaklarının ucuna basarak, merdiven sahanlığına çıktı. Kentten yana bakan pencerenin denizliğinde duran lambayı aldı. Camını çıkardı, sildi, parlattı. Tam yakacaktı, birden farkına vardı, gazı bitmiş. Tıpış tıpış, bir solukta iniverdi aşağıya, lam-

banın deposuna gaz doldurdu geldi. Yaktı. Sonra kapı boşluğuna vardı, omzunu duvarın keskin köşesine dayayıp, babasını seyre daldı.

Hâlâ namazı bitmemişti Baba'nın. Pısır pısır dualar mırıldanarak, eğilip eğilip kalkıyordu. Bir secdeye geliyordu, bir dike-liyordu.

Pencerelerin içlerinde ıpıl ıpıl titreşerek yanan lambalar, odanın boz karanlığını, alaca bir aydınlığa bulamışlardı. Değişik açılardan gelen ışıktaki, normal cüssesine kavuşmuştu gene Baba. Namaz kı-larken, secdeye gelmek için diz çökerken, daha bir küçülüyormuş gibiydi. Odalara sığmayan biri, sanki çepeçevre kuşatmıştı da ken-disini, kollarının arasına almış, ufalayivermişti. Ufalanmış, ezilmiş, korkusundan tövbe çıkarıyormuş gibiydi Baba. Ve tövbe çıkarırken, uysaldı. Ezikti. Yenikti. Babasına bakıp durdukça kız, gene öylesi-ne pişman oluyordu ki... Her akşamki gibi, gündüzki hırçınlıklarından kendisine kahredip duruyordu içinden.

Seccadenin üzerine diz çökmüş, oturmuş, namazın son duala-rını okuyor, tam selam veriyordu sağa sola, birden farkına vardı, ka-pının eşiğinde durmuş birisinin kendisini dikizlediğinin. Ürperdi. Korktu. Bir besmele çekti telaşlı telaşlı. Besmele çekerken, göz ucuy-la tekrar döndü baktı. Dikizleyenin kızı olduğunu anlayınca bir ra-hatladı bir rahatladı... Birden, buz gibi terler boşanmıştı dört bir ya-nından. Dizlerinin üzerinde ağır ağır geriye döndü, bağdaş kurdu oturdu. Derinden deriden soluyup duruyordu. Kızının gözlerinin içine bakarak gülümsemek istedi. Beceremedi. Zorladı. Yanak-ları, bu zorlamayla, elmacık kemiklerinin üzerinde top top oldu, çe-peçevre ak sakallarının ortasında gamzeleniverdi ya, sürdüremedi gülümsemeyi.

“Korkuttun kızı, ” dedi, gene de korktuğunu saklamağa çalışarak, sanki yarenleşmiş gibi.

“Beni mi seyrederdin yoksa, hep orda durup da soyka? Dert... Kendimden geçmiş gitmişim bre.”

“Hııı,” dedi kız, “kendinden geçmiş gitmişsin ya...”

Dudaklarını incecikten yayıp uzatan bir gülümseme, vardı git-ti, gözlerini ışıl ışıl ışılattı.

“Vay şıllık vay, benimlen eğlenirsin ha? İhtiyarla eğlenirsin demek?”

Sağ dizinin üzerinde, iki yana sarkmış duran iri taneli sarı kehribar tespihi, bir şeyler yapmış olmak için, hırsıyla avuçladı, gergin parmaklarıyla, şakırdataraktan çekmeğe başladı. Dudakları gene kıpır kıpır oynamaya başlamıştı, dua mırıldanıyordu.

Kız, güzel bir dağ yaratığı gibi, güzelliğinin bilincinde, şımarık, gururla dikelererek, hafiften de yılışarak süzüldü geldi, babasının yanına diz çöktü, oturdu. Çocukca bir içtenlikle sokuldu, başını göğsüne dayadı, sıрнаştı. Bir kedi sıcaklığıyla sakalının altına altına solumaya başladı. Bir çocuk ısısı vardı, bir baba sevecenliği aramanın ısısı vardı solumasında. Bütün hırslanmalar, öfkelenmeler, suçlamalar, uçup gitmişti.

“Kendinden geçmiş gitmiştin ya,” dedi gene usul usul. “Ardında dolaştım durdum da deminden beri, farkına bile varmadın. Lambaları da sildim, parlattım yaktım, bak.”

Evi yeni bitirmişlerdi. İlk taşındıkları gündü. Akşamdı. İncecikten bir ay vardı gökte. Eğri bir kılıç gibi. Daha zifiri karanlık bastırmamıştı ve ay, güneşin ardına takılmış da, sürüklenir giderdi sanki. Sürüklenir giderdi ki, daha er akşamdan gün batı ufkuna varmıştı. “Bre dehşetli şato oldu, bre!..” “Dinine yandığım, belle ki, Sultan Süleyman’ın av şatosu!..” “Bre Avuzer Baba, demişti Mustafa Çavuş, gözü kör müdür bu Allahsız canavarın yahu? Gözlerini, beyler paşalar mı oymuşlardır, nedir? Alıcı kuşlar mı oymuşlardır, yoksa kurtlar böcekler mi yemişlerdir? Hıı? Bre Baba bilmez misin, penceresi takası karanlık şato, perili olur, cinli olur ha. Yoksa, cinli midir, perili midir senin şato da? De hele...” Haklı ya Mustafa kurban, neden kör kör bakar ki?.. “Doğru söylersin Mustafa kurban... Kur-

ban olsun dillerine bu Abuzer ahmağı, haklısın ki, hem de nasıl. Karanlıkta yenik yenik durur bre bu meret. Gözleri oyuk oyuk durur da, boynu bükük durur, daha baştan ezik durur. Haklısın... Doğru söylersin. Şimdiden tezi yok, gözlerinden ışık saçmalıdır. Lambalar yakılıp, pencerelere konmalıdır. Gece demeyip gündüz demeyip ışımalıdır. Öyle mi? Yıldız gibi yalp yalp ışımalıdır. Işımalıdır ki canlanmalıdır, yiğitleşmelidir. Işımalı ki, yeşermelidir. Asyaaaa!... Kurban... Hele ışık ver şu gözlere. Hele şu lambayı yak da, merdivenden yanaki pencereye koy bre. Biri olsun, ışısın bari.” “Benden de bir lamba yarın sana Baba. Antekeli oğlunun hedayesi de bir lamba olsun!..” “Ben de bir lamba getireyim ki yarın, löküs gibi Allahıma!..” “De bakalım baba, al sana Mustafa oğlundan da bir gemici feneri yarın. Tamam mı?”

“Lambaları da yaktım, bak... Hemi, hepsinin camını sildim, parlattım da, öyle yaktım. Farkında mısın ki...”

“Kendimden geçmiş gitmişim, farkında bile olmamışım. Ruhum, bedenimden uçmuş gitmiş sanki. Birden, bir karaltı görünce kapının eşiğinde, ne yalan söyleyeyim, korktum. Hele hele Abuzer dedim, hayırdır inşallah. Hırsızın bu kadar aptalını da yaratmamıştır ya Hakteala?.. Olsa olsa, can alınağa gelir Azrail Aleyhisselam. Gözüme gözüken nedir ki acep dedim, vakti saatim gelmiştir sanarak, korktum.”

“Tövbe, tövbe de... Tuh, tuh, tuh... Daha neler? Tövbe de bre... Azrail lafı da nerden çıktı şimdi? Demek Azrail’e benzerim? Demek bana baktın da, Azrail sandın, ha? Eh... Alacağın olsun, eh...”

Darılmış, küsmüş gibi doğruluverdi şöyle oturduğu yerde. Gözlerini gözlerinin içine dikti babasının. Gözlerinin akları, ıslanmış gibiydi, duman bürümüş gibiydi.

“Demek, Azrail’e benziyorum gayri?”

“Amanın kurbanııııı... O ne biçim öyle laf, kııız?.. Yel alsın ağzından inşallah. Tövbe... Hani korktum dedimse, lafın gelişi, o ka-

dar. Yoksa, tövbe... Vay koca Kürt vay... Vay aptal Kürt vay... N'olacak, kafa kafa değil ki... Bunadı gitti. Benim ciğerim, masumuma öyle laf edilebilir miymiş bre?.. Kusuruna bakma kızım sen bu ihtiyarın. Bre kızım, bunamış gitmiş herifin, lafın gerisini berisini düşünebildiği mi var ki? Hiç öyle demek ister miyim? Ne ki, bunadım gittim gayrı. Sapıttım. Önünü ardını bildiğim mi var, işte. Vallah bunadım, sapıttım. Ağzımdan çıkandan, kulağımın habarı yok. Demek sana Azrail dedim ha? Demek öyle anlam çıktı?”

Kızını, şöyle yavaşça omuzlarından kavrayıverdi, özenle dizlerine yatırdı. Saçlarını okşamağa başladı. Saçlarını okşarken, parmaklarını aralarına sokup taramış gibi karıştırır dururken, yüreği titriyordu hilafsız.

“Meleğim benim, meleğim... Güzeliiiiim... Kurban olsun sana bu koca Abuzer. Yoluna kurban olsun. Tırnağının ucuna kurban olsun inşallah. Saçının teline kurban olsun bre... Senden bir daha güzeli var mıdır ki yavrum acep melekler arasında bile? Hııı? Mümkün mü? Tövbe. Allahımı inkâr edeyim, tövbe. Ciğerim beniim... Yavrum. Ceylan bakışlum... Karaca duruşlum... Cereniiiiim. Ananın bir tanecik yadigârisin sen bana bre. Yel alsın o lafı ağzımdan inşallah. Ağzım çarpılsın, yumulsun da, bir daha öyle laflar edemez bağrına yatsın inşallah. Kurbanım, bunadım bunadım, hilafsız bunadım ben vallahi. Rahmetli anan sağ olaydı ki şimdi, ağzımın ortasına yapıştırırdı şaplağı. Hani, yapıştırır mı yapıştırırdı Allahıma Rumelilim benim ha... Yaaa, sağ olaydı da yapıştırırdı, n'olur?.. Hadi kurban, sen vur bari ananın yerine. Hadi vur. Vur, vur, korkma...”

Gür, kırçıl kaşlarının altında kısılmış, bir çizgi gibi uzamış gitmiş, kızına incecikten bir ışık gibi bakan gözleri doluvermişti. Ağladı ağlayacaktı hani.

Bir an göz göze kaldılar. Biraz daha üstüne varılsa, hem de hüngür hüngür ağlayacağı besbelliydi Baba'nın. Kararıvermiş sanki birden. Çökmüş, ezilmiş gitmişti.

Babasının bu halini fark eder etmez, kız, ışıl ışıl gülerekten uzandı, boynuna doladı kollarını. Kendini hafiften yukarı çekti, sevecenlikle sokuldu, her iki yanağının elmacık kemiklerinin üzerinden şapırtıyla öptü birkaç kez. Sonra doğruldu, sarılıverdi. Sıkı sıkı kucakladı.

“Benim fıkara babam, dedi, heç essah essah söyler miymişim bre sen de... Yarenlik bre... Cahillik işte, akşam akşam biraz eğleneyim babamla dediydim. Beceremedim. Bağışla.”

Gözleri dolu dolu olmuş, bir iki damla yaş, göz pınarlarından aşağı yanaklarından, sakallarının arasına akmış gitmişti. Bu bir iki damlanın, sakallarından aşağı serin serin s z l vermesi, birden rahatlatmıştı içini. Sanki hüngür hüngür ağılamış da, içi dolmuş dolmuş boşalmış. Sinirleri gevşemiş gitmiş. Mutluydu. Kızına sarılması, bir yaşama sevinciydi. Ve gene saçlarını okşuyordu, içi tir tir titreyerek, incitmekten tozutmaktan korkarak.  ne iyice eğilmiş, burnunu zülfünün arasına daldırmış, koklayıp duruyordu.

Kızın, son zamanlarda sık sık parlayıp s nen tufan hırçınlığı gene geçmiş gitmiş, uysal, iyice b z lm şt  babasının kucağında. Yaptıklarından, babasına karşı dikelmesinden, olur olmaz terslenmesinden, aksilenmesinden, şimdi pişmandı sanki. Kendini bağışlatmak istermiş gibi, usul usul, ezgili, t rk   ağırırcasına konuştu. şımarık şımarık konuştu:

“Mahluta  orbası yaptım sana baba,” dedi.

Muştusunun tepkisini bekliyor. şaşıracak mı? Kaşlarının altından baktı.

Baba, habire burnunu daldırıp daldırıp, bir z l flerini kokluyordu, bir k hk l n  kokluyordu kızının. Bilek kalınlığındaki örgüleri avu layıveriyordu, yanlardan sarkan sırma beliklerle karıştırıp, sıkı sıkı bastırıyordu göğsüne. İçi titriyordu, u arılaşıyordu. Namaz kılmanın huzuru muydu içindeki mutluluk, u arılık, hafiflik, yoksa bir sevgiliyi kucaklamanın sevinci miydi, coşkusu muydu? Te-

ninin dipdiriliği, ipek gibi incecik telli canlı saçların karıştırılırken, avuçlanırkenki mor mor kıvılcımlanması, menevileşmesi mi?..

“Meleğim, ciğerim beni... Kurbanım... Kurban olsun bu aptal kafalı baban sana!..”

Omuzlarından kucakladı, üzerine kapandı kaldı bir süre. Kaç zaman sonraydı? İçinin titremesi yoksa? Tövbe... Silkindi, doğruldu. Kızını da oturttu yanına.

“Lambaları yaktın mı bari kurban?” dedi aceleyle.

“Ne?”

Gözleri şimşeklenivermişti gene birden kızın. Çorbaya sevinmesin, şaşırmasın?.. “Tövbe yarabbi... Gözleri de mi görmez gayri bre?”

“Yaktım, görmez misin?” dedi sinirli sinirli.

“Saat kaç oldu acaba?”

“Ne bileyim ben saati. Belki on, belki beş!..”

“Yaşa bre!.. Lambaları da bir tamam yakmışsın bre, vay sağ olsun. Dışarısı da amma karanlık ha!.. Zindan gibi. Desene akşam olmuş? Daha yemek bile yemedik. Hele davran kurban.”

“Mahluta çorbası kaynatmıştım senin için,” dedi kız gene, küskün küskün.

“Ne?.. Çorba mı kaydattın benim için? Demek benim için mahluta çorbası kaydattın ha?.. Yaşa bre!.. Sağ ol bre!.. Vay kurban olduğum, gel bir öpeyim yanaklarından hele. Uzat yanaklarını bakayım. Tatlım benim... Cerenim... Sultanım benim, sultanım... Demek, ihtiyar baban için çorba kaydattın ha?.. Çorba kaynatan ellerin dert görmesin inşallah emi!.. Sıcak sıcak amma, olsun. İnsanın için ne kadar ısınır, dışı da o kadar serin olurmuş, öyle derdi babam.”

“Deminden beri söylerim ya, duyduğun mu var ki? Kulağın nerde, gayri Allah bilir.”

“Kusuruna bakma bre ihtiyar babanın kızım. Dedim ya... N’olacak işte kurban, ihtiyarlık... Kocadık gittik, aklımız nerde gezer, bil-

diğimiz mi var ki?.. Meğer kapıya konulacak meret değilmiş ihtiyarlık ya, elden ne gelir. Hakteala böyle buyurmuş bir kez, kullarım kocayacak da ihtiyarlayacak demiş. Adama sorduğu mu var ki? Lakin bana sorarsan, adamı asıl kocatan, ne şu ne bu, adam kılığına girmiş cibilliyetsizler gene ha... İhtiyarladık, ihtiyarladık, sen ona bak, sebebi kim olursa olsun. Sıcağa mıcağa da dayanamaz oldum son zamanlar. Gayri eyitten eyiye sapıtır oldum. Bre kızım sen kusuruma bakma artık. İşte geldik, işte gidiyoruz.”

“Öfff!.. Açma gene. Bıktım.”

“Hadi davran bakalım kurban,” dedi Baba. Şöyle bir yekindi. “Varak da, yemeğimizi yiyek erken erken.”

Sağ avcunu dayayarak, oflaya pufloya doğruldu. Sol eliyle kızını omuzlarından kavradı. Kapıya doğru ağır ağır yürüdüler.

“Bu yıl evimizi diktik kurban,” dedi Baba sakın sakın. “Hayırlısıyla gelecek yıl da, sıra evimizin bahçesinde, bostanında gayri. Lakin başımıza bir hal olmazsa, inşallah.”

Bir an durakladı, kızına döndü.

“Evimizin başına da tabii,” dedi, iri iri güldü, takıldı. “Hani evimiz de, düşlediğim gibi olmadı ya, neyse, boşver... Rahmatlı anan sağ olacaktı ki... Fıkara, sabah akşam ev de ev, der dururdu, görmeden gitti. Ananın yokluğunu kurban, heç düşünmemiştim. Bu nedenle, dedim, ulan Abuzer, bezeyince kuş mu konacak zıkkımın köküne. Hele iki katlı olsun, ışıldasın gece gündüz, yeter. Kemer örme vakit mi var? Bırakırlar mı sanırsın, nakış işleyesin taşına? Hele tez davran da, başını sok içine hele. Yaa... Kurban. Bezesi de eksik olsun dedim, razıladım. Hani fena da oldu sayılmaz, he mi? Ev işte... Gayri sıra da bahçesinde. Şöyle böyle de olsa, bir bahçe tanzim ettik mi, tamamdır. Evimizin önüne, önümüzdeki bahar bir de bahçe belleyelim ki, nelere kadir olduğumuz anlaşılsın bir iyice, heye mi kurban? Bizimkisi kendimize bir memleket kurmak bre. Yurt edinmek. Memleket edinmenin, yurt kurmanın, bezemesi de zamanla

olur. Söz temsili, önümüzdeki bahar bir karpuz yetiştireyim ki şu toprakta, görenin aklı şaşsın, aklı... Nasıl olurmuş karpuz? Bu topraklarda bir bok yetişir miymiş, yetişmez miymiş? Her biri Diyarbekir ki... Hani kurban, de şimdi bakalım Allah aşkı için, bir tane olsa şimdi... Serin serin... Işıl ışıl kara boncuk çekirdeklerini çintsek. Şu sıcakta hani... Hı?”

“Hangi suyla bre Baba?” dedi kız, babasının taşmış gitmiş iyimserliğiyle eğlenirmiş gibi.

“Derede var ya!..”

“Deredeki suyla ha?.. Hıh...” Gülüverdi kırıtkan kırıtkan.

“Gül sen, gül... İşimiz gücümüz ne ki bre?.. Tenekeyle menekeyle, tulumla mulumla, sırtlar sırtlar taşıyorum. Elim ayağım tutar daha Allaha şükür. Hele iki de askeriye varili uydurursak... Bu gücü kuvveti Allah baba niye vermiş ki insan kuluna? Bu aklı niye vermiş ki? Dünyayı güzelleştirsin, daha güzel yaşanabilir kılsın diye tabii... Yeşillesin, bezesin, cenneti âlâya çevirsin diye. Yalan mı?”

Sarmaş dolaş, sahanlığa varmışlardı.

“Afferiiiiimmm,” dedi Baba, “buradakileri de yakmışsın bre!..”

Omzuna bastırdı da bastırdı elini, kendine çekti. Uzandı tepesinden, saçlarını kokladı, öptü. Bir an durdular merdivenin önünde, daha doğrusu, Baba durmuş, kız da durmuştu. Merdivenlere şöyle bir bakmış, sarmaş dolaş inebileceklerine aklı yatmıştı Baba’nın ve kızına sıkı sıkı sarılarak, ilk basamağa adımını atmıştı.

“Aboooo, yuvarlanırsınız kıııız,” diye çığlık attı kız. “Aşağı bir yuvarlanırsınız ki, ben de tepetaklak Allahıma!..”

Direnmiş durmuştu sahanlıkta.

“Niyeymiş o? Ben varım ya, ben tutarım ya seni kurban? Hele, korkma.”

“Abooo anammm! Dellenmiş mi ne?” dedi kız bağırarak, kollarından sıyrılıverdi, koştu, indi merdivenlerden. Aşağıda, merdiven başında durdu, yukarı bakarak katıla katıla gülmeye başladı.

“Delendin mi bre? Abooo anaaam!... Deeeert. Bir düşmeliydik ki, görmeliydin, Abuzer Ağa’yla kızı sarmaş dolaş merdivenlerden yuvarlanmışlar demeliydiler ki, rezil rüsvay olmalıydık millete. Tövbe tövbe, bir de elden ayaktan olup, sürünmeliydik ki yazıda yabanda. Dellendin mi sen baba, şu daracık eğri büğrü merdivenden iki kişi yan yana inebilir miymiş hiç?”

Katıla katıla gülüyordu.

“Niye düşecekmişiz yahu? Birbirimize dayanacaktık ya!..”

Her kelimedede bir adım atarak inmeğe başladı Baba. “Niye düşecekmişiz sen de, niye düşecekmişiz sanki,” deyip duruyordu. Önce sol adımını atıyordu dikkatli dikkatli, basamakta duruyor, sonra sağ ayağını getiriyordu yanına, tırabzanlara asılardan yampiri yampiri iniyordu. Her basamağa ilk adımını atışta, tırabzanlar, merdiven sarsılıveriyordu, gıcır gıcır ediyordu teknil tahtaları. Birkaç basamakta bir, yorulmuş da soluklarmış gibi durup bakıyordu aşağıya ve habire konuşuyordu. Gençlikleri hapiste geçmiş bütün eski mahkûmlar gibi, özlemle, doymak bilmez, bıkip usanmaz, tutkulu, coşkun konuşup duruyordu.

“Demek artık babana da güvenmezsin ha? Babana da güvenin kalmadı demek? Niye düşecekmişiz bre?.. Birbirimize dayanır, ağır ağır inerdik. Eh ama, eh!.. Alacağın olsun kurban. Helbet... Güvenme sen. N’apalım? Ah kızım ah, körün değneği derler, sen daha nereden bilecekmişsin ki, sen benim değneğimsin değneğim. Sen körün değneğisin. Yaaa... Belle ki ben de körüm. İhtiyarlıkla körlüğün ne farkı varmış ki? İhtiyarlık demek, gayri çolak demek, topal demek, kör demek. İhtiyarlığın dibacesinde yazar bunlar kurban. İhtiyarlık, körlükten de, çolaklıktan da, topallıktan da daha beterdir hem. İhtiyarladı mı, kocadı mı adam, gayri bil ki her türlü lanetlik meşbudur onda. Kör, topal nasıl sakar olur, ihtiyarlık da öyle sakardır. Körden, topaldan sakın, ihtiyardan da sakın yani. Anlatabildim mi? Sırtımı sana da veremezsem, nerelere dayanırım bre kızım? Sen de

sırt çevirirsen, benden sakınırsan, kimler yüz verir bana, kimler bakar, n'aparım sonra kurban? Hele, sen benim değneğimsin bre, unutmama. Körün nasıl değneği olmalıysa, benim de bir değneğim olmalı gayri. Görmez misin, ihtiyarladık, vardık gidiyoruz işte. Eskiden böyle miydin ya?.. Böyle oflaya puflaya. Gayri çekemem derdi belayı, geri yanımda zart zurt eder.”

Aşağıya birkaç basamak kala, durdu, susuverdi. Tırabzanı daha sıkı kavradı, abandı. Şöyle biraz yekindi, dikeldi. Kızının gözlerinin bebeğine dikti gözlerini. Derinden soludu. Apansızın müthiş bir sessizlik çökmüştü odaya Baba susar susmaz. Sessizliği dinlermiş gibi bir süre bekledi. Sonra yeniden, bir muştı verirmiş gibi, o müthiş sessizliği bozmaktan çekinirmiş gibi, usul usul, sevecenlikle, gözlerinin içi gülerekten, başladı konuşmağa.

“Hele kurban,” dedi tane tane, “hayırlısıyla seni de bir başgöz etseydim... Gayri bir ayağım çukurda sayılır benim. Gözüm görürkene, elim tutarkene... Hayırlısıyla.”

“Deert!..” dedi kız birden. Gözleri aniden çakmak çakmak olmuş fal taşı gibi açılmıştı hiddetten. “Hadi sen de ordan!..”

“Tövbe de kızım. Ne utanırsın?”

“Ben evlenmek mevlenmek istenmiyorum, anladın mı?”

“Öyle deme bre kızım, öyle deme. Helbette evleneceksin, öyle deme. Bir gün sen de evleneceksin. Evleneceksin ki, çoluğun çocuğun olacak. Dede dede diye çevremde dolanıp duracaklar. Nur topu gibi inşallah. Koç, koç.”

“Şu konuşmanı duyan da, essahtan ihtiyar sanır seni ha. Hele acelen ne be? Telaşın ne? Daha kaç yaşındasın ki bre? Senin yaşıtıların şimdi ekine girmişlerdir ki ellerinde orak, güneş müneş vız gelir. Daha iş tutar onlar, ne belledin? İhtiyarladım, kocadım, başka laf bilmez, başka bir laf bilmez... Ben evlenmek mevlenmek istenmiyorum, anladın mı? Hırsımdan ağlatacak şimdi beni de... Of be...”

“Yaşsa bre kurban!.. Demek, daha genç sayılırım?”

“Ne sandın ya?.. Yok bir ayağı çukurdaymış, yok eli ayağı tutarkene imiş, yok daha bilmem neymiş. Aklından çıkar bu tevür tükür şeyleri. Kıran girsin topuna aklına böyle şeyler sokanların inşallah, emi!.. İstemiyorum, istemiyorum!..”

Küçük yumruklarıyla böğürlerini döverekten, “İstemiyorum, istemiyorum,” deyip duruyor, dövünüyordu. Gene eskisi gibi. Gene hırçın. Gene, babasına alabildiğine düşman. Babasının evlenmesini ısrarla istemesini, bencilliği sanıyordu. Evliliğin, bir yeni erkeğe daha hizmetten öte bir anlamı var mıydı ki?

Baba, kızına bir an önce yetişmek, sarılmak, gönlünü almak, yatıştırmak için biraz daha hızlı inmeğe başladı merdivenleri. Gene, hem iniyor, hem konuşuyordu.

“Vay benim öksüzüm vay... Vay kurbanım... Vay fıkaram... Öyle deme bre, öyle deme... Bu, Allahın emri. Erinde gecinde olacak. Hani senin de bir gözcük bir evin olsa. Senin de bebelerin olsa, eteklerine yapışıp, çevrende dolanıp dursalar... Dedemizdir deyip de, arada bir bizim de kucağımıza sıçrayıp çıksalar. Hani, demem bu benim kurban. Yoksa? Tövbe de, tövbe. Ahhh ah... Yarın kocayınca anlarsın bunları yaaa, iş işten çoktan geçmiş olur o zaman da. Şimdi rahmatlı anan sağ olsaydı ki... Haklısın. Tövbe de sen gene de kurban, tövbe de.”

“Bıktım bıktım!..”

“Hem sana da bir şey söyleyeyim mi? İhtiyarlık dediğin şey, yaşa mı bakarmış ki bre? Fakir fukaranın yaşı mı olurmuş sen de! Köy yerde, dağlık yerde, yazıda yabanda yaşın kaç olursa olsun, delikanlılığı bitirip de, çoluğa çocuğa karıştın mıydı, işin tamamıdır. Baksana, hal mı kalmış bende? İnan bana, bir ayağım çukurda sayılır gayri benim. Ah evladım, bir zamanlar biz de ana baba kuzusuyduk, unutma. Benim de anam vardı, benim de babam vardı. Hele hele... Bir babam vardı ki, deme gitsin... Şöyle ıraktan görsen, sanırsın çam yarması. Bileğine kuvvetli. Attığını sekitmez. Heybetli mi heybetli.”

Son basamağı da inmişti, “heybetli mi heybetli” derken. Tırabzana asılmış, merdiveni sarsarak toprağa bırakıvermişti kendini ve atılmış, kızını omuzlarından kavramıştı. Kızına tutunmasa düşecekmiş gibi hani, gene kızının omzuna dolamıştı sol kolunu, burnunu saçlarının arasına daldırıvermişti. Şöyle yürekten derin derin soluyordu, henüz daha dipleri çocuk teri kokan saçlarına burnunu sürtüp duruyordu ki!

“Ya kurban,” dedi, “sen bilemezsin ki, bir babam vardı benim...”

Birlikte alt odaya taraf yürüdüler.

“Görsen, bu kapılardan kolay kolay sığmaz. Bir heybetli ki rahmatlı. N’olmuştu, nasıl olmuştu, iyi hatırlayamıyorum, daha küçüktüm o zamanlar, yedi sekiz yaşlarında var yok, bir sabi sübyan. Babam, bir sabah ezanla birlikte, dopdolu fişekliklerini çaprazlama göğsüne bağlamıştı, mavzeri de vurmuştu omzuna, çıkıp gitmişti eyvalah demeden. Gidiş, o gidiş işte. Halbuse anam, ardından su mu dökmeydi, cere mi kırmadıydı? Boşuna. Bir daha eve dönmek nedir, bilmedi. Öte yandan, tevatür muhtelif. Zavallı anam, gözleri yolda, günlerce ağladı durduydu. Ardından yandı durduydu. Hani anlatırlardı, fişegi carcura sürüp de, mavzeri omuzladı da, bismillah deyip tetiğe çöktü müydü, attığını sekitmezmiş ki rahmatlı. Söz temsili, nişanlarmış telgraf tellerini filan, civ etti mi mermi, tamam, mükaleme filan ossaat bitmiştir. Fincanları filan tuz buz edermiş. Hilafsız, keser keser, doğrar atarmış. Sekitmezmiş yani, dedim ya. Dehşetli nişancıymış. Namı edilir bir nişancı.”

Sarmaş dolaş, ağır ağır odaya girmişler, masanın başına varmış, durmuşlardı. Henüz daha varmış durmuşlardı ki, Baba hemen bir sandalye çekti masanın altından, oturuverdi. Aslında hiçbir şey yapmamıştı bütün gün ama müthiş yorgun hissediyordu kendini. Oturur oturmaz kulağını kaşımağa başladı iştahlı iştahlı. Kulağını kaşırken de birden farkına vardı yiyecek paketinin, hatırladı.

“Kurban,” dedi telaşla, “hele davran. Hele şu masayı hazırla da, yemeğimizi yiyelim bre.”

Kız, yiyecek paketini açmağa başladı hemen, bir yandan da babasının gözlerinin içine bilgiç bilgiç gülüverdi. Yılıştı.

“Hıh,” dedi, “Âşık Garip, gene yavuklusunu görmeye gidecek desene. Gene er akşamdan gidip de, yavuklusunu gözetleyecek ha? Hıh... Aşını tez yesin ki, koşsun varsın karşı tepelere, seyreylesin dursun bakalım. Ne görürsün Allahını seversen bre baba? Gece demez, gündüz demez, ne gözetler durursun öyle evi? Ev işte. Basbayağı bir ev işte. Gece de baksan iki katlı bir dam, gündüz de baksan iki katlı bir dam. Nesine bakarsın ki, anlamam. Tövbe...”

“Ev yaaa, iyi bildin, ev yaaa...” dedi baba. Kızına bakarken, kaşla göz arasında daldı gitti.

“Ev yaaa... Basbayağı bir ev yaaa... İki katlı bir dam yaaa...” Kudretten sürmeli, yosun gözlü kızı ne zaman da büyümüş bre? Büyümüş de, adam olmuş başıma, salınıvermiş. Alımlı. Zeytin yeşilinden mora çalar, eflatunlu, arada bir kırmızıya kaçan, gölgelendikçe lacivertlenen seccade saçları uzamış da dökülüvermiş omzundan aşağı. Binbir ışıltılı. Katır tırnağı sıvaşmış gibi. Mine otu sıvaşmış gibi. Gelincik tarlasına, dağ papatyasına sıvaşmış gibi. Dünya teknil sarıya kesmiş, penbeye kesmiş, beyaza kesmiş, kırmızıya kesmiş sanki. Sarılar, kırmızılar maviler karışmış da, alacalılanmış teknil yaratıklar. Karanlık, karanlık olmaktan çıkmış, ışığa boğulmuş evren.

Kız çocukları, anaların çocukları olsa gerek. Analar anlar kız çocuklarından. “Demek, evlenecek yaşa da geldi yavru Asya... Demek geldi ha... Demek uçup gidecek, elinden alacaklar gayri. Vay içine sıçıtığımın dünyası, vay. Vay kahpe dünya, vay.” Bir kadın mı ki o? Bir parça o, yüreğinden, ciğerinden bir parça. Dokunulamaz, toz kondurulamaz.

“Yavrum benim, canım!.. Kurbanım benim. Kurban olsun uğruna bu kafasız Abuzer, e mi!..”

Paketteki yiyecekleri, masanın ortasına yan yana diziordu kız.

“Yalan mıyım ya? Ne görürsün? Topu topu iki katlı, bir göz dam.”

“Erkek adamın erkek çocuğu olur derler ya erkekler kurban, dinime imanına doğru. Doğru ki, hem de nasıl. Oğlan evermek analara güç gelir olsa gerek. Lakin babaların kızlarından ayrılabilmesi ne mümkünmüş meğer, yeni yeni kavrar oldum. Hiç kızı olmamıştı babam rahmatlının. Gece bastırıp da, karanlık çöktü de eve geldi miydi yorgun argın, odanın köşesine şöyle kuruldu muydu, sus pus olurduk tek milimiz alimallah. Hani börtü böcek bile, kirp diye sustu sanırdık. Öyle, yanına mununa sokulup, konuşmak, yılmışmak falan ha... Tehhööö... Tövbe. Haddimize mi düşmüş? Onun gönlü olacak da. Kaşlarını çatıp, altından altından bakıp, göz kırpacak da... Ancak o zaman. O da, şöyle birazcık sokul dizinin dibine doğru, o kadar. Bir azamat, bir azamat, bir azamat ki... Belle ki derebeyi. Derebeyi azamatı. Kardaşlarımın falan, hepimizin dili boğazına akar giderdi. Anamız durmazdı yüzümüze karşı. Şimdi anlıyorum, erkek çocuk kısmı sevecenliği anada görür ilk. Yaaa... Rahmatlı, akşam gelir gelmez dağdan bayırdan, her neredense işte, ibriği kaptığı gibi tutuştururdu birimizin eline, kapının önüne çıkardı. Avuçlarını kocaman kocaman açar, bitiştirir, doldururdu suyla, şapırtıyla çarpar babam çarpardı yüzüne. Kulaklarının içini, ensesini filan. Lakin, su dökmemizi beğenmezdi. Az döksen, korkma ulan eşşek sıpası der, çok dövsen, vay vay vay, bre sıpalar kazık kadar oldunuz, avrada çökseniz kunnadanacak yaşa geldiniz de, bir su dökmesini öğrenemediniz şunun şurasında der. Su dökmemizi beğenmezdi de, ah bir kızım olmalıydı ki şimdi, derdi. Biz de, babamız kızı olmadığı için hayıflanır sanırdık. Meğer öyle miymiş ya? Geç vardık farkına hanyanın konyanın. Başımıza gelince farkına vardık. Rahmatlı meğer hayıflanmazmış da, bizimlen eğlenirmiş, laf çakıştırırmış. Kubarır dururmuş lafın kisası, benim oğlum olur diye-

rekten. Hani, bir kızım olmalıydı ki şimdi deyince, aptallık işte, cahillik işte, biz de anlamazmışız da asıl demek istediğini, pel pel bakar dururmuşuz gözünün içine. Aman kurban, evladın kızı oğlanı mı olurmuş, sen de... Evlat adam çıksın, yeter. Ben de, kızım yerine oğlum olsun ister miydim, bilmem. Dağlı kafası, Kürt kafası diyeceksin, erkek de erkek, oğlan da oğlan. Lakin kazın ayağı da o kadar mı ki dersin? Değilmiş bre kurban. Değilmiş ya. Oğlanın mürrüvetini görmek babalar içinmiş de, kızınki analaraymış meğer. Gözünün çiçeğine kurban olduğum... Gözünün yağına kurban olduğum... Nazlım beniiim... Maralııııı... Hele gel, hele sokul yanıma.”

Kız, habire bir şeyler yapıyor. Odanın arka köşesindeki, bombeli kapağı, işlemeli sarı tenekeyle kaplanmış tahta sadıktan kenarı kirtikli, yer yer boz bir yeşile çalar iki bakır sahan çıkarmış, birini babasının önüne, birini de kendi önüne koymuş. İki tahta kaşık getirmiş, birinin sapı az kırık ucundan, süssüz, kararmış gitmiş ikisi de. Odanın içinde dolanır durur, keklik gibi sekerek. Sessiz. İbriği kırık bir eski çin porseleni demliğin içine tepeleme tuz doldurmuş, getirmiş. Sıcaklarda, tuz fazla yenir.

“Aman bre baaaaa...”

“Vay soyka vay. Hele gel kız yanıma. Kurbaan... Benim sultanım, canım. Senden nasıl ayrılırmışım bre ben? Tövbe. Sen benim... Sen benim... Kurban olayım seni bana verene, emi!.. N’olurdu, şimdi anan da sağ olsaydı da, görseydi böyle bir dünya güzeli olduğunu? Gelinlik kız olduğunu? Ya... Sümüklü Asya’sı büyümüş de, dünya güzeli olmuş... Büyümüş de, bin pınarlı yayla güzeli olmuş bre. Maral olmuş, maral... Yaaa. N’olurdu sanki, rahmatlı babam da sağ olsaydı şimdi ya? Sağ olsaydı da, görseydi şöyle dağ sümbülü gibi salındığını. Bakalım hâlâ, kızım olmamış diye hayıflanır mıydı, yoksa kubarır mıydı? Benim gözümün bebeği... Rahmatlı şimdi sağ olacaktı ki? Kaç yaşındaydı ki öldüğünde? Daha delikanlı sayılırdı bre. Kafa işte kafa... Şıh çağırıyor demiş, ağa çağırıyor demiş, deh etmiş, kuşanmış

tekmil silahını, mavzerini vurmuş omzuna, atına atlamış, çekmiş gitmiş. Sana mı kalmış bre dünyanın nizamı? Dini imanı kollamak sana mı kalmış? Laf işte... Neymiş, şihlar ağalar çağınırlarmış. Diyeceksin, şimdi konuşması kolay. Haklısan bre kurban. Başka n'apabilirmiş ki rahmatlı, başka türlü davranması mümkün mü ki? O da, varmış Şih Sait Ağa'nın yanına, gayri kurşunlamış babam kurşunlamış sağı solu. Belle ki, seferberlik ilan olmuş bizim köylerde. Derakap Piran'da hükümet konağını basmışlar, vermişler kurşunu, vermişler kurşunu... Hepsi de atlı. Altlarında Arap atları, hecin gibi. Mahmuzladın mı, yel oluyor, uçuyor. Hani, hepsi hep bir yandan, yel olup da vardı mı tozu dumana katarak, habire kurşun yakarak, gayri gerisini sorma, cehennem. Arada bir, yaralanır maralanır da biri, köye dönerdi. Zavallı anamın, gayri iki gözü iki çeşme. Kapısının önünden ayrılmaz. De hele bre, Fazlı nasıl? Hele Fazlı'mdan bir habar ver bre kurban. Bir yaramazlık filan yok ya? Anlat bre sakalına kurban olduğum, hele anlat bre. İki gözü iki çeşme. Kapı kapı dolanır. Hani, babam da bir tevatür. Attığını sekitmezmiş. Candarmanın üstüne üstüne varırmış, basarmış kurşunu. Gözünün bebeğine bebeğine. Alnının çatına. Atının üstünde yan dönermiş, ılgara kaldırır, yelelerine sarılır, uzanır yatarmış, ayaklarını eyere dolar, baş aşağı gelirmiş, verirmiş kurşunu, verirmiş kurşunu. Şaha kaldırırmış, atın art ayaklarını toprağa gömdürerekten tozutmmuş ortalığı, verirmiş gene kurşunu. Başa çıkabilmenin mümkünü mü var? Mümkünü, çaresi mi var? Azmış bir kez gayri deli Fazlı. Fukara anamın iki gözü iki çeşme. Hem ağlar, hem "Eee, eee, eee, eee," diyerekten anlattırır da anlattırır. Bir daha, bir daha anlattırır. Bir yandan ağlar ya, öte yandan da kıvanç duymakta, gizli gizli övünmekte ha. Çevresine çalım satmakta, kocasının yiğitliğiyle. Hani, biri dizinin dibine otursa da, onu anlatsa, ömrünün sonuna kadar onu anlatsa, bıkmayacak. Dinleyecek. Hatta hatta, üzölmeyecek gidip de gelmediğine. Hani, belki de az biraz seviyecek, mutluluk duyacak. Sözü'n gelişi, son nefesini verirken Kuran

okutmak yerine, kocasını anlattırarak, kocasının yiğitliğini anlattırarak elinde olsa.”

Kız, dolanıp durur. Kıpır kıpır. Eski gazetelere sarılmış asker tayınını almış, ortasından ikiye bölüvermiş, yarısını babasının sahanının yanına, yarısını da kendi sahanının yanına koymuş. Unufak olmuş, dağılmış kara buğdaydan ekmek kırıntılarını elinin tersiyle masanın ortasına topluyor dikkatli dikkatli. Dökülmesin, yere düşmesin, ayak altında kalmasın. “Tövbe.”

“Bizim bir Durmuş Dayımız vardı. Anamın uzaktan hısmı olur, ana tarafından, anam da dayı derdi, biz de dayı derdik. Eli silah tutanı toplamağa köye dönmüştü. Palu’da hükümet konağını sarmışlar bir şafak vakti. Hükümet konağı da hükümet konağıymış ha, belle ki Tiryaki Hasan Paşa’nın kalası. Çepçevre kuşatmışlar. Durmuş Dayı anlatırdı; tabii babam gene en başta. Ver etmiş kurşunu, ver etmiş kurşunu... Tel mel bırakmamış. Bu sebeple de, fukara candarma habar mabar veremez ki yukarıya, takviye isteyebilsin. Binanın penceresinden filan savunmaya yeltenmişler ya, kulağasma. Dalmış babam tek başına binadan içeri, elinde mavzeri, duman etmiş. Lakin bu saldırıda, sağ bacağının kaba etinden hafif yara almış. Bir kurşun ete saplanmış kalmış. Durmuş Dayı anlatırdı; bacağındaki mermiyi, çekmiş bıçağını, ucunu yakmış, kendi kendine söküp çıkarmış. Gık etmemiş. Yaralı bacağını bir beyaz çarşafı sarmışlar, gene kapmış mavzerini, atlamış atına, gene en önde. Reşit Ağa, Şıh Sait Ağa filan yanlarına çağırılmışlar babamı, böyle yaralı yaralı en önde dövüşüğünü görünce, demişler Fazlı Ağa, dile bizden ne dilerse. Sağlığınızı demiş de babam, üstünde bile durmamış, geçip gitmiş. Hani, kumandan bile yapmak istemişler de babamı, tınmamış bile, bana ne demiş kumandanlıktan, ben kendi kendimin kumandanıyım, tek başıma. N’ettiyseler, n’aptıysalar boşuna, kabul ettirememişler. Direnmiş. Rahmatlı, yiğitlik tek başına olur derdi, başkasının sırtından yiğitliği aklım almaz, gavatlık gibi bir şey derdi. Hani işte, inatlamış ki inatlamış, deve gibi tıpkı.”

Kız, babasının bu tekdüzeli konuşmasını dinliyor mu, yoksa dinlemiyor mu? Masanın üzerindeki, yiyeceklerin sarıldığı eski gazeteden kocaman bir parça koparmış haşırtıyla, katlamış, ortadan bir daha katlamış, sonra ikiye bölüvermiş. Gazete parçaları ellerinde dışarı çıkıyor.

“Tam iki aya yakın dehşetli bir dövüş olduydu o sıralar. Kale kale. Köy köy. Ev ev. Şih Sait Ağa’nın ordusuna kimler katılmamış ki? Silvan’dan, Hani’den, Lice’den, Genç’ten, Çapakçur’dan, Çermik’ten, Palu’dan, taa Varto’dan, Dersim’den. Eli silah tutan koşmuş gelmiş, Şih Sait Ağa’nın, falanın, filanın bir işareti üzerine. Ağa-sıyla, efendisiyle, şihıyla, imamıyla koşmuş gelmiş. Çoğalmışlar da çoğalmışlar. Alimallah bir ordu olmuşlar. Bir ordu olmuşlar ki, deme gitsin, misal Karabekir Kazım Paşa’nın ordusu, Şah İsmail’in ordusu. Hani, tevatüre göre ordunun bir ucu bir köye girdiğinde, aradı daha öteki köye giremezmiş. Yani, Şah İsmail’in ordusunun bile esamisi okunmaz sayılır yanında. Hey gidi rahmatlı, hey!.. Bir başkaymış canım, o devirler bir başkaymış. Hani, adamlar bir kere çam yarması gibi, zebella... Misal, babamın bir kolları vardı kurban, Allah seni inandırсын, elleri dizkapaklarının altında. Bıyıkları dersen, misal, şimdikiler gibi mi, uy babo... Teh teh teh... Uçları, kulaklarının hizası.”

Çıkılmış gitmiş de kız, pencereden gözüküyor. Dut ağacının dibinde, irice birkaç taşın arasında yakılmış çalı çırpı ateşinin başına varmış, çömelmiş, isten kapkara güvecin içindeki çorbayı karıştırıp duruyor. Alevler, arada bir uzayıveriyor dil dil, bacaklarını yalıyor, yüzünü yalıyor. Gölgeleyiveriyor. Turuncuya kaçmış sarıya boyuyor. Dönüyor, balmumu sarısına buluyor. Kopup, ince ince uzuyor. Pençe pençe dalgalanıp duruyor. Geçiyormuş gibi oluyor, yayılıyor, birden fırlayıveriyor yalım yalım, ıslıl ıslıl büyüyor.

Baba, susmuş. Gözlerini dikmiş kırpmaksızın, bir ateşin yalımlarına dalıp gidiyor, bir kızına. Rasgele. Anlamsız. Amaçsız. Eği-

lip, yayılıp, dikelip kızın ellerini, yüzünü, bacaklarını yalayıveren, bir kaybolan, bir büyüyüp oraya buraya dolanıveren, bir toplanıp, bir çözölen, sarıdan kırmızıya kırk bin çeşit rengin oynadığı çalı çırpı ateşi dutun dibini bayağı aydınlatıyordu. Kız, bir yandan çalılaları çırpıları taşların arasına ite ite ateşi körüklüyordu, arada bir üflüyordu, bir yandan da habire çorbayı karıştırıyordu elindeki tah-ta kaşıkla. Pencereye yan geldi mi, kıpırdanıp dururken, alınının, burnunun, dudaklarının, çenesinin, boynunun kıvrımları bir su gibi ışıldayarak, ışıktan bir yol olarak akıveriyordu. Saçları kıvılcımlanıyordu, menevişleniyordu. Olabildiğine düzgün, pürüzsüz karanlıkların önünde, çömelen bir kadın minyatürü gibi tıpkı. İki boyutlu bir minyatür kadını gibi. Ya da, ucu kor olmuş kızgın bir demirle usta bir el tarafından ağaca oyulmuş bir gravür gibi. Hitit'ten kalma kabartma bir kadın tasviri gibi. Binlerce yıllık sanki. Direnliksiz. Uysal.

Ta uzaklardan, inceden inceden öten gece böceklerinin, cır cır böceklerinin sesi geliyordu.

“Rahmatlı sağ olmalıydı ki şimdi!..” Şöyle bir kıpırdadı, yan döndü oturduğu yerde, pencerenin denizliğine abandı.

“Ah kurban ah!..” dedi sesini kızına duyurabilmek için biraz yükselterek. “Şimdi sağ olmalıydı ki deden...”

Hafifçe yana kaykıldı, soluğunu tutup zorla kendini, çevrede kimsenin bulunmadığına emin olmanın rahatlığıyla yelleniverdi.

“İhtiyarladık bre gayri...” dedi kendi kendine konuşmuş gibi. “İhtiyarladık ki, sorma gitsin. Kocadık gayri. Derdi belayı çekemez olduk. Derdi belayı çekemez olduk ki, geri yanımız zart zurt eder oldu.”

Kız, tam bu sıra, elindeki gazete parçalarıyla güveci iki yanından tutmuş, içeri giriverdi. Masanın ortasına koydu atarmış gibi bir aceleyle. Gazetelere rağmen elinin yandığı belliydi. Buğular yükseliyordu güvecin üstünden ve sıcak bir yaz günü de olsa, yanık yağ

kokan kaynar bir tencere iştah açıcıydı. Dalmış, gitmiş Baba, yanık yağ kokusuna döndü içgüdüsel bir davranışla, birden kavradı, gü-lüverdi bir içyükümlülüğüyle. Yemek kokusu açlığını artırmıştı ve birazdan sıcak bir çorba içeceğini düşünmek, mutlu ediyordu. Se-vinçle doğruldu, masaya sokuldu iyice. Sabırsızlıkla kızının tabağını doldurmasını bekliyordu. Kız, tahta kaşığı önce güvecin dibine sür-türerekten bir dolaştırıveriyordu, çorbayı karıştırıyordu, sonra dolduruyordu tabağa. Ağır ağır.

“Yaşsa bre kurban!” dedi Baba sinirlendiğini belli etmemeğe a-lışarak. Sabırsızdı. “Allah, tuttuğunu altın etsin senin inşallah, e mi!”

Kızı, tabağını doldurup önüne kor komaz, hemen ekmekten ko-caman bir lokma ısırdı, iğneyerekten kaşığını silme doldurdu. Du-dağının ucuyla şöyle korkarak dokundu çorbaya. Üflemeğe başla-dı. Kaşığı tutan eli titriyordu ve silme dolu çorba iki yandan sızıp masaya damlıyordu. Elinin titrediğini görsünler istemiyormuş da, dikkatlerden kaçırmağa çalışıyormuş gibi, hemen konuşmağa baş-ladı yeniden.

“Bu orbadan içenin bir derdi mi kalırmış bree? Bir yudum ol-sun içenin, derdi kasaveti mi kalırmış? Tövbe... Ah kurban, ah!.. şim-di, deden sağ olmalıydı ki... Sağ olmalıydı da görmeliydi ki seni... şu çorbadan bir yudum içmeliydi ki sıcak sıcak... Aaaah ah!.. Ra-hmatlı... Elin dert görmesin senin inşallah, e mi kızım!..”

Kaşığındaki çorbayı, temkinli temkinli, üfleyerekten, dudağı-nın ucuyla içti.

“Tuzu biraz az olmuş kurban,” dedi, gene sırf konuşmuş olmak için.

Porselen demlikteki tuzdan aldı parmaklarının ucuyla, şöyle gez-diriverdi çorbanın üzerinde. Sonra ekmeğini ufalamağa başladı.

“Tuzu birazcık az olmuş ya, kulağasma.”

Kaşığını, çorbanın üstünden üstünden alarak gene doldurdu. Bir süre hem üfledi, hem konuştu.

“Rahmatlının hiç kızı olmamıştı ki... Ne bilsin kızın kıymatını fukara. Beş çocuk, beşi de erkek. Halbuse kız çocuk gibi var mıymış bre? Elin dert görmesin inşallah senin, emi!.. Tuttuğun altın olsun inşallah.”

Üfleye üfleye içti. Çorbasını içerken kızıyla göz göze geldi birden. Çorbasını içmeyi kesmiş, gözlerinin içine dik dik bakıyordu kız. Kaşlarını alabildiğine çatmış. Bir şeyler sorar gibi.

“Emmilerim nerde peki?” dedi birden. Sesi hınçlıydı.

Allah Allah... Gerçekten bilmiyor mu? Anlatmamış mı hiç? Bir an kalakaldı öyle. Şaşkın. Bocalamış. Anlatıp anlatmadığını çıkarıyor.

Kızının gözlerine daha fazla bakamadı. Anlatıp anlatmadığını dahi bilememek, müthiş bir suçluluk duygusu yaratmıştı içinde. Utandı kendi kendinden, hemen başını önüne eğdi. Soğutmak için kaşığıyla çorbasını karıştırmağa başladı. Karıştırdı, karıştırdı, hırsla karıştırdı bir süre. Sonra kendi kendine mırıldanmış gibi konuşmağa başladı.

“Emmilerine mi n’olmuş? Emmilerine mi n’olmuş?..”

Bir yandan da kafasını toparlamağa çalışıyordu.

“Emmilerine mi n’olmuş?”

Birden hatırlamış gibi kaldırdı başını, gözlerinin içine baktı dik dik. Nicedir üflemekte olduğu çorbayı boşaltıverdi ağzına.

“N’olacak bre? Allah aldı dördünü de,” dedi hırsla.

Bir an sustu, yeniden başladı ağır ağır konuşmağa.

“Büyük ağam bir kahpe kurşuna kurban gitmiş babamın yanında, o büyük dövüşte. Küçük ağamsa, belki de daha akıl balığ olmuş olmamıştı, sıtmaya yakalandıydı. Zaten gözleri de trahomluydu zavallının. Karnı birden şişti şişti de, davul gibi oldu. Bir üşürdü, bir üşürdü... Yorgan yatak hak getire, vız gelir. Öldü gitti zavallı. En küçüğümüz de, daha beş altı yaşlarında var yokken ağaçtan düşmüştü sanırım. Evet evet, ceviz ağacından beyninin üstüne

düşmüş, ölmüştü. İyi hatırlarım, anam, yüzüne bir yağlık örtmüştü sinekler çokuşmasını diye, babam kucaklamış götürmüştü mezara. Mezarlık dediğin, köyün beri yanında... Benim bir ufağımsa, Erzincan'da askerdi büyük zelzelede. Sen nerden bilecen, Gazi Paşa'nın ölümünün hemen akabindeydi, Erzincan'da dehşetli bir zelzele oluydu, eşi menendi az görülür. Halil emminin başına, uyurken askeriye damı çökmüş, işte o zelzelede. Çukurova'daydık. Dutma girmiştik anamla birlikte Bağdatlı Niyazi Bey'in çiftliğine. Altı mühürlü bir mektup getirdi ki candarmalar, zehir zıkkım. Askeriye damı çökmüş kardaşımın başına, vazife başında şehit olmuş, onu yazar. Fukara anam, okutur okutur ağlardı. Yaaa... İşte böyle Asya kurban... Koskoca beş kardaş tarumar olduk gittik. Bir ben kaldım yeryüzünde. Fazlı Ağa'nın sülbünden. Benim de gayri ayağım sürçer. Yaaa, işte böyle... Anam, bir benim ölümümü görmedi demek. Lakin fukara, bir büyük ağamın ölümüne yanardı, bir Halil'in. Ötekiler, ne de olsa, ufağıken ölmüşler. Köylük yerde ufak çocuğun ölümünün lafı mı olurmuş? Habarı bile olmaz kimsenin, kulağı bile duymaz."

Sustu. Solukladı derinden. Ağır ağır, üstene gene doldurdu kaşğını, üflemeğe başladı. Tam bu sıra, pencereden bir gece kuşu girdi içeri, duvarlara sürtünürmüş gibi hızla kayarak bir döndü, gene pencereden çıktı gitti. Kuşun ardından bakakalmıştı Baba. Çorba dolu kaşık öyle elinde. Gözleri yumulmuş gitmiş. Pencereden dışarı bakıyor ya, bir şey gördüğü mördüğü yok, farkında bile değil dışarı baktığının. Kendi kendine konuşuyormuş gibi konuşuyordu.

"Büyük ağamın ölüm habarı gelmişti köye. Evde de, erkek olardan en büyük benim. Hani, ben de on yaşında ya varım, ya yolum. Anam, yandı... Yerden yere çaldı kendini. Ne gelir ki elimden, daha sabi sübyanım, çocuğum. Kendini tozun toprağın içine atar, saçını başını yolar durur. Mümkün mü tutabilmek? Konu komşunun zabdedebilmesi mümkün mü? Tövbe. Mümkünü imkânı yok. Kimsenin elinden bir şey gelmez. Anam elbette haklı. Haklı ki, hak-

lı, fukara. Kolay mı bre? Sen dişinden tırnağından artır, üzerine titre, yetiştir, tosun gibi et evladını, tam adam olsun... Yani tam askere falan gideceği bir sıra, ne uğruna olduğu bilinmez bir kahbe kurşunu dönsün dolansın, varsın bulsun, alsın elinden. Dile kolay bre... Gözünden sakındığın, yoluna kurban olduğun yavru, bok yoluna bir kör kurşuna kurban gitsin... Dile kolay bre... Düşman başına Asya, ocaktan ırak... Yarın ana olursan daha iyi anlarsın bunu kızımı. Ah benim fukara anam, ah... A benim gün görmemiş anammmmm... Kötü yazgılı anaaam... Yürek mi dayanabilirmiş ki meğer? Fukara yerden yere çalardı kendini de, mümkün mü ağzını açsın, intizar edebilsin bir kimseye. Babam çağırmış bir kere. Habar salmış köye, Hüseyin gelsin demiş, Hüso gelsin demiş, çağırmış. Yani, müsebbihi babam. Babama da, kimselerin yanında ağzını açamaz, mümkünü yok, töresi böyle, ardından olsun bir kötü söz söyleyemez. İntizar edemez, sövemez. Ne zaman ki, huğun bir köşesine siner, başını çatkılar, yumulur kalır topak kadar, konu komşu gider, el ayak çekilir ortalıktan, işte o zaman başlar kendi kendine konuşmağa, sayıklamağa, isyana. 'Boyun devrilsin inşallah, emi Fazlı... Hem kendin siktirip gittin, hem de oğlumu aldın elimden ki, yazıda yabanda ersiz kodun evimi. Baş böğrü altında kalasıcaaaa...' Lakin bu kadar. Kendi kendine. Bazı bazı da beni alır karşısına, taşa duvara söyler gibi konuşur durur. Ne ki, Kürtlükte, karı kısmının lafı mı dinlenirmiş, lafı mı olabilmemiş? Diyeceksin, niye? Hani, lafı dinlense, lafını bir dinleyen olsa ne değişir ki? Bir kızılca kıyamet kopmuş, tozdan dumandan göz gözü görmez. Dehşetli dövüş var. Çevre köylerde, ta Dersim'e kadar, Palu'ya kadar, Çapakçur'a kadar tek mil köylerde kim ki eli silah tutar, kuşanmış varmış Şih Sait Ağa'nın yanına. Safına. Genci kocamış, ağası efendisi, şahı imamı, cümlesi, silahlanmış varmış."

Konuşmağa dalmış gitmişken, üflemeden yuttuğu çorba boğazını dehşetle yakmıştı. Kirp diye sustu birden. Ter boşandı tepesinden

aşağı. Sanki dört bir yanından ateş fışkırdı. Kolunun yeniyle alınındaki terleri şöyle bir kuruladı. Sıkıntıyla masaya abandı. Derinden derinden soludu. Sağ elinin tersiyle bıyıklarını sıvazladı. Ağzını sil-di. Boyuna yutkunup duruyordu. Gözleri çakmak çakmak ısılamıştı, yaşarmıştı. N'aptığını bilmeden, homur homur homurdanıp duruyordu.

Kız, farkında bile değildi babasının boğazının yandığının. Anlattıklarından dehşete kapılmış.

“Düşman askeri mi gelmişti ki?” dedi dalgın dalgın.

Başını sahanına eğmiş, çorbasını içiyordu.

“Düşmanın ağzına sıçayım!” dedi sert sert. “Düşmanı batsın.” Yutkunup duruyordu.

“Ne bileyim bre kurban, ne zıkkımın köküydü? Offf, boğazım yandı be. Hay çorba gibi sinsileni... Amma da sıcakmış yahu. Ben de dalgınlıkla nasıl birden yutuverdim? Alev çıktı alev gözlerimden vallahi. Offf, yandım. Ulan eşşek kafalı Abuzer... Bok mu vardı ulan böyle birden yutuverecek? Ardından candarına mı kovalar bre? Ace-len ne gavat? ..”

Habire yutkunuyordu. Arada bir sıkıntıyla soluyordu.

“Yandım, yandım... Vallahi yandım. Konuşacam diye, yaktım kavurdum içimi. Sanki bana, adam değil deyyusun çocuğu, zemberekli fongraf. Köpek marka fongraf. Biraz sus be. Biraz sus, yemeğini zıkkımlan da, sonra konuş be adam. Bunadım ben, vallahi bunadım. Bunadım ki, çenemin yayı koptu. Çenem düştü. Kocakarı gibi. Cırlavuk gibi hilafsız, cır cır cır... Bilmez miyim?”

Yutkuna yutkuna, kızının gözlerinin içine dikti gözlerini. Kızı, kuşkulu kuşkulu kendini mi süzer? Telaşlandı.

“Vallahi kurban,” dedi, kuşkusunu gidermek istermiş gibi onun “bildiğim mi var ki, düşman mı gelmişti, neydi?”

Sanki, boğazı yanmış kavrulmuş da, ondan, pürtük pürtük olmuş. Habire yutkunup, serinletmeğe çalışıyordu boğazını. Ağzını

iri iri açıp, havanın serinliğini damaklarında duyaraktan sesli sesli soluyordu.

“Yandı kavruldu bre boğazım. Hani, aslını ararsan ne düşman gelikti, ne bir şey be kurban.”

Gene alnındaki terleri kuruladı kolunun yeniyle. Dilini şapırdattı, dudaklarını yalattı, ıslattı. Burun kanatçıklarının yanlarından gözaltlarına doğru her iki yanağının da üstü binlerce, on binlerce küçücük küçücük ter domurcuğundan ıslı ıslıldı. Arada bir pence-re-den giren yelle oynayıp duran lambanın kör aydınlığı vurdu muydu, yakamozlanan su gibi, on binlerce milyonlarca ışık kaynaşıyordu yüzündeki domurlarda. Kıpır kıpırdı oturduğu yerde.

“Ne gırtlak bıraktık, ne bir şey be içimizde, yaktık kavurduk topunu Allahıma. Vallahi kurban, bildiğim kadarıyla, düşman müşman ne, Karabekir Paşa’nın korkusundan olsa gerek, Ermeni gâvuru bile kalmamıştı ortalıkta. Ölen ölmüş, giden gitmiş, kalan bir köşeye sinmişti ki... Hani, sıçan deliği bin paraya. Lakin, bildiğim kadarıyla da, ortada fol yok yumurta yokken, bir kıyamettir de kopmuştu. Dünya birbirine girmişti anlayacağın. Diyeceksin ki, Gazi Paşa’nın düşmanı denize dökmesinin üstünden çok mu geçmişti? Millet bıkmamış mı dövüşten? Bıkmamış olur mu kurban, mutlak bıkmış, amma lakin kimse doğru dürüst bir şeyi anlayamadan, sorup soruşturmadan birbirine düşmüş. O zamanlar duyduğumuz; neymiş, din iman elden gidiyormuş. Yok, padişah efendimiz zındıkların elinde esir olmuş. Yok, halifemiz efendimiz gâvurlara teslim edilmiş. Yok, Kuran-ı Kerimler toplanıp da yakılmış alanlarda. Yok, Cumhuriyet hükümeti karıları çıplak gezmeye zorlarmış. Asrilik icad olmuş, herkes herkesin karısını almış. Falan filan işte. Her kafadan bir ses çıkar. Bar bar bağıırır millet. Kimse kimsenin ne dediğini anlamaz. Bir bakarsın, Cumhuriyetçilik dinimize aykırıdır, eski ihya edilecek, halifelik devleti kurulacak derler, bir bakarsın Kürt milletinin kendi devleti olacak derler. Hani, daha ufak sayılırım o

sıralar, dedim ya, pek de anladığım yok ortalıkta neler döner, ne demek isterler beyler, paşalar...”

Birden sustu. Yutkuna yutkuna, lambanın fitiline dikti gözlerini. Bir an daldı gitti. Biraz sonra şöyle bir silkindi gene ve başladı kendi kendine, hesaplaşmış gibi pısır pısır konuşmağa.

“Nedendir bilir miyim? Kim kimden ne ister, bilir miyim? Lakin bildiğim, dünyanın bize dar edildiğidir o günden sonra. Çok adamın başının yendiğidir. Az babayiğit mi gitti böyle bok yoluna? Çarpışmalarda ölenleri mi sorarsın? Sonradan kurşuna dizelenleri mi sorarsın? Köyünden sürülüp çıkarılıp da, başka yere iskâna götürülürken, yolda açlıktan susuzluktan, bittten pireden ölenleri mi sorarsın? Çok adamın başı gitti, çok!.. Çok ocak söndü.... Ulan, bize mi kalmış dini imanı korumak bre? Bu kadar şıh molla varken, bizim gibi bal-dırıçıplaklara mı düşmüş halifeyi filan kollamak bre? Akılsız kafa... Akılsız baş işte... Dirliğimiz düzenimiz gitmiş ki, gecemiz gündüzümüz kalmamış gayri. Yaaa... Hani kurban, ne zamandı, aylardan hangisiydi, bilemiyorum. Şimdi iyi çıkaramıyorum ya, sanırım bahardı, ağaçların caddeye durduğu bir zamanlardı. Ya da baharın eli kulağında say, geldim gelecek bir zamanlar. Bir sabahtı, bir habar geldi ki köye, bizimkilerin durumu kötü, geri geri doğuya doğru çekilirler. Durum boktan anlayacağın. Velhasıl ricat. Geri çekile çekile de, Var-to’nun hemen ötesindeki Çarpuk köprüsünü bulmuşlar. Gayri son umut, köprü. Son umut, Murat suyu. Yallah demişler, köprü’nün başında siperlenmişler. Daha geriye nereye varacaklar ki? Siper ki, tam siper. Derken, tevatür bir dövüş başlamış. Candarma saldırır köprüye, bizimkiler tetiğe çöker. Kan gövdeyi götürür. Tevatür bir dövüş başlamış. Murat suyu günler boyu kıpkızıl kan akmış derler. Lakin, onlar da, tabii bir avuç insan topu topu. Bir an gelmiş, bitmişler. Bitmişler, erimişler alimallah. Akşama doğruymuş. Gün kavuşmuş giderken, çepeçevre kuşatıldıklarını görünce ve de cepane me-pane suyu iyice çekince, çaresiz, teslim olmuşlar. Hepsi teslim olmuş.

Savaş dediğin adamla olur, savaş dediğin silahla olur kurban. En önemlisi cepaneye olur. Bunu iyi belleyeceksin. Cepanenin, adamın ar-
dı kesildi mi, gayrı kulağasma, istersen yetmiş yedi kollu ejderha kuv-
vetinde yiğit ol, çaresiz, vız gelirsin. Gayri işin bitiktir. Anlayacağın,
bizimkiler de öyle; ne adam kalmış geride, ne cepane. Eldekiler bi-
tince, bakmışlar olacağı yok, açmışlar ak bayrakları, toptan teslim ol-
muşlar. Teslim olanların içinde de kimler yok ki? Şih Sait Ağa mı der-
sin?.. Şih Abdullah Ağa mı dersin? Şih Ali Ağa mı dersin? Şih Ga-
lip Ağa mı? Gasım Bey teslim olmuş. İsmail Ağa teslim olmuş. Re-
şit Ağa teslim olmuş. Timur Ağa teslim olmuş. Daha da kimler yok
ki?.. Ne şihlar, ne ağalar, ne beyler... Aklına kim gelirse... Anlaya-
cağın, bütün ağa takımı, bütün şih molla takımı kürdüstanın teslim
olmuş. Tabii babam da aralarında. Zavallının ağalıkla mağalıkla, he-
le hele şihlikla mollalıkla filan uzaktan yakından bir ilgisi milgisi yok
ya, aralarında... El uşakları onların. Ve de bir kelli sarılmış mavze-
re, Cumhuriyet askerine, Türkmene tetik düşürmüş. Yeter... Hemen
kelepçelemişler hepsini, akşama önlerine katmışlar, getirmişler
Varto'ya. Hani, çünkü Gazi Paşa fena celallenmiş derler. Öylesine
bir celallenmiş ki, bu işin, Kürtlüğün mürtlüğün bire bir ilacı Sağır
Paşa'yı derakap çağırması paşalığa. Gayri, Sağır Paşa, yeniden paşa
olmuş ya, yeter... Artık sevincinden n'apacağını bilemez candarma
milleti, esirlere. Öldürsünler mi? Burunlarından mı getirsinler dün-
yayı? Hemen derdest edip, Varto'dan başka bir yere sürmüşler. Göz-
den ırak bir yere. Bilinemez. Ardından da, yazın, temmuzda, Di-
yarbakir'de mahkemeler kurulmuş. Öyle mahkemeler ki, mahkeye
deyip geçme. Breh breh breh... Eh işte, mahkeme. Bir afur tafur. Bir
celal, bir celal... Deme gitsin... Bildiğim kadarıyla, şöyle bir ayıp ol-
masın cinsinden, yalan şalap çıkarmışlar esirleri hâkimlerin karşısı-
na dizi dizi. Tamam. Dört yüze yakın adam çıkarılmış, dile kolay, mah-
kemeye. Yaaa... Bir duyduk ki, ardından da, teslim olanların bir kıs-
mını müstantiklerin önünden derakap alıp, hemen oracıkta sallan-

dırmışlar. Sıra sıra darağacı kurulmuş. Hani, Diyarbekir'in de temmuzu temmuzdur ha... Ünlüdür. Gene dehşetli sıcak bir günmüş. Senin anlayacağın kurban, kimi öyle, kimi böyle, hepiciği de toz duman olmuş, bok yoluna gitmiş.”

Kız, birden sözünü kesti babasının. Gözleri dehşet içinde, fal taşı gibi açılmıştı.

“Dedemi de mi asmışlar?” dedi hınçla.

Baba, o anı düşünmekten, düşüncesinde olsun yaşamaktan kanıksamış. Uysal.

“Vallahi kurban, bilemedik, anlayamadık ki esasını işin. Her kafadan bir ses çıkardı. Kimi böyle der, kimi şöyle der. Anlayacağın, kısacası kim vurduya gitti deden de. Hani, canın bir kıymatı mı kalmıştı ki?.. Tozdan dumandan ferman mı okunabilirdi ki?.. Bir tevatüre göre, Çarpuk köprüsünün önünde müsademedede vurulmuş ölmüş. Bir tevatüre göre teslim alınanların arasındaymış, Diyarbekir'e götürülmüş, ipe çekilmiş. Yani, aslını esasını bilmenin mümkünü yok. Kim kimeee, dum duma... Yaaa... Hani, de ki, ölmemiş, ipe çekilmemiş de, mapus damına tıklılmış. Nerden habarımız olabilirdi ki? Kime varıp da, bir şey sorabilirdik ki? Görsek, sahip çıkabilir miydik, onu sor bir bakayım. Sanmam. Kuşkuluyum. Yaaa... Aslını esasını bilemedik gitti ya, bilmeye öğrenmeye bir gücümüz de olmadı. Fukara babam, sanki hiç yaşamamış. İzi mizi yok. Say, göğe çekilmiş. Lakin, anam her bir şeyine karar vermişti daha baştan bir kez. Bir türlü kabul etmezdi onun vurularak ölebileceğini. Kimsenin vurabileceğine inanmazdı. Vurulamaz o, vurulamaz derdi. Afsunlu o, kurşuna karşı afsunlu, boynunda muskası var. Ona kurşun işlemek de ne demek? Domuz kurşunu bile vız gelir ona, der dururdu. İnanmıştı bir kez, kendi kendine karar vermişti. Sanki gözüyle görmüş, herifi de, ağa şıh takımıyla birlikte teslim alınmış, Diyarbekir'e götürülmüş, ipe çekilmiş. Mümkünü mü var yanında, ya-hu belki de vurulmuş müsademedede diyebilmenin? Nuh der, pey-

gamber demez. Astılar. Gözü kör olasıcalar, yiğit herifimi astılar, der durur. Kürt inadı ki... Dedim ya, sanki gözleriyle görmüş. İpe çekilmiş de, darağacında sallandırılmış. Bir anlatır ki... Teh, teh, teh... Hilafsız, ancak böyle anlatılabilir. Hani, cellatlar babamı tutmuşlar, ara sıra dizili darağaçlarının altına götürmüşler, çiğnenenin biri ellerini bağlamak istemiş de, rahmatlı şöyle ayağının ucuyla dürtüvermiş çingeneyi, dehlemiş. Kendi kendine sandalyenin üzerine çıkmış, sonra da eliyle geçirmiş yağlı ilmiği boynuna. Birden silkinivermiş, sandalyeyi tekmelemiş atmış altından.”

Gözleri yaşarmıştı. Sağ elinin ayasıyla ovaladı, gözlerinin yaşarmış olduğunu belli etmemeye çalışarak, konuşmasını ara vermeden sürdürdü.

“Anam, yumulur, dizlerini döve döve bir anlatırdı ki... İnanmamak kolay mı görmediğine? Belle ki yanı başındaymış. Seyreylemiş bütün olup bitenleri. Çingeneyi falan bir iyice tanımış. Kaşını, gözünü, bıyığı bir iyice ezberlemiş. Daha doğrusu tayinlemiş. Kocasının ölümüne karar veren, anama göre sanki o kırtipil çingene. Gece demez gündüz demez, onu kurar. Bir ele geçirse... Hele bir ele geçirse o pis çingeneyi... Beğensin gayri ölümlerden istediğini. Ölümlerden ölüm seçsin. İpe çekilmek, ölümlerin en kolayı, en rahatı ha... Birkaç saniyede işi bitiriverir. Hani, öyle bir öldürecek ki, günlerce aylarca. Yedi sinsilesi unutmasın. Yaaa... Kurban, bizim kapı komşumuz bir laz Rafet vardı, bakkal. Bir de avradı Zöhre bacımız vardı ki, abooo... Diyeceğim, anam da işte Zöhre bacının yaptığı gibi yapacak.”

Gene birden sustu. Gözlerinin içine baktı kızının bir şeyler öğrenmek istemiş gibi. Oysa kızın gözleri kısılmış gitmişti. Kaşlarını çatmış, soluk almaksızın dinliyordu.

“Zöhre bacıdan sana hiç söz açmışlığım var mı bre kurban?” dedi telaşla.

Bir an yanıtlamasını bekledi. Derin derin soluyarak gözlerinin

içine dik dik bakıyordu bir yandan da. Ne ki, birden bir şey hatırlamış gibi, tez caydı yanıt beklemekten, hemen konuşmağa başladı.

“Yok tabii... Fırsat mı oldu ki? Zöhre bacımız, bir Zöhre bacıydı ki, eşi menendi koca kâinatta zor bulunur cinsten. Hani, erkeğim diyen beri benzer erkek, eline su dökemez hilafsız. Ah kurban, bir görmeliydin o yiğit bacıyı ki... Görmeliydin ki... Bir tanımalıydın ki... Lafla anlatabilmek bir tamam, mümkün mü, sanmam... Yaz başlarıydı. Sıcakların eli kulağında hani. Havalar ılımış, şerbet gibi olmuş birdenbire. Bir gün, ikindiye doğruydu, söz temsili ikindi ezanı daha okunmuş okunmamış, bir duyduk ki, Nemit Ağa'nın damızlık arap boğası köyün ortasında, bu bizim Zöhre bacının eri laz Rafet'i, ardından varmış, süsüvermiş. Yıkıvermiş yere, boynuzlamış, tepelemiş, ossaat öldürmüş. Hani, biz daha çocuktuk, o zamanlar. Koştuk vardık ki duyunca, Rafet emmi ölü. Al kan içinde, toza toprağa bulanmış, orta yerde yüzükoyun yatar. Sinekler koşmuş üstüne, kanlı çamurlara, çamurlanmış uzamış gitmiş saçlarına, orasına burasına küme küme konar kalkarlar. Zöhre bacıya da habar salmışlar demek. Aslında habar salmaya, iletmeye ne gerek var ya, kötü habar zaten tez gider. İşte, biz Rafet emminin ölüsünün çevresinde, üç adım geriden çember olmuşuk, şaşkın, korkulu bakar dururken, tam o sıra hışım gibi geldi Zöhre bacı. Bir geldi ki, breh breh breh... Bir geliş... Hemen, vardı atıldı kocasının üstüne, kapaklandı kaldı. Beyninden vurulmuşa dönmüş sanki zavallı. Hüngür hüngür ağlar. Dövünür. Ağıtlar yakar. Lakin, boğadır, gözü kör olasıca, deme kan tutmuş, çekip gidememiş, şöyle az biraz uzakta, imamın evinin önünde durmuş, hıncı geçmiş gibi, hani hıncı geçmiş de biraz üzülmüş gibi kâfir, pel pel bakar Zöhre bacıdan yana. Pişmanlamış gibi bakar. Ne var ki, boğaya kimsenin bir şey yapabildiği yok. Zöhre bacı olsun, acısıyla şöyle yerden bir taş alıp da atabilir mi ki, sen de... Kolay mı?.. Kolay mı bre? Koskoca Nemit Ağa'nın boğasına taş atmak ha?.. Adama gülerler Allahıma. Ben

bile, o küçücük kafamla bilirdim Nemit Ağa'nın boğasının taşlamıyacağını. Hükümetin has adamı, Nemit Ağa. Candarma kumandanı onun evine iner. İran'a mal götürüp getirmek ondan sorulur, tekmili onun inhisarında. Dağdaki bayırdaki eşkıyayı o besler. Köydeki sürünün tekmili onun. Malının birisini ikisini canavar kapsa Allah göstermeye, çaldınız der de, ümüğüne basar alır köylüden, kimsenin çıtı çıkmaz. Daha doğrusu çıkamaz. Nemit Ağa, dil bilir, iyi Türkçe bilir. Yol bilir, yolak bilir. Arabası dağdan aşar adamın. Kolay mı bre, boğasını taşlamak? Yaaa..."

Eski günlerin görülmez tutsaklığını, böyle dışarıda da olsa hatırlamak, yeniden yaşamak, göz gözü görmez bir hücreye tıkılmışçasına birden kamçılanmış, kabartmıştı hıncını. Hırstan, gözleri çakmak çakmak açılmıştı. Sesli sesli soluk alıp verdi. Soluması biter bitmez hemen başladı gene konuşmağa. Öfkeyle. Öç almanın könsüsel tutkusuyla. Coşkuyla.

"Lakin kurban," dedi, "dedim ya sana, bizim Zöhre bacının bir eşi daha gelmiş midir acep yeryüzüne? Tövbe. Hani, fukara bir haf-tanın içinde kendi kendini yeti bitirdiydi. İğne ipliğe döndüydü. Amma, öcünü de yanına koymadı onun, haa!.. Neme lazım, kendi yok Allahı var şimdi, Allah gani gani rahmet eylesin, bir yiğit karıydı ki dinim imanım hakkı için. Pes. Zöhre bacı, meğer kararını daha kocasının ölüsü üstünde debelenir dururken vermiş. Hemen devresi günden de başlamış hazırlıklara. Kocasının kasketini, ceketini, şalvarını, postasını, mintanını, ne aklına gelirse, nesi var nesi yoksa yani, haraç mezat, gizli gizli, icabında köy gezerek, birer birer satmış. Bir duyduk ki, o zamanın parasıyla tam yüz mecidiyeyi bir araya getirmek. Bir arada görmek. Şimdikinin parasıyla bin lira de sen. Düşünsene bir, şunca hanelik bir köyde, o kadar parayı bul, devir devşir, bir araya getir, tehhöö... Dile kolay vallahi, dile kolay. Kocası öldükten sonra hep bizde yatıp kalkmıştı zavalıcık. Sanırım hamileydi de. Aş eriyordu şimdi anladığım kadarıyla. Arada bir midesi falan

kabarır dururdu. Bulanırdı. Olur olmaz şeyler isterdi. Olabilir ha-
ni. Yeni evlenmişlerdi fukaralar daha. Yani senin anlayacağın, kör-
pe gelindi daha Zöhre avrat. Gün görmemişti. Yaaa... İşte, anama
varırmış da, 'Zülha bacı' dermiş, 'görecekler bu deyyuslar, bu ga-
vat döllerı görecekler inşallah Zöhre'yi böyle yazıda yabanda dul bı-
rakmanın ne demek olduğunu. Utanmazın dümbükleri, bir de ar-
dında dolanırlar. Rafet'imın kanı yerde mi kalacak bre Zülha ba-
cım? Hele, ben bilirim yarın onlara yaptıracaklarımı.' Bir oğlu ol-
sun istermiş, anam öyle derdi. Oğlu olsun ki, gözünden sakınacak,
büyüyüp yetiştirecek, intikamını aldırarak kocasının. Daha kundaktan
başlayacak oğlunun görevini anlatmağa. 'Herifime büyü yaptılar val-
lahi billahi Zühla bacı!..' dermiş anama. 'Herifimin dik kafalılığın-
ı, götlerini yalamamasını çekemediler de, büyü yaptılar. Daha ge-
çenlerde evimizin eşiğinde büyü bulmuştuk. Çaputtan bir adam tas-
viri yapmışlar. Tıpa tıp Rafet. Şıp demiş burnundan düşmüş belle.
Bıyığını mıyığını da boyamışlar ki... Sonracığıma, bir şiş sokmuşlar
yüreğine, tam yüreğinin ortasına getirip, kapımızın eşiğine atmışlar.
Beklerler ki tasvir yok olup gittikçe, Rafet de yok olup gitsin. Kur-
şun murşun akıttıydık ya kurban, bak, kâr etmedi. Kör olasıca bü-
yü tuttu. Aaaaah ah, Zülha bacıııı, bilirdim başımıza gelecekleri ya,
Rafet'e laf anlatmak ne mümkün? Tekmeledi, üzerinde tepindi ez-
di de, eğilip şişini sökmedi. Maval bunlar, maval, külahıma anlat sen
bunları, dedi durdu. Aaaaah Zülha bacı ah...' dermiş de dövermiş diz-
lerini. Sızılıyıp dururmuş."

Gene, yumruklarıyle gözlerini ovaladı. Kıpkırmızı olmuştu göz-
lerinin akları, kana kesmişti. Gözlerini ovalarken granitten oyulmuş
gibi dimdik duran başı, ovalaması biter bitmez birden önüne düş-
tü. Masaya doğru uzandı, bir yandan da derinden iç çekerek. Kızı-
na taraf iyice sokuldu, bir sır verecekmiş gibi sesini alçaltarak ko-
nuşmağa başladı.

"Bre Rafet dermiş, bu ağa takımı, başına buyruk olmanı, öyle

onlardan ayrı tek başına bakkallık filan yapmanı çekemezler, kolla kendini. Lanet olsun, ne isterlerse yapıver bir, başın gözün sadakası için. Lakin adam, Laz. Dik kafalının teki. İnadı, Kürt inadından kötü. Tabii, dinlememiş.”

“Tabii dinlememiş,” dedi ve bir an sustu, soluk aldı derinden, sır vermesi bitmiş gibi dikeldi. Hemen gene sürdürdü konuşmasını eskisi gibi, kendi kendine konuşurmuş gibi.

“Anama, kız Zülhaaa, kız Zülhaaa, gösterecem onlara derken derken, bir gün duyduk ki, Zöhre bacı, Nemit Ağa’yı tam yüz mecidiiyeye razı ederekten arap boğayı satın almış. Şaşırdık kaldık evcek. Hiç lafını bile etmemişti o güne dek. Bir duyduk ki, yüz mecidiiyeye almış. Sorarız, kendinden de başka bir laf almanın mümkünü yok. Gayri, nasıl razı etmiş ağayı, Allah bilir. Tevatür muhtelif. Herkes, nasıl razı ettiği hakkında başka bir şey söyler. Lakin, senin anlayacağın, ağayı razı etmiş ve boğayı satın almış. Hemen daha o gün, yularından tutmuş, bütün köyü ev ev dolaştırmıştı bağıra çağıra. Boğayı ev ev gezdirişini iyi hatırlarım. Sanki düğün dernek var. Sanki bir şenlik, belle ki... Hani, kendi de sonra öyle anlatırdı. ‘Ah ah derdi, keşke benim Laz herif sağ olaydı da, böyle düğün dernek kurup, elimle üstüme bir kuma getireydim, razıydım,’ derdi. Hani, bir davulu zurnası eksik şenliğin. Boğadır, şaşırmış. Alık alık bakar ardından koşan çocuklara. İyi hatırlarım, köyün tüm çocuğu ardındanaydık. Yalın ayak, başı kabak, burnu sümüklü, karnı şiş çocuklara kırk yılda bir, bir eğlence çıkmış ki... Zöhre bacı, ipinden çeke çeke kahvenin önüne getirdiydi boğayı. Dikeldi durduydu. Dedim ya, köyün tüm çocuğu bizler de boğanın hemen ardında, çembere aldık onları, saf durduk. Ben de aralarındaım tabii. Yetimi öksüzü, bıyığı çıkmış çıkmamış, buluğa ermiş ermemiş, hep ordayız. Bir şenlik ki, deme gitsin, hah öyle işte. Zöhre bacı dikeldi durdu bir süre kahvenin önünde, çardağın altında oturanlara baktı da baktı.

Millet sus pus olmuş, herkes bir şeylerle meşgulmuş sanki, önüne bakar durur. Çıt çıkmaz. Sinek uça, duyulacak. Ne kadar baktı? Amma da uzun geldiği bana. Sonra birden avazı çıktığı kadar bağıra bağıra konuşmağa başladı. Gırtlığını yırtacak nerdeyse hani. Bağırır ‘Bre uşaklar!.. Bre yiğitler!.. Bre kurbanlar!.. Allahını seven bir kul yok mu bre aranızda? Sevakına şunu bana boğazlayacak bir yürekli yiğit yok mu? Kahvedekilerde çıt yok gene. Süt dökmüş kedi gibi, hepsi de başını önüne eğmiş, bir şeylerle meşgulmüş gibi, öylecene oturur sus pus. Sanki can alıcı Azrail yere inmiş de, can ister kendilerinden. Kuyruklarını düğümlemişler, oturmuşlar üstüne, korkudan dilleri boğazlarına akmış. Çıt yok. Belekli, çardakdaki asma yaprağı bile ipilemiyor. Şimdi gibi gözlerimin önünde. Dedim ya, daha çocuktum, neye gelmezler yardıma, niye varıp da boğazlamazlar kör olasıca boğayı, tam anlamamıştım. Boğadan korkarlar sanmıştım saf saf. Meğer öyle miymiş ya? Hele şimdi daha iyi kavrarım bre, meğer öyle miymiş? Meğer başkaymış bre kurban. Meğer Vehbi’nin kerrakesi başkaymııııı...”

Yıllar sonra da olsa, aldatıldığının birden farkına varmanın öfkesiyle, şöyle bir silkindi, sandalyenin arkalığına iyice dayandı, derinden soludu. Geçmişini, bunca yıllık dam hayatında öğrendiği bilgilerle yeni baştan hâlâ değerlendirmemiş olmasına birden hayıflandı tam bu sıra. Bunca çileyi boşuna mı çekmişti? Bunca kahr, bunca eziyet bunca işkence karşılığında öğrendiği bilgileri, aradan bunca zaman geçmesine karşın hâlâ hiç kullanamamış olduğunun bilincine varmak, tıpkı, görevi yerine getirememenin huzursuzluğunu yaratıyordu içinde. Bir an bocaladı kaldı. Ne ki, Zöhre bacıyı düşünmek, yeniden yaşamak, gurur vericiydi. Mutluluktı. Hırslandı, Zöhre bacıyı düşününce gene. Öc alıyormuş gibiydi.

“Yaaa... Zavallı Zöhre bacı... Avazı çıktığı kadar bağırılmış durmuştu ama, fukaraların yardıma kopacak halları mı var? Ya, Nemit

Ağa öfkelenirse?.. Ya öfkelenir de, intikam almağa kalkışırsa?.. Zöhre bacı, baktı, ses çıkmaz, ses sada çıkmaz kahvedekilerden, iş başa düşmüş gayrı. Kat kat fistanlarının arasından kalın bir sicim çıkardı, yeniden başladı, sicimi kahveye doğru sallaya sallaya bağırmağa. Baktı olmayacak, en sonunda, ta gerilerde oturan babamı görmüş, hınçla, 'Bre Fazlı Ağa,' dedi, 'sen de mi avratlaştın yoksa, senin de mi yüreğinin yağı eridi yoksa artık? Ne de dostundu, ne de has dostundu, ne de kıymatlı dostundu ya sağlığında Rafet... Hey gidi hey!..' Bir hey dedi ki kurban, adamım diyen beri benzer adamın yüreği kolay kolay dayanamaz. İşte babam da, bu hey'in üzerine daha fazla dayanamamış olmalı ki, bir yekindi yerinden. Ayakta, şöyle bir süzdü çardağın altını. Eğildi, elindeki çay bardağını yere bıraktı. Ağır ağır geldi. 'Söyle be,' dedi boşanırcasına, 'Söyle be Zöhre bacı,' dedi yüreğinin ta içinden, 'ne istersin?' Beklemeden yanıtlamasını, sicimi aldı Zöhre bacının elinden. Boğanın yanına vardı. Bir hışımla diz çöktü. Boğanın art ayaklarına dolayıverdi sicimi, sıkı sıkı düğümledi. Götünün üstüne yıkılıverdi boğa. Bir alkış koptu ki çocuklardan, o kadar olur. Delicesine alkışlıyorduk. Bendeki keyfi sorma, tabii... Kendimizden geçmişik. Bağırıyorduk, el çırpıyorduk. Kahvedekiler tavlayı, dominoyu, altmışaltıyı, dört kol iskambili filan toptan bırakmışlar, gözlerini kırpmadan bizden yana bakarlar. Babamın, böyle alenen yiğitleşmesinden, ayağa başkaldırmasından, kendileri yapamamış oldukları için bozulurlar, gizli gizli kıskanırlar ya, öte yandan da sevinirler gibi. Hem ağaya bir ders verilmiş olacak hem de kendilerine bir kötülük gelmeyecek. Babamın, aldırdığı bile yok dünyaya, sanmam ki düşünüyor olsun bunları. Fırlamış, dönmüş boğanın önüne varmış, sicimin öbür ucunu da boğanın ön ayaklarına dolayacak niyeti. Gerçekten de, gözle kaş arası, umursamaz umursamaz, sicimi boğanın ön ayaklarına da dolayıverdi, düğümledi. Ön ayakları da bağlanır bağlanmaz, boğa he-

men yana yıkılmış, yatmış debelenip duruyordu artık. Boğa yerde debelendikçe de, hani, fukara Zöhre bacının gözlerinin içi gülüyordu ıslıl ıslıl vallahi. Bir kahvedekilerden yana bakıyordu utkulu utkulu, bir babama bakıyordu, minnettar. Boğa yan yatar yatmaz, öylesine yürekten bir 'Yaşsa bre Fazlı Ağa,' demişti ki, sanki bütün öcü alınmış, her şey bitmiş gayri, bütün soluğu boşalmış gibi. Gözleri, yuvalarında fıldır fıldırdı. Sevinçliydi artık. Sevinçliydi ki, değme git-sin. İşte öylesine. Sonra heyecanla elini hırkasının yeninden göğsüne sokmuş, memelerinin üzerinde bebe gibi yatan meşin kınlı kocca bir bıçak çıkarmıştı. Tahra gibi bir bıçak. Kınını sıyırmış atmıştı bir yana. Güneş değdikçe yalp yalp ışıldayan bıçak elinde, boğanın ardından dolanıvermişti telaşla, tam boğazının önüne gelmiş durmuştu. Dimdik. Düşmanlarını bozguna uğratmış bir kumandan sanki. 'Tut bre Fazlı Ağa,' demişti, 'tut şu gavatın öküzünün boynuzlarından'. Babamın tutmasını beklemeden diz çökmüştü. Lakin babam uykuda sanki. Duyduğu muyduğu yok. Ağzını açıp, hani n'olur, bir çift laf etsin. Ellerini birbirine sile sile karşıda duruyor. Dikelmış, öyle taş gibi. Hani, kendinden geçmiş gitmiş. Ne ki, gözbağcıların yordakçıları gibi, uyutulmuş, ne emir verirsən hemen yapıyormuş gibi. Zöhre bacı tut demiş ya, gayri önünü ardını düşünmeden ve de ne yapığını katiyen bilmeden, uysal uysal yaklaşmış, çömelmiş, o kerpeten gibi elleriyle boynuzları kavrayıvermişti. Boğadır, yattığı yerde ayaklarıyla yerleri eşeliyor, tozu dumana katıyordu. Ha babam debeleniyordu. Tabii umutsuz. Kurtulması mümkün mü ki?.. Öte yandan Zöhre bacı da, elindeki bıçağı, kat kat eteklerinin ucuna, masatta ustura bilermiş gibi, habire silip duruyordu. Bir bu yüzünü, bir o yüzünü. Ne kadar sonraydı? Sanki bilemeyi bitirmiş, sol eliyle babamın sağ bileğini sıkı sıkı kavramıştı. Kim bilir, belki bırakıp kaçmasın diye. Belki de destek almak için..."

Ezber okurmuş gibiydi Baba'nın konuşması. Rasgele bir yer-

lere bakıyordu ya, gördüğü mördüğü yoktu baktığı yerleri. Konuşmasını, sözcüklerin üzerine basa basa sürdürüyordu.

“Babamın bileğine sol eliyle sıkı sıkı yapışmış, dua okurmuş gibi bir süre durdu, sonra döndü, gözlerinin içine baktı, ‘Tamam mı?’ diye sorarmış gibi. Babam öylesine kavi durmakta ki, ‘bismillah’ dedi ardından, sağ elindeki bıçağı hızla daldırdı boğanın gırtlığına. Daldırıp daldırıp yırtıyordu. Ağaç keser gibi, sürte sürte kesmeğe çalışıyordu. Bıçağı daldırdıkça da, boğa can havliyle debeleniyordu, başını kurtarmak istiyordu boynuzlarını sıkı sıkı kavramış ellerden. Debelendikçe, boynundan oluk oluk kan fışkırıyordu. Hani, Zöhre bacı daha ilk daldırmada boğanın şah damarlarından birini kesmişti. Nasıl diyeyim sana, damarlar sanki pınar. Sanki, bilek kalınlığında askeriye fıskiyesi. Öylesine fışkırıyor kan. Boğa debeleniyor, gırtlığından kan fışkırdıkça, kanlar çevreye saçılıp duruyor. Nasıl oldu Zöhre bacı, eli yüzü, üstü başı hep al kan. Kıpırmızı. Eli yüzü, üstü başı kan oldukça da, belli ki hırslanır, daha bir öfkelenir. Hırslandıkça öfkelenidikçe de bıçağı daha bir kinli saplar. Bıçağı daldırdıkça, bir başka yerden daha kan fışkırır. Bir boğuşma ki, görülmemiş... Bu ne kadar sürdü, bilmiyorum. Kaşla göz arasımıymış gibi gelir bizlere ya, asıl Zöhre bacıya sormalı. Fukara, kim bilir neler çekmiştir o an? O an, gayri bir an mı, bir yıl mı, bin yıl mı? Allah bilir... Yaaaa, kurban... İşte, Zöhre bacı uğraşırken, boğuşurken boğanın kafasını kesti kopardıydı gövdesinden. Nasıl kopardı: O gücü kuvvatı nerden buldu: Hani, bir daha yap şu işi, al, şu boğanın da kafasını kopar deseler, bir başka sığır verseler, sanınam ki, yapılırsın. Gözü kararmış da, ondan tabii. Öç almakta ki... Bileğine Hazreti Ali kuvvatı gelmiş öç imanından. Kafayı gövdeden ayırdı ya, gayri işi bitmiş bıçağın, bıçakla bir iş kalmamış, oturduğu yerden fırlattı attı boğanın karnına doğru kanlı bıçağı. Bıçak yardı git-ti, hart diye saplandı karnına. Şişmiş karnının çamur içindeki pis de-

risinden, incecik bir kan sızdı. Sonra kafayı boynuzlarından tuttu Zöhre bacı, ağır ağır doğruldu. Boynundan hâlâ tıp tıp kan damlayan kafa kucağında, ayakta dikeldi durdu durmadı, kahveye doğru birkaç adım attı. O koca kafayı nasıl kaldırır, doğrusu hayret... Belle ki, içi boş, saman dolu. Kuş gibi. Göğsüne bastırmış. Gene çıt çıkmıyordu kahvedekilerden. Babam zavallı, şaşkın. Kendinde değil, düşte gibi. Dizlerinin üzerine iki büklüm oturmuş. Zöhre bacının ardından boş boş bakar. Zöhre bacı, kahvedekileri gene uzun uzun süzdü. Neler kurar kafasında, neler düşünür? İki eliyle sıkı sıkı kavradığı kelle, şöyle çene hizasına kadar kaldırdı, az biraz da öne doğru uzattı. Sanki herkeslere muştular, zaferini gösterir. Lakin öte yandan da, soluk soluğa kalmış boğuşmaktan. Gücü kuvvatı bitmiş. Neredeyse düştü düşecek, yığılıp kalacak olduğu yerde. Beti benzi kül gibi olmuş. Ne ki, mutlu da, ha... Hayatından hoşnut. Öcünü almış, gayri ölse de gözü açık gitmez. İşte bir süre baktı baktı kahvedekilere, sövermiş gibi biraz da, sonra gene başladı bar bar bağırarak konuşmaya. Lakin dedim ya, fukaranın gücü kuvvatı kalmamış ki, sesi çatlak çatlak çıkar. Cılız. İncecik. Gıcık tutmuş gibi. 'Bre uşaklar!.. Bre kızlar!.. Bre kızanlar!.. Bre kardaşlar!.. Duyduk duymadık demeyin hele, büyüyü bozdum artık. Cümle âlem duysun bre. Duysun da, kopup gelsin, büyüyü bozdum. Büyüyü bozdum bre!..' Fukara, bağırır baban bağırır. 'Varın da, bu kör olasıcanın etinden bir lokma yeyin!.. Bir lokmacık olsun alın. Haydin bre, yeyin bu kör olasıcanın öküzünün etinden. Yeyin ki, kimselere artık kötülük yapamasın. Duydunuz mu, büyüyü bozdum. Büyü bozuldu gayri!..' diye bar bar bağırır. Sevinçten, mutluluktan içi içine sığmaz görünür. Ben diyeyim beş dakika, sen de on, kurban... Bağırdı bağırdı, sonra dönüverdi sırtını kahveye, yorumlu olacak ki elleri, kanlı kollarına yatırdı, boynuzlarını göğsüne dayayarak kucakladı sıkı sıkı ve yürüdü gitti köyün içine doğru gene kılçıklı sesinin var gücüyle

bağıra bağıra. Belle ki çıldırmış. Gözü dünyaları görmüyor. Köyün tüm çocuğu ardından koşar dururuz. Millet damlara üşüşmüş. Köyün içinde dolanır da dolanır. Üstü başı, eli yüzü kan içinde. Yağlı çözülmüş, düşmüş boynuna, saçları karmakarışık, ardında uçuşur durur. Zöhre bacıyı, gayri tanıyana aşk olsun. Zöhre bacı gitmiş de sanki, bir başka Zöhre bacı donuna girmiş. Fukara, o günden sonra bir daha evimize ayak basmadıydı.”

Baba soluklanmak için konuşmasını birden kesince, odanın içrisine taş gibi bir sessizlik çöktü. Kızının ilgiyle dinlediği gözlerinin korkulu bakışından seziliyordu.

Kız, Zöhre bacıyı sanki tanıyor. Zöhre bacı, şimdi karşısında sanki. Suçlu kendisiymiş gibi, kanlı ellerini uzatmış, yakasına sarıldı sarılacak. Kana kesmiş, gözleri yuvalarından fırlamış, fıldır fıldır döner. Saçları keçeleşmiş, birbirine dolanmış, çamur içinde, gözlerinin önünden filan sarkar durur. Üstü başı yırtılmış, orası burası kapkara gözükür. Göğsünde sıkı sıkı tuttuğu kanlı kelleyi, arada bir kaldırır da, boynuzlarının ucuyla küt küt vurur oraya buraya. Önüne ne gelirse vurur. Böcüye börtüye, kurda kuşa. Cümle evrene düşman sanki. Küt küt vurur.

Baba, gözlerini pencerenin denizliğindeki lambanın ışığına dikmiş, yorgun, dalmış gitmişti. Masanın üzerinde duran sol elini, farkında bile olmadan, bileğinden oynatarak, parmaklarının ucuyla küt küt vuruyordu tahtaya. Ağır ağır. Eşit aralıklarla. Dışarısı iyice karmıştı, zindan kesilmişti. Gaz lambasının ufacık ışığıyla şöyle böyle aydınlanan odanın loşluğu içinde, parmakların tahtada çıkardığı küt küt’ler, yankılanarak daha bir büyüyormuş gibiydi. Masaya balyozla vuruyorlarmış gibiydi. Hıncı, öfkeyi, oç alma duygusunu simgeliyordu sanki küt küt’ler.

Nice sonraydı. Masanın üzerine kendiliğinden habire vurup duran elinin parmaklarını sıkıp, yumruk yaparak ileri doğru uzatan Baba, derin derin soluyup yeniden konuşmağa başlamıştı.

“Yaaa... İşte böyle kurban. Anam da böyleydi.”

Belli belirsiz bir yel çıkmıştı dışarıda. Taş duvarları yalayarak-
tan, kuzeyden ağır serin serin esiyordu. Arada bir pencereden şöy-
le bir giriveriyor, lambanın ışığını yukarı aşağı dalgalandırıyordu. Işık-
la eğlenirmiş, oynarmış gibi. Yelin oynayışıyla bir büyüyüp, bir kü-
çülen ışık, babayla kızın taş duvarlardaki kocaman gölgelerini, ba-
banın pısır pısır o tekdüzeli konuşmasına sanki uyaraktan bir ileri
bir geri, bir aşağı bir yukarı sallayıp duruyordu. Ya da görünmez
güçlü eller vardı da sanki odada, onları duvara hırsla çarpıp duru-
yordu. Parçalamak istermiş gibi. Hadlerini bildirmek istermiş gibi.

“Ölünceye dek bunu kurduydu zavallı.”

Sanki, Zöhre bacı gelip, taşların derzlerine varıncaya kadar oda-
yı silme doldurmuş. O kılçıklı, çatlak sesiyle habire bağırır durur.
Çıplak ayakları, nasır bağlamış, büyümüş gitmiş, koşar da koşar.

“Babamı ipe çeken çingeneyi bir ele geçirse...”

Kız, dirsekleriyle masaya abanmış, babasına doğru iyice sün-
dürmüş boynunu. Dinliyor mu, dinlemiyor mu, bellisiz. Gözünü kırp-
maksızın bakıyor. Yumrukları, yanaklarına gömülmüş gitmiş. Göz-
leri kıvılcımlanıp kıvılcımlanıp, çakıyor gibi. Öfke bürümüş.

“Bir ele geçirse o çingeneyi, tıpkı Zöhre bacı gibi, öyle kesecek,
kesip doğrayacak da, kıza kızana şölen verecek etiyle. Yaaa, kurban...”

Sözü biter bitmez eli, gene kendiliğinden, masanın üzerine küt
küt varmağa başlamıştı. Ağır ağır. Eşit aralıklı.

Parmaklarıyla masaya daha birkaç kez vurmuş vurmamıştı ki,
kızı birden doğruldu.

“Peki, sonra n’oldu Zöhre bacıya?” dedi hırsla.

Çarpılırmış gibi, irkiliverdi Baba. İçinden bir sancı gelmiş geç-
miş gibi, bir yerlerine iğneler batırılmış gibi. Lambanın alevine di-
kilmiş kalın gözlerini sıkı sıkı yumdu, başını iki yana şöyle bir sal-
ladı. Parmaklarının masaya vurmaları gene birden duruvermişti. Taş-
tan yontulmuş bir heykel parçası gibi, cansız, uzanmış kalmıştı ma-

sanın üzerinde iri damarlı sol eli. Başı önüne düşmüştü. Çene kaslarındaki titreme de olmasa, canlı olduğuna inanabilmek mümkün değildi. Çene kasları, şakaklarından aşağı kabarıp kabarıp sönüyordu. Dişlerini birbirine sürtüp, gıcırdatıp duruyordu. Konuşacak güç bulamıyordu kendinde. Yorgundu. Yılgındı. Acizdi. Gözleri yumulu, kala kaldı.

“Hııı? Sonra n’oldu Zöhre bacıya?”

Gözlerini yavaş yavaş açtı, bir yandan da başını kızından yana çevirerek. Bir şeyler yapmalıydı, bir şeyler söylemeliydi. Dirsekleriyle masaya dayandı, biraz dikeldi. Güçsüzdü. Kızının gözlerindeki korkuyu ya da korkulu kuşkuyu söküp çıkaracak gücü bir türlü bulamıyordu içinde. Geçmişteki olgularda da o güç yoktu. Daha fazla bakamadı kızının gözlerinin içine ve yılgın, gene önüne eğdi başını.

“Hiç,” dedi, “n’olacaktı ki?..”

Bir an durdu.

“N’olabilirdi ki başka türlü?” dedi. “Yazın dehşetli olduğu bir günlerdi. Aradan daha bir ay geçmiş geçmemişti. Bir duyduk ki, savaş oyunu oynayan askerler Murat üzerine sallardan köprü kurarlarken, bir ceset gelmiş takılmış köprülerine. Bir kadın cesedi. Askerler tutup çıkarmışlar. Hiçbir şeyi yokmuş üzerinde. Çırılçıplakmış. Karnı da davul gibiymiş. Şişmiş de şişmiş. Yara bere içindeymiş. Kolay kolay teslim olmadığı, bir süre boğuştuğu belliymiş. Askerler, akıntıdan güç bela kurtarmışlar, getirip, suyun yanındaki çakılların üzerine yatırmışlar. Ağzından köpük köpük sular akarmış. Gözleri açılmış. Bakar dururmuş gökyüzüne. Ama öyle bir bakarmış ki, saldıırıp ciğerini sökecek sanki adamın. Yiğitçe boğuştuğu belliymiş. Bir sicimle sıkılmışlar boynunu. Sicimi bile söküp almamışlar, öyle atmışlar suya. Sicim, boynunda bir yular gibi hep bağlı kalmış.”

Gene sustu, solukladı Baba.

“Yaaa kurban,” dedi, “işte böyeeee... Zöhre bacı da masal oldu gitti. Karnında çocuğuyle, uçtu gitti.”

Dolu dolu olmuş gözlerini kızından kaçıarak, başını pencereden yana çevirdi aceleyle. Pencerenin söveleri arasına sıkışmış kalmış tepelerin gerisine baktı kaldı. Neredeydi? N'apıyordu? Niçindi bunlar? Sonsuz, anlamsız bir boşluk vardı içinde şu an.

Tepelerin gerisindeki bulutsuz gökyüzü artık, yavaştan yavaştan ağarmaya başlamıştı. Ufukta, mavisi bol bir laciverde dönmüş-tü gök. Uçuk lacivert karanlık, yanlara doğru gittikçe koyulaşıyor, evin üstüne bir yarasa kanadı gibi çöküyordu. Hani, kucaklayıverecekmiş, yutuverecekmiş gibi.

Tepelerin gerisine dalmış gitmiş Baba, anlamını bilmediğini bir Arapça ayeti usul usul mırıldanmağa başlamıştı:

“And olsun incire ve zeytine ve Sina dağına ve güven verici bu şehre ki... Gerçekten biz insanı en güzel bir şekilde yarattık...”

“Baba, baba kendine gel!..” dedi kız korkuyla.

Yanardağların binlerce yıl önce yakıp kül ettiği, lav artığı pudra gibi tozlu ovayı bir baştan bir başa kat edip dört nala gelen besili atlar, yere gürp gürp bastıkça, tir tir titriyordu duvarlar. Toz toprak serpiliyordu üstlerine başlarına. Dekovil rayları arada bir ışıldayıveriyordu, sarsılıyordu. Sazların, damdan sarkan kuru yaprakları hışır hışır ediyordu. Atlar geliyordu. Yere gürp gürp basıyordu binlerce at. Binlerce at yere gürp gürp bastıkça, incecikten akıveriyordu toprak dam yer yer. Toz bulutu apaktı. Kapılar akalar sıkı sıkı kancalanmıştı. Sazların yaprakları hışır hışırdı. Atlar geliyordu. Gürp gürp ötüyordu. Atlar geliyordu. Atlar besiliydi. Tekmeleniyordu. Nal sesleri dinmiyordu. Ha babam dipçikliyordardı. Üzen-giler şakırdıyordu. Yapraklardı. Atlardı. Kapıydı. Fırıl fırıl dönüyordu ucu soğuk ışıklı namlular. Süngüleri güneşte yalp yalp parıldayarak, binlerce süvari ovanın bir başından bir başına, yel olmuş uçup duruyordu. Kapılar tekmeleniyordu. Ova, süvariye kesmişti. Bir çığlık, bir nara. Basıveriyorlardı binlercesi bir yeri, sonra atlarına kanat taktırıp uçuveriyorlardı. Kapılar, tekme dipçik, sökölüveriyordu menteşelerinden. Kabaralı potinler haince iniyordu duyarlığını yitirmiş ellerin ardına saklanmış gözlerin üstüne. Dönüyordu. Namlular soğuk soğuk ışıldıyordu. Dönüyordu. Hafif süngülerin uçları kor kesmişti tekmi. Dönüyordu... “Silahlar nerde ulan Şeyh Sa-it’in piçleri?” “Ulan kaltak karıı, kocan olacak gavat hangi deliğe

girdi?” “Cephaneler nerde ulan?” “Size hayat yok artık ulan bu dünyada!..” Kaplar kacaklar yığılıveriyordu odanın ortasına. Savrulup savrulup atılıyordu göçebelikten kalma samanlar, kilimler, cicimler, heybeler, çocuklar, bebeler.

“Baba baba, kendine gel! Neyin var?”

“Ulan ağzına sıçtığımın Kürt orospusu, söyle ulan!.. Nereye soktunuz silahları? İyilikle söyle ulan!.. Ulan bir bulursak, biliriz sonra sokacağımız yeri ha! Söyle ulan!.. Demek Kürdistan ha?..” Es-ki Türkçe künyeli mavzerlerin el kirinden kapkara olmuş dipçikleri, düştemiş gibi, uçuşarak dö-nüp duruyordu. Dışarıda, binlerce atlı, bir o yana bir bu yana, yel olmuş uçuyordu. Dekovil rayları dönüyordu. Sazlar hışır hışırdı. İncecikten akıveriyordu tozlar damdan aşağı. Nal sesleri dönüyordu. Dipçikler dönüyordu. Kabaralı potinler dönüyordu. Işıl ışıl şavkıyıp duran süngüler, namlular, dönüyor da dönüyordu. Dönüyordu... Dönüyordu... Dönüyordu...”

Kız fırladı kalktı yerinden, babasını omuzlarından kavradı, sarstı:

“Baba,” dedi, “neyin var?”

Birden irkildi, titreyiverdi Baba. Gözlerini belerterekten, uzun uzun kızına baktı. Anlamsız. Şaşkın. Ürkek. Kesik kesik soluyordu. Ateş basmıştı tek mil vücudunu. Hummaya tutulmuş gibi, beti benzi uçmuş gitmiş, safran sarısına kesmişti. Bir türlü çıkaramıyormuş, tanımağa çalışıyormuş gibi bakınıyordu çevresine. Nice sonraydı:

“Yok,” dedi, “bir şeyim yok kurban,” dedi telaşla. “Şöyle bir dalmışım. Korkulacak bir şeyim yok.”

“Hasta masta mısın yoksa? Bir kötü oldun ki, korktum. Hemen bir hocaya gözüksen.”

“Yok yavrum yok,” dedi Baba önüne bakıp. “Bir şeyim yok. İhtiyarlık. Kocamışlık daha doğrusu. İçim geçivermiş şöyle bir.”

“Öyle bir daldın ki hani... Belle, ruhun uçuk gidik.”

Dirseğini masaya dayayıp, sağ elinin orta ve başparmağıyla tam gözçukurlarının oradan burnunu tuttu Baba, başını bırakıverdi, ko-

luna abandı. Başparmağının, kaşını yukarı doğru iterekten gözka-
pağını gerdirip acıttığının farkında bile değildi.

“Hele kurban,” dedi, “hayrına bir tas su ver hele şurdan.”

Kız, korkudan ödü kopan insana hemen su içirmek gerektiği-
ni nasıl olup da hatırlamadığına hayıflanarak, fırladı gitti yel gibi,
sandığın yanında duvara dayalı duran, dışı terlemiş toprak testinin
başına vardı. Ağzına kapatılmış kalaylı bakır tası aldı, çömeliverdi.
Dizine yatırdı testiyi. Gümüş parlaklığında şavkıyıp duruyordu, eli-
nin titremesiyle bir incelip bir kalınlaşarak çelik bir bıçak ağzı
gibi akan serin su. Tası doldurdu, getirdi. Suyu babasına uzatırken,
sol elini göğsüne bastırıyordu. Babasının iki eliyle tası almasını, tit-
rete titrete ağzına götürmesini, sakallarının arasından sızdıra sızdı-
ra, bir dikişte, sesli sesli içmesini, sevecenlik dolu bir kuşkuyla ayak-
ta izliyordu. İçmesini bitirir bitirmez, gözlerinin içine gülümseye-
rek, kapıverdi elinden tası, döndü, gene bir solukta vardı, çömel-
di, doldurdu, testiyi eski yerine dayadı, koştı getirdi, babasına uzat-
tı sol eli göğsünde. Sağ elinin tersiyle bıyıklarını kuruluyordu babası
ve gözleri yeniden ışıdı sanki. Sevinçli gibiydi. Soluması düzel-
mişti. “Sağ ol” der gibi minnetle bakıyordu gözlerinin içine. Tası,
babasının önüne doğru, masanın üzerine koydu. Kalaylı tasın için-
deki su, lambanın kör aydınlığını yansıtıp, pırıl pırıl yakamozlana-
raktan sallanıp duruyordu. Eski yerine geçti, oturdu.

Çökmüştü, gerçekten çökmüştü gayri babası. Kocamıştı. Ça-
kır gözlerindeki o eski parlaklık, o eski parlaklık, o eski canlılık, o
hareli mavilik, silinmiş gitmiş, donuk bir mavimsi grilik gelmiş ku-
rulmuştu yerine. Gayri sık sık, dalıp dalıp geçiveriyordu kendinden.
Albasarmış gibi. Ruhu, sanki uçup gidermiş gibi. Bir şeyhe, bir ho-
caya okunmalıydı yarından tezi yok. Bir dedeye görünmeliydi. Böy-
le dalıp dalıp gitmelere de bir muska vardı elbette. Yarından tezi
yok, bir şeyhe filan, bir hocaya mocaya varıp, bir muska yazdırma-

lıydı. İstemese bile. “Buralarda da var mıdır ki acep? Böyle dalıp gitmeleri kesecek ocak, acep hangi ocaktır?”

Gözlerini dört açmış, babasını süzüyordu.

Oturduğu yerde kıpır kıpırdı hâlâ babası. Avuçlarının içiyle gözlerini ovuyordu. Sakalını bıyığını, ardı ardına sıvazlayıp duruyordu. Ve habire terliyordu domur domur.

“Yarından tezi yok bir hocaya okunmalısın baba,” dedi birden. “Helbet bu dalıp dalıp gitmelere de bir muska vardır? Bir muska edinmelisin.”

Dudakları bıçak sırtı gibi incecikten kapalı, gülümseyiverdi Baba. Hoşgörülüydü. Hem, böyle şeylere inanmadığını belli etmemeğe çalışıyordu gülümserken, hem de kızının, üzerine titreyen bu sevecenliğini kırmak, küçümser görünmek istemiyordu.

“Kurban olsun sana baban,” dedi içten bir sesle.

Sevgiyle uzandı masanın üzerinden, ellerini avuçlarının içine aldı.

“İhtiyarlık ihtiyarlık benimkisi kızımı,” dedi. “Hocası, muskası mı olurmuş ihtiyarlığın? Ellisini bulmadan işte, çöktük. Kocadık. Aslında ihtiyarlamadık da, çöktük.”

Gözlerine bakarakta avuçlarının içinde okşayıp durduğu kızının elleri, sanki düşünde görürmüş gibi, birden küçülmüş gitmişti. Küçülmüş gitmişti de, bir türlü doyasıya sevemediği çocuk elleri olmuştu. Yumuşacıktı. Masumdu. Uysaldı. Ve nasırdan çalı gibi olmuş parmaklarıyla okşarken, bir yerlerini çizip incitmekten ödü kopuyor, tir tir titriyordu yüreği. Küçücük çocuk Asya’sı ne zamanda büyümüşü bre? Büyümüş de, nasıl da dünya güzeli olmuştu bre? Yıllar sonra ilk görüyormuş gibi gene, coşuvermişti. İçi genişlemiş de, uçuyordu sanki alabildiğine renkli boşluklarda. Gene kızını yitirir mi ki? Gene ayırırlar mı acep birbirlerinden? Kızını yitirmekten, ondan yeniden ayrılmaktan korkuyordu. Ve hep konuşmak istiyordu. Uzun uzun. Hasret giderirmişçesine. Yarın sanki tekrardan

ayrılacaklarmışçasına. Doyasıya seyretmek... Görüntüsünü beyninin içine kazımak... Konuşmak konuşmak konuşmak... Kanmak. Aca-ba kanılabilir mi?

“Kocamışlıktan mıdır, gayri elden ayaktan düşecek çağa gelmiş olmaktan mıdır, bilemiyorum ki, kurbaaaan,” dedi derinden bir so-luyarak, içi titriyordu ve aklından geçen kötü olasılıkları kız fark et-sin istemiyordu. “Kolay dalar oldum bre son günlerde. Gözlerimin önünden geçi geçiverir oldu eski günler. Yani, hani essahtan kor-kulacak öyle bir şeyim yok ya... Dalar oldum. Demek insanın yapı-sından bre. Bence, uzakları daha çok seviyor insan. Hani, çocuklukta, gençlikte yarınlar uzaktır da, kocadıkça dünler uzaklaşıyor demek. Mapustaki ilk gecemi hatırlarım da; biter mi bre bunca yıl, müm-künatı yok bitsin. Gayri mapustan çıkacağım günü, mapus sorası-nı kurarım da kurarım. Mapus öncesini aklıma bile getirdiğim yok. Şimdi ya?.. Şimdiyse, bir hafta sonrasını bile düşünmeğe tahammül edemiyorum. Varsa da, yoksa da, yarın. Hele bir yarını da yaşaya-yım, gerisi Allah kerim. Ve şöyle bir an kendi kendime kalsam, he-men bizim oralar üşüşüveriyor gözlerimin önüne.”

“Eyi ya işte,” dedi kız çocuklaşıverdi. “Bir hocaya mocaya gö-zük de, bir muska edin hemen yarın.”

“Aman bre kurban, sen de... Şihın hocanın bir kerameti olsa... Hani kelin merhemi olsa, başına sürermiş. Kendilerini kurtarırlar-dı bre. Nicesini gördük keranecilerin. Sıçtırma ağızlarına akşam ak-şam. Şihlık, hocalık, ağalıklarını sürdürebilmek için bir bahane. Ge-risi laf. Külahıma dinlet. Hem, sen bilmezsin ki bizim buraları. Bi-zim buralarda aşiret düzeni vardır. Her aşiretin de bir beyi. Gayri, şih da o beydir, hoca da o beydir, ağa da o beydir. Sürü onlarındır, toprak, varsa şayet, onlarındır, kaçakçılığı onlar idare eder. Bizim aşiret göçebelikten bıkmış da, yerleşmiş, köy kurmuş Hamidiye Alay-ları'nın kurulduğu sıralarda. Lakin toprak verimkâr değil. O zaman da yapacak iki iş kalmış tabii; ya eskisi gibi hayvancılığa devam ya

da kaçakçılık. Dedim ya, İran kapı komşu. Kız alıp verirlermiş. Hani anam da, Acem Azerisiymiş zaten, babam İran'dan evlenmiş. Anlayacağın, Acemlerle de hısımlığımız vardır. İşte anam rahmatlı anlatırdı, bu bizim beyin şeyhliği derdi, yerleştik ya şuraya, o zaman çıktı ortaya derdi. Yani zengin misin, malın bol mu, gayri keramet de sende, her bir şey de sende. Ben erdim gayri dese, ağadan eyi mi bilecen bre, ermiştir helbet deyyus, sarıl eline ayağına, öp. Öpmem desen ne gelir elinden sanki ya, herif derebeyi. İşte bu yüzden, babam rahmatlı da çobanmış aşiret reisinin sürülerinin başında. Yaz geldi mi, sürüyü katar önüne, Balık gölünün yaylasına çıkarmış. Kış geldi mi de, Kızıldize üzerinden İran'a. Mal götürür, mal getirirmiş bey adına."

"Tövbe de, tövbe!.." dedi kız birden.

Babasının, şeyhlerin hocaların ardından atıp tutmasına takılmıştı kafası ve bunu, onun sapıtmasının, bunamasının kanıtı olarak değerlendiriyordu. Çekiverdi, kurtardı elini avuçlarından. El ele olmak, günah işlemeye katılmak gibi bir şeydi şu sıra.

"Tövbe de bre! Çarpılırsın ki, felç olursun alimallah"

"Hay yavrum benim... Hay kurban olduğum..." dedi baba iri iri gülererek. Kim çarpacakmış bre beni? Hay bin yaşayasın, e mi!.. Bizim şıhların, hocaların yerinde şimdi yellere eser bre. Cumhuriyet ordusu dümdüz etti onları kurbaa... Şimdikilerse?.. Kimdir onlar? Ne onlar beni tanır, ne de ben onları. Sahi, sen, bizim oraları hiç görmedin ki... Nasıl yerlerdir, bildiğin yok ki... Benimkisi de laf mı şimdi ya? Kaç yıl geçti aradan, tehhö... Şimdi varsam, tanır mıyım, bulabilir miyim, sanmam. Hısım akrabadan kimse kalmış mıdır acaba? Kim bilir?.. Daha çocuk sayılırdım, ailecek sürülüp çıkarıldığımızda. Benimkisi de laf mı ya? O gün bugündür, bir daha ben bile dönemedim oralara. Sen nerden görecekmışsin bre?.."

"Pekiy, niye sürüp çıkarmışlardı sizi köyünüzden baba?" dedi kız, insanların birbirlerine kötülük etmeleri karşısında dehşetli

öfkeye kapılan ve birden büyümek isteyen bir çocuk saflığıyla. Ne ki, hem babasının böylesine yenik düşmesinde birtakım tanrısal nedenler buluyordu, hem de konu, şeyhlere hocalara tekrardan var-sın istemediğinden, bu yargısını açıklayamıyordu.

“Ne kötülük etmişsiniz ki o askerlere?”

Baba, konuşacakmış da birden vazgeçmiş gibi, bir an sustu, donuk donuk baktı kızının dehşet içindeki gözlerine. Yenikliğinin, kendi kişisel güçsüzlüğünden ya da kötü kaderinden ileri gelmediğini kızına bir bir anlatmak istiyordu bütün ayrıntılarıyla. Lakin, kızın, babasını daha fazla acz içinde görmek istemediği, hep yenikliğini anlatmasına daha fazla tahammül edemediği, öfke bürümüş, hınç bürümüş gözlerinden açık açık okunuyordu. Bir süre bocaladı. Kıpırdadı durdu yerinde. Soludu derin derin. Kaşındı. Ve karar verdi konuşmağa. Anlatmak istemediği şeyleri anlatmak zorunda kalmış bir insan sıkıntısıyla, ama ders veren bir öğretmen gibi ve doğruları geç öğrenmiş bir insan öfkesiyle, bir insan coşkusuyla, cömertçe, bir bir, sert ve inatçı bir sesle konuşmağa başladı.

“Kurban,” dedi oturduğu yerde şöyle biraz dikelerek, “Harbiye damundayken biz, bir üniversite mektebi hocası tanımıştım, profesör. Allame. Alırdı da bizi karşısına, her bir şeyin kökünü bir bir anlatırdı. İşte, niye kötülük ederler bu candarmalar bize, ne kötülük etmişiz biz onlara, bütün bunlara sebep nedir, hepsini ondan öğrendiydim. Herifçioğlu, bizim buraları bizden eyi bilirdi bre. Bizim eline ayağına düştüğümüz şıhlar, hocalar, beyler, ağalar, nasıl birer şıhtır, hocadır, fal bakar gibi bilirdi vallahi. Şıhın yanına nasıl varırız, elini nasıl öperiz, ne hedaye veririz, hepsini bir bir bilirdi. Ne söyler, şöyle düşünürüm, hiçbirimiz farkına varmamışızdır ama, tıpa tıp öyle. O üniversite mektebi hocasından ne öğrenmişsem tekmişini sana da anlatmalıyım kurban, şimdi beni eyi dinle. Bir kere biz Kürdük ya, hem Osmanlılar hor görmüş, hem Türkler. İkincisi de, kim tanıtmışsa işte, Türklere, bizi Alevi diye tanıtmış. Hal-

buse, Kürtler de Sünnidir. Yani anlayacağın, Türkler, Sünniliğin Hanefi kolundandır, Kürtlerse Sünniliğin Şafi kolundandır, sonuçta ikisi de Sünnidir ve de aralarında çok az bir fark vardır. Kürtlerin arasında Alevi yok mu, helbet var, ama çok az. Lakin Alevilik Türkmenler arasında daha yaygındır. İşte, Kürtleri Türklere Alevi diye tanıtanlar, aralarındaki Alevilik Sünnilik kavgasını evirmişler çevirmişler, sonunda bir Türk-Kürt kavgası haline döndürmüşler. Kavganın başlangıcı ta Yavuz padişah devrini buluyor. Yavuz padişah, Şah İsmail'in, yani Alevilerin pirinin İran'da kuvvetlenmesinden pirenlenmiş, hükmünü yürütmesine engel olmasın diye önceden burnunu kırmak için bir sefere niyetlenmiş. Daha niyetlenir niyetlenmez de, hemen Anadolu'daki Alevi Türkmenleri kesmeğe başlamış. Dedesi bebesi, on binlerce Kızılbaş kesmiş hani. Breh breh, ne kan akmış ne kan... Ardından da, büyük bir ordu toplamış Hanefilerden, demiş onlara, 'Bu Alevilerin katli vaciptir'; Şah İsmail'in üstüne yürümüş. İşte bu sıra, bizim aşiret beylerini de, bana yardım etti bana yardım etmedi, diye ikiye ayırmış. Kendine yardım edenlere, yurtluk ocaklık toprak vermiş. Etmeyenler için de ferman salmış, 'Alevidir, katli vaciptir,' diye. İşte o gün bugündür, hem derebeylik kurulmuş Kürt aşiretleri içinde, hem de Alevi Türkmen aşiretleriyle Kürt aşiretleri birbirlerine düşman olmuş. Hani, önceleri sadece Alevi Türkmen aşiretleri düşmanmış bize ya, git git Sünni Türk aşiretleri de Kürtleri kendilerine düşman bilir olmuş. Öte yandan da, toprak sahibi olup göçebelikten vazgeçen, bir yere yerleşen aşiretlerin reisleri de, gayri mülklerini daha iyi koruyabilmek için başlamışlar şıhlıklarını, ermişliklerini falan ilan etmeğe. Niye diyeceksin? Niyesi şu ki, Müslümanlıkta dünya malının sahibi Allah'tır. Mal sahibi olan bey, malına nasıl sahip olsun? Tabii, adam gayri mecbur, mala Allah adına sahip çıkmaya. Yani, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi gibi, bir diğer şanslı kulu olmaya. Anlayacağın kurban, mesele, Kürtlüğün Türklüğün altında yatmaz da, mal sahipliğinin al-

tında yatarmış meğer. Hükümünün yürüyüp yürümemesinde yatarmış, ağanın beyin. Hâkim olabilmek, hâkim olmayı sürdürmek hır-sında yatarmış.

“Şimdi ben de Kürt müyüm baba?” dedi kız çekine çekine babasının sözünü kesip.

“Kürtsün ya gadasını aldığııııı!..” dedi Baba coşkuyla. “Kürtsün ya kurbaaın!.. Anan Rumeli milletindendi ya, ne çıkar? Benim anam da, dedim ya, Azeriydi. Çocuk kısmı, babasının sülbünden gelir, babasının soyunu sürdürür. Niye sorarsın yavrucak? Hele hele? Kürt olmaktan utanır mısın yoksa? Hele bre?.. Vay yavrum vay... Kuyruklu derler, ayı derler, horlarlar ya, Kürtlüğün utanılacak bir yanı yoktur bre kurban. Yiğit adamdır Kürt. Mert adamdır. Ezilmiş, horlanmışsa, ezilmişlik horlanmışlık kendi suçu mu? Utanılacak bir şey varsa, bundan, onları böyle per perişan koyan, köle yapıp sömüren bey olacak, şih olacak o deyyuslar utansın bre...”

“Tövbe, tövbe” dedi kız içinden. Babasını şimdiye kadar iyi tanıyamamış olduğu için, kendini suçlu hissediyordu. Anası, baban hâpiste kızım, der anlatırdı bir şeyler ya, herhangi bir baba işte. Oysa, düşündüğünden çok başkaydı şimdi tanıdığı babası ve babasının böylesine çok şey bilir olmasından gurur duyuyordu, hayrandı. “Ah, n’olur, bir de şihlara hocalara küfretmese...” Ellerini, usul usul masanın ortasına doğru uzattı, babasının yeniden tutup, avuçlarının içine alabileceği bir noktada tuttu. Gözlerinin içine dikti gözlerini. Hayran hayran seyre daldı. Yüzü alabildiğine aydınlanmıştı. Mutluydu.

“Anlatabildim mi kurban?” diye sürdürüyordu Baba konuşmasını. “Ne kabilede, ne aşirette beylerin nasıl şih olduğunu, niye şih olduğunu doğru dürüst bir bilen yok ki. Anam fukara, sık sık, bu bizim beyin şihlığı yerleştik de şuraya, öyle çıktı derdi ya, göçebelikte yerleşikliğin farkı nedir, yerleşik olmak demek biraz derebeyi olmak demektir, nerden bilsin. İşte, göçebeliği bırakıp, yerle-

şince bizim aşiret de, bir süre sonra, beyimiz birden şih olmuş, vahiy inmiş sanki deyyusa. Şihlik da böylece töre olmuş gitmiş. Hani, dam mektebine düşmemiş olsaydım, düşüp de o üniversite mektebi hocasını tanımamış olsaydım, ben de nerden bilebilirdim ki? Tövbe... Eskisi gibi, din peygamber deyip, şih imam deyip, yok halife, yok Kuran deyip, sürdürüp gidecektim işte cahilliğimi. Kavgayı, şihların gerçekten din iman uğruna çıkardıklarını sanacaktım. Meğer öyle miymiş ya? Dedim ya, kavga meğer ta Yavuz padişah'tan bu yana sürer gelirmiş ve de Cumhuriyetten sonra da sürmüş gitmiş. Sultan Hamid'in kurdurduğu Hamidiye Alayları da aynı şey değil mi sanki? Ha, Sultan Hamid de, Kürt alayları kurdurmuş bizim oraları disiplin altında tutabilmek için ve de Alevilere karşı. Ermenilere karşı da derler. Bizim oralarda da hatta, Zilanlı Selim Paşa'nın bir alayı varmış, çocukken duymuşluğum var. Anlayacağın kurban, biz de Kurmançların bir aşiretiydik. Cumhuriyet devrinde de Kurmançların piri ise, Şih Sait'miş. Gazi Paşa, esasta, Cumhuriyeti kurduğunda aşiret reislerine falan dokunmamış, aşiret düzenini bozmamış, kimsenin toprağını, malını filan elinden almamış ya, tekkeleri falan kapatmış. Şihliği mihlğı kaldırmış. Lakin ne olmuşsa da bunlardan olmuş meğer. Bütün cingar buradan kopmuş. Hani, şih olmayan aşiret reisleri bundan gocunmamışlar, hemen Cumhuriyetin yanında yer almışlar. Ama şih olan aşiret reisleri, söz temsili Şih Sait, bakmış şihliği elinden gidiyor, yani artık eskisi gibi Kurmançların üzerinde hükmünü yürütemeyecek, mecbur kalmış din iman deyip, başkaldırmaya. Aşiret reisleri o zamanlar, kesinkes ikiye bölünmüşlerdi, eyi hatırlarım bunu. Misal, Nemit Ağa deyyusu katılmıyordu o zamanki kavgaya. Yaaa... Bir bey katıldı, bir bey katılmadı. Bir ağa katıldı, bir ağa katılmadı. Eyi hatırlarım gene, bizlere o zamanlar 'milliyetçi adam, kendi ağasını, şihini sever,' derlerdi, kafamızın içine iyice yerleştirirlerdi. Adamlar hükümlerini eskisi gibi yürütmek için, beyliklerinden, dinciliklerinden, hem de Kürtlüklerinden

taviz vermezlermiş. Kürt devletini de onlar kurar; başka bir baldır ı çıplağın haddine mi düşmüş. Her şey onların tekelinde, dini iman ı kollamak mı, onların görevi, başkasına bok yemek düşer. Beyliklerine kim laf edebilirmiş bre, atadan kalma o. Adamlar köklü. İşte, milleti bir ayaklandırmışlardı ki deyyuslar kendi çıkarlarına, breh breh breh... Per perişan etmişlerdi. Niye? Niyesi şu ki, Cumhuriyet hükümeti, daha yeni bir hükümet, Osmanlı mı? Silahı bol. Mühimmatı bol. Adamı bol. Dini kavgalardan almaz gücünü. Karşıındaki bir çete mi bre? Tabii, bunları düşünmez, önceden hesaplamazsan, kellenle ödersin. Onlar da kelleleriyle ödemişler azgınlıklarını. Lakin bir laflarıyla mavzerine saldıran fukaralar da pisi pisine yanmış. Çoluk çocuk per perişan olmuş. Mesela biz. Babam fukaranın ne ilgisi var şahlıkla imamlıkla? Hiç. Beyler dedi diye, sarılmış mavzere. Hani mavzerler de ne mavzerdi ya, kız gibi. Gıcır gıcır. Nerden gelir, kim getirir? Belirsiz. Göğ gözlü İngiliz gâvurları dolmuş Şih Seyit'in çevresine duyardık. Dolanır dururlarmış, ağzının içine bakarlarmış. Şu Allahın işine bak kurban, İngiliz gâvuru, dini iman ı kurtarmaya gelirmiş meğer memleketimize. Meğer halifeyi kollamaya gelirmiş. Tövbe yarabbi. Sanki gizli din taşır deyyusun çocukları. Hani, adam avanaksa yutar. Bizimkiler yutmuş ya, neyse... Bu gâvurlar, kurban, Şih Sait'in kara gözlerine mi hayran? Tabii, işleri güçleri gâvurluk. Adamların bir tek amacı var; aşiretlerin, aşiret düzeni bozulmasın. Öyle kalsınlar. Sömürülsünler, dursunlar. O zamanlar, İngilizin silah fabrikalarından mektup gelirmiş Şih Sait'e, öyle derlerdi. Yaaaa!.. İşte, babam fukara da, tabii ne davarı var, ne toprağı. Köylü kısmının, bizim oralarda malı filan olmadı mı, gayrı ya çoban durur beyin ağanın yanında, arada bir İran'a mal götürür getirir, ya mavzeri kapıp dağa çıkar, eşkıya olur. Herkesin bir suçu vardır nasıl olsa. Ya ağaya karşı gelmiştir ya da hükümete. Eşkıya değilse, gavattır, avradını satar ona buna. Olmadı, yapmadı bunların herhangi birini, son çare gurbete çıkar. Babam, ço-

ban dururmuş. N’apsın zavallı, beyler, haydi Fazlı deyince, kapmış mavzeri, Şih Sait’in safına varmış. Varmış ya, gayri tamam, vay sen misin isyan eden, vay sen misin hükümete başkaldıran? Yedi sin-silesine tövbe ettirmişler alırmallah. Hepimiz tövbe etmişiz ki hani ne tövbe...”

Bir an sustu susmadı baba, gözleri şimşeklenivermişti gene.

“Bası basıverirlerdi damımızı eli silahlı askerler kurbaaaan!” dedi. “Odanın dört bir köşesine çil yavrusu gibi dağılıverirdik. Ciyak ciyak. Askerin dilini bizim anladığımız yok, bizim dilimizi de askerin anladığı. Ne ben, ne anam, ne kardaşlarım, Türkçe bilmezdik ki. Bil-diğimiz Kurmanço. Türkçeyi Çukurova’da dutmayken öğrendim. Anamın eteğine sarılır, ardına saklanırdım dipçikten tekmeden kol-lamak için kendimi. Fukara anam, karayazılı anam, bir kuş gibi ka-paklanırdı üstümüze. Dipçiğe, tekmeye göğüs gererdi. Süngü tak-mış askerler dalarlar odaya, vururlar da vururlardı. Seni de Allah mı yarattı, yok. Ne var ne yok, anamın göçebelikten, çadırdan kalma sandıklarının kilidine basarlardı kuruşunu, içinde ne var ne yok, sün-gülerin ucuyla saçarlardı ortalığa. Bir iki derken, en sonunda kat-tıldardı önlerine, sürüdüler götürdülerdi. Çukurova’ya Şih Sait’in piç-leri diyerekten. Yaaaaa...”

Birden dalmış gitmişti eski günleri anar anmaz. Atlar geliyordu. Besili atlar, yeri gürp gürp inletiyordu. Namlularının uçları ısıll ısıll kıpırdıyordu. Kapılar tekmeleniyordu. Al yeleli atların ağızları kö-pük köpüktü. Damdan sarkan sazlar hışır hışır ediyordu nallar ye-ri dövdükçe. Atlar geliyordu, atlar geliyordu, atlar geliyordu gene...

Birden,

“Baba,” dedi kız, sustu.

Kaşlarını alabildiğine çatmış, bocalama içindeki gözlerini iri iri açmıştı. Dik dik bakıyordu.

Şöyle birden silkiniverdi baba, avuçlarıyla yüzünü sıvazladı yu-

kardan aşığı. Kızına baktı gülümseyerek. Pamuktan ak, gür kaşları yel yemişçesine alabora olmuş, birbirine girmişti.

Babasının gene birden dalıp gitmesini hayra yormuyordu ya, kendine geldiğini, gülümsediğini görünce, bu konuyu yeniden açmaktan, “Hastasın, yarından tezi yok bir hocaya gözük!” demekten vazgeçti. Ve bir şey söylemiş olmak için,

“Peki, şimdi ne devletindeyik ki baba?” dedi.

Pencereden gözüken tepelerin gerisindeki gök, iyiden iyiye ağarmağa yüz tutmuş, buz gibi donuk, saydam bir aydınlık ufuktan yukarı koşar adım yayılmağa başlamıştı. Pencerenin içinde ıpıl ıpıl yanan lamba, bu süt mavisi aydınlığın önünde, yavaş yavaş yok olup gidiyordu gayri.

Kız, masaya abanmış pencereden dışarıya görür görmez bakan babasına dikmişti gözlerini. Alabildiğine sessizdi oda. Uzaktan uzaktan, gece kuşlarının o tek tek ötüşleri duyuluyordu arada bir. Gece böcekleri, duyulur duyulmaz cızırdayıp duruyordu biteviye...

“Abuzer Ağaaaaa!..” diye avaz avaz bağırdı tepenin başından biri.

Kuzeyden bu yana hafif hafif esen gecenin serin yeliyle dalgalanıp gelen ses, anlaşılır gibi değildi gerçekte.

İrkiliverdiler. Sesi duyar duymaz göz göze geldiler.

“Beni mi çıkırırlar?” dedi. Baba şaşkın, korkulu.

“Hele hele? Kim ola ki gecenin bu saatinde, hayırdır inşallah.”

Bir anda doğrulmuş oturmuş, baştan ayağa boncuk boncuk ter dökmüştü. Baba kız, sanki donmuş kalmışlar, kulakları kirişte dışarısını dinliyorlardı.

“Kim ola ki bre?”

Korkuyordu. Ve korktuğunu belli etmemeğe çalışıyordu, ama telaşlı hareketleriyle kendisini ele verdiğinin farkına varır varmaz,

hayıflandı, daha çok telaşlandı. Kızına baktı umursamazmış gibi ve gülüverdi incecikten yapmacık yapmacık.

“Gecenin bu saatinde anıran bu sığa da kim?”

“Bilmem,” dedi kız. Babasının böyle telaşlanmasından, korkmasından huzursuz olmuştu ya, gene de, gülümsediğini görünce dudaklarını şöyle iki yana uzattırarak bakmıştı gözlerinin içine.

“Eyi duydun mu bre? Abuzer mi der?”

Kız, omuzlarını kaldıraraktan, “Bilmem” demişti ki bir daha bağırdı aynı kişi.

“Abuzer Ağaaaa!..”

Bu kez biraz daha yakından gelmişti ses ve biraz daha anlaşılırdı.

“Allah Allah, hayırdır inşallah!.. Gecenin bu saatinde kim ola ki? Niye çığırılar acep?”

Telaşla fırladı yerinden, canavar sesine irkilen atların burun çalarak eşinmesi gibi, odanın ortasına doğru birkaç adım gitti, geldi. “Hayırdır inşallah... Gecenin bu saatinde?.. Kötü haber tez yayılır derler, yoksa?.. Kim ola ki?.. Yoksa, evimizi başımıza mı yıkacaklar yarın sabah, onu mu habar vermeye gelirler? Evimizi başımıza yıkacaklarsa... Gecedен niye haber versinler? Sabah gün atmadan, basar yıkarlar. Yoksa, bir dost habar almıştır da, tedariklen gecedен Abuzer demeye mi gelir? Hadi canım sen de... Böyle şeyin belkisi mi olur? Amma hüsnü kuruntu. Pekiy, ya ne ola?.. Hemen kötüye yorma sen de her şeyi bre Abuzer? Yok. Yok. Evimizi yıkmaya karar verseler, nerden duyarmış bre dostumuz olacak biri, sen deeee... Nerde öyle bir dost?.. Pekiy, n’olabilir? Hemen kötüye yorma. Hayırdır inşallah? Amma başka ne olabilir ki yahu? Tamam tamam, buldum, gene beni almağa gelirler demek. Demek gene bir umumi tevkifat var İstanbul’da. Akşamdan tellediler, buradakiler de tedbirdir deyip, gece gece işlerini bitirecekler. Canım, haydi öyledir desek, tev-

kife gelenler, böyle düğüne gider gibi, ta kör itin öldüğü yerden, bağıra çağıra mı gelirlermiş, sen de... Tevkife böyle mi gelir? Pusu ya yatar da, bastırırırler. Öyleyse kim olabilir? Kendi kendini kandırma Abuzer, seni almağa gelirler mutlak, heç kuşkun olmasın. Uzak-tan seslerler ki adını ses veresin, belli edesin yerini, onlar da eller yukarı diyeler, evi kuşatalar, bir iyice saralar. Heye mi be? Öyle mi dersin? Ama niye? Niye tevkif etsinler seni durup dururkene? N'aptığın var ki canım? Başını sokacak bir dam yapmışsın topu topu, günah mı bre? Damdan çıktuktan beri hiç kimseyle bir şey konuştuğun oldu mu ki? Tövbe. Niye alacaklarmış seni? Hiç. Ama ya doğruysa, ya almağa geliyorlarsa?..” Duruverdi birden odanın ortasında, sustu. Döndü, köşedeki sandığa baktı. Kopuk kopuk binbir çeşit düşünce geçiyordu kafasının içinden. Silahları çıkarsa, kuşansa, mevzilense pencerenin önüne, ses etmeden beklese, kendini çağırınlar tabancanın menziline girince çökse tetiğe... Kavgada tez davranan kazanır demişler. Sonra?.. Sonrası, dağlara vurup, kaçmak. Eşkıya olmak. Yeniden hapishaneye tıklınmayı düşündükçe, beyni çatlayacakmış gibi oluyordu. Yüreği, nerdeyse göğsünü parçalayıp çıkacak. Körük gibi kabarıp kabarıp iniyor. Yeniden, sil baştan aynı çilelere başlamak. Yeniden hapishane hapishane gezmek. Hapishaneyi düşündükçe, daha bir hırslanıyor, silahlara kuşanmayı, derakap müsademeye girişmeyi daha bir istiyordu. Lakin, tek başına silaha sarılmak... Kafasını kurcalayan bu. Kurtuluş mu ki? Dağlara çıkmak, eşkıya olmak... Acaba kurtuluş mu? Sonra, kaçmak... Kaçmak... Hele bu haliyle... Çözüm değil, akıllı bir türlü yatmıyor. “Sen de hep kötülük mü düşünürsün, nedir ulan Abuzer? Ulan akılsız Kürt, ulan eşşek kafalı Kürt, hele eyi bir kulak ver hele sese, belki bir tanıdık tır bre? Belki de Mustafa Çavuştur? Hani ne demişti akşam? Evde misin, bir hayırlı habarımız olacak sana, demişti. Belki de bir muştu vermeye gelmektedir. Hele silahı batsın bre!..”

Hızlı hızlı pencerenin önüne gitti. Duvara sırtını verip, yan durdu. Sövenin yanına gizlenerekten, sesin geldiği yana baktı. Tam bu sıra gene bağırıldılar dışarıdan:

“Abuzer Ağaaaa!..”

Eve oldukça yaklaşmıştı, seslenen. Çitlerin hemen berisine kadar gelmiş olsa gerekti. Ne ki, hâlâ karanlıktı dışarısı ve ilk bakışta öyle pek bir şey seçilmiyordu. “Mustafa kurbanın sesine benzer bu ses. Yok. Kim öyleyse?” Kendini almağa gelir olsalar, hani sesini duyup da evi kuşatmağa niyetlenmiş olsalar, böyle selamsız sabahsız atış menziline girer, evin burnunun dibine kadar sokulurlar mıydı hiç? “Yok, yok. Kötülüğümüzü istemez her kimse işte. Demek, bir habarı var bize.” Kendi kendini yüreklendirmeğe çalışarak, pencerenin önüne çıkıverdi. Lambayı şöyle az yana itip, dışarıya doğru uzandı iyice. Sesleneni görmeye çalıştı.

“Kim o?” dedi bağıra bağıra.

İçinden binbir olasılık geçirerek korkmaması gerektiğine kendini inandıрмаğa çalışıyordu ya, elinde değil, yüreği gürp gürptü, elleri ayakları içinden içinden titriyordu.

Yan gözle bakar dururken, çitin önünde birilerini görür gibi oldu. Gelen bir kişi değildi sanki. Sanki kalabalıklardı. Birden dehşetli pişmanlık duydu pencerenin önüne çıkıp, ses verdiği. Paniğe kapıldı. Yakalamışlar da götürüyorlarmış gibi. Bocaladı. N’aptığını bilmez bilmez, bir doğrulur gibi oldu, yeniden uzandı, pencerenin denizliğine dirsekleriyle abandı.

“Abuzer Ağa, hele gel hele. Hele biraz dışarı gel.”

“Kimsin bre sen?”

“Biziz be kurban, biziz!.. Yabancı değil. Hele Abuzer Ağam, biraz dışarı çık da, yanımıza var, sana bir akıl danışacağız.”

Gelenlerin Kürt oldukları konuşmalarından belliydi. Rahatlatıyordu Baba ve rahatladığının bilincine varır varmaz müthiş bir yorgunluk duydu bütün kaslarında. Öte yandan da, böylesi sebepsiz

binbir kuruntuyla korkmasından da gizli gizli utanç duyuyordu. Derinden bir soluyup dikeldi. Kızından yana baktı, korktuğunun farkına varıp varmadığını araştıraraktan.

“Sen kimsin yahu?” dedi rahatlamış, ama biraz da terslermiş bir sesle. “Sen kimsin yahu?”

“Benim bre Abuzer kurban!.. Bekçi Ramazan’ım be yahu!..”

“Hay boyun devrilmesin inşallah!.. Ulan gavat, ulan Allahın öküzü, ulan korkuttun bizi be akşam akşam.”

Kızından yana döndü gene, şaka yaparmış da, ondan, “Bizi korkuttun,” dermiş gibi gülümsedi.

“Nedir ulan öyle, ağasının avradını arayan tellal gibi, ne yırtıp durursun bir yerlerini?..”

Masanın başına geldi, iki eliyle dayandı.

“Bizim has dostumuzdur göğ gözlü bekçi Ramazan,” dedi kızına, Bekçi Ramazan’dan kendilerine bir kötülük gelmeyeceğine kızını da inandırmağa çalışırmış gibiydi sesi. “Bizim köydendir. Kürt’tür. O da buralara gelmiş de, bekçi olmuş, bak. Doğrusu tam bir Allah adamıdır. Acep ne derdi varmış ki gecenin bu saatinde bre zavallının? Çıkıp dinleyeyim hele bir. Bakalım. Hayırdır inşallah!”

Doğruldu. Üstünü başını parmaklarının tersiyle vura vura silkeledi. Kendine bir çekidüzen verdi. Kollarının yenleriyle alnını fiilan kuruladı. Avuçlarıyla sakalını bıyığını sıvazladı çekiştire çekiştire. Bir yandan da konuşaraktan, ayaklarını sürüye sürüye kapıya doğru yürüdü.

“Boyun devrilmesin inşallah, e mi ulan göğ gözlü Ramazaaaan!.. Ulan, sen yok musun ya, sen!.. Sen ne gavatsın... Bilmem mi?.. Ulan yedi cihanın gavatıııı!.. Ulan deyyuuuus!.. Akıl danışacak başka zaman mı kalmadı bre? Kıran mı girdi ulan başka zamanlara? Heleeee!.. Başka zaman kalmadı da, adamın yüreğini hoplatacak bir zaman mı buldun? Oğlum, bilmez misin ki, bizdeki yürek Kürt yüreğidir. Ödümüzü patlattın bre. Ulan şöyle durup, bir düşünsene,

ulan desene hele kendi kendine bir kere, bizim Abuzer'in yüreği Kürt yüreğidir, hem de Türkmenin zapartasını çok yemiş bir yürektir diye.”

Kapıdan çıktı, dutun dibinden ağrı yola doğru yürüdü.

“Bu yüzden tavşan yüreği gibidir yüreği. İşkillidir. Kuşkuludur. Osuruğu üfürüklü bir yürektir. Ulan, tepede durup, çığırmadan önce bir düşünsene bre. Ulan, bir de bekçi takımından olacaksın ha? Hay seni de adamdan sayıp, bekçi tayin edenin silsilesinin ağzının içine sıçayım, emi? Hay yedi göbek ötesinin...”

Dutun dibinden bir solukladı, şöyle bir baktı dikkatli dikkatli, çitin dışındakileri seçmeye çalıştı. İyice yaklaşmışlardı eve. Sonra gene konuşa konuşa yürümeye başladı.

“Ulan,” dedi, “has adamsın, yiğit adamsındır ya... Lakin, laf aramızda, hani gavatlıktan da bir türlü vazgeçemezsin ha! .. Şöyle, adam sınıfına bir türlü giremezsin. Ulan Ramazaaan!.. Ne bok yi-yeyim ki, ben de senin dostluğundan vazgeçemiyorum bre. Gözü çıksın o dostluğun, ne diyeyim? Kör olsun. Kahpe dünya işte... Bu dostluğun yok mu ya? İşte bu dostluğun senin, elimi kolumu bir bağlıyor, bir bağlıyor ki, bir şey yapamıyorum işte. Daha doğrusu, n’apacağımı kestiremiyorum. Lakin ulan gavat Ramazan, de şimdi bana bakayım uygunsuz bir şey ki, ben de sana yapacağımı bilmezsem... Ulan, yoksa bir yaramaz habarın mı var bana, hııı? Ulan, yoksa damımızı başımıza filan mı yıkacaklar? Bunu duydun da, haber vermeye mi gelirsin? Hııı? Hele konuş ulan. Ulan yanındakiler de kim ola ki? Gözlerimin ferî gitmiş gayri bre. Hey ya... Yitmiş artık ya... Böyle miydi ulan eskiden Abuzer, kocca Abuzer böyle miydi, eyi bilirsin sen bunları. De hele, eskiden böyle miydim? Hani, babam rahmatlıyı filan eyi bilirsin. Nişancılıkta üstümüze var mıydı? Yani, babamın üstüne var mıydı? De, konuş hele. İşte, babam nasıl ben de öyle. Abuzer derlerdi de, başkacana bir laf çıkmazdı ağızlarından. Hani, nişancılığımıza bir bakmış, bir bakmış da

komutan askerlikte, hemen bölük nişancılığına tayinimi yaptırmıştı. Kocadık gayri. Kocadık kocadık, bre göğ gözlü Ramazan... Göçtük gittik. Gözlerimizde ne fer kaldı, ne bir şey. Fer mer, uçtu gitti. Hele konuş bre göğ gözlüüü, söyle bakayım bana, yanındakiler kim? Tanış mı? ..”

7

“Kim ola ki bunlar da? Hayra mı gelirler dersin, yoksa şerre mi akşam akşam? Tövbe estağfurullah!..”

Babası odadan çıkar çıkmaz, kalkmış, pencerenin önüne gelmiş, yandan yandan dışarısını dikizliyordu kız. Tepelerin gerisi bayağı ağartmıştı ya, gene de hâlâ karanlıktı ortalık, kimseler görünmüyordu. Sanki lambanın kör aydınlığı göz alıyordu da, ondan, iyi seçilmiyordu dışarısı. Bir anlaşılır bir anlaşılmaz, uzayıp giden konuşmasını sürdürerekten tam çitten çıkıyordu ki babası, uzanıverdi, lambanın fitilini iyice kıstı. Fitili kısarken farkına varmıştı; daha demincek silip temizlediği lambanın camı, yelle bir o yana, bir bu yana sallanıp duran alevden yer yer is olmuş. Fitili iyice kısılınca, somlu gibi kararıveren lambayı şöyle yana itti. Pencerenin içine uzandı, dirsekleriyle abandı, gözlerini kısarak seçmeye çalıştı gelenleri. Kocaman bir leke gibi tortop olmuşlar duruyorlardı çitin gerisinde. Ama hâlâ tanımanın mümkünü yok. Yan döndürdü başını, kulak verdi. Hiç olmazsa ne konuştuklarını anlayabilse... Bir o kulağını çevirdi dışarıdan yana, bir bu kulağını. Aceleyle kapıverdi sandalyesini, arkalığını pencerenin önüne dayadı, ata biner gibi oturdu. Gözlerini kırpmaksızın bakıyordu.

“Has dostumdur der ya, insan sütü emmiş bir adam mıdır acep bu bekçi de? Yoksa, bir kabahat işlerdi de? .. Kalleşçe...”

Binbir kötü düşünce, bir koşudur tutturmuşlardı ki kafasının içinde, cirit atıyorlardı.

Hükümetle mi uğraşırdı babası, neydi? Hükümet dedikleri de neydi ki bre? Acep kimdi hükümet? Onun bunun gibi bir adam mı ola? Anası, aklına şaşayım bu hükümetin, der dururdu. Öyleyse... Demek akıllı biri. Üstelik, Kürtlere de dehşetli düşman olsa gerek. Belki bir bey, bir ağa. Hükümet adında bir bey demek ki. Bu bekçi de, tabii bu hükümet ağanın bekçisi. Başka n'olabilir? Hani, bir sabah varmış da karakola babası... Her sabah erkenden varırdı da karakola, buradayım, bir yerlere gitmedim, kaçmadım gibisinden gözükmür, dönerdi. Gene varmış da karakola, kalabalıkmış içerisi, bekle dışarda biraz demişler. Holde, yukarı çıkan tahta merdivenin önünde dolanmağa başlamış. Merdivenin altını tahtalarla kaplamışlar, içine bir adam zor sığar, hela kadar bir oda yapmışlar. Kapısının üzerinde, tel kafes gerilmiş el kadar bir pencere varmış. İşte, dolanır dururken, o kapının kafesli deliğinden, saçı sakalına karışmış bir genç adam, hişt hişt baba, demiş fısıldayarak, kibritin va mı, şu cigaramı yakayım. İyi anlayamamış da, pencereye doğru sokulmuş, yok be kurban demiş dememiş, arkasından sille tokat girişmiş biri, ulan nezarethanedeki adamla konuşulur muymuş diyerekten. Kötü bir şey yapmadım memur efendi falan demeye yeltenmiş ya, vay sen misin?.. Memura vazife başında müdahale ha? Hükümete karşı gelmek ha? Gene hükümete mi karşı gelmişti ki acaba babası? Bilmeyerek, bir kusur mu işlemişti ki gene? Nerede oturur bre bu hükümet ağa? Var-sa, eline ayağına düşse... Hükümet efendi dese, kulun kurbanın olam hükümet ağa, dese, bağışla, başın gözün sadakası koyuveriver babamı, dese.

Hükümetle uğraşmak da, nasıl bir şey? Silaha sarılıp, damını basmak, önüne çıkmak, yolunu kesmek, soymak... Silah milah kuşandığı mı var ki zavallı babasının nicedir? Babasının silahla oynadığını hiç görmedi ki... Rahmatlı anası, habire, sat o sandıktaki zıkkımı, derdi. Korkardı. Yoksa sattı mıydı, ne? Koşup gidip, sandığın altını üstüne getirmek, çocukken hep açmak istediği, ama kork-

tuğu, kat kat bezlere sarılmış, düğümlemiş çıkını bulup çıkarmak, sonra da götürüp bir yerlere, uzaklara atmak isteğini öylesine coşkuyla duydu ki içinde. Ne vardı acaba o çıkının içinde? Silah dedikleri, nasıl bir şeydi ki? Soğuk, buz gibi, korkunç bir demir parçası. Tutar tutmaz patlar mı? Hiç bitmez mi içindeki kurşunu? Götürüp atmalı babasının haberi olmadan. Ama nereye? Dereye atsa, yazın derenin suyu kurumuş olduğundan, kolay görülür. Babası, evi seyretmek için sabah akşam demez, tepelerin ordan dolanıp, dereye de iner çıkar. Rasgele bir yere atsa, yazıda ışıldar mışıldar da... Kör şeytan kör gözüne lanet... En iyisi yere gömmek mi acaba? Saklanacak şey nasıl da büyüyor ya. Körolasıca. Sandığın içindekinden bir bir haberi olan koskoca hükümetin, yazıya gömülenden haberi mi olmayacak bre sen de? Haydi ordan... Yok yok... Zavallı silahla milahla yıllar var ki rasgeldiği bile yok. Benimki de kötü kuruntu.

Demek, babasının uğraşması başka türlü bir uğraşma. Lafından mı gocanırlar yoksa bre? Böyle ileri geri konuşmasından hoşlanmazlar mı? Yoksa, Allahı mallahı kercetmesinden mi bozulurlar? Allah mı gönderir, hükümeti başına bela olaraktan? Hele... N'ola ki? Yoksa?.. Yoksa, ev yapmasını mı istemezler? Şehrin tepesine bir ev kurup, tünemesinden hoşlanmazlar mı? Ama ev yapmasından niye hoşlanmasınlar? Allahın dağının başına, derme çatma iki katlı bir dam yapmak, ne zarar verir ki onlara? Tarla desen, tarlaya benzemez. Bahçe desen, tövbe estağfurullah, dağın başı.

Yoksa, Kürt olduğu için mi yaparlar bunu? Babası da niye Kürt olmuş sanki? Babası Kürttür diye, kendi de Kürtten sayılırmış üstelik. Çocukken Kürt kızı diye çağırırlardı adını bilmeyenler ya, önemsemezdi. Demek, bilmediği başka bir şey var bu Kürtlük dediklerinde. Göremiyor ya, demek ki başka bir adam babası. Başka türlü olmasa, bu Kürtlüğün bilmediği kötü bir yanı olmasa, bunca hükümet uğraşır mıymış sen de Kürtlerle. Ama ne? Söz temsili, babasının ne başkalığı var ki anasının çamaşıra gittiği evlerin efendi-

leriyle? Belki biraz daha zayıf, biraz daha yoksul. Üstü başı perişan. Başka? Üstü başı perişansa, zayıfsa, n' olur? Bir başkacılığı yok bre... Görünürde bir farkı yok. Üstelik, kimseye de bir kötülüğü dokunmamıştır.

Lakin, nasıl da korkmuştu ama adını seslendiklerinde? Bir kabahati olmasa, bir yaramazlık filan yapmış olmasa niye korksun ki? Demek her bir şeyi anlatmıyor kendine. Sabahtan akşama dır dır konuşuyor ya, her şeyi anlatmıyor demek... Sinsi minsi bir hınzırlıklar yapmış da, anlatmamış. Madem anlatmıyor her bir şeyisini kızına, öyleyse cezasını da çeksin. Oh olsun!

Yoksa, has dostumuz dediği o bekçi domuzu, tevkif etmeye geldi de, alıp götürdü mü babasını? Götürüp, yeniden dama mı tıkacak yoksa? Bir daha bırakmazlar mı acaba? Babasını tekrardan hapsedip, bir daha bırakmayacakları olasılığını düşününce dehşetli korkuya kapılmıştı. Bırakmazlarsa, bu dağ başında, ıssızda tek başına n'apar peki? Bir genç kızın dağ başında yalnız bırakılmaması gerektiğini bilmez mi bre bu hükümet? Hadi, şimdiye kadar anası vardı yanında babasını dama tıktıklarında, neyse. Ya şimdi? Anası da rahmetli oldu. Anasının rahmetli olduğundan haberleri yok mu dersin bu hükümetlerin?

Babasını tutuklayıp gene bir hapishaneye tıkacaklarını düşünmek, bütün vücudunu diken diken etmişti. Kan hücum ediyordu beynine ve hırstan, çaresizlikten gözleri kararıyordu. Sanki, ilenmesi tutmuştu da, kendi yüzünden yakalanmış götürülmüştü hapishaneye. Suçlusu kendisiydi.

Ağlamaklı bir sesle tanrıya yalvarmağa başladı.

"Tövbe," dedi, "sen bağışla bizi Allahım," dedi. "İnşallah öyle bir şey yoktur da, birazdan döner gelir. Sonra ben n'aparım? Kurban olduğum, öyle bir şey varsa bile, basiretlerini bir bağla ki babamı götürenlerin, elleri ayakları düğümlensin. Kaçıp kurtulsun babam. Tövbe... Uyuz itinin art ayağıyız biz yarabbi... Tövbe... Uyuz

itinden de kötüyüz bre. Bir lafımız mı olabilirmiş yanında? Sen bağışla kusurlarımızı. N'aparım yoksa yazıda yabanda tek başıma? Haddi, eskiden olsa, anam vardı. Sırt sırta verirdik. Ya şimdi? Yalnız başıma bu yaban ellerde... Bir genç kız sonra. Bir Allahın kulu da yok ki yanımızda yöremizde, ses verince sesimizi alsın. Babam da... Dünyada başkacana yer yokmuş gibi, başkacana yer kalmamış gibi... Dönmüş dolaşmış da, bu Allahın dağını bulmuş. Be adam, düşünsene bir, genç bir kızım var diye. Yok. Hani, adamı şurda kör bıçakla kıtır kıtır doğrasalar, boğazlayıp öldürseler ya da, kimsenin ruhu bile duymaz. Kılı bile kıpırdamaz. İnsan dediğinin konusu komşusu olmalı canım. Şurda, adamın leşini kurtlar kuşlar didik didik eder de, kimsenin kılı bile kıpırdamaz alimallah, dedim ya. N'olacak işte, Kürt akıllı... Demek Kürtlükte eksik olan yan, bu. Dağı bayırı fazla sever olsa gerek bu Kürt kısmı. Allah gecinden versin, tövbe, bir hal gelirse başına, yapayalnız n'aparım burada? Yarabbi, sen yardımcımız ol... Sen akıl fikir ihsan eyle... Bağışla... Koca Allahım, hikmetinden sual olunabilir miymiş senin kurban olduğum, bizi birbirimize bağışla n'olur. Zavallının kusuruna mı bakılırmış? Gördün, korkudan nasıl da dolandı durdu odanın içinde. Mapus damında volta atarmış gibi. Fukaranın elinden başka bir şey geldiği mi var, sen de? Kapana düşmüş canavar gibi, çaresiz debelenir durur ancak. Allahım sen doğru yolu göster, akıl ver bizlere. Şeytana uydurma. Kör şeytan kör gözüne lanet... Tüh tüh tüh... Bilirsin, son zamanlarda bayağı sapıtır oldu babam, ileri geri konuşur oldu, şeytana uyar oldu ya, görmez misin, zavallı kendinde mi, halı mı kalmış? Yukarı çıkıp bir laflar ediyor, ne diyor bilmem ya, bir kusuru varsa, ihtiyarlıktan. Gayri eyiden eyiye morukladı. Kusuruna bakılır mıymış onun bre kurban olduğum? Bilirsin, çok çekmiş fukara. Çektirenler Allahından bulsun... Beter olsun inşallah... Akşam akşam gene, dama tıkmaya mı götürdüler ki acep zamane firavunları? Hııı? Sen acı bize!.. Fukara babamın imdadına bir yetiş bre kurban olduğum...

İmamının ermişinin yüzü suyu hürmetine. Kusuruma bakılır mıymış bir fukara kulun? Kim ki o? Ne ki o? Uyuz itinin art ayağı farzet ki. Uyuz itinin art ayağından da önemsiz hemi. İnsanoğlunun bir değeri mi olurmuş senin yanında kurban olduğum, it sürüsü gibi. Kurban olduğum, bin Abuzer kurban olsun yoluna!.. Ayağının altını yaladığım... Haydi... Götürenlerin basiretini bir bağla, orasını burasını bir bur ki, ellerinden kaçıp kurtulsun, gelsin babam. E mi!..”

Gözlerini pencereden dışarı dikmiş, görmez görmez bakarak-tan dalmış gitmişti. Yalan yanlış ezberlediği Arapça duaları pısır pısır mırıldanıyordu ki, koskocamanlığı daha çıkışındaki heybetten belli testekerlek bir ay, karşı tepelerin ardından birden, fırlamış çıkmıştı sanki. Bir mucize olmuş gibi. Som ışıktan bir kılıç gibi. Gümüş parıltısında. Bilinçsiz, birden susuverdi kız.

Kız birden susuverdi ya, sanki kızın susmasıyla bütün evren de susmuş, kulak kesilmişti. Ayın iç titretir, bütün kötülükleri silip süpürür güzelliğine kapılmış gitmişti. Geyikler, tavşanlar, tilkiler, kaplumbağalar, kertenkeleler, yılanlar, çıyanlar, akrepler... Köstebekler, solucanlar, kırkayaklar, danaburnuları... Sanki birden susmuşlar, evreni yiyip durmalarını birden kesmişlerdi de, ayı izliyorlardı. Güzellemelerine kapılıp güzelleniyorlardı.

Ve Anadolu bozkırının dupduru göğü, ayın çevresinde camgöbeği mavisine kesmişti. Pırıl pırıldı. Piripaktı. Çırılçıplaktı. Camgöbeği mavisini, doğrudan dört bir yana, kuzeye güneye batıya koşar adım yayılıyor, gittikçe lacivertleşerekten, lekesiz, saydam gökleri aydınlatıp duruyordu. Üst üste binerekten göz alabildiğine uzayıp giden tepeler, sanki üstlerine hışımla inen bu donuk ay ışığıyla birden Yunmuşlardı da, kirlerinden paslarından arınmışlardı. Yunmuş arınmışlardı da, ayın görkemi önünde secdeye gelmişlerdi. Yeni doğmuş bir çocuk körpeliğiyle, yeni doğmuş bir çocuk paklığıyla, içtenliğiyle mutluluklar muştuluyorlardı çevrelerine. Çevrelerini umutluyorlardı sanki.

De ki, evren bir bayram kutluyordu. Şenlikti. Mutluluktu. Kı-
na çiçekleri, ayırık otları, çakırdikenleri, böğürtlenler, ısırgan otları
ayışığında hafiften esen yelle daha bir esenlikle sallanarak, sanki
gizli ezgilere uymuşlardı da, bayrama katılırlardı. Kekikler, en gü-
zel kokularını şimdi saçarlarmış gibiydi. Sulak yerlerin ak çiçekli ya-
ban naneleri, baldıranları, maydanozları, kimyonları, at yelesi yap-
raklarıyla baldırıkaraları tümünden ay yüzlü aya bakarlardı da, sema
yaparmış gibi coş babam coş coşarlardı sanki. Ebegümeçleri, da-
naayakları, yılanıyastıkları, kuzukulakları hani dikelivermişlerdi
sanki, dikelivermişlerdi de gururla çığırışırıldı. İlahi okurmuş gi-
bi, hışır hışır fısıldaşıp dururlardı.

Öte yandan, geveze orak böcekleri, cırcırlar, cırlavuklar, gece
kuşları, baykuşlar, yarasalar, boz renkli bozkır akrepleri, kuyruğu
ponponlu küçük tarla fareleri, cümle haşarat sanki birden ışıktan kal-
mış gibi korkuyla susuvermişti. Bir gölgeye, bir duldaya, bir taşın
ardına pısmıştı da, fırsat kollarlardı.

Ve ay, biliyordu bütün bunları. Farkındaydı. Farkındaydı da,
yeri göğü titretir bir güçle, bir hışımla, bir azametle ağırdan ağıra
yükselerekten, tepenin başına çıkmış oturmuş, bütün ihtişamıyla ku-
rulmuştu. Çıkmış oturmuştu da, yeryüzü padişahı gibi, tanrının yer-
yüzü elçileri gibi bakar dururdu aşağılayaraktan ayaklarının altın-
daki kimsesiz bozkırlara. Uysal, mazlum bozkırlara. Işıktan elleriyle
ördüğü, gene incecik ışıktan ipek tülünü nazlı nazlı serptiği, üstle-
rine üstlerine cömertcesine savurup durduğu, göz alabildiğine uza-
nan, ıssız, zavallı, kan kusturulmuş, fukara, kimsesiz kozkırlara. Işık-
tan ipek tül, üstlerine serpildikçe, örtüldükçe sanki binlerce yıllık
kirinden pasından yunup arınıyordu da, bütün çirkinlikler, bütün
namussuzluklar, bütün puştluklar silinip gidiyordu, tükeniyordu. Yi-
tiyordu. Bir daha gelmezcesine. Yeryüzünden kökü kazınmışçası-
na. Vê hoştu, güzeldi, kutsaldı, yaşamlıydı gayri her şey. Yepyeni
umutlardı, mutluluklardı.

“Benimkisi de kuruntu bre... Niye gece yarısı gelsinler sanki tevkife? Hemi, Kürt Kürdü tevkif eder miymiş, sen de... Üstelik bak-sana, bir Kürdü bekçi bile yapmışlar. Doğru. Hükümet kendine bekçi bile yapmış bir Kürdü. Demek suç değil Kürt olmak...”

“Tövbe... Sen bağışla bizi yarabbi!.. Sen üstümüze gölge et de, firavun deyyuslarının şerrinden koru... Tövbe... Babama bir kötülük falan yoktur inşallah. Sen yardımcımız ol. Görmez misin ulu Tanrı, zavallının bir yaramazlık, bir hınzırlık yapacak halı mı kalmış? Görmez misin, eyitten eyiye çökmüş gitmiş. Moruklamış. Arada bir sapıtması bundan işte, bilmez misin sanki? Sonra o sıcak da yok mu ya... Bugünün sapıtması, tamamen ondan, hilafsız. Essahtan sıcaktan bre... Aman aman aman... Sıcak da ne sıcaktı ya bugün. Hani, başına vurdu muydu güneş adamın, alimallah eritip suya kestiriyordu tek mil aklını fikrini. Zavallı, saptırmasın da n’apsın? Buna da şükürler bre!.. Sen onun öyle konuştuğuna bakma. Essahtan dini bütündür... Muskana da inanır, şihına, ermişine de... Beş vakit namazında kusur ettiği var mı hiç? Hele, Allahın izniyle bir de bir muska yazdırayım ben ona, böyle dalıp gitmelerine bir muska... Tamam... Gayri tövbe... Zaten fukaranın yaptığı çaresizlikten. Hani bende de hiç kabahat yok değil ha. Asıl suçlu sensin kız Asya. Elbette, benim. Damarına damarına basıyorum zavallının. Sıcak bir yandan, ben bir yandan... Bir daha tövbe amma. Tövbe... Bir daha inadına gitmek mi? Tövbe. Adamın şimdiye dek delllenmediğine şükretmeli. Gene de çok şükür. Aaah, şu kafam işte... İnatçı ki... Keçi keçi... Belle ki katar kafası... Sen affet günahlarımı Allahım. Sen bağışla kusur larımı. Şu inatçılığımı al da, piri pak et içimi. Tövbe, bir daha... Sen doğru yolu göster gayri bana. Bir daha babama karşı diklenmek mi? Tövbe... Zavallı babam... Benim fukara babam... Kötülük hep bende esasta, bilmem mi? Adamcağıza biraz yardımcı olsam ya. Bir dediğini iki etmesem ya... Koşu koşuversem ya yumuşuna. Yok, yok işte... Aksi kafa işte... Ama bir daha mı, tövbe... Muzurluğa, yaramazlığa,

katırlığa tövbe. Tövbe yarabbi. Bir daha damarına mı basmak adamın?.. Zavallı gene bütün gün öğlede sonra nasıldı ya? Heyyy!.. Breh breh breh... Boynunun damarları oklava gibi kabarmıştı gene namaz kılarkene. Kendisinden geçmişti ki... Hani nerdeyse, adamın Allahla konuştuğuna inanasım geliyor. Ermiş gibi. Hani, sanki koca Tanrı karşısına dikilmiş, asasına dayanmış da, onu dinler. Hem de dinler ki, can kulağıyla. Sorguya çekecekmiş gibi bir bir. Korkmuş da, karşısında sinmiş gibi, suçlu suçlu, ezik mi ezik, oturur. Büzülmüş. Hani, nerdeyse adamın inanası geliyor buna. Kim bilir, hani belki de doğrudur ha? Belki de görüyordur. Ermiştir de, biz cahillerin habarı yoktur belki de. Tövbe yarabbi. Bu kez de ben sapıtmağa başladım bellersem. Kız Asya, sen de günaha girmeğe başladın ki şimdi, boyunca. Tövbe tövbe tövbe... Şurda oturmuş, neler kurarım? Kendine gel kız. Allahın cahili, kendine gel. Fukara günahkârı, ermiş yaptın çıktın. Öyle, yarenleşecek halı mı vardı zavallının? Kendine eğlence ararsın sanırım. Tövbe estağfurullah. Tövbe tövbe yarabbi. Sen bağışla günahlarımızı. Daldım gittim. N'oldu acaba adama? N'aparlar?"

Şöyle bir silkiniverdi. Çitin gerisini gözleriyle araştırmağa başladı dikkatli dikkatli. Karaltılar şimdi, ayışığıyla daha bir seçilir olmuştu. Yolun karşı kıyısına, hendeğin üst başına çökmüşler, sanki hep bir ağızdan, gürültülü konuşuyorlardı. Konuştukları işitilmiyordu, anlaşılmıyordu ama, tokalaşmalarından, el kol hareketlerinden, birbirlerinin omuzlarına sarılmalarından, gürültüyle hep bir ağızdan konuştukları uzaktan da belliydi. Birkaç kişi vardı gelenler, kalabalık değildi.

Ne konuştuklarını anlayabilmek için, içgüdüsel bir davranışla kaşlarını alabildiğine çatmış, bütün dikkatini kulaklarında toplamıştı kız. Olanca dikkatleri onları dinlerken, kim olduklarını seçmeğe çalışırken birden bir gülüşme duyar gibi oldu. Sevindi. Daha çok kulak kabarttı. Aradan bunca zaman geçtiği halde, hâlâ ora-

da oturur olmaları, kıkır kıkır gülüşerek konuşmaları, yarenleşmeleri, deminden beri aklına üşüşen bütün kötü olasılıkları hemen silmiş süpürmüştü. Demek ki kötülük için gelmezler. Demek tevkif değil gelmelerindeki amaç. Demek bir kötülük môtülük düşünmezler. Bir sevindi, bir sevindi... Hele, babasının gülüşünü seçer gibi oldu bir ara... Babasının gülüşünü seçer gibi oldu ki, gayri, Anadolu bozkırının bahardaki kar suyu taşkını dereleri gibi bir coşku, bütün benliğini bir doldurdu birden, bir doldurdu... Kişiyi yalnızlaştıran, içinin bir yerlerini burkup duran biraz önceki o karamsarlık, o umutsuzluk, o acz, sanki kanat takmış, uçup gitmişti birden. Ve alabildiğine kalabalıktı içi. Güçlüydü. Mutluydu. Mutluluk, babasının varlığı mıydı acaba? Yoksa babasıyla birlikte olmak mıydı? Babasının mutluluğu, sevinci miydi?

Farkına bile varmadan yanaklarını avuçlarının içine aldığı başı, esriklemiş gibi tıpkı dönüp duruyordu. “Allahım” dedi içinden, küçücük avuçlarını yanaklarından çekti, ellerini az yukarı kaldırarak yüzüne doğru iri iri açtı. Elleri henüz kırışksızdı. Parmaklarının boğumları dolgun dolgundu. Damarları daha mavi mavi kabarmamıştı bileklerinde. Derisi, toprak yanığı değildi. Kemikleri sayılmıyordu tek tek. Ve açılışları, alabildiğine suçsuzdu. “Sen bağışla bizi,” dedi.

İşte, acaba ne kadar oturmuştu bu ay yüzlü ay, oturduğu yerde? Bir an mı? Bin an mı? Ne zaman yekinivermişti yerinden hırsla? Ne zaman yekinivermişti de, kalkmıştı, yükselmişti böyle? Babası gülmüş ya... Dostlarıyla yarenleşmiş de, takılamış ya... “Vay canı sağ olsun onun.” O an işte!.. N’olmuşsa, o an olmuş işte. Evrendeki o ilk şaşkınlık geçmiş gitmiş. Ay yüzlü ay, o en alımlı haliyle camgöbeği mavisine kesmiş göklerde yükselivermiş, gitmiş. Toplar mı atılmış? Gökler mi gürlemiş? Yerler mi oynamış yerinden? Bilinmez. İşte o an... İşte, o, toplar atılmış, gökler gürlemiş gibi, yer yerinden oynamış gibi bir an, bir şenliktir kopmuştu sanki cümle doğada. De

ki, bir karnaval. De ki, bir yortu. De ki, bir Nevruz Bayramı. De ki, Hıdırellez. Tıpkı, kapkara yüzlerinin ortasındaki, yanardağ gölleri gibi kocaman ve derin, kurbağa yeşili gözlerini bütün bütüne açmış, çevik bacakları üzerinde kısacık eteklerini savura savura kadınlar-
dır dans ediyorlardı. Türklerin en insancılını, en sevgilisini çağırı-
yorlardı sanki hep bir ağızdan. Birazdan su başlarına serilecek el eme-
ği, göz nuru nakışlı kilimlerin üzerine en ince sarımlı yaprak dolmaları
cömertçe serpilecekti. Serpilecekti ki, allı mavili, rengârenk yollu pi-
jamaları içindeki en rahat adamlar türkû gibi çiğneye. Yanık boz-
lakların, çılgın çalgıların ezgilerine ayak uydurarak ter ter tepinen
insanlar, insanlar, insanlar el ele vermişler, çepeçevre kuşatmışlar-
dı bu yoksul evreni sanki. Kuşatmışlardı ki, geceydi. Kuşatmışlar-
dı ki, mutluydu aydınlık. Seçilir seçilmez yüzleriyle el eleydiler. İç
içeydiler. Sıçırıyorlar, çılgık çılgığa bağırıyorlar, türküler çağırıyor-
lardı. Hora tepiyorlardı. Çayda çıra oynuyorlardı. Halay çekiyorlardı.
Bir adım ileri, bir adım geri, fırıl fırıl dönen konuklar gelmişlerdi
en alımlı giysileriyle çok uzaklardan. Yani, halklardı, gelmiş yetmiş
iki ülkeden. Atlar, al yelelerini bir bıçak gibi uzatıyorlardı artık. Yu-
muk yumuktu birbirlerine verdikleri pençeleri yırtıcı kuşların. Cüm-
le canlıda cansızda, börtüde böcekte bir canayakınlık, bir canaya-
kınlıktı ki... Yedi kat göklerin aralıklarından bakıldığında, el ele tu-
tuşmuş binlerce pervane gibi, bu mutlu kocaman ışıgın çevresinde
dönen binlerce pervane gibi görüleler...

Allahım, dedi kız içinden, sen bağışla bizi. Ve, sen bağışla bi-
zi, der demez, nasıl olmuştu, birden, binlerce on binlerce şimşek ça-
kar gibi yanıp yanıp sönmeye başlamıştı kafasında bir soru.

“Peki, niye gelmişler acaba? Ne isterler ki?”

Nice sonraydı.

“Asyaaaa!..” diye bağırdı Baba vargücüyle.

Babasının sesini duyar duymaz, birden irkildi kız, korkuyla şöyle bir silkindi. Titreyiverdi bütün vücudu. Şaşkın şaşkın çevresine bakındı bir süre. Kendisine mi seslenilmişti? Gözlerini yumdu yumdu açtı, avuçlarıyla ovaladı. Derinden bir soludu ardından. Sese kulak verdi. Biri kendisine mi sesleniyordu ne? Oturduğu yerde yarı doğruldu. Ayın farkına vardı yeniden.

Karşı tepelerin bir karış üstüne çıkmıştı ay. Ağarmış gitmiş gök, tertemizdi. Ayın ışıkları dipdiri idi. Üstü şebnemli bahar otları gibi alımlıydı. Huzur vericiydi.

Çıt çıkmıyordu ortalıkta. Tülden ışıklar altında nazlı nazlı salınan evren, alabildiğine suskundu. Sevinçten, çılgıncasına tepiden deminki insanlar, cümle yaratık, börtü böcek, kurtlar kuşlar, cümle bitkiler, otlar ağaçlar sanki Baba bağıırır bağıırmaz, bir anda yel olmuş, uçmuş gitmişlerdi. Gitmişlerdi de, küsmüş gizlenmişlerdi çok uzaklardaki bir dulda yere. Ve gitmişlerdi de, yerlerine kocaman bir sessizlik bırakmışlardı insafsızcasına. Gayri doğa sessizlikti sanki. Dünyalar kadar büyük bir sessizlik. Dünyalar kadar anlamlı bir sessizlik.

Kız, dışarısını dinliyordu dikkatle.

“Asyaaaa!.. Kızım,” dedi gene Baba bağıırarak. “Ben, şöyle bir dolanıp geleceğim. Meraklanma e mi!..”

Babası mı?

“Git,” dedi içinden hırsla. “Git, cehennemin dibine kadar git. Dert... Korkuttu beni körolası.”

Sanki, her akşam evin çevresinde dolanıp durmaz. Sanki, ilk bu akşam yapacak.

Allı yeşilli, mavili morlu ebemkuşağı dünyası bir daha kurulmazcasına yıkılıp, yok oluvermişti birden. Çalgılar susuvermişti. İnsanlardır, can derdindeydiler sanki. Mutluluk umutları kursaklarında kalmış gibi. Ve belle ki bir sis kaplamıştı ortalığı, gayri göz gözü görmüyordu.

Alabildiğine yalnız şu an. Ürpertiliydi. Ve hâlâ cevaplayamamıştı gelenlerin niçin geldikleri sorusunu. İçinden bir yerlerinde bir boşluklar oluyor gibiydi. Sanki yüksek bir yerlerden düşüyor. Sanki korkulu bir düşten alamıyor kendini. Düşünde bir uçurum görüyor da.

Acele acele alnındaki terleri kuruladı. Göz pınarlarını ovuşturdu serçe parmaklarıyla, avuçlarıyla, yüzünü ovaladı bir iyice. Daha sonra parmaklarını tarak gibi yaptı, kömür karası saçlarını çekiştire çekiştire geriye taradı.

“Git” dedi gene içinden hırsla, saçlarını parmaklarıyla tararken.

Hani, gitme dese, sanki gitmeyecek. Sanki her akşam yapmıyormuş gibi. Akşam oldu da, ortalık iyice karardı mı, alır başını giderdi hiçbir şey söylemeden. Tepeye çıkar, yan gelir yatar, uzun uzun seyrederdi evini. Yandan dolanır, gene seyrede seyrede dereye iner, uzun uzun ordan bakardı bu kez. Gündoğusundan, günbatısından, kıbleden, poyrazdan, dört bir yandan bakar da bakardı evine.

Ama niye, her akşam yaptığı bu işi, bu yabancıların yanında sanki ilk bu akşam yapacakmış gibi davranıyor? Sormazlar mı ki adama, niye evin bütün pencerelerinde lamba yanıyor, diye?

Her akşam yaptığı bir şeyi, bugün laf olsun diye, kendiliğinden izin aldıktan sonra yaparmış gibi davranması, yalan söylemesi, müt-hiş bir nefret uyandırmıştı içinde. Babasını hiç sevmiyordu şu an-

da. Daha doğrusu günahkâr buluyordu onu ve kendi içinde de olsa, kendini ondan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Yalan söylemeyi, çevresindekileri aldatmaya çalışmayı. Tanrıya karşı gelmenin bir başka biçimi olarak değerlendiriyordu, yorumluyordu.

Niçin sanki bugün ilkmış gibi gösteriyordu? Babasından nefret ettikçe, küçümsedikçe onu, içindeki yalnızlık daha bir büyümüştü. Şimdiye dek hep güvendiği, umut bağladığı bir varlığın, böyle kolayca, birden yok olup gitmesi, alabildiğine güçsüzleştirmişti. Çaresiz kılmıştı ve yaşamaktan hoşlanmıyordu artık. Yaşamada bir anlam bulmuyordu. Kaskatı kesilmiş kolları, oyuncakları elinden alınmış bir çocuk kırgınlığıyla, çaresizliğiyle kendiliğinden iki yana sarıyordu. Baş, yana yattı. Külçe gibi yığıldı kaldı sandalyenin üzerinde.

“Asyaaaa!.. Heeeey!..” diye bağırdı Baba gene. “Asya kız, duymaz mısın bre sesimi?.. Uyudun mu, n’oldu soyka? Hı bile demiyor be. Asyaaa!..”

“Ne var be?” dedi Asya öfkeyle, nefretle, kinle. Bağıarak.

“Uyudun mu, n’oldu kızım? Deminden beri seslerim seslerim de bir türlü cevap vermezsin. Korktum bre. Demek duymadın kurban... Bak, ben arkadaşlarla şöyle biraz dolanacam. Hava almış olurum ben. Duydun mu? Meraklanma diye seslenirim. Şöyle bir dolanır gelirim birazdan. Meraklanma e mi kurban!..”

Hıh, meraklanmamış. Bir tiksinti, bir bıkkınlık, bir bomboşluk... Dert, nesine meraklanacakmışım bre? Aha, yolun açık, cehennemın kör dibine kadar.

“Git dedik ya!..” diye bağırdı gene. “Dolan dolanabildiğin kadar. Sabaha kadar dolan istersen. Hıh, meraklanacakmışım!.. Niye meraklanaymışım? Sanki her akşam dolanmazmışsın gibi... Git işte!..”

Çitin dibindekiler, ay ışığında artık tek tek seçilebiliyorlardı. Hendeğin yanından kalkmışlar, bir zincirin halkaları gibi art arda dizilmişlerdi yolun kenarında. Baba, kızının terslemesini sanki hiç duy-

mamış gibi neşeyle varıverince yanlarına, hep birlikte yokuş yukarı, tepeye doğru güle oynasa, ağır ağır yürümeye başlamışlardı. Arada bir duruyor, bir şeyler anlatıyor, gülüşüyorlardı ardından. Niye gelmişlerdi? Ne konuşuyorlardı? Niçin bu kadar neşeliydiler? Yarenleşmeleri, birbirlerine sarılmaları, dikilerek bir şeylere karar vermeleri, bir araya gelince daha bir güçlendiklerine işaretli sanki. Bilmediği, kendisinden saklanılan birtakım kararların alınmış olması, hırçınlaştırıyordu kızı ve hırçınlaştıkça da güçsüzleşiyordu, umutsuzlaşıyordu, yalnızlığı artıyordu.

Arkalarından bakakalmıştı.

Nice sonraydı. Gözden yitmiş gitmişlerdi. Hırsla kalktı oturduğu yerden. Pencerenin önünde duran petrol lambasını aldı. Kaldırdı, fitilini tam göz hizasına getirdi. Gözleri, küçücük alevin kör aydınlığında, döndürürdü fitilin vidasını sonuna kadar. Birden büyüyen alevin bir testere ağzı gibi dallanan budaklanan uçları, bir o yana bir bu yana ipince uzuyor, yukarı doğru bir boru gibi daralan lamba camının tepesini kapkara islendiriyordu. Gözlerini şaşılataktan, ışığın göbeğine bir süre öyle dikti. Sanki inadına inadına baktı. Gücünün olanaklarını yoklarmışçasına, iradesine egemenliğinin kendi benliğine yapabileceklerinin sınırını ararmışçasına inatla baktı. Gözlerini kırpmaksızın. Varlığını böyle birtakım sıkıntılara, mahrumiyetlere sokmak, ilkel bir gurur veriyordu ona. Bu gurur, tanrıyla bütünleşmek gibi bir şeydi. Gözlerini aydınlığın göbeğine göbeğine diktikçe, gözleri hiçbir şeyleri seçemez oluyordu ve zından kesiliyordu dünya. Hiçbir şeyleri seçemez oldukça da, dünya nimetlerine önem vermediğini, gerçeğin Tanrı katında olduğuna inandığını, kendi kendine de olsa bir kere daha kanıtlamış sayıyordu kendini. Ve mutluydu. Güçsüzlükten, çaresizlikten doğan bu mutluluk, belli belirsiz de olsa bir yeni güç yaratıyordu içinde. İşte bu yeni gücün farkına varır varmaz, lambayı usulca koyuverdi masanın üzerine. Lamba gözlerinin önünden gider gitmez, binlerce benek uçuş-

tu zındana kesilmiş karanlıkların ortasında. Alevin şekline bürünmüş, renksiz, saydam. Durmadan kıpırdanan, ucu testere biçimli, altı yuvarlak, tekdüzeli. Kelebek sürüsü gibi, bir o yana bir bu yana ha babam uçuşup duruyorlardı. Benek suretine bürünmüş melekler mi acaba? Tanrı mı gönderir bu benekleri?

Zamanla aydınlanmağa başlamıştı bu zifiri karanlık. Benekler, dört bir yana, yavaş yavaş, süzüle süzüle uçuşarak kaçışmağa başlamışlardı. Bir görünüp bir kaybolarak. Üst üste çıkışıp, ayrılarak. Görme açsının bir o yanından çıkıp, bir bu yanından girerek. Uçuştular... Uçuştular... Uçuştular... Duvar, gene duvar olup, ağırdan ağıra geldi durdu eski yerinde. Pencere, oyuluverdi gene duvarda masanın tam önünde. Masa, titreşti titreşti, çakıldı kaldı. Sandalye yerli yerindeydi hep. Kapı vardı az ötede. Kapının hemen ardındaydı merdivenin ilk basamağı. Hiçbir şey değişmemişti. Ve kız, kendini, bilinmez bir evrenden tekmelenmiş atılmış sayıyordu bu haksızlıkların, bu yalnızlıkların, bu nefretlerin ortasına yeniden. Gerçek, bu taş duvarlı oda mıydı? Yalnızlık mıydı? Çaresizlik miydi? Güçsüzlük müydü? Dehşetli yorgun hissediyordu kendini. Binlerce el, binlerce çekişle kafatasının dört bir yanını dövüyordu sanki. Görünmez, bilinmez güçler, üzerine apansızın çullanmışlardı da, eziyorlardı. Yok etmeye çalışıyorlardı. Beynini cendereye almışlardı da, sıkıştırıyorlardı parçalamak için. Sandalyeye bir külçe gibi çöküverdi.

Ta uzaklarda köpekler uluyordu uzun uzun. İnceli kalınlı, uzunlu kısıl, büyüklü küçüklü, birbirlerini yanıtlayarak, aya karşı uluyup duruyorlardı.

Göğün tam tepesine çıkmış ay, ıpıl ıpıl şavklanıyordu. Dupkuru bozkır göğü, bir başka maviye bulanmıştı. Bir başka türlüydü parlaklığı. Ve ay ışığıyla ayrıntılarından arınmış doğa, bu kaba hatlı görünüşüyle bile alımlıydı. Daha bir duygulu, daha bir iç titretir kutsallıktaydı. Yanık toprak kokusu, toz kokusu, gecenin serinliğiyle uçmuş gitmişti de, dağlardan aşağı süzülüp gelen şifalı ot kokusu bürümüştü dört bir yanı. Kekik kokulu, yarpuz kokulu, incir sütü kokulu hava, tepelerden derelerin içlerine doğru, bir bulut, görünmez bir sis gibi dalga dalga süzülüp gidiyordu. Önce genizleri yakıyordu bir an için gözlerden yaş getirirce, sonra insanı kendiliğinden coşturan, kösnülü isteklerini alabildiğine kamçılایan bir serinlikle doluruyordu ciğerleri.

Uzun bacaklı, sağrıları besili bir köpek, askeri birliklerin bulunduğu yandan, bir sülün gibi seke seke seğirterek uçtu geldi, tam evin hizasında tepenin eteğinde durdu. Aya doğru dikip başını, uzun uzun, istekli istekli uludu. Sonra yan döndü, bir süre evin ışıklı pencerelerini süzdü, kendisini bir gözetleyen olup olmadığını araştırmış gibi. Tam bu sıra, yanaklarının üstünde birer yeldirme gibi sallanan uzun kulakları koşarken hop hop oynayan, kapkara bir başka köpek geldi yanına. Hemen ardında, durdu. Yavaş yavaş sokul-

du. Boynunu uzattı, orasını burasını koklamağa başladı. Sanki kekik ve yarpuz kokularının coşturduğu kösnülü istekleri, gayri bir başka kokular arıyordu. Biraz daha sokuldu. Boynuna uzattı boynunu. Cayıp sırtını koklamağa başladı. Başını yandan yandan sokup, karnını, bacaklarını kokladı. Sağrılarını kokladı. İkiye katlanmış bir yay gibi gergin vücudunu, arka ayaklarını şöyle yana doğru attırivere-rekten, düzeltti. Kuyruğunun çevresinde gezdirdi burnunu bir süre ve sonra sokuverdi başını sarı tüylü köpeğin art ayaklarının arasına. Burnu dişi köpeğin apış arasında, uzun uzun soludu. Gözle-rini yuvalarından oynatan istek dolu, kösnü dolu kokular, çelik gi-bi sertleştirmişti cümle vücudunu. Kasları, gergin bir ağ gibi tir tir titriyor, derisi seyriyip duruyordu. Kanı alev alev yanıyordu.

Nasıl oldu? Uzun bacaklı sarı köpek kuyruğunu işveyle şöyle bir sağa sola sallamaya başlamıştı ki, birden fırlayıverdi yerinden, karşı tepelere doğru sıçradı gitti beş on metre. Durdu. Yerleri kok-ladı. Ardından gelmesini beklermiş gibi öteki köpeğin, bir an salındı. Sonra gene koştu yukarılara doğru beş on metre. Olduğu yerde bir ileri bir geri sıçrayarak, eşinerek ardındaki köpeğe anlamlı anlam-lı baktı. İstek dolu baktı. Ay ışığını şimşek şimşek yansıtarak, kış-kırtırcasına baktı. Öteki köpeğin yanına gelmesini bekliyormuş gi-bi bir süre duruyor, tam yanına varacağı sırada, gene aniden bir naz, bir işveyle kaçırıyordu. Bazen duruyor, aya kaldırıyordu başını, kısa kısa havlıyordu. Sanki havlaması, yanına iyice sokulması için er-kek köpeğin, bir fırsattı, bahaneydi. Lakin yanına sokulur sokulmaz erkek köpek, ya gene kaçırıyordu bir koşuda, ya dönüp saldırıyordu üzerine, hırlayarak. Bazen koklaşarak, bazen şakadan boğuşarak, oy-naya sevişe, birbirlerini kovalaya kovalaya, tepenin tam üstündeki yola çıktılar. Ön ayaklarının üzerinde dikelerekten ilk kez görü-yorlarmış gibi, şaşkın şaşkın, unutmuşlar işveleşmeyi, bakakaldılar.

Beydağı'nın eteklerine serilmiş, toptop olmuş bu kavruk Ana-dolu kentinin bir avuççuk ışığı, az ötede, ıpıl ıpıl göz kırıp duruyordu.

Kenti ikiye bölen ana yol üzerindeki cıva buharlı bol ışıklı lambalar, ipe dizilmiş ışıklı inci taneleri gibi art arda eklenerekten uzayıp gidiyordu. İnci taneleri, sanki ay ışığını ok ok yansıtıyordu da, ondan parlıyordu. Yolun sağında solunda kargacık burgacık evler vardı. Işıkları, düzensiz rasgele serpilmiş ölü benekler gibiydi. Işıkların bittiği yerlerde bahçeler başlıyordu. Bahçeler, zehir yeşiline boyalı bir şal kuşak gibi çepeçevre sarıyordu kenti. Bahçelerin ötesi damdazlaktı. Kupkuruydu. Taşı toprağı çatlamış, kırılmış, unufak olmuş, kül rengi bozkırdı. Yaban otları, dikenler, arada bir yer öbek öbek koyu lekeler halinde görülüyordu. Yumşak eğmeçli tepeler, birbirlerinin eteklerini az az örterekten, koyulu açıklı, renk renk, göz alabildiğine uzayıp gidiyordu. Tepelerin üzerine lacivert renkli bir ibrişim iplik gibi serilmiş, bir gözüken bir yiten, ayığışında yer yer bir akarsu gibi ışıldayan ipincecik asfalt yoldan, farlarını sağa sola döndüre döndüre kamyonlar geçiyordu, karanlıklarda uçuşan ateş böcekleri gibi. Kent, tepeden daha bir alımlı görünüyordu. Bu sonsuz boşluğun ortasında sanki yalnızlıktan, korkudan, birbirlerinin içine içine girmiş eski, harap ahşap evler, ayın bu sihirli aydınlığıyla birden kirlerinden paslarından arınmışlardı da, bir başka güzelliğe bürünüvermişlerdi. Yukardan bakılınca, alımlı ve görkemli bir oyuncak gibi duruyordu kent. Hani, kocaman elli bir yaramaz çocuğun, önce büyük bir sabırla düzgünce dizdiği, sonra sıkılıp, avuçlarıyla bir çırpıda toplayıp karıştırıverdiği tahta oyuncak evlerden kurulu bir oyuncak kent gibi. İlk bakışta göze batarcasına çarpan, uzun bacalı bir fabrika vardı. Fabrika, bu kargaşalığın ortasına sanki sonradan, usta bir el tarafından, evler yolunarak yerleştirilmişti. Ve sanki kente olan bu yabancılığını biliyordu da, onun için, küfür edermiş gibi, yüzüne tükürürmüş gibi, kusarmış gibi arada bir kara kara dumanlar çıkarıyordu. Sanki cümle evreni uyandırmak, ürkütmek istermiş gibi arada bir gümbürdeyiveriyordu. Her gümbürdeyiştikten sonra çıkan kara dumanlarla birlikte bir tütün kokusudur yayılıyordu ortalığa.

Köpekler yan yana durmuş, dalmış gitmiş, kentin ışıklarını seyrediyorlardı ki, aniden gümbürdeyiveren fabrikanın makine gümbürtüsüyle birlikte ürkmüşler, ikisi iki yandan birden geriye dönmüşlerdi. Sarı köpek önde, yoldan çıkıp, eve taraf tepeden aşağı bir koşudur kaçışmışlardı. Uçar gibi. Yeniden birbirlerinin farkına varıp, cilveleşerek, oynaşarak. Bir durup bir koşarak. Koklaşarak. Sonra, ikisi iki yandan gene duruvermişlerdi korkuyla. Beklenmedik bir düşmanla burun buruna gelmiş gibi. Ne ki, dönüp kaçamıyorlardı da. Öylecene, ürpertiyle süzüyorlardı, birkaç adım ötelerinde, sırtını bir kayaya dayamış, ellerini başının altında kenetlemiş, gökteki yıldızlara dalmış gitmiş sırt üstü yatan ak saçlı ak sakallı Baba'yı. Bir yıldızlara bakıyordu Baba, bir evine. Kentin ardını verdiği tepelerden biri olan bu tepeden aşağı göz alabildiğine uzayıp giden, ağaçsız, kıraç bozkırların ortasına bir horoz gururuyla tek başına çöreklenmiş evi, ayın tülünden ışıkları altında bütün çirkinliklerinden, acemiliklerinden arınmış, gayrı yıldızlarla boy ölçüşür bir alımlılıktaydı. Pencereleri ıpıl ıpış ışıyıp duruyordu. Pencerelerinden ışıklar saçtıkça da, sanki yiğitleşiyordu, olağanüstü güçlü buluyordu kendini. Öylesine güçlü buluyordu ki, korkutan eteklerine sarılırmışçasına dibine sokulmuş cılız dut ağacını, acımış da sanki koltuklarının altına almıştı. Bir başkasını korumanın, kanatlarının altında saklamanın gururu içindeymiş gibiydi. Hani, kırık döküklüğü, parça parçalığı, kendisini var eden ellerin acemilikleri, ay ışığının o uhrevi gücüyle yok olmuş gitmiş ve daha bir gururla, daha bir külhanbeyce, kalın çizgili silüetle görünmenin verdiği güvenle kocaman bir onur gibi yerleşmişti, kocaman bir onur gibi bakardı bu bozkırlara. Gayri tek başına da olsa, doğaya yiğitçesine başkaldıran, küçümsenemez bir onur gibi. Baba, bir evine bakıyordu, bir yıldızlara. Evi, yüceydi, kutsaldı, yıldızlarla boy ölçüşür güzellikteydi. Pencerelerinde ıpıl ıpıl yanan lambalar, tıpkı ışıklar saçan gözlerini iri iri açmış masal devleri gibi, yarınlarından emin bir neşeyle, yarınkı utkusunu en uzak

gözlere bile muştulamak istermiş gibiydi. Baba, yan gelmiş yatmış, öylecene evreni ve evreni güzelleyen evini seyrediyordu. Dalgın, gururlu, kendinden emin bir tavırla, insanoğlunun doğaya egemen olabileceğinin en somut örneği, kanıtı olarak değerlendirdiği evini seyrediyordu. Elbette kendisiydi, bu kıt, sınırlı olanaklı bozkırın ortasında, doğaya yeni bir şekil veren. Dağa taş, yeni bir biçim kazandıran. Bunlar kendi kişiliğiymiş esasta. Çamur harçlarla üst üste düzgünce konulmuş, terazisine getirilerek bir dinginlik kazandırılmış, yaratılmış bu taşların varlığında somutlanan kişilik, gerçekte kendi kişiliğiymiş. Say ki, topraklara uzanmış yatmış, evreni seyreden bir mutluluktuk. Belki de bu mutluluk, bu dağlardı, bu taşlardı, dağlarda taşlarda sembolleşen bir özgürlüktü. Esasta, elleriydi yaşamını düzenleyen. İçini hop hop ettiren, doldurup doldurup taşıran bu mutluluk, bu sevinç, işte karşısında canlı canlı dikilen kendi ellerinin eseriymiş. Hani, kendisi miydi içi içine sığmayarak karşısındakileri seyreden, yoksa karşısına geçip, bağdaş kurmuş oturmuş heyecanı ile mutluluğu muydu kendisini seyreden? Heyecanı ile mutluluğu sanki, el ele tutuşmuşlar, karşısına geçip kurulmuşlar, kurulmuşlardı da, bakar dururlardı kendisine hayran hayran. Evini seyreden halini bir seyredebilseydi. Karşısına geçip, diz çökebilse de, yan gelip uzanmış evini seyreden halini doyasıya bir gözetleyebilseydi. Öylesine içten duyuyordu ki bu isteği... Öylesine büyüktü ki bu istek. Heyecanının, yahut mutluluğunun kılığına bürünebilmek istiyordu. Peri masallarındaki gibi, soyutlanabilseydi de, bir anlık da olsa görünmez olabilseydi, yani başka bir kişiliğe bürünüp karşıya geçebilseydi de, kayaya sırt verip uzanmış kendisini seyredebilseydi. Dağa taş hükmeden toprak rengi, nasırlı, çatlak ellerini doyasıya seyredebilseydi. Örneğin, evine bakarken hazla açılıp kapanan iri kemikli burnunun deliklerini, kanatçıklarını seyredebilseydi. Şağının, sakalının, bıyıklarının kıpır kıpır titreyişini seyredebilseydi. Bir başka olacağına yürekten inandığı yarınları düşünür-

ken çakmak çakmak ışıldayan gözlerini, gür kırçıl kaşlarının altında iyice derinlere batmış çakır gözlerini doyasıya seyredebilseydi.

Birden bir türkü mırıldanmağa başlamıştı. Hani, istese de söylemeden edemeyecekmiş gibi. Bilinçsiz. Ya da bilinçaltı boşalmış gibi.

*Hasan kal'asında yedim yogurdi,
Süngü çala çala kolum yoruldi,
Akşamdan akşama verirler lape,
İş başına gelince vururlar zope.*

Bir anlaşılır, bir anlaşılmaz mırıldanıp duruyordu.

Türkünün kahırlı, ezik, çaresizliği kader diye benimsemiş ezgisi sanki kuşkularını gidermişti de, uzun bacaklı sarı köpek, korkusuz, yavaş yavaş biraz daha sokulmuştu Baba'nın yanına. Hem şaşkın şaşkın bakıyordu, hem de acımış gibiydi. Yahut anlarmış gibi kahrını.

Dişi köpek Baba'yı seyrederken kendinden geçmiş, öteki köpek de ardından gelmiş başını apış arasına sokuvermişti. Farkına varır varmaz başını apış arasına soktuğunun, birden dönüverdi, üzerine işveyle atıldı, yalancıkta, şakadan ısırıp ensesini. Alt alta üst üste boğuşmağa başladılar gene. Solukları ateş gibiydi. Derileri, terden ıslı ıslıldı.

Ama nasıl oldu, erkek köpek ön ayaklarını dişinin yumuşacık gerdanına sıkı sıkıya bastırmıştı ki, art ayaklarını dayadığı yumruk büyüklüğündeki taş, topraktan birden kopuverdi ve otları hıştırtılarla ezerek, hızla yuvarlandı gitti Baba'nın yanına doğru. İşte, ne olduysa, o an oldu. Sanki yer gök sarsıldı. Sanki yanardağlar patladı, lav püskürdü.

Taşın sesine, ne olduğunu anlamadan, ürpererek susuverdi Baba, türküyü kesti. Köpeklerin farkına vardı. Farkına varır varmaz da, hışımla doğruldu; sonra çömelerekten bir taş arandı, söktü çıkardı yumruk büyüklüğünde birini.

“Hoşt!..” diye bağırdı.

Fırlattı attı hırsla.

“Vay itoğlultler... Hoşt!..”

Vınıladı geçti taş üzerlerinden. Hırlayarak geri sıçradı uzun bacaklı köpek, telaşla kaçtı, bir taş atımlık öteye vardı, durdu. Erkek de gitti ardından, gene yan yana, döndüler, Baba’ya bakmağā başladılar. Bir süre, mahzun mahzun, garip garip baktılar, sonra hiçbir şey olmamış gibi, gene oynařmağā başladılar. Sanki, önemsemiyorlardı Baba’nın varlığını. Kendilerine kötölük etmek isteyen kişinin güçsüzlüğünü, önemsizliğini kanıtlamağā çalışırımış gibi, hemen alt alta üst üste boğuşmağā başlamışlardı gözünün önünde. Korkusuzca. Küstahça. Gene ardından saldırıyordu erkek. Üzerine atlayıveriyordu, ön ayaklarıyla boynuna sırtına sıkı sıkı sarılıyordu. Gerdanına dolanıyordu. Umurlarında bile değildi. Burnundan hışırtıyla çıkan alevden soluğu, dişinin ensesindeki tüyleri dalgalandırıveriyordu. Sırtı, ay ışığında terden ışıl ışıl parlıyordu erkeğin. Bir çoğalıyordu, bir azalıyordu yansımalar. Çoğalıp azalmalar gittikçe hızlanıyordu. Telaşlanıyordu. Yuvarlarından dışarı kaymış gözleri, afyon çekmiş gibiydi. Esrikti. Kendinden geçmişti...

Tepenin üstündeki tozları uçurarak esen, hafiften uğultulu serin yel, okşaya okşaya her şeyi, süzölüp gidiyordu aşağılara. Serin serin değdikçe ateş basmış yerlere, kösnölü istekleri kamçılarcasına daha da kabartıyordu. Ayın tül den ışıkları, sanki kösnüleri, kösnölü istekleri, sevilere kem gözlerden, kötölüklerden saklamak için dalgalanarak habire seriliyordu doğanın üstüne. Donuktu. Saydam bir aklıktaydı tüller. Yelin hafiften iniltisi, kutsaldı. İsteklerin bütünleşmesi kutsaldı, bereketliydi ve sanki yüzü suyu hürmetine gecenin taşına toprağına, böcüsüne börtüsüne, otuna çiçeğine yeni nurlar yağıyordu. Bebek vücutlu, ipek kanatlı, küçücük binlerce peri dört bir yanda uçuşuyordu. Ellerindeki okları savuru savuruveriyordu. Cirit atıyordu. Mavili akli nazar boncukları yağmur gi-

bi yağıyordu kutsal bir hışırtila. Binbir çeşit ottan çıkarılmış en güzel kokular cömertçe serpiliveriyordu doğayı esrikleştirmek için. Artık düğün dernek kurulsun diyeydi bu kutsal çabalar. Düğün dernek kurulsun ki, evren kutsansın...

Ensesinde duyduğu güçlü soluğun sıcaklığıyla gözleri belermiş gitmiş, gayri direnci tam tükenmişti ki dişi köpeğin, Baba avuçlarını dayadığı toprağı hazla kavrayarak yavaş yavaş doğruldu, kalktı, evinden yana bakarak. Köpekleri unutmuş gitmişti. Evinin ışık saçan pencerelerine bakan gözleri mutluydu ve bu mutluluk, bir başka gurur vericiydi, bir başka güç vericiydi. Işıl ışıl olmuştu gözleri. Yüzü nurlanmış gitmişti. Elmacık kemikleri iri iri kabarmıştı. Bıçak sırtı gibi gergindi, bıyıklarının altındaki dudakları. Gizli bir gülümseme, iki yana uzamış incelmış ağzından yukarı yayılıp duruyordu yüzüne. Derin kuyuların diplerine kaçmışçasına yuvalarına gömülmüş gözleri, uzaktan uzaktan bakarmış gibiydi evrene.

Yavaş yavaş kalktı. Yokuş aşağı uzayıp gitmiş gölgesini önünde sürüyerekten bir yerleri, ay tutuluyormuşçasına, gölgelendirerekten yürüdü. Gölgelendirdiği yerlerde, sanki ayın sihirli tülü yırtılıveriyordu da, kendinden geçmiş canlılar bir an açıkta kalıyorlardı, bocalıyorlardı, kaçışıveriyorlardı. Farkında bile değildi Baba tülleri yırtığının, canlıları ürküttüğünün. Körlemesine yürüyordu. Güpürtüyle basa basa iniyordu. Gözlerini evine dikmiş, körlemesine yürürken arada bir ayakları bir taşa çarpıyor, taş önünden yuvarlanıp gidiyordu bir süre. Otları motları eze eze gidiyor bir başka taşa takılıp kalıyordu. Bastığı yerde topraklar gıcırdıyordu. Yürüyordu. Yürüyordu. Yürüyordu. Dereye inecekti şimdi. Derenin içinden bakacaktı evine. Sonra karşı tepelere çıkacaktı soluklaya soluklaya. Mola verip oturacaktı arada bir. Oturup, hazla, gururla evini seyredecekti gene. Dört bir yandaki binlerce açıdan evini seyredecekti. Pencerelerinden habire ipince ışıklar saçan evini seyredecekti hayranlıkla. Kendine olan bu hayranlığı utanç verici değildi, tam aksine gurur duyuyordu gücüy-

le ve herkesler görsün istiyordu kendine olan hayranlığını, eserini, gücünü. İsterse dünyayı daha bir yaşanabilir kılabileceğini, dünyayı güzelledebileceğini herkese göstermek, bar bar bağırarak istiyordu. Ve daha çok açıdan, daha çok seyredebilmek için habire yürüyordu. Evinin gölgesine sığınmış cılız dut ağacını seyredecekti. Eliyle diktiği, eliyle yarattığı şeyleri seyredecekti. Ülkesini, dünyasını, evrenini seyredecekti. Sorumluluğunu ve egemenliğini seyredecekti. Belki de ülkesi kılığına bürünmüş kişiliğini seyredecekti. Kendisi kurmuştu bütün bunları. Kendisi yaratmıştı. Elleriyle yapmıştı. Bu nasırlı, çatlak, toprak rengi elleriyle yaratmıştı. Elleriyle yarattığını düşünür düşünmez, ellerini iri iri seyretti hayran hayran bir süre, sonra sıkıverdi yumruk yaptı. Daha uzun atmağa başladı adımlarını.

Yerinden kalkmış, ayı gölgelendirerek üzerlerine üzerlerine geldiğini görünce Baba'nın, yan yana kaçışmağa başlamışlardı köpekler önünde. Ayaklarının körlemesine çarpıp yuvarladığı taşlar, otları eze eze hışırtilarla üzerlerine doğru geldikçe, korkuyla fırlayıveriyorlardı biraz daha aşağıya.

Nasıl oldu? Köpekler, ayak sesleri yaklaştıkça, yan yana biraz daha öteye kaçarlarken, Baba'nın körlemesine çarptığı irice bir taş yerinden kopmuş yuvarlanıvermişti. Yuvarlandıkça daha da hızlanarak gelmiş gelmiş, ortalığı birbirine katarak, dişi köpeğin ön ayaklarına hızla çarpmıştı.

Taş çarpar çarpmaz, can havliyle uluyarak, ayrılıvermişti dişi köpek erkekten, yaralı ayağını havada sallayarak, seke seke şimşek gibi fırlamış gitmişti evden yana. Sanki dünyalar başlarına yıkılmıştı. Her şey alabildiğine dönüyordu. Dünya, habire kararıyordu. Ay, sanki bir anda toplayıvermişti bütün tülünü, açıkta bırakmıştı, sihrini almış gitmişti. Adına mutluluk denilen tanrıça, pembe tül den eteklerini ardından savurarak koşar adım kaçıyor.

Her biri bir yana, gözden yitmiş gitmişlerdi köpekler. İncecikten inlemesi duyuluyordu ta evin oralardan dişi köpeğin.

Uzun bacaklı sarı köpek kan ter içinde, telaşla geldi, çitlerin arasından dalıverdi içeri. Soluk soluğaydı. Pısa pısa dutun dibine vardı, arasında ateş yakılmış taşlardan birinin ardına yatıverdi. İnlemesini kesmişti korkudan. Burada olduğunu kimseler bilsin istemiyordu ve kulaklarını dikmiş, öylece çevreyi dinliyordu pür dikkat. Sağa sola fır fır dönüyordu kulakları. Bütün vücudu, sara nöbetine tutulmuş gibi, tir tir titriyordu. Habire derinden derinden soluyordu. Hâlâ kapkaranlıktı ortalık. Zifiri bir geceydi. Sessizdi. Çaresizliğin hıncı doldurmuştu bütün benliğini. Sağ ön ayağı müthiş sızlıyordu. Ve dehşetli korkuyordu. Ses etmek istemiyordu, ama elinde değildi, derin derin, sesli sesli soluyordu. Kulaklarında uğuldayan soluğunun sesini herkesler duyacakmış sanıyordu. Sırılsıklam ter içindeydi cümle vücudu. Köpük içindeydi. Salyalar akıyordu ağzının iki yanından. Göğsü, istemediği halde, körük gibi sesli sesli inip kalkıyordu.

Bir süre öyle, kıpırdamadan durdu, çevreyi dinledi. Teri kurudukça, gecenin ayazı bir serin geliyordu. Git git, bayağı üşümeye de başlamıştı. Dirseklerinden bükülmüş ayaklarını iyice toprağa yapıştırarak, ardına pıstığı taşın önünde, yayıldı yattı. Yel, üstten üstten üfürdükçe, sırtının tüyleri diken diken oluyordu. Kapkara boncuk gözleri, yuvalarından fırlayacakmışçasına, fıldır fıldırdı. Dünyalarını yıkan o dev, hâlâ kovalıyor mu acaba? Ardından geliyor mu bu yana? Hem kulaklarını döndüre döndüre çevreyi dinli-

yordu, hem de gözlerini, başını fıldır fıldır çevirerekten bir gelen var mı diye bakınıp duruyordu.

Yukardan ağır sürekli esen hafif yelle taşların arasından uçuşuveren ılık küller, yüzüne gözüne kondukça içi geçip gidiyordu. Azıcık da olsa ısınmak, öfkesini alıp götürüyor, ayağının sızlamasını unutturuyordu. Küllerin geldiği yönde, sıcak bir yer olmalıydı. İçgüdüsel bir tepkiyle, sürünerek taşların arasına doğru biraz daha sokuldu. Küller hâlâ sıcaktı. Isınır gibi oldukça daha çok sıcak aradı. Biraz daha sokuldu. Üç taşın arasına, sıcak küllerin üzerine serer serpe uzanıverdi, yattı. Yel serin serin değdikçe sırtına, debelendi. Debelendi. Debelendi. Kıvrıldı kaldı.

İyice ısınmıştı ki, birden farkına vardı içerde türküler mırıldanır mırıldana dolaşan kızın. Önce bir irkildi, şöyle bir silkindi, döndü baktı, kulak kabarttı. Yanık, sevilir türküler söyleyen ses, incecikti, duyguluydu. Güven vericiydi. Rahatlayıverdi. Şöyle biraz daha doğruldu. Ayaklarını öne arkaya iyice uzatarak, vücudunu bir yay gibi gerdi, sağa sola sallanarak gürültülü gürültülü silkişti. Küller, bir toz bulutu gibi uçuşuveriyordu silkiştikçe. Terden top top olmuş, yapışmış tüyleri, ayrışıp eski canlılığına kavuşuyordu. Küllerin içinde ısınmış, eski ısısına kavuşmuş, dirilmişti gene. Kulaklarını oynatıverdi sevinçle. Çevreye bir göz gezdirdi. Dilini çıkardı ardından, boyununu uzata uzata yalandı. Pırıl pırıl etti tüylerini. Kuyruğunu hızlı hızlı salladı. Taşların arasından çıktı sonra, dutun dibine yanaştı. Pencereye dikti gözlerini, bir süre kıpırdamadan baktı. Pencerenin önünde duran lambanın camı, isten bütün bütüne kararmıştı. Dut ağacına sırtını sürte sürte kaşındı bir süre. Sonra gene silkindi. Uçuşuveren küller, dört bir yanda konduğu yerleri apak ediyordu. Bir daha inceledi çevreyi. Bir tehlike olmadığına iyice kanaat getirince, gene de dikkatli dikkatli, ağır ağır pencereye doğru yürüdü. Eski çevikliğine, eski kıvraklığına tekrardan kavuşmuştu. Besili sağrıları, adım atınca gene istekle kıvrılıyordu. Pırıl pırıl kuyruğunu sağa sola sal-

layışı gene eskisi gibi işveliydi. Pencerenin önünde durdu, başını uzatarak içeriye baktı. Boyu yetişmiyordu. Arka ayaklarının üzerinde doğruldu, ön ayaklarını pencerenin denizliğine dayadı. Ses etmeden içeriyi dikizliyordu.

Masanın kenarındaki bakır tasa dayanmış plastik çerçeveli bir aynanın içinde kendini seyrede seyrede, iri dişli bir kemik tarakla saçlarını tarıyordu kız. Pırıl pırıl laciverdi kara saçlarının örgülerini çözmüş, omuzlarından aşağı döküvermişti. Sirtına bir ipek secade gibi yayılmış saçlar, tarak değdikçe arada bir elektrikleniveriyor, kıvılcımlar saçıyordu. Kıvılcımlanan, ıpıl ıpıl binlerce ışıklanveren saçlar, sanki başının çevresini ağılıyor, aylalıyordu. Nur saçan bir ermiş başı gibi, kutsallıyordu. Kıvılcımlandıkça, kutsal tasvirler gibi oluyordu dört köşe aynanın içindeki görüntüsü. Elmacık kemiklerinin altından ağrı, kendiliğinden kıvrılarak burnuna doğru sivri sivri uzanan kâhküllerinin çerçevelediği gözleri, kocaman kocamandı. Gözbebekleri bir sağa bir sola yıldız gibi aktıkça, birden büyüüyüveriyordu gözlerinin porselen parlaklığındaki akları. İçinde, iğne yapraklı, iri kozalaklı ladinlerin, sedirlerin, ardıçların, kara çamların salına salına yankılandığı dağ göllerince yeşil gözbebekleri, o apaklığın ortasında ıslıl ıslıl yansidikça aynada, bir başka türlü renkleniyordu sanki evren. Yandan yandan vuran lambanın ölü aydınlığı, çene altını kopkoyu gölgelendiriyor, buğday rengi yanaklarını daha bir belirgin kılıyordu. Kâhküllerinin arasından yer yer ışıldayan yuvarlak çıkık alnı, küçücük burnuyla birlikte, olabildiğince albeniliydi, can alıcıydı, iç titreticiydi, yakıcıydı. Çenesinin aşağı doğru gittikçe sivrilen gölgesinin önünden önünden uzayan dupduru tay boynu, eşine eşine delicesine kişniyormuş gibiydi. Göğüsleri, giysilerini, yırtacakmışçasına germiştir. Kan kırmızı kuşağı, sandalyenin üzerine bir başka türlü bükülüşle oturmuş vücudunu, ortadan ikiye bölüveriyordu.

İşveyle, yarı bükülüverdi masaya doğru, sağ omzunun üzerine

serilmiş saçlarını sol avucunu doldura doldura tuttu. Sonra gene başladı sağ elindeki iri dişli tarakla taramağa. Tarağın dişleri arasında tel tel ayrışan saçlar, alımlı alımlı dalgalanıveriyordu. Lambanın kör aydınlığında yakamozlanıveriyordu. Arada bir yakamozlanan, me-nevişlenen laciverdi kara saçlarını, apak saydamlıkla çepeçevre kuşatılmış iri yeşil gözlerini, şakaklarından sarkan canlı top top bürçüklerini, kâhküllerini, dupduru tay boynunu plastik çerçeveli küçücük aynanın içinde azıcık azıcık gördükçe, damarlarından bir aşağı bir yukarı ateş gibi bir şey akıyordu. İçindeki titreşimler, elinde olmayarak, yumuşatıvermişti davranışlarını. Daha bir kadıncıllaştırıvermişti ve henüz bilemediği, tanımadığı isteklerle doldurmuştu yüreğini. İsteklerini tanımlayamıyordu, adlandıramıyordu. Ama bir gizlilik buluyordu tanımadığı bu isteklerde, gizli bir haz duyuyordu. Bu gizli, yasak istekler kıpkızıl parlayan birer kor gibiydi. Yakıcı. Dağlayıcı. İçinde bir başkalaşımın olduğunun farkındaydı. Artık değiştiğinin farkındaydı. Ama ne ki, tam olarak bir türlü kavrayamıyordu. Bilincinin dışında, isteminden ötede, kendiliğinden, türkü okuyan sesi yükselivermişti.

Tarağı, masanın ucuna şöyle usulcana koyuverdi. Her iki eliyle birden saçlarını aşağıdan aşağıdan avuçladı. İstekle kabaran, coşan saçlar, su gibi dalga dalga akıyordu avuçlarından. Kayı kayıveriyordu. Topladı topladı bastırdı yanaklarına. Çenesinin altına. Kulaklarına, boynuna. Cıvı cıvı oynaşan kanının ateş gibi ettiği tenine, saçların bir ipek serinliğinde sürünüşü, daha da kamçılarmıştı henüz tanımadığı o istekleri. İçinde bir yerleri karıncalanıyordu sanki. Göğüsleri patlayacakmışçasına gerilmişti birdenbire. Yanakları al al olmuştu. Anlayamıyordu. Hem hoşlanıyordu bu değişimden, hem korkuyordu.

İçindeki o gizli korkuyu yenmek hırsıyla, birden kesti türküyü. Parmaklarını tutkuyla daldırarak saçlarını karıştırdı karıştırdı... Parmaklarının kasılışından, kavrarkenki sertleşmelerinden korkunç

bir haz duyarak delicesine karıştırdı karıştırdı.. Sonra, fırladı kalktı ayağa. Ellerini beline dayadı, başını önüne eğdi boynunu bükebildiğinde. Saçları, çözülmüş kocaman bir yumak gibi bütün yüzünü kapatmıştı. İçinde bir yerleri kıpır kıpır ediyordu. Başkacanaydı artık duyguları. İçi başkacanaydı. Saçlarını hafif hafif salladı, sonra attırverdi başını geriye, doğruldu. Parmaklarının ucuna basarak, işveyle eğiliverdi, masaya uzandı. Aynayı aldı. Işığa yan durdu. Yukardan aşağı gezdirerekten kendini süzdü bir iyice. Saçlarına baktı, kaşına gözüne baktı, boyuna posuna baktı. Baktı. Baktı...

Kendinden geçmiş gitmişti. Ne babası vardı şu an aklında, ne akşam gelenlerin niçin geldikleri sorusu. Unutmuş gitmişti, içinde, henüz yeni yeni tanımağa başladığı bazı hazlar, istekler bulmanın heyecanıyla.

Peri kızlıydı, şehzadeliydi evreni şu an. Çirkin yüzlü cadılar, kötülüklerin binbir türlüünü yağdırıyorlardı, yağdırıyorlardı ama öte yandan da zebella vücutlu leventler vardı kötülükleri göğüsleyen. Kuşların en güzelleri yanındaydı. İbibiklerin, serçelerin, ardıc kuşlarının, zümrüdü ankaların en güzelleri yanındaydı. Arabasını, tırısı kalkmış geyikler çekiyordu. Fistanlıkların en güzeli, en cicili biciliydi çerçilerin önüne serdikleri bohçalardaki. Atlardı, bir alımlıydı. Saraydı, çok odalıydı. Şırıl şırıl sular akıyordu dört bir yanda. Ekmekler, pamuk gibiydi. Yumuşaktı, aktı. Has buğdaydandı. Demirciler çekiçlerini örslerine; tokaların, firketelerin, kemerlerin en güzelini yapmak için kendisine, vuruyorlardı, vuruyorlardı, kıvılcımlandırıyorlardı dünyayı. Köşkerler, yemenilerin en göz alıcısını, en renklisini kendisi için yapıyorlardı. Sarrafların en işlemeli yüzükleri, bilezikleri, beşibiryerdeleri, hırızmaları, halhalleri kendisineydi artık. Güller, kendi elleriyle serpiyorlardı gayri özsularını başından aşağı. Keloğlandı, çiçek tarhlarının arasında, ayaklarının altına, halıların en 'Acem'ini seren. İyi yürekli Köse'lerdi. Mercimek çocuklardı. Horozlar, karatavuklar, zümrüdü ankalar, saksagan kuşları... Doku-

macılar, bürümcekli bacılar, benli bahriler, dev babalar, fır dönüyorlardı dört bir yanında. Az gidilse, uz gidilse, dere tepe düz gidilse, altı ay bir güz gidilse, bir ucundan bir ucuna varılmaz kentleri içine almış karpuzlarda kırk gün kırk gecedir düğünler ediliyordu. Bir düğünler ediliyordu ki, çalgılı cümbüşlü. Zurnalar öttürülüyordu, davullara vuruluyordu. Pilav zerdeler yeniliyordu kazanların içinden. Bir yeniliyordu ki, bir kaşık sallanıyordu ki, öylesine...

Hani nasıl oldu, sanki suçüstü yakalanmış gibi bir duyguya kapıldı birden ve titreyiverdi tepeden tırnağa. Ürküverdi nedenini bilemeden. De ki, bol kıllı, kötü ruhlu eller, kendisini bu düğünlü dernekli evrende suçüstü yakalayivermişti de, tekmelemiş atmıştı bu kaba taş duvarlı odanın ortasına. Çırılçıplaktı da sanki, binlerce erkek göz kapıların, takaların, duvarların deliklerinden kendisini gözlüyorlardı. Esrikti gözler. Hoyratçasına. Ensesindeki bu binlerce gözü görmüyordu ama ta yüreğinin içinde duyuyordu. Sanki çırılçıplaktı da, erkek gözler aç aç bakıyorlardı. Göğüslerine bakıyorlardı. Kösnülü aç gözler, kalçalarına bakıyorlardı. Gün yüzü görmemiş, sarı ayva tüylü söğüt yaprağı yerlerine bakıyorlardı.

Belini hafif kırıp, bükülerek bilinçsizcesine bacaklarını bitıştirdi. Ellerini, çaprazlamasına göğsünün üstünde kavuşturdu. Sanki çırılçıplak, titreşip duran memelerini gözlerden saklamak istemişçesine dirseklerini sıkıştırıyor, aynayı boynunun altına bastırıyordu habire. Canını acıtarak bastırıyordu. Bastırıyordu ki, geriye dönüverdi birden ve gözlerini faltaşı gibi açmış, pencerenin kenarına dayadığı ayaklarına yaslanmış, öyle kendisini dikizleyen köpekle göz göze geldi. Şaşırdı. Utandı. Dehşetli bir paniğe kapıldı. N'apacağını bilmez bilmez, biraz daha yapıştırdı dirseklerini böğürlerine. Aynayı biraz daha bastırdı. Bir yerlerin iyicene saklayabilmek için kösnülü, aç erkek gözlerden sanki, bacaklarını sıkı sıkı bitıştirdi. Öylecene kaldı bir süre.

“Hoşt,” dedi sonra. “Hoşt, yabanın iti!..”

Elindeki aynayı, fırlatıp atacakmış gibi, pencereye doğru sinirli sinirli salladı. Köpek, kıpırdamamıştı bile. Korkutmak için, çömelip yerden taş alıyormuş gibi, dizlerini şöyle büküverdi.

“Hoşt, hoşt it!” dedi gene. “Deeert!.. Pencereye durmuş da, meğer öylecene bana bakarmış yabanın iti. Hoooşt!.. İt dölü!..”

Pencereye biraz daha sokuldu. Ama köpekten korkuyor, üzerine varamıyordu. Aynayı, köpeğe doğru bir daha salladı. Tınmıyordu bile. Gözünü bile kırpmadan öylecene bakıyordu. Kız, köpeğe atmak için bir şeyler aranıyordu ki, umursamaz bir tavırla, neden sonra o da, ağırdan ağırdan indirdi ayaklarını pencerenin denizliğinden, dut ağacına doğru geri geri yürüdü. Hani, kıskanıyormuş da kıskandığını belli etmek istemiyormuş gibi, önemsemez önemsemez bakıyordu hep kızıdan yana.

“Deeert!..” dedi kız gene hırslı hırslı. “Zıkkımın köküne bak inşallah. Dert!.. Daha neler?.. Bir de durmuş bakar pel pel. Elinin körü!.. Defol!.. Defolup gitsene körolasıcının iti!.. Korkuttu gözü çıkasica be... Tövbe yarabbi. Hoşt!..”

Henüz yeni yeni farkına vardığı, ama daha anlamlandıramadığı, o heyecan verici duygular, uçup gitmişti birden. Perili, şehzadeli o bir anlık düşsel dünyası, mutluluğu sanki hoyrat eller tarafından parçalanmış, elinden alınmıştı. Bir anlık kadınlaşmasını gene yitirmişti. Erkekleşivermişti. Gene erkekçeydi tavırları. Köpeğe bakışı, kovalamak için elini sallayışı, odanın içinde bir şeyler aranması. Hani bütün Anadolu kadınları gibi. Ova kadınları, bozkır kadınları, dağ kadınları gibi. Anası gibi, nenesi gibi, bibisi gibi. Bir an için de olsa, ancak kendi kendine kaldığı zaman kadınlığının farkına varabiliyordu. Binlerce yıllık bir mirastı bu gerçekte. Yemek yemeleri, oturup kalkmaları şalvarlarını gerdire gerdire, öyle az buz olayla ilgilenmemeleri, ellerini şöyle silkerekten selamlaşmaları, binlerce yıldır hep aynı, erkekçeneydi. Babası, kendini bildi bileli hep hapis-teydi, ana kız geçmişti hayatları, ama gene de erkekçeneydi.

“Allah belanı versin senin emi, ağzına sıçtığımın iti!..” dedi gene kız, şöyle erkekcene. “Deeert!.. Bir de durmuş, bakar pencereden. Boyu devrilesice, ne gördün sanki? Pis... Hadi ordan, it!.. Es sahtan korktum bre. Pencerede biri var sandım. Hadi ordan it oğlu it!.. Bak, hâlâ duruyor. Şimdi varırsam yanına, kafanı kırarım vallahi. Ağzına sıçtığımın iti, bok var sanki... Korkuttu bre beni gözü çıkasica. Ulan domuz eniği, adama benzer bir adam olaydı ki sen şimdi... Ben bilirdim n’apacağımı. Ben o zaman gösterirdim sana işte. Ah... Hâlâ duruyor eşşeğin sıpası, bak, hoş!.. Yanına varırsam, bacaklarını ikiye ayırırım vallahi. Defol!.. Allah belanı versin inşallah emi!.. Allahından bulasica. Oşt!..”

Alacakaranlık toprak döşemede, gözlerini fırdolayı gezdirerekten, atacak bir şeyler arandı. Kendi kendine itiraftan bile utandığı bu gizli duygularıyla başbaşalığının bir başkası tarafından fark edilmesine, gizlice kadınlaşmasının ya da kendi güzelliğini hayran hayran seyretmesinin dikizlenmesine müthiş öfkelenmişti, ama gene de, dikizleyenin bir erkek olmamasına şükreliyordu. “Ya erkek olsaydı dikizleyen?” Neler demezdi?.. Gider, herkeslere anlatırdı gördüklerini. “Kendi kendini seyredene ne derler acaba? Tövbe.” Dikizleyenin bir erkek de olabileceğini düşündükçe, hem şükreliyordu, hem daha çok öfkeleniyordu. Demek, çevrede kimseler yok belliyor ya, pencerede kimseler yok belliyor ya, pencereden birileri dikizlese kendini, haberi bile olmayacak. “Ya, köpeğin ardından gelen birisi varsa? Ya, o da dikizlemişse?” Suçüstü yakalanmış olmanın telaşıyla, bütün aramalarına rağmen, köpeğe atacak küçücük bir şey bulamıyordu. Küçücük bir taş parçası, bir tahta parçası... Yok. Yok. Üstünü başını yokluyordu. Entarisinin ceplerine sokup sokup çıkarıyordu ellerini. Yok işte. Atacak bir şey yok. “İyi ki köpek. Ya, bir adam olsaydı. Söz temsili, taburdan maburdan biri olsaydı? Ya rabbi, demek verilmiş sadakam varmış. Tövbe.”

Dutun dibinde durmuş, donuk donuk hâlâ kendisine bakan kö-

peğe doğru, çatık kaşlarının altındaki gözlerini iyice kısaraktan, ağız dolusu bir tükürdü.

“Tuuuu!”

Gözü, tam bu sıra masanın üzerinde içi tuz dolu, ibriği kırık eski çin porseleni demliğe takıldı. Kulpundan tutup, köpeğe atmak için uzandı. Öylece kaldı bir an, tutup atamadı. Bilmediği, tanımadığı dedesinin, babaannesinin yadigârıydı bu demlik. Dedesine, mal götürür getirirken Acemistan’a, bir avgan tacir vermiş, bir porselen çaydanlıkla birlikte. Porselen çaydanlık, delinince atılmış. Babası gözü gibi saklar onu. Müsademede olsun, şöyle bir an solukladı mı, çaydanlığın üzerine sürecekt demliğ, çay içmeden edemezmiş dedesi. Bu eski çin porseleninden demlik, sanki kendisinin geçmişe olan tek uzantısıydı ve bir geçmişinin olduğunu, geçmişte dedeleri, ataları olduğunu bilmek ayrı bir güç, direnç veriyordu. Demliğ atamayacağını anlar anlamaz, masanın ortasındaki tasa sarıldı o hırsla. İçi, ısılt ısılt şavkalanan su dolu taşı sevinçle kaptı. Sanki, demliğ bir felaketten kurtarmıştı, ona seviniyordu. Pencereye iyice yanaştı ve köpeğin üzerine doğru savuruverdi. Lambanın ışığı çarptıkça, bir delik plak gibi parıldayan su, dalgalana dalgalana gitti, köpeğin üzerinde parçalandı. Beklenilmedik bir patlama olmuş gibi. Neye uğradığını anlamamıştı köpek, dehşetli şaşırmıştı. Can havliyle fırlayıverdi geriye doğru, kendini dutun ardına attı. Sonra, sıırıslıklam olmuş kulaklarını, sırtını, kuyruğunu silkiştire silkiştire, uluyarakтан çitlerin arasından süzöldü çıktı, askeri birliklerin bulunduğu tarafa doğru, kaçtı gitti.

Lambanın camına düşmüş birkaç damla, büyük cazırtılarla köpüklenerekten sönüyordu.

“İt oğlu it!..” dedi kız sevinçle bir çığlık atarak. “Oh oldu bre. Kuyruğu titretirsin de inşallah sabaha kadar, nalları havaya dikersin. Gizlice gözlemek ha?..”

Bir süre baktı kaldı köpeğin ardından. Ne ki, köpeği yenme-

nin sevinci kısa sürmüştü. Yeniden düşünmeğe başladı, düşlü dünyasının neresinden koptuğunu. Yeniden yaşamak istiyordu, biraz önceki renkli hayatını. Köpeğin farkına vardığında ne yapıyordu? Neler kuruyordu? Neler düşlüyordu? O, alabildiğine renkli düşlerini, bıraktığı yerden sürdürmek istiyordu, ama bilemediği bir direnç vardı içinde. Sanki görünmez bir kuvvet karşı koyuyordu tekrardan o düşleri yaşamasına. Demek, o masal dünyasında sür git yaşamak mümkün değil. Biraz önceki düşlü yaşamına dönmesine karşı koyan gizli kuvvete rağmen, inatla direndi, aynayı hatırladı, baktı elinde yok, bıraktığı yeri arandı. Ayna, pencerenin denizliğinde yüzüstü yatıyordu. Uzandı, aldı, ama gönülsüzdü. Usul usul kaldırdı. Yüzüne tuttu. Bir an için göz göze geldi aynadaki görüntüyle. Nedenini bilemiyordu, ama birden eğiverdi başını. Göz göze gelmek istemiyordu kendisiyle. Sanki yabancıydı aynadaki görüntüsü. Ve aynada yansıyan kendi gözleri bile olsa, bir başka gözün kendisini seyrederek olması ve seyredildiğini bilmesi, içini bulantılarla dolduruyordu. Tiksinliyordu. Beyninin içi zonkluyordu. Midesi kabarıyormuş gibi oluyordu. Öyle ki, hem kocaman bir boşluk varmış gibiydi içinde, hem de yüreğinin üzerine binlerce loğ taşı konmuş gibiydi. Sanki, cenderelerin içine koymuşlardı da habire sıkıyorlardı. Alnının çatı, parçalanacakmışçasına ağrıyordu. Şu an hiçbir şey istemiyordu artık. Yaşamak bir sıkıntıydı. Anlamsızdı.

Aynayı tersyüz ediverdi, ardını çevirdi ve çarparcasına masanın üzerine kapattı. Gözlerini yumdu yutkunarak. Kolları, aynayı bırakır bırakmaz, bütün ağırlıklarınca kendiliğinden iki yana sarkmıştı. Uykudaymışçasına, sandalyeyi el yordamıyla arandı, buldu, oturdu. Bilinçsizcesine masaya dayadığı dirsekleri, kendiliklerinden biraz daha bükülüvermişler, elleri yukarı kalkmış, alnını iki yandan kavramıştı. Parmaklarıyla çemberlemiş, alnını vargücüyle sıkıyordu. Sanki, bu bilinçsiz davranışla beynine giden damarları eziyordu da, kan dolaşımını durduruyordu. Uyuşturuyordu. Bir süre ova-

ladı durdu böyle. Ama mümkünü yok, n'apsa dönemiyordu bir daha o düş dünyasına. O renkli yaşamın neresinden koptuğunu bir türlü hatırlayamıyordu. Hem kurşun gibiydi, hem de bomboştu kafasının içi. Ve bütün bu olanlardan, elbette birileri suçluydu. Bir şeyler suçluydu. Ama kim suçluydu? Ama ne suçluydu?

Suçluyu bulamamanın acziyle, çaresizliğiyle, birazdan gevşeyivermişti elleri ve yavaş yavaş yanlara sarkmış, birbirlerini dirseklerinden kavrayıvermişti. Başı ağırlaşmış, kollarının üzerine düşmüştü. Gür, canlı saçları, kollarının üzerinden taşarak, masanın üzerine dalga dalga yayılmış gitmişti.

Küçücük bir cırcır böceği geldi tam bu sıra, pencerenin üst köşesine konuverdi. Var gücüyle ciyak ciyak ötmeğe başladı.

“Babaaaa! ..” diye bağırdı Mustafa Çavuş.

“Abuzer Babaaaa!”

Mustafa Çavuş’un sesine, korkuyla fırlayıverdi tüyleri sıırılsıklam bir köpek yolun kenarındaki hendekten, tabura doğru, yokuş aşağı inleye inleye kaçtı gitti.

Eğildi, yerden bir taş aldı Antakyalı:

“Oşt ulan, it oğlu it! ..” dedi.

Gerildi, fırlattı attı taşı köpeğin ardından.

“Gene canını yakmışlar orospunun ha kivre,” dedi Mustafa Çavuş’a, güldü. “Götüne nişadır değmiş gibi, amma da kaçıyor ha it oğlu it. Hadi gene, günü doğdu milletin Allahıma.”

“Abuzer Baba! ..” diye bir daha bağırdı Mustafa Çavuş avazı çıktığı kadar. Ellerini, ağzının kenarlarında boru gibi yapmıştı.

Kasım, burnunu elindeki kocaman kırmızı karanfilin içine iyice gömmüş, dünyayı umursamaz, kendi kendine bir türküdür tutturmuş, salına salına yürüyordu önden. Yanık yanık, içten, bağıraraktan:

“Makaram sarı bağlar looo! ..”

Karanfili iki eliyle avuçlayıverdi Mustafa Çavuş var gücüyle bağıınca, saklarmış gibi, ağzına burnuna doldurdu. Sesini biraz daha alçalttı. Tıpkı, kutsal şeyler fısıldarmış gibi kutsal kulaklara. Gölgesi derlenmiş toplanmış, önünde diz çökmüş gibiydi.

“Bağıрма ulan, yeter artık be! Bağıрма!” dedi Antakyalı, Mustafa’ya.

“Abuzer Babaaa!..” diye bağırdı gene Mustafa.

“Ulan, seni de başımıza çavuş yapanın... Bilmez gibi Baba’yı... Duymaz oğlum, duymaz Baba. Bilmez misin, şimdi gene kim bilir hangi cennetin köşesinde ahretlik. Yan gelip yatmıştır da, evini seyrediyordur. Abuzer Baba gibi var mı be? Adamın hası Allahıma. Adem değil, bir peygamber mubarek. Hemi de, bir kitap-sız peygamber. Âlim gibi. Allame. Duymaz oğlum, duymaz şimdi. Lokmasını atmıştır tabii, artık keyfi tıkırındadır, ahkâm kesiyordur. Allaha laf yarıştıırıyordur bir yerlere yan gelmiş. Tabii, işler keka...

*Niye ben ölmüş müyem looo,
Asyam karalar bağlar!..
Makaramda ipliğim looo,
Asya da benim kekliğim,
Asya da benim kekliğim!..*

“Ulan Kürt çocuğu!” diye bağırdı Mustafa, Kasım’a “Aç ağzını da, sen de duy, el de duysun be.”

“Heyye, dedi Antakyalı, heyye ağam, hem Asya Asya diye yır-tınır, hemi de ağzını kapar götlek. Şimdi ben terhis olmalıydım ki, şimdi tezkereyi corp, cebe oymuş olmalıydım ki, bir de böyle yan-gınım olmalıydı ki, görmeliydin beni be kivre... Allahıma, yeri gö-ğü inletmezdiysem, birbirine karıştırmazdıysam, bana da adam de-mesinler. Ne diyorum sana kivre, Allahıma, göğü yere indiririm val-laha be. Antekeli demişler bana be, Antekeli. Boru mu?..”

Birden farkına vardı Antakyalı, yolun eğimine uymuş önünde sürünüp duran gölgesinin ve şıp diye sustu. Durdu. Başını göğe kal-dırdı. Taburdan çıkar çıkmaz düğmeleri teknil çözölmüş haki renk-li montgomerisinin yakasından içeri daldırırverdi elini. Gerdanını ka-şıya kaşıya aya baktı bir süre. Daldı gitti. Eli daha içerilere indi ya-vaş yavaş. Sol memesinin üstündeki tüylerle oynaşmağa başladı. Yus-yuvarlaktı ay. Apaktı. Çırılçıplak bir kadın kalçası gibi yusyuvurlak

ve aktı. Dolgun dolgundu. Titreşip duruyordu, kendisini çepeçevre kuşatmış allı morlu ağılın ortasında. Yusuvarlak aya baktıkça daha bir hazla çekiştirmeye başlamıştı memesinin üstündeki tüyleri Antakyalı. Ve arada bir parmaklarının arasında bir sağa bir sola yuvarlayıveriyordu ucunu. Yuvarlayıverdikçe hele... Yuvarlayıverdikçe, ansızın patlamalar oluyordu içinin bir yerlerinde. Bir sarsılıyor, bir titreşiyordu ki. Gıdıklanıyor mu, bir şeyler mi koparılıyor?

“Ulan Mustafa Çavuş,” dedi Antakyalı heyecanla, “şuna baksana be, tıpkı çırılçıplak sanki. Palüze gibi imansız be...”

“Abuzer Bababaa!..” diye bağırdı gene Mustafa Çavuş karşı tepelere doğru, Antakyalıyı duymadan. Ellerini boru gibi yapıyordu bağırırken.

“Nasıl da ıpıl ıpıl kâfir.”

Yolun kenarındaki su hendeğinin içine çöküverdi Antakyalı aya bakarak. Sırtını hendeğin eteğine dayadı ve uzandı. Çırılçıplak bir kadın alımlığındaydı.

“Bu Baba nerelerde be?” dedi Mustafa Çavuş sinirli sinirli. “Ses vermez hiç. Allah bilir gene Ali Fakının tay şaaptığı bir yer bulmuştur, bulmuştur da yan gelip yatmıştır, evini seyreder. Ne adam be, gece demez, gündüz demez evini seyreder hep. Nerelerdedir ulan acaba Baba? Ulan Antakyalı, sana diyorum duymuyor musun, nerelerdedir acaba Baba?”

Dönüverdi geriye.

“Vay deyyus, vay!.. Uzanmış yatıvermiş, umursamaz.”

Durdu.

“N’apıyorsun ulan orada?” diye bağırdı Antakyalıya.

“Şuna baksana be!” dedi Antakyalı, yılışık yılışık, “tıpkı avrat şeysi gibi. Çırılçıplak sanki Allahıma. Baksana, nasıl da titreşiyor ıpıl ıpıl kâfir.”

“Ulan arapuşağı, gene başlarım sakız ağacından haaa. Neler sayıklıyorsun gene?”

“Bak kirvem, bak. Kafanı kaldır da, azıcık göğ'e bak. Öyle ibo gibi duracağına, şu palüzeye bak. Bak da, biraz ağzının suyu aksın. Haaa, amma da bembeyaz değil mi ya kirvem? Şimdi allahıma söyle, nasıl da yusyuvarlak, değil mi?”

“Ulan, n'aptın elindeki paketi?” dedi korkuyla Mustafa.

Yürüyüverdi telaşla, yanına vardı. Başucuna çömeldi.

“Burada, burada!” dedi Antakyalı. “Yemedik, korkma.”

Ellerini, dizlerinin altında kenetledi Mustafa Çavuş, yaylanıverdi. Kollarını kasıp kasıp bırakıyor, bir ileri bir geri habire sallanıp duruyordu. Gözlerini aya dikmiş, kendinden geçip gitmişti gözle kaş arasında. Buralardan çok uzaklardaydı şimdi. Maraş çarşısının parke yollarında, ha babam koşturuyordu elinde kahve tepsisiyle. Gene böyle aylı bir geceydi. Maraş'taydı. Tasdikname almıştı lisenin birinci sınıfından. Ardından da iş diye bula bula kahveci çıraklığını bulmuştu. Gene böyle aylı bir geceydi. Afyonun, esrarın en kralı Akçadağ'da yetişirdi de, Elbistan üzerinden Maraş'a gelir ve Mustafa'nın kahvesinde içilirdi. Gene böyle aylı bir geceydi. Akçadağ'ın afyonu, Maraş'tan geçerdi de, öyle giderdi Suriye'ye. İyi bilirdi Mustafa afyonun, esrarın en kralını. Lisenin birinci sınıfından tasdikname aldığı yıld, bacısı evlenmişti Köşker Kadir'le. Kapı komşuları Köşker Kadir'le evlenmişti bacısı. Şalgam satardı hükümetin önünde babası Köşker Kadir'in. İşte bu Köşker Kadir, şalgamcı Vanlı'nın oğlu Köşker Kadir, bacısını dikizlermiş meğer kız helaya her girdiğinde. Gene dikizlerken bir gün, bacısı görmüş, görmesiyle basmış çığlığı ve işte olan, o zaman olmuş. Mecburen vermişler kızı. Mustafa'nın haberi sonradan olmuştu. Gene böyle aylı bir geceydi. Hem sever, hem sevmezdi Kadir'i. Akçadağ'ın afyonu, afyonların en kralıydı. Elbistan üzerinden gelir de, Maraş'tan geçer, öyle giderdi Suriye'ye. Gene böyle aylı bir geceydi. Yüklü bir mal götürmüştü Kadir Suriye'ye. Sonra da, paraları alıp, ortalıktan toz olmuştu. Getirdiği tabancaları okutmuştu da, paralarla birlikte toz olmuştu. Kaç kere haber sal-

mıştı. Bacısına kadar gitmiş, haber bırakmıştı. Ne parası dermiş, Kadir. Bende parası marası yok dermiş. Aslında yiğit oğlandı Kadir. Aslında bildiği Kürt Kadir, yiğit oğlandı. Ama yok demişti. Yiğit oğlandı. Yiğit bildiği Kadir, yok demişti. Bir gündü, iyice dumanlıydı kafası. Yok demişti. İyice dumanlıydı kafası. Yürüdü, girdi köşkerler arasından içeri. Esnaf kahvesine çöktü ve haber saldı. Yok demişti gene. Gelmemişti. Ayağına gitti Kadir'in. "Hele gel hele Kadir Ağa biraz dışarı," dedi Kadir'e. Kadir'dir, ellerindeki çirişleri önlüğüne silerekten çıktı dükkândan. Birlikte yürüyüverdiler hurdacılar doğru. "Kadir Ağa," dedi gene. "Yok," dedi Kadir. Yiğit Kadir, şimdiye dek yiğit bildiği Kadir, yok dedi, yok deyiverdi de, anadan avrattan başladı. Anasına avradına sövdü, o yiğit bildiği Kadir. İyice dumanlıydı kafası. "Kadir Ağa," demişti gene, "anayı avradı karıştırmama," demişti. Hani ya, "sövdürtmem" demişti. Demişti ki, Kadir, çirişten rengi bozarmış deri önlüğünün cebinden incecik bir falçata çekmiş, üstüne yürüyüvermişti. Yani, hem anasına avradına sövmüş, hem de falçata çekmişti. İyice dumanlıydı kafası. Gene böyle aylı bir geceydi. Falçatayı çekmiş de, sallayıvermişti yüzüne yüzüne. Bütün Maraş çarşısı şahit, falçatayı yüzüne yüzüne sallamıştı. Cümle Maraş çarşısı şahit. Nasıl olmuştu? Hatırlamıyor. Ama böyle bir ay vardı gökte. Nasıl olmuştu, tabancasını çekmişti Mustafa üstüne üstüne boşaltmıştı. Yani şarjördeki üç kurşunun üçünü de, arka arkaya boşaltmıştı. Kurşunlardan ikisi tam göğsüne saplanmıştı Kadir'in. Yiğit Kadir'in. Yiğit miydi ki Kadir? Yok demişti ya. Ana avrat dümdüz gitmişti ya hiç yeri yokken. Üçüncü kurşun, buraya işeyen eşektir yazılı duvarın üstünde kocaman bir çukur açmıştı. Kimseler yaklaşamamıştı yanına. Cümle Maraş şahit, hem falçata çekmişti, hem anasına avradına sövmüştü. Al kan içinde yerde cansız yatarken Kadir, ağır ağır yürümüş çıkmıştı arastadan. Gene böyle aylı bir geceydi. Arastadan çıkar çıkmaz, başlamıştı koşmağa. Koşmuş koşmuş, şehrin dışına, bahçelere gitmişti. Gene böyle aylı bir geceydi. Kavakla-

rın altına sırtüstü uzanmıştı. Gözünü bile kırpmadan, sabaha kadar kavakların altında uzanmış yatmıştı. Böyle yusuvarlaktı ay. İpissizdi bahçeler. Sessizdi. İçten içe bir uğulluk vardı şehirden yana. Pişman mıydı? Yok demişti ama. Hakkın makkın yok demişti, ne parası demişti, seni kayınbirader dedik de yanımıza aldık demişti, bir bok sandık da yanımıza aldık demişti... Siktir git demişti, ardından da ana avrat dümdüz gitmişti. Ve gene böyle yusuvarlaktı ay. Kavakların altına uzanıvermişti de henüz daha çocuk Mustafa, demek demişti, hakkını vermiyorlar her zaman insanoğluna. Öyleyse demişti, veril-meyen hakkımı aldım ve de namusumu temizledim.

Gene böyle bir ay vardı gökte... Sonra yıllarca yoktu. Sonra yıllarca bir damdı üstü.

“Ne o kirve,” dedi Antakyalı, kuşkuyla. “Bakıyorum kendinden geçtin.”

“Haa?” dedi Mustafa.

“Ne o, kendinden geçtin palüze gibi ayın karşısında diyorum,” dedi Antakyalı. Güldü.

“Hiç,” dedi Mustafa.

Maraş çarşısının parke yollarında, elinde kahve tepsisi, habire koşuyordu.

“Bıktım be!..” dedi Antakyalı bağıra bağıra.

“Neden bıktın?” dedi Mustafa rasgele.

“Neden olacak,” dedi Antakyalı, “bıktım vallahi kirve, ne bitmez tükenmez günmüş. Gel tezkere, gelll!..” diye bağırdı ardından.

“Oğlum Arapuşağı,” dedi Mustafa, tane tane, “sabretmesini bilmezsen, sayılı günler kolay kolay geçmez. Sabırla, koruk üzüm olmuş, unutma.”

“Şu Kürdoğlunu nasıl kışkanıyorum bir bilsen,” dedi Antakyalı. Tamam işte, bitti. Tamam. Bundan böyle iflahsızın dediği dedik, her şeyi dilli düdük. Dilediğini yapabilir. Ne şu, ne bu, artık hepsi vızgelir vallahi. Yarbaymış, yüzbaşymış, adamın şeyinde mi ki ar-

tık kivre.” Bir an sustu. “Ulan git,” dedi sinirli sinirli, “adamı şeytana uydurma. Karşımda salınıp durma öyle orospu orospu. Defol git, git ki rahat edek be. Haa kivre, adamı dinden imandan çıkaracak ki cenabet yapmacasına değil mi? Nasıl da yusuvarlak, tıpkı tıpkısına avrat şeysi vallahi. Palüze gibi Allahıma. Kivre be, düşünsene, şimdi rakı olacak, sonra çağla ekmeği, ciğer kebabı, nah şöyle bir sokum yapacaksın, üstüne de tuzunu biberini kimyonunu... Allah be!.. Sonra vur dibine şişenin. Vur ki, Allah yarattı demesinler. Haa, ne diyorum, sana kivrem, rakı dök de yala vallahi.”

Çömeldiği yerden yekiniverdi birden Mustafa Çavuş.

“Nerde bu Kürdoğlu be?” dedi telaşla.

“Lan Gasııım!..” diye bağırdı Antakyalı yattığı yerden.

“Aaaaa, şuna bak, kendinden geçmiş gidiyor lan.”

Başını hafiften geriye döndürdü Antakyalı, güldü bıyık altından. Tısladı.

“Âşık Kerim Allahsız,” dedi sonra.

“Ulan, ulan!.. Çitlerin üzerinden atladı, girdi, vallaha.”

Karanfili, gömleğinin düğmeleri arasından sokmuş, göğsüne, tıp tıp eden yüreğinin tam üstüne koymuştu. Sonra da bir çırpıda atlayıvermiş, çitlerin üzerinden, gürültüyle düşmüştü bahçeye.

Yüreği habire atıyordu gürp gürp. İçinde bir telaş bir telaş ki, dört nala. Alnı incecikten sızlayıveriyordu heyecanlandıkça. Bütün ömrü boyunca bir bıçak yarası gibi alnında taşıdığı forseps yarası sızlayıveriyordu incecikten. Anası, Kasım’a aş eriyormuş, babası Elazığ hapishanesine tıkıldığında. Hıdırellezmiş, Zemheriymiş. Elazığ’ın sayılı kışlarındanmış. İşte böyle, buz gibi bir gün, karnı burnunda, kocasını görmeğe geldiğinde hapishane kapısına, yığılmış kalmış anası, olduğu yerde. Hastaneye kaldırmışlar. Sultan avradın, somyeli karyolaya, beyaza boyalı demir karyolaya ilk ve son yatışymış. Penslerle, kışkaçlarla söküp almışlar çocuğu doktorlar, Sultan avradın durumunu iyi görmediklerinden. Sonra haber salmışlar hapishaneye,

oğlun oldu diye. Ben de, demiş babası Hıdırellezde doğmuşum, oğlum da Hıdırellezde doğdu... Benim adımlı Gasım koymuşlar memnunum doğrusu, onun adı da Gasım olsun. Ne var ki, demiş babası, ben hastane yatağında yatmadım hiç daha, o hastane yatağında doğdu. Şanslıymış. Ve o gün bugün, Gasım denmiş alnında forseps yarası olan çocuğa.

Yüreği gürp gürp, yaklaşıverdi birkaç adımda eve.

“Abuzer Babaaaa! ..” diye bağırdı usulcacıktan.

Kapıya doğru yürüdü. Ürkek. Ayağının ucuyla itiverdi tahta kanadı. Büyük kapı, gıcırdayarak, ağır ağır açıldı. Dirseğiyle tuttu kanadı. Gözlerini kırıştıtarak bakındı içerilere bir süre.

“Abuzer Baba,” dedi yeniden şöyle duyulur duyulmaz bir sesle.

Sanki binlerce taşı, binlerce kişi habire birbirine sürtüyordu. Habire vuruyorlardı birbirlerine, tık tık. Çekiçlerle, alabildiğine dövüyorlardı örsleri demirciler. Marangozlar, budaklı tahtalara çiviler çakıyorlardı. Tahtacılar, tahta biçiyorlardı kocaman testerelerle hışır hışır. Yüreği gürp gürp. Ürküntü verici. Herkesler duyabilirmiş gibi.

Camı iste kapkara olmuş lambanın kör aydınlığında, masanın üzerine kapaklanmış bir karaltı, şöyle bir kıpırdayıverdi. Kasım’ın sesiyle kendine gelen kız karabasanlı bir uykudan uyandırılmışçasına irkildi. Korkuyla yarı doğruldu. Dirseğiyle kapıya dayanmış, ay ışığında daha da kocamanlaşan Kasım’a, ürkek ürkek, inanmaz inanmaz baktı. Gözlerini ovuşturdu avuçlarıyla.

Gazal gözleri tir tirdi korkudan. Kesik kesik soluyordu. Ve kocamandı kapıda duran adam. Bağıramıyordu. Kupkuru olmuştu ağzının içi. Sesi çıkmıyordu. Masanın başında, ayakta bir dişi kedi gibi gerilmişti. Parmak kasları, parmak kemiklerini boğacakmışçasına sıkıyordu. Fırlayıverdi masanın başından ve merdivene doğru koştu.

Kızın fırlamasıyla beraber, kapıyı bıraktı, bir sıçramada merdivenin önüne geldi Kasım. Kapı gürültüyle kapanmıştı. Dış dün-

yanın üstüne gürültüyle kapanmıştı da, bütün ilişkileri kesivermişti. Kapının dışı kurtuluştı oysa. Ve upuzun vücudu, iki yana gerdiği upuzun kollarıyla, merdivenin önüne de boylu boyuna doldurmuştu.

Geri geri çekildi kız, sırtını duvara iyice yasladı. Bağırıyor-du. Ağzının içi kupkuruydu. N'apacağını bilmez, şaşırmış, adamın gözlerinin içine içine dikti gözlerini.

İşıl işıl gözleriyle bir şeyler anlatmağa çalışarak, yalvarır yalvarır bakıyordu kızın gözlerinin içine. Kalın kaşlarının altındaki kömür karası gözleri iri iri açılmıştı. Kız korkmasın istiyordu, titremesin karşısında istiyordu. Gazal gözlerini böyle açmasın istiyordu. Göğsü, bir körük gibi inip inip kalkıyordu. Soluğu, kesik kesikti. Gürültülüydü. Kendi yüreği miydi böyle gürp gürp atan, yoksa onun yüreği mi? Kızın tırnakları arada bir şavkıyıveriyordu arkadan vuran ışıktta.

Biraz daha duvara yaslandı kız. Sanki yapışmışçasına. Bütün vücudu tir tir titriyordu. Ellerini duvara dayamış, tutup sökmek istermişçesine taşları, yokluyordu. Öylesine gergindi ki sökebilirdi, yıkabilirdi.

Gözlerinin içine, derdini anlatamaz anlatamaz baktı bir süre, çökük avurtlarının üzerindeki elmacık kemiklerini hafiften kabartarak. Birden gülüverdi Kasım. Dudakları iğreti iğreti kıvrılmışlardı. Bir şeyler söylemek istedi, konuşmak istedi. Yüreği daralıyordu habire. Konuşamıyordu. Sesi çıkmıyordu. Bir şeyler yapmak isteginin hırsıyla elini, telaşlı telaşlı yakasından koynuna soktu. Omuzlarını kamburlaştırıverdi azıcık. Gözlerini gözlerinden ayırmayarak, hafif eğildi. Tam göbeğinin üstüne düşmüş karanfili usulcacık tuttu. Taç yaprakları örselenmesin istiyordu. Dikkatli dikkatli çıkarıldı. Dudaklarında hep o iğreti gülümseme, gözlerinin içine içine bakıyordu. Kocaman karanfili avuçlayıverdi gene, getirdi, burnunun önünde tuttu bir süre. Kokladı. Dudaklarına değdirdi sonra. Ar-

dından gene gülüverdi taa yürekten ve kolunun bütün uzunluğunca karanfili kıza doğru uzattı yavaş yavaş. Elmacık kemikleri iri iri çıkmıştı. Başını salladı birkaç kez, acemi acemi. Elinde karanfil öylecene durdu sonra. Yüreği daralıyordu habire. Ateş gibi bir kan, damarlarına dört nala doluyordu. Konuşamıyordu. Nutku tutulmuştu hani ve kupkuruydu dudakları. Karanfili kıza doğru biraz daha uzatıp, yeniden başını salladı, “korkma, al” dercesine. Konuşamıyordu. “Korkma, al” diyemiyordu. Yutkunmak istedi. Ağzının içi Kerbela. Dudakları titriyordu elinde olmaksızın. Yüreği gürp gürp atıyordu. Körük gibiydi göğsü. Dört bir yanı tekmil sırlıslılandı. Ter basmıştı. Yeniden konuşmak istedi. Mümkünü yok, sesi çıkmıyor. Oysa, karanfili al demek istiyordu. Yutkundu. Kupkuru. Bir daha zorladı kendini. Gırtlak yırtılacakmış gibi oluyordu. Ateş gibi dudaklarını, diliyle şöyle bir yaladı. Azıcık ıslatabilmişti. Ve büyük büyük soluyordu ki, nasıl oldu:

“Al,” diyebilirdi bir hırıltı gibi.

Bir sevinç, bir sevinç ki... Yeniden yutkundu o sevinçle. Biraz daha yaklaşmak istedi kıza. Karanfili daha yakından gösterebilsin istedi. Karanfilin o can kırmızısını, hele bir yakından görsün, istedi. Sağ ayağını, ansızın bir ayak boyu ileri atıverdi. Hep gözlerinin içine bakıyordu ve dudaklarındaki o iğreti, ama içten gülümseme, yüzünün dört bir yanına alabildiğine yayılıyordu koşar adım.

“Al,” diyebilirdi gene ancak, ısıltı ısıltı bir sesle.

Sağ ayağını ileri atar atmaz, daha bir gerilmişti kız. Köşeye sıkıştırılmış bir kedi gibi omuzlarını dikleştirmiş, başını iyice içeri çekmişti. Kirli gri giysisinin altındaki dipdiri göğüsler inip inip kalkıyordu korkudan. Hani, parçalamak için üzerine atıldı atılacaktı sanki...

Birden ürperdi Kasım. Hemen geri çekti sağ ayağını, eski yerine getirdi. Dudaklarını bir daha yaladı telaşlı telaşlı. Yutkundu. Hâlâ kupkuru. Artık konuşabildiği için, içi içine sığmıyordu oysa. Sevinçliydi. Mutluydu. Yaşama isteğiyle alabildiğine dopdoluydu.

“Al,” dedi yeniden.

Bir daha yutkundu:

“Al, senin olsun...”

Boylu boyunca uzattığı sağ kolunun dirseğini biraz kırarak, elini az yukarı kaldırdı, karanfili tam, kızın gözünün hizasına getirdi.

“Al,” dedi gene. “Bak, senin için getirdim,” dedi kesik kesik. Bir an sustu. Soludu derin derin.

“Al, senin olsun. Bir kokla, bak... Bak ne güzel kokuyor. He mi de, bak, kan kırmızı. Senin için kopardım... Kaçma be...”

Sağ ayağını gene biraz ileriye doğru sürüyüverdi. Sevinç doluydu içi. Yüzü apaydınlıktı.

“Nerden kopardım bunu, bildin mi? Nerden bilecen ki. Ben de... Taburdan kopardım. Yarbayın, kumandanın odasından kopardım. Yoksa bu sıcakta... Bu sıcakta karanfil mi olabilir miş be? Hııı? Duydun mu? Taburdan kumandanın odasından kopardım dedim.”

Gene sustu. Kız bir şey söyleyecek mi diye bekliyordu.

“Yaa, bu sıcakta karanfil mi olabilir miş yoksa,” dedi beklemesini kısa kesip. “Bu sıcakta böyle bir karanfili ancak askeriye kuvveti yetiştirebilir. Öyle mi? Kumandanın odasında, saksıda yetiştiriyor askeriye bunları. Al, bak. Ne güzel rengi var, he mi?”

Karanfili şöyle sola doğru çevirip, pencerenin önünden ağrı vuran lambanın belli belirsiz ışığına tuttu. Kocaman karanfil, fersiz ışıktaydı, sevdalı ve canlı bir yürek gibi tir tir titriyordu habire.

“Gördün mü, nasıl da kırmızı?” dedi yeniden. “Kan gibi. Al, senin olsun. Senin için kopardım yarbayın odasından inan ki. Bunu sana vermek için herkesleri atlattım da, öyle geldim, yaaa. Ne korktun kız benden? Git de, gideyim. Al karanfili gideyim. Sen git de yeter ki, vallaha giderim.”

Durdu. Gülüyordu gene. Biraz yaklaştı.

“Yaklaşma bana!..” dedi kız hırsla.

Elini biraz geri çekti Kasım.

“Yarbay kimdir, bildin mi?” dedi sırf konuşmuş olmak için. “Nerden bilecen. Yarbay demek, askeriye komutanı demektir ki, üstüne adam yoktur. Yaaa. Askeriye taburunun komutanı demektir. Hepimizin komutanı yani. Bildin mi? İşte onun odasından kopardım bunu. Senin için kopardım kız. Bir yakalasa, buruverirdi hayalarımı ki. Akşamleyin, komutan gittikten sonra kopardım. Postası Hasan var, Niğdeli, odasını temizlemeye girdi. Ardından ben de girdim de, lavgarlık etmek istermişim gibi, görmeden koparıverdim, attım koynuma. Yaa, kız Asya, Hasan’dan gizliden kopardım senin için. Hem de bes senin için. Bilsen, öyle bir aksi adam ki yarbay. Vicdansız bir deyyusun teki. Yarın sabah mutlak farkına varır. Bebesi gibi bakar boyu devrilesice bunlara. Hele, erkekse bir sabah sulamayıversin bunları Hasan, bir görelim. Allah... Yandı be. Yaa Asya, yarın sabah bir farkına varır ki, Gasım koparmış karanfilini, koparmış da, Asyasına götürmüş vermiş. Karanfil Asya’da. Duydun mu?..”

Kız kaşlarını çatmış, hep öyle dik dik bakıyordu gözlerinin içine, bir sıçramada üzerine atlayıp paralayacak bir dişi kedi gibi tıpkı...

“Duydun mu kız?.. Yarın sabah bir bakar ki karanfili kopmuş, bilir de, Kasım koparmış nerden bilecek? Ah bir bilse. Sonra n’apar, bildin mi? Nerden bilebilecen. Bütün taburu sıra dayağına çeker hilafsız. Çeker ki, kimse gık bile diyemez. Yaaa... Hani, gık desen de çeker, demesen de çeker ya deyyus. Ya, işte onun odasından kopardım bunu senin için. Bes senin için kopardım. Al... Al da, bir kokla. Bak, nasıl da bayrak gibi. Âşık Abdal’ın isyan bayrağı gibi söz temsili. Bak, duvak gibi hani.”

Birden sustu. Şöyle bir irkildi, titreyiverdi iliklerine kadar. Arkadaşları, hemen evin yanından bağırmışlardı “Abuzer Babaaa!..” diye. Telaşlandı. Geri geri yürüdü kapıya doğru birkaç adım. Yüreği daha hızlı çarpmağa başlamıştı. Hani, birisi kapıyı açiverecek, kendisini suçüstü yakalayacak sanki. Göğsü dar geliyormuş gibiy-

di ciğerlerine. Kesik kesik, hızlı hızlı soluyordu. Parmaklarının uçları karıncalanıyordu elinde olmayarak.

“Abuzer Babaaaa!..” diye bağırdı gene Antakyalı, avazı çıktığı kadar. Evin hemen önünde olsalar gerekti.

Geri geri yürüyerek, kapıya yanaştı. Arkasına bakmadan, sol eliyle süngüsünden tuttu. Ciğerlerindeki bütün havayı sanki bir defa da boşaltıyormuş gibi solurken,

“Asya,” dedi fısıldar gibi, yüreğinin taa dibinden. Heyecandan boğulacakmış gibiydi. Ve karanfili üzerine doğru attı, “Al,” dedi, “Senin bu...”

Kapıyı hafiften araladı ve sessizce süzülüyordu dışarı.

Duvara yapışmış, öylecene kaldı bir süre kız. Sonra, ayaklarının dibindeki kırmızı karanfile baktı. İçinde korkunç bir bocalama. Hani, kendisine saldıracak sanmıştı. Üzerine atılacak, giysilerini parça parça edecek sanmıştı. İçinde korkunç bir bocalama. Şaşkın. Taşlara, yerlerinden sökecek gibi yapışmış ellerinin farkına vardı birden. Gerilmekten parmakları sızlıyordu, parmak kasları sızım sızım sızlıyordu. Yavaş yavaş çekti. Dirseklerini böğürlerine sıkı sıkı yapıştırdı ve tam göğsünün altında ovuşturmağa başladı ellerini. İncecikten terlemiş avuçlarıyla, bir iyice ovuşturdu. Hani, gülüvermişti yüzüne. Hani, ıslıl ıslıl gülüvermişti. Korkuyla çevresine baktı bir ve sonra birden eğildi, karanfili aldı yerden. Avuçlarının içinde göğsüne bastırıp, sakladı. Eskisi gibi sırtını duvara dayadı gene ve kapıya baktı, karanfili aldığını gören olup olmadığını araştırarak. Öyle durdu bir süre. Sonra, gene avuçlarının içinde gizleyerek karanfili, yavaş yavaş kaldırdı. Kokladı bir. Gülüvermişti yüzüne. Hani, ıslıl ıslıl gülüvermişti. Şöyle az dönüp, odaya çevirdi yüzünü. Elindeki karanfili, lambanın ışığına tuttu.

“Karanfil,” dedi mırıldanarak. Sustu.

Sonra avuçlarının içindeki karanfili sağ yanağına bastırdı başını hafiften yana eğip.

Kasım, yüreği gürp gürp, süzülüverdi bir gölge gibi dutun dibinden yukarı, pısa pısa çitten çıktı ve sanki yanlarında birden bitiverdi.

“Ne bağıırıyorsunuz ulan?” dedi sinirli sinirli Mustafa ile Antakyalıya. “Ne bağıırıp duruyorsunuz? Baba evde yok işte.”

“Heye Allahsız,” dedi Antakyalı yılışık yılışık. “Baba evde yok ha?”

“Nerdesiniz ulan?” dedi Mustafa, “nereye toz oldun deminden beri?”

“Baba evde yokmuş ağam,” dedi Antakyalı. “Dedi ya oğlan!..” Gülüverdi.

“Ulan Arapuşağı...” dedi. Kasım, üzerine yürüyecekmiş gibi birden dikeliverdi şöyle.

“Lan, Allahının tavuğunu yediğime bak, bir de yiğit ha, dedi Antakyalı. Lan köpoğlusu, Baba evde yok da, ne bok yedin öyleyse deminden beri içerde? Sorduğumuz var mı lan?”

“Nerdeymiş peki?” dedi Mustafa.

“Yahu, sen de Mustafa Ağam, ne bilsin oğlan. Sormuş mudur ki? Aklına mı düşmüştür ki sormak?”

Mustafa, çitin dışından, evin ardına doğru yürüyüverdi. Sol elini ağzının çevresinde kavislendirerek, dereye taraf bağırdı gene.

“Abuzer Babaaaa!..”

“Sen misin kurban?” diye seslendi Baba aşağılardan, soluk soluğa. “Mustafa, oğlum, sen misin?”

“Heye,” dedi Mustafa sevinçle.

Kasım’la Antakyalı da, gelip, Mustafa’nın ardında durmuşlardı. Baba, kırk elli adım aşağıdaydı daha. Telaşlı telaşlı çıkıyordu yokuşu.

“Lan, Baba gürpdek gidecek Allahıma şimdi!” dedi Antakyalı, Mustafa’ya usuldan. “Seslen de, ağır olsun oğlum. İhtiyarın kanına girmeyek durup dururken.” Yılışık yılışık gülüverdi gene.

“Nerelerdesin Baba?” dedi Mustafa bağıra bağıra, öte yandan nerede olduğunu bilir bir sesle. “Hele ağır ol hele. Solukla biraz.”

Baba, on on beş adım kala durdu. Derinden derinden soludu ve başını kaldırdı, gene soluya soluya onlara baktı bir süre.

“Geldim,” dedi ve yeniden başladı yokuş yukarı telaşlı çıkmaya.

Yanlarına vardı. Sol elini Mustafa’nın omzuna attı, desteklendi.

“İhtiyarlamışım be,” dedi soluk soluğa ardından.

“Amma yaptın şimdi ha Baba!..” dedi Mustafa. “Eski topraklara bir şey olur mu be? Sen, daha bizim gibi yeniyetmelerin kırkını eskitirsin de, bana mısın bile demezsin. Bırak bizimle yarenlik geçmeyi.”

“Hoş gelmişsiniz,” dedi Baba. Hâlâ kesik kesik soluyordu.

Neden sonra soluması düzeldi ve Mustafa’yı kolundan tutup, çekiştirerek evin önüne doğru yürüdü. Bir yandan da pencerelerdeki lambalara bakıyordu. Tam çit kapısının önünde durdu.

“Bizim kız uyudu mu ola?” diye kuşkuyla sordu kendi kendine konuşurmuş gibi.

“Hadi çocuklar,” dedi sonra, Mustafa’ya dönüp, “gelin, içerde oturalım.”

Mustafa, sağ eliyle sırtından tuttu Baba’yı, yol verdi ve sol elindeki paketi göstererek güldü.

“Nevalemiz tek mildir Baba,” dedi Antakyalı, Mustafa’nın ardından atılarak.

“Ulan,” dedi Baba geri dönüp, “sizlerin hani şu sıcak yüzü yok mu ya, nasıl diyeyim, şeytanı bile baştan çıkarırsınız da siz, ulu camiye imam bile tayin ettirirsiniz ki Allahıma. Hadi girin, girin...”

Birden eve taraf döndü.

“Asyaa!..” diye bağırdı. “Asya, kızım, uyudun mu?”

Önden yürüyüverdi.

Avuçlarının içindeki karanfili sıkı sıkıya yanağına bastırmış, duvarın dibinde öylecene duran kız, babasını sesini duyar duymaz, korkuyla irkilivermiş ve düşünmeksizin, karanfili ardına saklamıştı. Sanki suçüstü yakalanmış gibi. Sanki, aklından geçenleri herkesler duymuş gibi. Yüreği gene gürp gürp, korkulu, şaşkın, kalakaldı olduğu yerde n’apacağını bilmez bilmez. Ayak sesleri kapıya yaklaşıyordu. Yaklaşıyordu. Kapı açıldı açılacaktı. Nerdeyse açılacaktı ki, telaşla, karanfili yakasından göğsüne atıverdi ve merdivene doğru koştu. İlk basamakta durdu, tırabzanı sıkı sıkı tuttu kapıya döndü tekrar. Kapının açılmasını bekliyordu. Ve hızlı hızlı inip kalkan dipdiri göğüslerinin üzerindeki karanfil, bazen serinletiyordu bütün vücudunu, buz gibi yapıyordu, bazen bir kor gibi yakıyordu ki, aman dedirtmecesine. Karanfil miydi göğsündeki, yoksa karanfil biçimine bürünmüş kor halindeki bir ateş miydi? Gözlerini, tam mutlu mutlu yumacaktı ki, tam kendinden geçecekti ki özlemle tekrar, kapı açıldı gıcırdayarak. Babası içeri girdi.

“Uyumadın mı hâlâ kurban?” dedi, kızını böyle beklemediği bir anda karşısında görmenin şaşkınlığıyla.

Koşarak yukarı çıktı kız. Merdivenleri zıplaya zıplaya çıkarken hop hop hoplayan karanfil, memelerinin arasına sıkışmıştı.

Kapıyı sol eliyle tutup, iyice açtı Baba.

“Buyurun bakalım,” dedi, Mustafalara dönüp, “geçin geçin. Şu odaya buyurun. Hele bir girin, oturacak bir şeyler elbette bulunur.”

Önden Mustafa, ardından Antakyalı, en geriden de Kasım girdi içeri. Kapının eşliğinde, merdivenin önüne doğru durdular. Artarda dizilmişler, içeriyi süzüyorlardı. Antakyalı, Mustafa'nın hemen arkasındaydı. Merdivenden yana yerlere bakıyordu korkulu korkulu Kasım. Duvarın diplerine bakıyordu. Alacakaranlıktı içerisi ve bir şeyler gözükmüyordu. Karanfil gözükmüyordu. Ayaklar altında mı kalmıştı acaba? Çiğnenmişti de, tozlara mı gömülmüştü? Bir şeyler gözükmüyordu.

Baba kapıyı bırakmış, önlerinden yan odaya geçmişti. Mustafa da, hemen ardından yürüyüvermişti. Antakyalı, odanın kapısının önünde yan durmuş, Kasım'ı dikizliyordu sinsi sinsi. Sonra yavaşça yanına yaklaştı, dürtüverdi dirseğiyle böğrünü.

“Ne o lan,” dedi usulcacık kulağına, “gözlerin fel fecir okuyor gene.” Ardından alaylı alaylı bir göz kırptı.

Kasım, duymamış duymamış, kapının eşğine doğru yürüdü. Baba, pencerenin önünde duvara dayalı duran masayı tutmuş, biraz içeri doğru çekiyordu ki, yetiştii, öteki ucundan tutuverdi. Elindeki paketi masanın üzerine koydu Mustafa, sonra eliyle masayı bir salladı. Eğildi, bir taş aldı yerden, masanın havada kalmış ayağının altına sıkıştırıverdi ve bir sandalye çekti, oturdu. Baba'ya baktı, şefkatli şefkatli.

“Bırak Baba,” dedi sonra oturduğu yerden, “hele otur. Deyyus çocukları elbet oturacak bir şeyler bulur.”

“Otur evlat,” dedi Baba, Kasım'a öteki sandalyeyi az çekip.

Sonra odanın içini bir süzdü.

“Ben oturacak bir şey bulurum,” dedi Kasım telaşla. Kapının yanında, duvara dayalı duran üçüncü sandalyeyi almak için yürüdü.

“Otur Allahını seversen,” dedi gene Mustafa.

“Hani ihtiyarım... Öyle mi? ..” dedi Baba, şöyle hafiften bir güldü.

“Boş ver yahu,” dedi Mustafa, sen otur keyfine bak hele. Görmez misin, iki tane delikanlı ki, ne güne dururlar.”

“Evlat, pencerenin kenarına otursana sen de,” dedi Baba, Antakyalı’ya dönüp.

“Dört kol iskanbil atabilirdik artık,” dedi Antakyalı, gene yılmış yılmış. Ardından kahkaha ile güldü.

Mustafa, masanın ortasında duran eski gazetelere sarılı paketi açtı. Gazetelerin içinde, kocaman iki kesekâğıdı vardı. Kesekâğıtlarından birinin içine, iki kocaman şişe kırmızı Tekel şarabı usulalıkla yerleştirilmiş, ayrıca üstüne bir küçük torba leblebi konulmuştu. Diğerinde taze üzüm vardı. Şarapları çıkardı, masanın ortasına yan yana dizdi. Leblebi torbasını, gazetelerin üstüne yırtıverdi. Sonra üzüm dolu kesekâğıdını altından tuttu, Antakyalı’ya uzattı.

“Şunları yıka be,” dedi.

“Ben yıkarım,” dedi Baba, yerinden şöyle bir yekindi.

Antakyalı, atlayıverdi pencerenin denizliğinden.

“Baba’ya bak be,” dedi, “ölmüş müyük allasen? Hele otur oturduğun yerde. Su nerde, sen onu söyle bir.”

“Ha şu destide,” dedi Baba. Odanın arka köşesinde duvarın dibindeki sandığa dayalı testi gösterdi.

Masanın üzerindeki kalaylı tası önüne çekti Mustafa. Sonra şişelerden birini alıp, Kasım’a uzattı.

“Sen de şunun dibini yumrukla bakalım,” dedi.

Kendisi de öteki şişeyi aldı. Ters çevirip, bacaklarının arasına sıkıştırdı, yumruklamağa başladı. İkisi iki yanda, habire, yumrukluyorlardı şarap şişelerinin diplerini uzun mantarlarını çıkarmak için. Antakyalı, testiden döktüğü suyla kesekâğıdının içindeki üzümle-ri yıkamış, ıslanan torba yırtılmasın diye iki eliyle altından avuçla-yarak, hızlı hızlı getirip, atar gibi masanın ortasına bırakıvermişti. Torbadan sızan su, incecikten akarak, masanın odadan yana kenarına doğru yayılıyordu. Pencereye taraf geçti gene. Kasım’a döndü sonra.

“Bırak lan,” dedi. “Eline yakışmıyor.”

Masanın üzerinden ağırlık uzandı Kasım'ın elindeki şişeyi tuttu, çekti.

“Bırak oğlum, üstadına bırak böyle işleri. Bilemediğin işe burununu sokma, sen sen ol. Bırak ki, vakit nakittir.”

Şişeyi sol eline aldı. Halbuki montgomerisinin eteğini çekti çıkardı pantolonunun içinden. Ucunu tor top etti. Baş aşağı çevirdiği şişenin dibine yerleştirdi ve hınçla vurdu sağ yumruğunu. Bir daha, bir daha vurdu. Şişeyi döndürdü, mantara baktı. Dişle ısırabilecek kadar, azıcık çıkmıştı. Tekrar baş aşağı çevirdi şişeyi. Sol elinin başparmağıyla mantarı destekledi ve bacaklarının arasına aldı yeniden. Gene montgomerisinin eteğini top top edip üzerine koydu. Üst üste, hırslı iki yumruk vurdu. Çevirdi. İki eliyle sıkı sıkı tuttu şişeyi ve mantarın ucunu dişleriyle ısırıverdi. Başladı hafiften hafiften, bir sağa bir sola döndürerek mantarı çıkarmaya. Biraz sonra “plof” etti ve dişlerinin arasında kaldı mantar.

“Bu bir...” dedi, hâlâ öteki şişenin dibini yumruklayan Mustafa Çavuş'a mantarı ısırarak dişlerinin arasından.

Tıpasını çıkardığı şişeyi masanın ortasına koyarak Mustafa'nın elindeki şişeye uzandı.

“Ver ver!” dedi.

“Patlama ulan,” dedi Mustafa Çavuş.

Şişeyi çevirdi, mantar yarıya kadar çıkmıştı. Sağ elinin baş parmağı ve işaret parmağıyla sıkıca tuttu çekti.

“Al bakalım,” dedi Antakyalı'ya uzattı. Baba'ya döndü sonra. “Böyle işte Baba,” dedi “bu yetmeler böyle işte. Dur durak bilmezler, laftan da anlamazlar. Saygı maygı büyüklere, hak getire bu deyyuslarda. Sanki sanırsın, bes kendi şarap içermiş.” Antakyalı'ya döndü, “Ulan senin yaşın kadar şarap fıçısı devirdik be bugüne dek. Bilmez misin ki, Tekel bizi emekli edecek artık oğlum.” Gene Baba'ya döndü. “Konuş Baba be!.. Konuş şu deyyuslara yahu!..”

Antakyalı'ya doğru uzattığı şişeyi geri çekti. Tası aldı masadan,

lambanın kör aydınlığında ısl ısl şavkıyan kan kırmızı şarapla silme doldurdu. Baba'ya uzattı.

“Siftahla hele Baba,” dedi.

İki eliyle birden tuttu Baba, Mustafa'nın uzattığı tası. Avuçlarının içinde, getirdi, dirseklerini masaya dayayarak, tam ağzının hizasına kaldırdı. Durdu. Mustafa'nın gözlerinin içine baktı şaşkın şaşkın bir süre.

“Bu da neyin nesidir böyle be Mustafa?” dedineden sonra. “Bu da nerden aklımıza geldi, haa?”

“Hele iç sen, hele Baba,” dedi Mustafa. “Hele ne demişler üzümünü ye de bağını sorma.”

“Evlat,” dedi Baba, yarı şaşkın yarı şakayla “yoksam, askeriye akşam tayınıdır diyerekten şarap vermeye mi başladı erata? Bu ne biçim iştir ki kurban, de bakayım?”

“Hey ya,” dedi Antakyalı, “tezkere tayınıdır ki, yeni bir icattır. Artık tezkere alan Allahsız, hükümet baba, eferin sana oğlum diyerekten, iki şişeyi birden vermekte ki. Yaa...”

“Ulan başlatma gene beni sakız ağacından Allahsız,” dedi Mustafa. “Ulan fellah oğlu fellah, akşam akşam adamı dinden imandan edip de, günaha sokma. Otur oturduğun yerde edebinle.”

“Hele kimdir o tezkere alan?” dedi Baba. Sevinçle Kasım'a döndü gözlerinin içine gülüverdi.

Kasım utançla başını önüne eğdi.

“Sağlığına,” dedi Baba, tasın ucunu az eğerek küçük bir yudum aldı.

Mustafa'ya uzattı sonra, ellerinin tersiyle bıyıklarını sıvazladı, sakalını sildi avuçlarıyla.

Bir dikişte yarılardı tası Mustafa. Daha içmesini bitirmemişti ki, Antakyalı uzandı tasın kenarına yapıştı.

“Soluk al be, soluk al be!” dedi. “Gerezin ne kendine oğlum? Canını yazıda mı buldun? Zehirleneceksin Allahıma lan.”

“Çüş ulan,” dedi Mustafa.

“Eeee bakalım Gasım,” dedi Baba, “böylece askerlik de bitti, desene?”

“Sayende,” dedi Kasım. Gene utandı. “Allah sayesinde,” dedi ardından başını öne eğerek.

“Sayılı gün geçerkene zor geçer de, geçtikten sonra nasıl geçtiydi, bilmez adam,” dedi Baba.

“Doğru söyler Baba,” dedi Mustafa iç geçirerek.

“Hele sen, bir de bana sor,” dedi Antakyalı.

“Yok be evlat,” dedi. Baba, Antakyalıya, “İnanmam. Sana sor-mak ne gerekmiş. Sen öyle bir adamsın ki, dağ başında bir başına da kalsan, sana vız gelir, benim bildiğim. Ekmeğini taştan çıkarırsın ki, gene eğlenerekten. Boş ver, sen bizi ne sandın evlat? Kürt dediysek, hoşafının da tadı yoğmuş.”

“Heye vallaha Baba,” dedi Mustafa, “deyyus çocuğunu bir iki tanımışsın ki, tıpkısı tıpkısına.”

Sonra tası Antakyalının elinden aldı. Kasım’a uzattı.

“İç bakalım. İç ki, kendine bir gel hele, cebine ne kıymatta bir şey koyduğunun sonra farkına varırsın.”

Kasım, tası almakla almamak arası, bir bocaladı. Baba’nın gözlerine baktı, izin istermiş gibi. Pırıl pırıl baktı. Kendisine gülümse-mesinden cesaretlenmişti. Aldı, solukları ve içti. Tekrar Mustafa Çavuş’a uzattı.

“Hah şöyle,” dedi Mustafa Çavuş, “dünyanın her bir nimeti-nin tadına bakacaksın oğlum.”

Tası aldı, gene silme doldurdu şarapla, masanın ortasına koy-du. Kırmızının binbir çeşidi kalaylı tasın içinde, lambanın ışığıyla yalp yalp edip, oynayıp duruyordu.

Bir salkım üzüm almış, gagalar gibi, taneleri hızlı hızlı atıştırırken Antakyalı,

“Dışarıdaki ay da, hani ya,” dedi. “Niye sanki bir ateş yakıp bahçede başına çöreklenmedik.”

“Eeee Gaso kurban,” dedi Baba, “gün senin günün demek. Evdekiler de kim bilir nasıl dört gözle bekliyorlar şimdi seni.”

“Hay kafanın çambardağına üfleyeyim emi,” dedi Mustafa, Antakyalı’ya, “Oğlum sanki tezkereyi cebine koyan senmişsin gibi... Ulan, ya, nöbetçi teğmen cipe atlar da, bir devriyeye çıkarsa?”

“Heye, haklısın vallaha,” dedi Antakyalı. Direksiyon talimi yapacağım diye Allahsız çıkar mı çıkar...”

“Otur oturduğun yerde.”

“Bilmiyorum n’apacağımı vallaha,” dedi Kasım.

“Hele iç,” dedi Mustafa, Baba’ya. Tası önüne doğru sürdü.

Gene iki eliyle tuttu tası Baba. Bu kez kanmacasına içti, soluk almaksızın. Şöyle bir sıvazladı bıyığını, sakalını. Derinden bir “oh” çekti.

“Hani çocuklar,” dedi sonra, “eliniz dert görmesin. Hani, sağ olun bre. Nicedir ağzıma sürmemiştim. Meğer meret ne de tatlıymış. Adamın canına can katarmış ki...”

Dudaklarının uçlarını, işaret parmaklarının tersiyle birkaç kez sildikten sonra, gene sıvazladı sakalını.

“Bir vakitler biz de içerdik,” dedi derinden derinden.

“Baba be,” dedi Antakyalı, şaşırmış. “Allahıma, hani seni gören de, ne harama uçkur çözmüştür, ne de şeytanın kanını dudağına değdirmiştir sanır. Desene, şarabın sakala bulaşması da aynıymış meğer. Değişen bir şey yokmuş. Şaşıtım vallaha. Hani kusuruma bakma, cahillik bizimkisi işte.”

“Höst,” dedi Mustafa Çavuş, “gene pat diye döktün ortaya ne mal olduğunu ha Arap dölü.”

“Ne var lan?” dedi Antakyalı biraz dikelererek, “şarap içen sakallı görmediyse bugüne dek, günah mı yani?..”

“Yok evlat, yok!” dedi Baba. “Haklısın elbet. Öyledir, açıktan

açıktan içmez bizim sakallılar. Yani belli etmezler, öyle mi? Ama, ben, bir kötülüğünü görmedim bu meretin, bu yaşa geldim de...” Bir an sustu. “Hem sana bir şey diyeyim mi evlat!” dedi sonra, “ben, peygamber efendimizin de hiç içmediğine inanmıyorum. İçmese, cennette kevser şarabı olduğunu nerden bilecek, sen de?.. Haaa? Sen bilmediğin bir şeyden başkasına söz eder misin? Hemi sonra, en iyi bir şeydir diye salıklar mısın? Ne demiş peygamber efendimiz, Allahın sevgili kullarını öbür dünyada cennete göndereceğiz de demiş, cennette gülmanlarla huriler ona kevser şarabı sunacaklar demiş. Şimdi diyeceksiniz ki, bunları peygamber efendimiz dememiş de, Allahın kitabında yazılıymış bütün bunlar. Pekiii, Allah neden şarap demiş? Yani, neden, cennetlik kullara, güzel avratlar güzel şaraplar sunacaktı demiş? De bakalım... Anladın mı şimdi evlat? Şarabın güzelliğindendir hepsi. Boş ver... Benim sakalıma göre her nesi var bu dünyanın, işte o, Adem oğlu tadına baksın diyerekten yaratılmıştır. Yoksa, harammış, günahmış, hepsi laf. Haram da, günah da, bana göre evlat, başkasının malına, emeğine göz dikmekle başlar. Sen başkasının malına, emeğine göz diktin mi yani, asıl işte o zaman şıp diye haramkârsındır. Başkasının emeğini yemektir, haram. Kimsenin emeğine dokunma da sen, gerisini...”

“Tabii,” dedi Mustafa Çavuş, Baba’nın sözünü keserek, “doğrudur, asıl başkasının emeğini yiyen, haram yer. Baba doğru söyler ya... İşte o, başkasının emeğini yiyen puştlar yok mu, onlardır asıl haramkâr. Dinimiz de zaten, başkasının emeğini yiyenin katlini bile vacip görmüştür, öyle mi Baba?”

Kasım, masanın üzerindeki tası almış, konuşulanları dinleye dinleye ağırdan içiyordu ki, Mustafa’nın sözü biter bitmez, ağzına doldurduğu şarabı birden yuttu ve Mustafa Çavuş’a dönerek,

“Allahını seversen Mustafa Çavuş,” dedi hırslı hırslı, “kimdir o puştlar, bir söyleyiver bakalım. Söyleyiver de hele, bizim de, bir çift sözümüz olsun müsaadenle.”

“Bilmez misin Gasım,” dedi Mustafa Çavuş, serzenişte bulurmuşçasına bir sesle, “sen de, inadına yaramızı deşersin.”

“Kim olacak ki kurban,” dedi Baba, “bizi bu hala koyanlar kimlerse, işte onlar tabii.”

“İç hele iç,” dedi Baba’ya, Mustafa Çavuş.

“Ne o evlat,” dedi Baba, hafiften gülüverdi, “sen de ihtiyarı imtihan edersin zannımca?”

“Hay hay,” dedi Antakyalı, “oğlum, Baba kaçın kurrasıdır be! Yutar mı? Seni beni yarı yolda bırakır da, vız gelir herifçiğöluna, bana mısın demez Allahıma. Anladın mı düdük?..”

“Hoşt ulan!..” dedi Mustafa.

Baba tası aldı, başına dikti.

“Al bakalım,” dedi gururlu gururlu, boş tası Mustafa’ya uzatarak.

“Hah şöyle be,” dedi Mustafa.

“Evlat,” dedi Baba, “biz de şehir gördük vaktiyle be...” Birkaç tane leblebi attı ağzına. “Hani ne demişler, Kürdü de eşşek sanma ha, demişler. Bizim de ömrümüzün bir kısmı şehirlerde geçti bre evlat. Geçti ki, hem de, hükümet bile peşimizi bırakmamacasına, Kürt Fazlı’nın dölünü başı boş bırakmamalı diyerekten. Anlayacağın, öküz sürür gibi sürüdüler de ardımızdan, zorunan şehir gösterdiler bize. Gençliğimizde, çocukluğumuzda, biz de böylecene çok şehir, memleket gördük. Kürttür diyerekten, Baba’yı da eşşek sanma ha evlat...”

“Estağfurullah,” dedi Mustafa, şimdi ayıp ettin vallaha Baba. Türkü Kürdü mü varmış be, arkadaşık.”

Bir an sustu. Baba’nın gönlünü hoş etmek istermişçesine gülüverdi şöyle yürekten, gözlerinin içine içine.

“Hani sen de Baba,” dedi sonra, “görmez gibi, baksana, bir Arap dölü fellahı bile, kardaş demişik de, bağrımıza basmışık.”

“Destur,” dedi Antakyalı, “destur lan. Hele, seni adamdan sayıp da, kardaşığa kabul eden var mı ki Allahsız.”

“Yarenlik benimkisi, yarenlik,” dedi Baba.

“Boş ver sen bu deyyusa Baba,” dedi Antakyalı umursamaz umursamaz. “Hele anlat bakalım, hangi şehirleri görmüşsündür?”

“İşte burası şehir değil midir evlat?” dedi Baba. Gevrek gevrek güldü bir. “Sen,” dedi sonra, “boş ver geçmişi de, n’olacağımıza bak hele. N’olacağımız belli mi ki?.. Hiç işte. Amma, diyeceksin ki, adam dediğin geçmişini de unutmamalıdır. Unutmamalıdır ki, ders almalıdır olanlardan bir bir. Söz temsili, adam tanımalıdır. Adamın gözüne baktı mıydı, niyetini şıp diye anlamalıdır. İşte evlat, biz de hayat mektebinden yetiştik, yetiştik ki unutmamacasına gördüklerimizi. Hani, biz unutmak istesek, sanki... Öyle bir oydu ki gördüklerimiz kendini kafamızın içine. Öyle bir oydu ki, ayağımızın birini çukura sokmacasına vallaha.”

“Cidden, memleket neredir Baba?” dedi Mustafa.

“Kürdün memleketi mi kalmış bre evlat,” dedi Baba hızlı hızlı. “Kürdün memleketi, dağ başı.” Eliyle, pencereden dışarıyı gösterdi. “Deyha,” dedi. Gözleri dalıverdi birden. Bir an sustu. Sonra, bir masal anlatırmış gibi başladı gene konuşmağa:

“Daha çocuktum. Pılımızı pırtımızı şöyle sarıverdiler bir çula da, önlerine kattılar bizi candarmalar, sürüdüler, götürdüler. Candarmadan candarmaya teslim ola ola, hani dünyanın öbür ucuna vardık sözün gelişi. Yalnız biz mi, hem de? Nerdeee... Tüm köyü katmışlardı önlerine de candarmalar, öte sürümüşlerdi. Zavallı anam, zaten per perişan. Altta yok üstte yok. Eri ölmüş. Kurşuna mı dizilmiş, asılmış mı, Allah bilir. Çulu mulu sırtlamışık. Hani, bizim sırtlamamızdan ne çıkar, tümünü anam zavallı sırtlamış. Güneşin, yağmurun altında, yalın ayak başı kabak. Unutabilir miyim kurban, unutabilir miyim hiç?.. Hani bir ay mı sürdü, üç ay mı sürdü?..”

“Niye amma?” dedi Mustafa, gözlerini fal taşı gibi açarak.

“Niye mi?” dedi Baba. Şaşkın şaşkın baktı Mustafa’ya. “Öyle ya,” dedi sonra, solukladı. “Nerden bileceksin. Karıştıрмаğa baş-

ladım bende. Bunadım mı ne? Karıştırıverdim. Tabii evlat nerden bileceksin ki? .. Hele boşverin bunlara da, için hele. İçin ki, bize de sıra gelsin kurban. Boş verinnnn...”

Mustafa, uykudaymışçasına dalgın, tası aldı, tam ağzına götürüyordu ki, farkına vardı. Şişeye uzandı. Gene silme doldurdu. Sonra dikiverdi başına, yarısına kadar içti. Baba’ya uzattı.

“Kan gütme falan mı vardı için içinde yoksa?” dedi tası uzatırken. “Hani, babanın günahı neydi ki?”

“Yok be evlat...” dedi Baba.

Mustafa’nın uzattığı tası gene iki eliyle tuttu, sesli sesli içti. En üstteki üzüm salkımından bir çitim kopardı sonra, ağzının önüne havaya kaldırdı ve dudaklarıyla kopara kopara yemeğe başladı. Üzümleri, diliyle üst damağı arasında eziyor, şapırtıyla somuruyordu.

“Ne kan gütme, ne bir şey be evlat. Amma öyle de acayip bir şeydi ki, hani şimdi lafla anlatmanın mümkünü de yok desek yeridir. Bilmem, duymuşluğunuz var mı Şih Sait diye birini?”

Bir an bir sessizlik oldu.

“Bildim,” dedi Kasım usulca.

Şişeyi ağzına dayamış, dudaklarının uçlarından sızdıra sızdıra dibindeki iki parmak şarabı içiyordu ki Antakyalı, birden öne eğilerek şişeyi ağzından çekti ve:

“Hah,” dedi, “ben de bildim. Şih molla hikâyesi bu.”

“Duymuşluğum var gibi,” dedi Mustafa, Antakyalı ile aynı anda.

“Yok,” dedi Baba. Mustafa’nın gözlerinin içine baktı. “Bildigin cinsten şih molla hikâyesi değil bu. Bu başka bir hikâye. Hani demin sormuştun ya, memleket nere diye. İşte memleket hikâyesi bu. Kürdün memleketi hikâyesi.”

Birden, daha demin kızına, “bilmem ki” dediğini hatırladı. Sus-tu. Daha demin, “Bilmem ki ne içindi kurban? Din iman için miydi, padişah efendimiz için miydi, halifemiz efendimiz için miydi, yoksa bazılarının dedikleri gibi Kürdistan devleti kurmak için miydi, bil-

mem ki?” demişti. Sakalını, bıyığını sıkıntılı sıkıntılı şöyle bir sıvazladı ve her bir şeyi bilirmiş gibi, inadına inadına konuştu gene.

“Kurban,” dedi, “Kürtler de adamdan sayılmak için bir zamanlar şöyle bir yekinmişlerdi işte.” Oturduğu yerde bir dikeldi. “Kürdün de bir memleketi olsun artık diyerekten, mavzere sarılmışlardı. Başta Şih Sait efendi, arkasında, ben deyim bin, sen de on bin Kürt, mavzere sarılmışlardı ki, tehöö... Tabii, Cumhuriyet askeri de daha yeni. Rejinin, başıbozuk tütün kolcusu değil... Höst deyiverdi bizimkilere, ardından bir kanlı dövüştür başladı. Babam da aralarında tabii. Diyeceksin, mavzere sarılmayan Kürt var mı? Yok.”

“Bildim,” dedi Mustafa Çavuş, Baba’nın sözünü keserek. “Barzani hikâyesi.”

“Hani, benzer desem, yalanım,” dedi Baba, “Barzani ne ister, onu da tam bilemem ya, bana, Araplardan sandalye istemiş gibi gelir. Son günler, ben mi fazla işkilli oldum, nedir, ercesini söylemek gerekirse, böyle şeylerin altında hep bir çapanoğlu yatarmış gibi gelir bana. Her neyseee... Esasta memleket ne ki evlat, memleket dediğin ne ki? Memleket mümleket, karnın nerde doyar, sen asıl ona bak. Bana sorarsan, memleket, adamın karnının doyduğu yerdir. Bu topraklar karnını doyuruyor mu? Hah işte, memleket de ora, hısım akraba da ora arkadaş.”

“Elhamdülillah doyuyor be Baba,” dedi Antakyalı.

“Sus lan sen!..” dedi Mustafa Çavuş.

“Tamam işte evlat,” dedi Baba. “Memleket ora işte...” Ayağını gürp diye yere vurdu. “Bizim memleket de, şu ayağımızın bastığı bura... Gerisi laf.”

“Demek ordan sürdüler sizi...” dedi Mustafa Çavuş.

“He ye ya,” dedi Baba. “Bir daha ayaklanıp da, memleket mümleket diyemiyek diye sürdüler. Tarumar ettiler alimallah. Kimimizi maşrika, kimimizi mağribe. Kimimiz Çukurova topraklarında serildi kaldı, kimimiz Menemen ovasında. Bizim kısmetimize de Çu-

kurova düştü. Biz iki kardaş, anamla birlikte Çukurova'ya sürüldük. Tüm bizim köy, Yüregir ovasında bir ağaya dutma girdi. Hani, deh deselerdi, daha bir adım atacak halımız mı kalmıştı ki? Yığılmış, çökmüştük Çukurova'da. Ben daha çocuktum. On, on bir yaşlarında. Kardaşım da benden topu topu dokuz ay küçük. Zavallı anam, dur durak bilmez, uyku yüzü görmez. Beni, elimden tuttu da, okutacam da seni, okutacam, diyerekten inatladıydı. Oku da, adam ol, kurtar bizi bu sefillikten, der dururdu. Köyde mektep falan ne gezer daha o zamanlar. Ağanın eline, ayağına düştük. Ağadır, tekmeler kovar bizi. Ama anam laf dinler mi? Bir inat ki, hani tam Kürt inadı. İlle de, ağanın şehirdeki evine gidek, şehirdeki dutması olak. Ağadır bana mısın bile demez. Bizim köylüler, baktılar, olacak gibi değil. Ben de, anamdan korkumdan, okumam falan demem. Bir Ramazan emmi vardı, nur içinde yatsın. Düştü önümüze, indik şehre yayan yapıldak. Vardık Adana'ya. Teh teh teh, bir saat kulesi vardı babam, örülebilir miymiş ki be... Firavun deyyusunun mezarı san ki. Vardık dibine. Yol bilmez, dil bilmez üç garip. Mektebe gide rik, kafa kâğıdı derler. Kafa kâğıdı dediğin de ne ki? Kime varsak, kovalar. Ötegeçe senin, Siptilli benim, döndük durduk. Yalvarmadığımız bey paşa mı kaldı bre. Mümkünü yok. Kafa kâğıdı olmayan, dil bilmez yol bilmez bir Kürt çocuğunu kim n'apsın? Akşam oldu muydu, taşköprünün kıyııcığından, bizden habarsız şırıl şırıp akıp duran ırmağa bakardım da, bir gariplik çökerdi ki içime. Anam, beni koyup gidecek bu yan ellerde diyerekten. Sonunda ben de tutturdum, ben bu işten vazgeçtim, okuması mokuması batsın, kalmam da kalmam, diye tepinir dururum. Vazgeçtim dedikçe de, tepindikçe de, şaplağı yerim tabii anamdan. Baktı ki anam, mümkünü yok beni okutmanın. Koca Adana şehrinde, koca Çukurova'da, hadi bu Kürt sıpası da okusun bakalım diyen bir kul da yok zaten. Geri döndük, lafın gelişi, sürüne sürüne. Yüregir ovasına, çiftliğe tekrardan vardık. Ağadır, mızırdandı falan baştan amma, iş adam

bekler, n'apsın? Bizden iyisini mi bulacak, kabullendi mecburen. Boğaz tokluğuna adam be. Hani, köye vardığımızda, kardeşimin, se simizi duyar duymaz ahırdan fırlayıp gelip boyunlarımıza bir sarılışı vardı ki..."

Birden sustu Baba. Gözlerini, belli etmemeye çalışarak kırpıştırdı bir ve başını önüne eğdi.

"Ağa kısmıdır işte..." dedi Mustafa derinden derinden.

"Daha geçen yıldı sanırım, bizim Reyhanlı dolaylarına da bir dolu getirdilerdi sizinkilerden Baba," dedi Antakyalı olağan bir sesle.

Başını kaldırdı birden Baba. Gözlerini kısarak dik dik baktı Antakyalıya. Eğleniyor muydu kendisiyle?

"Anlamadım?" dedi.

"Bir dolu Kürt uşağı getirmişlerdi geçen yıl bizim oralara. Dediklerine bakılırsa, Kürdistan'da zelzele olmuş da, evleri mevleri yıkılmış. Zelzele bir tevatürmüş, hiç durmazmış. Hükümet de, n'apsın, toplamış, bizim oralara getirmişti tam asker olduğum yıl. Anlattığın gibiydi hani Allahıma. Gözümlen gördüm. Dutma girmişlerdi tabii çiftliklere amma, hepsi de dağ adamı esasta, alışık mı bizim oraların sıcağına? Güneşin altında patır patır dökülürlerdi."

"Haaa!.." dedi Baba. "Olur. Hani, Çukurova'nın sıcağı da sıcaktır. Allaaahhh, yakar ki yakar. Din iman bilmez. Adamın iliğini kurutur, yok mu... Hani, bunları sizlere söylemenin bir anlamı da yok ya. Nasıl olsa ikiniz de Çukurovalı sayılırsınız sıcak yönünden."

"Hele tellendir Baba," dedi Mustafa cigara paketini uzatıp.

Baba irkilivermişti birden. Gözucuyla bir baktı cigaraya. Almakla almamak arası bocaladı bir an. Kaç yıl var ki içmemişti. Korkuyla başını salladı hemen birkaç kez üst üste "istemem" der gibi.

"Al bre Baba," dedi Mustafa, "aman sen deee... Eşşegin ölü mü arpadan olsun olacaksa bee... Al hele bir tane. Boş ver. Tellen dir..."

“Etmeyin bre çocuklar,” dedi yalvarır gibi. “Bu zıkkımı bırakıncaya kadar ben neler çektim, bir bilerseniz.”

“Vur götüne rahvan gitsin be Baba,” dedi Antakyalı.

Sağ elini montgomerisinin sol cebine soktu, iki parmağının arasında bir cigara çıkardı, dudaklarının ucuna ilişti. Ardından kibriti afiyle yaktı şöyle avuçlarının içinde ve sol elini aleve siper ede ede Baba’ya uzattı.

“Yak,” dedi.

Telaşla başını yukarı kaldırdı Baba, kızının, kendini gözetleyip gözetlemediğini araştırdı ve korkuyla uzandı bir cigara aldı Mustafa’nın paketinden. Yaktı. Dumanı derin derin çekti içine, gene yukarı baka baka, ağzından burnundan salıverdi. Bir nefes daha çekti cigaradan, dumanı ciğerlerine silme doldurdu.

“Bilmem ki,” dedi düşünceli düşünceli, “iyi mi yapıyorum, kötü mü yapıyorum?.. Ama şunu da deyim ki, hani bana dünyaları yeniden bağışlamış gibisiniz. Sağ olun gene de...” Bir an durdu. “Başım da,” dedi, “ne de tatlı karıncalanmaya başladı ya... Amanın, boş verin.”

“Peki, sonra buralara nasıl geldiniz tekrardan?” dedi Kasım.

“Sorma evlat,” dedi Baba neşeyle, “neler geçmedi ki başımızdan? Dutma olarahtan köyde kaldık bir süre. İrgatlık mırgatlık yaptık. Eh işte, öldürmeyen Allah öldürmedi de, bir candır, kaldık yer yüzünde. Hani, Gazi Paşa yaşıyordu daha, beni bir askere aldılar. Askerliğimizi sağ salım yaptık, döndük köye. Ben döndüm ya, benim ufağı aldılar bu sefer askere. İşte o sıralar Gazi Paşa ölmüştü. Alamanların dünyayı ateşe verdikleri bir zamandı. Aradan ne kadar geçti? Geçti mi, geçmedi mi? Bir duyduk, Erzincan’da bir zelzele olmuş ki, Erzincan’ı yerle bir etmecesine. Bizim kardaş da, askeriye damının altında kalmış. Erat gece uykudaykene, dam başlarına birden çöküvermiş. Pisi pisine gitti oğlan. Hani dövüşürkene falan şehit mehit olsa, adam gam yemez bari. Öyle mi ki?.. Ama ne di-

yeceksin, elden ne gelir? Nice sonraydı kim bilir, bir gece vakti, candarmalar ölüm habarını getirdiler. Altı imzalı, mühürlü bir kâğıt getirdiler. Ne anam bilir okuma yazma, ne de ben. Hani daha Türkçeyi yeni öğrenmişik, zar zor konuşuruk, okuma yazma ne kelime. Ana oğul bakar dururuk kargacık burgacık yazılara. Marifet o çiziklerden mana çıkarabilmede tabii. Elimize bir kâğıt tutuşturup, çekip gitmişler, biz de, bakar dururuz bel bel. Evirir çevirir bakar dururuz. Sonra, anam beni önüne kattıydı da, hadi dedi, bir bilene varıp da, şunun falını çözdürelim bir, hele. Gece demedik, vardık muhtarın yanına, hele oku şunu muhtar efendi diyerekten. Okudu ki, bizim koca kardaş, bir bit gibi ezilivermiş meğer damın altında. Hükümet de, oğlunuz bir vazife başındayken şehit oldu dermiş. İki gözü iki çeşme anamın. Efendiden bir adam gördü müydü, hele şunu bir daha oku diyerekten kuşkuyla, yapışırdı yakasına. Ama kâğıdın falı hep aynı. Ya... Böyle işte... Bizim de alın yazımız böyle yazılıymış meğer. Fukara anamın da alın yazısı karaymış.”

Susuverdi. Gözlerini yumdu. Öyle kaldı bir süre. Sonra tekrardan başladı, gözlerinin önünde yeniden görürmüş gibi anlatmağa.

“Yaaaa... Fukara anamın alın yazısı da böyleymiş. Zavallı, yemedi içmedi kesildi, günlerce bir kesildi ki. Hani ateş gibi avrat, birden kötüleştii. Sabahacak uydu tutmaz gözünü. Kerevetlerimiz damda yan yana. Görürüm, bağdaş kurar oturur içine, oturur da sabahı eder. Sabah da, başlar, gece düş gördüm diye anlatmağa, anlatır da anlatır oğlunu. Yatağın içinde, şöyle oturduğu yerde, mecalsiz düşer bazen kendinden geçirir de, başı göğsüne yıkılmış, sayıklardı aynı şeyleri. Bir kardaşım, bir babam, bir benden ufaklar, daha önce ölen kardaşlarım. Gene döner dolaşır, lafı Halil kardaşımın ölümüne getirirdi. Erzincan zelzelesinde ölen kardaşıma getirirdi. Derken derken, sonra bir de baş ağrısıdır tutturdu. Günlerce, başım başım, vay başım dedi durdu. Yemenisiyle çepeçevre sarardı başını, hele bağla şunu derdi bana, gücüm kuvvatım kalmamış,

şunu bir iyice sık da, düğümle hele derdi. Başı çatkılı, gece demez gündüz demez, sallanır dururdu kerevetin üzerinde. İlk sıralar kimse ağzını açıp da bir şey demedi, Allah var, ama gene de, ağadır, el adamıdır, korkumdan, ikimizin işini birden görürüm. Sabah gündoğmadan fırlarım, gece yaralarına kadar, ha babam, de babam koşurum... Kaç para eder... Köyün hocasına falan okuttuk, anam hep aynı. Kaç gün sürmüştü baş ağrıları, hatırlamıyorum şimdi. Başlangıçta alev alev yanardı. Sonraları bir de, her şeyi çift görmeğe başlamaz mı? Ah kurban derdi sık sık, şurdan bir yerden bir topak kar bulsan da, şu yemenimin içine koyup, başıma bağlasam.”

Baba, bilinçsiz, uzanmış, bir yudum daha içmişti şaraptan.

“Çukurova’nın gündüzleyin sıcağı, geceleyin de sivrisineği bir vurur ki zavallıyı. Sıcaktır, sivrisinektir derken iyice oynattı fukara anam. Şöyle önünden geçen, tesadüf bu ya, sümkürüverse, yahut tükürüverse yere, tıksırıverse, tamamdır. Anam artık tutturur da tutturur, bu herif bana yaptı bunu diyerekten. Hele hele, durur durur, bilmez miyim derdi, benim yüzümden öldü hepsi de. Biri tıksırdı mı, tamam derdi, işte habar almış asıl sebebin ben olduğumu, yüzüme tükürür. Sanki milletin işi gücü yok, hep kendisiyle uğraşır. Ana ana derdim, milletin umurunda mı yahu? Ama laf anlatabilirsen anlat. Ardından, karıştıрмаğa da başladı her yıl bir şeyi birbirine. Büyük ağımla Halil’i karıştırır. Babamı hiç hatırlamazmış gibi, garip garip şeyler söyler. Zavallı, senin anlayacağın, bir tozuttu ki, yürek mi dayanır? N’apacağımı bilemem. Doktor, ilaç ne gezer. Öyle olurdu ki, kolundan tutar sarsar, ana ana diye, bar bar bağırırdım, beni bile tanımazdı. Daha sonraları, bir de başladı durup dururken ağıtlar söylemeye. Hani yanık yanık da bir söylerdi ki damın üstünden. Tabii, avluya toplanır köyün tüm çocuğu. Deli ana, deli ana diye bağırırlar, yırtınırlar itler. Önceleri dilini milini çıkarırdı onlara. Üstlerine doğru çemkiriverirdi. Sonra bu hali de gitti üstünden, evlerin alt odalarına kapandı. Hani karasevdalı sanırsın. Bu

sefer de kolay kolay konuşmaz. İçine bir kapandı ki. Başı hep çat-kılı. Şalvarını toplayıverir altına, bağdaş kurar, bir köşeye büzülür. Dut yemiş bülbül. Yiğitsen bir laf al ağzından. Zavallı avrat, eridi bitti on günde. İğne ipliğe döndü. Bir deri bir kemik. Yüzü nasıl oldu? .. Kırış kırış. Sesi, konuşsa da hani, çıkmaz. Elini kolunu bir oynatışı vardı, sanki bana, ölü. Ceset. Yemek verirsin, yemez. Baktım zavallının hali duman, işi gücü kim ipler. Ana da ana, etrafında fır fır döner, dururum. Ölmeden önceydi, bu kez de yeni bir icat çıkardı. Ağzını açtı mıydı, bu sefer de başlardı dövünmeye dizlerini yumruklaya yumruklaya. Dedim ya, sesini de, hani kulağını ağzına dayasan, zor duyarsın. Gücü kuvvatı mı kalmış ki, sesi çıkabilsin. Dediği de, alsın artık canımı Allah. Ardından, onların ölümüne asıl sebep benim, ben öldürdüm onları diye için için ağlar. Ben öldürdüm, öldürün beni... Halil'imi de ben öldürdüm... Temür'ümü de ben öldürdüm... Fazlı'mı da ben öldürdüm... Mavzerleri ben verdim ellerine... Elim kırılardı da, vermez olaydım keşkee... Öldürün beniii... Beni de gönderin yanlarınaaaa... diye diye bir eridi ki... Bir gün, akşamüstüydü, ahırda atları kaşağılıyordum, bir çığlıktır, bir kıyamettir koptu dışarıda. Avratlar cıyak cıyak bağıryorlardı. Şaşkın şaşkın duruyordum ki, biri ahırın kapısından, 'Kop da gel hele Abuzer,' dedi. N'oldum? Atlardır bir ürktü. Kişnerler, eşinirler. Fırladım dışarı. Baktım, millet bir damın önünde toplanmış. Var-dım yanlarına. Hele hele derim kendi kendime, beni gören başını eğer, yol verir. Kafamdan kovarım o kötü düşünceleri ama... Kapıdan içeri bir girdim ki ne görsem? .. Anam, sallanır durur tavana asılı bir ipin ucunda. Kucakladım, havaya kaldırdım. Zavalıcık kuş gibi. Bir avuç ya kalmış, ya kalmamış. Kucakladım kaldırdım ya, kaç para eder, iş işten geçmiş bir kelli. Uzandım, ipi tuttum sıkıca, şöyle bir asıldım, bir daha, bir daha. Kopmaz kör olasınca. Avratlardan biri bir bıçak uzattı. Vurdum ipe, kestim. Anam kucağımda. İş bitmiş, varmış gitmiş bile babamın yanına. Hani, ben kendimde miyim acep?

Ama ağlayamıyorum. Gözlerim biber gibi yanıyor da, bir damla yaş aksın, n'olur? Kucağımda avluya çıkardım, götürdüm yattığımız oda-ya, yatağına uzattım. Daha soğumamıştı bile. Avratlar, çoluklar çocuklar bağırış çığırış ardından kapıya birikmişler. Diz çöktüm baş ucuna. Kollarını yanlarına uzattım. Tam o sıra bir farkına vardım ki, sol eliyle sıkı sıkı bir şey tutar. Uzandım, ne ki o tuttuğu şey diyerekten. Zavallı anam, candarınanın getirdiği, Halil kardaşımın ölüm kâğıdını sıkı sıkı bir kavramış ki, hani, bırakmamacasına. İşte tam o an, n'oldu, bilemiyorum, birden boşanmışım. Üzerine kapaklanmışım da, hem ağlar, hem de bağırmışım bangır bangır. Anaa, ana-aaa, diye bağırmışım avaz avaz.”

Birden sustu Baba. Başını önüne eğdi, öylecene kaldı bir süre. Arada bir ötüveren cırcır böceğinin sesinden başka çıt çıkmıyordu odada. Sonra elini uzattı masanın üzerine körlemesine, tası arandı. Kasım, kapıverdi tası, Baba'nın eline tutuşturdu.

Küçücük de olsa, bilinçsizcesine de olsa Baba'nın kıpırdaması, tası alıp içmesi, Mustafa'yı yüreklendirmişti. Sağ yumruğunu sık-tı sık-tı, sonra indiriverdi masanın üzerine birden.

“Lan Allahsız dünya!..” dedi dişlerinin arasından, hırsla.

Tası sonuna kadar içti Baba, ardından bir iki leblebi attı ağzına. Sağ eliyle tası masanın ortasına bırakırken, sol elinin ayasıyla da gözlerini kuruladı. Yeniden başladı konuşmağa.

“Yaaa, işte böyle evlat,” dedi ortaya, “Ağa mağa gelmişler başucuma da, farkında bile olmamışım. Zorla ayırmışlar beni anamdan. Asıl fırtına da bundan sonra kopmuştu ya. Anam tam gömülecek, caminin imamı tutturdu da tutturdu. Müslümanlıkta yazılıdır, intihar etmiş bir adamın namazı kılınamaz diye. Hem bunu der, hem de Müslüman bir adamın ölüsü, üzerinde yazı olan bir kâğıtla gömülemez, günahtır, der. Sakallı deyyus, tutturdu da tutturdu mu? İyi mi? Şanki derdim bana az gelir. Defettim deyyusu sonunda da, elimlen yudum anamı, namazını da ben kıldır-dım. Hani, kıldır-dım,

lafın gelişi. Öyle bir çemkirmişim ki üstlerine üstlerine, olmazlanamadı kimse. Kucağımda götürdüm, mezarlığın bir köşesine elimlen kazdığım çukura, namazını kıldım da, elimlen gömdüm anamı. Hem de, öyle kâğıdıyla muğuduyla gömdüm Çukurova toprağına.”

Şaşırmış, ne diyeceğini bilmez bilmez dururdu millet. Antakyalı, hani bir şeyler yapmış olmak için, uzandı şarap şişesini aldı, acemi acemi doldurdu tası. Başını önüne eğmiş, hırsından hatır hatır kaşınıyordu Mustafa. Böğürlerini falan kaşıyıp duruyordu. Kasım, dişlerini gıcırdata gıcırdata Baba’dan yana bakıyordu. Baba, sağ eliyle bir avuç leblebi almış, tek tek ağzına atıyordu sinirli sinirli. Lambanın alevi, pencereden ağırlı giren yelle titreşiveriyordu arada bir, gölgelerini duvarda bir sağa bir sola oynatıp duruyordu. Bir süre kimse konuşmadı. Sanki bir yıl, sanki bir yüzyıl kimse konuşamadı. Neden sonraydı, gene Baba konuştu ilk.

“Hele bir cigara daha ver hele,” dedi Mustafa’ya. Sonra yarenlik edermiş gibi, “Söyle bakalım şimdi evlat,” dedi, “benim memleket neresi?” Sustu. Dudaklarının ucuyla bir güldü. “Babamın yattığı yer mi? Yani Diyarbekir toprağı mı? Yoksa anamın yattığı yer mi? Erzinan mı? Şimdi adını bile doğru dürüst hatırlamadığım bizim köy mü? Haaa? Söyle bakalım şimdi evlat. Büyük ağam da kim bilir nelerde kurda kuşa yem olmuştur? Bilmenin mümkünü yok.”

Mustafa’nın uzattığı paketten bir cigara aldı. Antakyalı’ya doğru uzattı elini sonra. Antakyalı, bir çırpıda çıkarıverdi kibriti montgomerisinin sol cebinden, gene ağıyla yaktı. Hafifçe doğruldu yerinden, alevi avuçlarının içinde koruyarak, Baba’ya uzattı. Baba, sigarasının ucunu birden değıdirmiş, söndürmüştü kibriti. Antakyalı’nın elinden kibrit kutusunu almak istedi, ama çekiverdi. Antakyalı elini ve aceleyle bir başka kibrit çıkardı kutudan, yaktı, gene avuçlarının içinde uzattı.

“Haklısın Baba,” dedi Mustafa. Yürekten bir soludu. “Haklısın ki, hem de nasıl...”

“Boş ver evlaaat,” dedi Baba, umursamaz umursamaz. “Hani benimkisi lafın gelişi. Aldırma. Hani laf olsun diye sordum. Bilmez miyim böyle şeylerin safsata olduğunu sanki. Boş ver de, sen hele deyiver, daha sana ne kadar var?”

“Ne o Baba,” dedi Antakyalı hemen, Baba’nın lafı değiştirmesinden sevinmiş, neşeli neşeli. “Bakarım hükümet baba tezkereyle birlikte iki şişe şarap veriyor dedik diye, hep tezkereciler kollar olmuşsun.” Yılışık yılışık gülüverdi ardından.

“Eee, n’aparsın evlat,” dedi Baba, “damağımıza sürdünüz bir kere bu cennet taamının tadını ki, kafada akıl bırakmamacasına.” Sesli sesli güldü. “Benim gibi bir moruğu bile baştan çıkardınız ulan iblisler,” dedi sonra. “Baştan çıkardınız da, şimdi deyivermiyorsunuz ha... Ulan iblisler, ben de kumandanınıza altı puslu bir istida verip, öğrenmezsem tezkere gününüzü, bana da Kürt Abuzer demesinler işte.”

“Baba yapar mı yapar, oğlum vallaha,” dedi Antakyalı. “İster misin, bir belaya çatmış olalım ki şimdi, hem de püsküllü. İyi mi? De bakalım lan, de şimdi hadi.”

“Senin canın sağ olsun be Baba,” dedi Mustafa. “Yeter ki sen şarap iste de bizden. Allahıma, yeri göğü birbirine katarık da elbirliğiyle, şarabın Allahını getiririk sana be,” Kasım’a baktı. “He mi lan?” dedi.

“Peki, sonra n’aptınız?” dedi Kasım dalgın dalgın.

“Lan Allahsız,” dedi Antakyalı birden, “Baba’nın dalgasını taşılama lan gene. Lan oğlum sen laftan tuftan anlaman mı? Başkaca-na bir laf bildiğin yok mu lan senin?”

“He mi lan?” dedi Mustafa gene. “Sen hele bana cevap ver-sene lan, he mi?”

“Amaaan bre evlat,” dedi Baba, “n’apacaksın sonrasını mon-rasını ki? Uzun bir hikâye.”

Gene derin bir soluk aldı cigaradan, dumanı, sakallarının, bı-

yıklarının arasından salıverdi yüzlerine doğru. Hani anlatmak istemiyordu belki, ama kendiliğinden konuşuyordu.

“Dünya birbirine girmişti ki tekmil kurban,” dedi uysal uysal. “Gâvurlar ikiye bölünmüşlerdi de, veryansın başlamışlardı birbirlerine vuruşturmaya. Yani anlayacağın, savaşın ateş ateş yandığı bir sıraydı. Seferberlik falan ilan olunmuştu zannımca. Olunmuştu ki, bizi de ikinci askerliğe çağırdılar. Giydirdiler, kuşattılar, gönderdiler Trakya’ya. Böylece Çukurova’dan çıkış, o çıkış. Bir daha göremedim oraları. Hani ne yalan söyleyeyim, Çukurova’yı da vatan bellerim ha. Sevmem oraları desem, yalanım. Ne de olsa ekmeğini yedik, suyunu içtik. Anamızı da elceğizimizle toprağına gömdük. Yaaa, işte böyle kurban. Anadolu toprağını bir ucundan bir ucuna çiğnedik ki, siperlerinde de nöbet beklemecesine hani!..”

“Ulan, sana bir şey sorduk be!” dedi Mustafa, Kasım’a sinirli sinirli. “Ulan, bizi başçavuşun eşşegi mi sandın deyyus? Söylesene bakayım lan, yeri göğü bir eder miyik Baba istedi diye?”

“Ederik tabii,” dedi Kasım, Mustafa’nın gözlerine baktı. Dudaklarının ucuyla ıslıl ıslıl gülüverdi sonra.

“De bakayım gene, Baba istedi diye, şarabın Allahını da dağ gibi yığar mıyık şuraya?”

“Yığarık tabii... Laf mı o da?..”

“Aferim,” dedi Mustafa, Baba’ya döndü: “Gördün mü Baba,” dedi, “aslanı? Yeter ki sen iste be...”

“Lan Kürdoğlu,” dedi Antakyalı, “tezkereyi bile corp diye koydun da cebine, hâlâ askerlikten terhis olamadın ha... Çavuş sorunca, heye mi, heye... Lan Allahsız bırak bu ayakları!..”

“Hoşt ulan,” dedi Mustafa, Antakyalı’ya. “Kendine gel bakalım. Gel ki, bir üstünün karşısında olduğunu da unutma. Şimdi bir esas duruş çekerim ki Allahına!..”

“Hay hay!” dedi Antakyalı. “Allahının tavuğunu yeyim be senin kivre!..”

Baba'nın kafasının içi, artık ha babam karıncalanmaya başlamıştı. Bir hoş olmuştu ki... Dünya, bazen dönüveriyordu şöyle bir.

“Hele için kurbanlar, hele,” dedi ve tasa gene sarıldı.

Mustafa'yla Kasım birden göz göze gelivermişlerdi. Baba'nın konuşmasını duymaksızın ve bir an bakmışlardı birbirlerine anlamlı anlamlı. Baba, tası başına dikmiş, gene lıkır lıkır içiyordu. Baba'nın içmesini bekledi Mustafa, içmesini bitirsin ki, konuşacak. Baba içmesini bitirmiş bitirmemişti ki, Antakyalı birden uzandı ve daha ağzındayken tas, kenarından tuttu.

“Ağır ol lan!” dedi Mustafa, Antakyalı'ya sert sert. Birden sinirlenmişti. “Zikkımın dibini bulduk be daha oturur oturmaz. Ağır ol da, muhabbetimizin içine etme.”

Baba'ya döndü sonra, gözlerinin içine bakmağa başladı. Söze neresinden gireceğine karar veremediği yüzünden belliydi.

“Baba,” dedi birden başını öne eğerek, sıkıntılı bir sesle. “Hani izin verirsen, sana bu geceki gelişimizin asıl hikmeti sebebini söyleyeyim.”

Hiç beklemiyordu Baba böyle bir şey ve şaşırıverdi. Kaşlarını çattı, Mustafa'nın gözlerinin içine dikti gözlerini. Bir süre baktı öyle. Sonra dalgın dalgın başını sallayarak, “de bakalım,” dedi.

“Vallaha bilmem ki Baba,” dedi Mustafa ezile büzüle. “Lafa neresinden girsem?” Sustu. Solukladı.

“Şimdiye dek hiç böyle bir şey geçmemişti ki başımdan. Şaşırdım doğrusu. Hani, şey diyecektik...”

Döndü, Kasım'a baktı bir aceleyle.

“Hani, yani, sana, Allahın emri, peygamberin kavliyle gelmiştik de.” Başını kaldırıverdi, “bilmem diyebildim mi?” dedi bir solukta.

Sonra tane tane tekrar başladı konuşmağa.

“Ben de artık kendimi baba sayıyorum. Hem de, yetişmiş, delikanlı, yiğit bir oğlu olan bir baba sayıyorum kendimi. Gurbet yer-

de, adamın yoldaşından başka kimi olurmuş ki? .. Adamın anası da, babası da, bir yoldaşı. He işte, biz de gurbettir dedik de, baba olduk geldik sana.”

Baba, hani sezinlemiyor değildi böyle bir şey, ama gene de bunu beklemiyordu şimdi doğrusu. Şaşırmıştı. Birden karmakarışık oluvermişti alabildiğine karıncalanmış kafasının içi. Karısı, kızı, gurbetlerdeki hayatı, bir anda gözlerinin önünden bir şerit gibi akıvermişti. Hani, daha önce böyle bir ânı düşünmemiş değildi, kafasında kurmamış değildi, ama gene de beklemiyordu.

Bir bocalıyordu ki... Dünya, sanki bir kararıyor, bir aydınlanıyordu. Sanki hoyrat bir el, alabildiğine karıştırıyordu her şeyleri. Karısı sağ olmalıydı ki şimdi, yanında. Yalnızdı. Yapayalnızdı. Ve yalnızlığını kocaman kocaman duyuyordu içinde. Sonsuz bozkırların ortasında arkeolojik bir kalıntı, ta Etilerden kalma bir köylü kabartması gibi, yapayalnızdı. Hani, korkuyordu bazen. Ağzını açmaktan, konuşmaktan bile korkuyordu. Hâlâ gözlerinin önünden bir bir geçiyordu bütün geçmiş, puslu resimler gibi tıpkı. Hani, dün gibiydi sanki evlenişi. İmamın önüne diz çöküp oturmuştu da, uysal beklemişti. Puslu resimler gibi geçi geçiveriyordu, belli belirsiz. Karısını isteyişleri... Kazlıçeşme'deki gecekondu... Karmakarışık. Asya doğmuştu bir sabah vakti... Karısını isterken miydi, yoksa Asya doğarken miydi, ha babam cigara içiyordu, içiyordu ki, biri bitmeden birini tazelemesine. Arkadaşıyla habire tüttürmüşlerdi cigarayı. Birbirlerinin cigaralarından yaka yaka ha babam tüttürmüşlerdi. Hani, yakmak için arkadaşı cigarasını almış, geri vermişti de bir kere sinde, hangisindeydi? .. Dalgın dalgın alıvermişti ve farkına bile varmadan yanan ucunu ağzına sokmuştu. Karmakarışık her şey. Şafakla birlikte bağırmıştı Asya. Asya doğmuş, ardından gün de doğmuştu. Puslu resimler gibiydi. Korkuyordu.

Başı, önüne, avuçlarının içine düşüvermişti birden. Derinden

bir soludu. Ardından, parmaklarının uçlarıyla göz pınarlarını ovuşturmağa başladı.

“Kusurumuza bakma Baba,” dedi Mustafa, Baba tam göz pınarlarını ovuşturmağa başladığında. “Kusurumuza bakma şayet usulda bir hata işlemişsek. Hani bildiğimiz mi var ki?.. Önünü ardını düşünmeden, doğrudan girdik lafa işte. Allahın emri, peygamberin kavliyle kızı oğlumuz istemeye geldik. Bil ki, bir görücü geldi. Bağışla...”

Sakalını yavaş yavaş sıvazlayarak elini yüzünden indirdi Baba. Sonra başını az kaldırdı.

“Kusur musur mu olurmuş bre evlat,” dedi, ta derinlerden kopup gelirmiş gibi bir sesle. “Hani, beklemiyordum doğrusunu isterseniz. Şaşırdım. Sizleri hiç böyle düşünmemiştim de, ne diyeceğimi bilemedim.”

Kasım’a çevirdi gözlerini, ardından Antakyalı’dan yana döndü. Şöyle derinden derinden bir iki soludu. Bir yandan da başı da dönüyordu habire. Tatlı tatlı dönüyordu. Sonra, tekrar Kasım’a bakıtı anlamsız anlamsız. Başını önüne eğiverdi Kasım. Utandı.

“Hani,” dedi Mustafa gene, Baba’nın konuşmasından yüreklenmiş, “Baba, hepimizin babasıdır dedik de, gürpedek geldik. Baba dedik, gün görmüş adamdır ve de haldan anlar. Usulü, erkânı da iplemez. Usulü erkânı boşladık, geldik. Dedik, Baba tek başınadır bu ölümlü dünyada, adam gerek Baba’ya, evine direk olacak adam gerek ve de bir adam getirdik ki, yiğitlerin yiğidi, aslanların şahı. Bir yürek var oğlumuzda, hani mangal temsili. Gücü kuvvati yerinde ki, koş sabana, dağı taşı sür. Ver eline silahı, hoppadak Fizan’a gitsin, gelsin. Yeter ki , sen he de, Baba. Gerisine karışma. Bak, terhis de oldu. Hani, askerliğini bir tamam yapmamışa, köy yerinde adam demezler. Kasım oğlumuz, askerliğini de bir tamam tamamlamış ki, dört başı mamur. El ele verdiniz mi, Allahıma, dağı taşı güllük gülistanlık edersiniz ki, padişahın gül bahçesi hani halt etmiş yanında. Sonra, Allah bize de el ayak vermiş, öyle mi Baba?.. Allaha bü-

yük söylemeyim, bu zuhurattan babalığımıza da bir tamam yerine getirmek peygamber emri olmuş bize. Git demeden, gitmek yok artık buralardan. Ben de, hanyayı, Konya'yı gördüm Baba. Mapus damında çok yattım. Eh işte, izinle biz de bir parça adam sarrafı sayılırık, adam kıtlığında. Üstelik de, dostluk nedir, yoldaşlık nedir, az buçuk aklımız erer. Sen yeter ki, he de...”

Baba, gene şöyle bir kıvrandı yerinde. Derin derin bir daha soludu. Hani, sezinlemiyor değildi, doğruydı. Hani, kafasından geçirmiyor değildi. Puslu resimler gene uçuşu uçuşuvermeye başlamışlardı gözlerinin önünde. Yüreği bir daralıyor, bir genişliyordu. Bazen, bir an için yığıtlaşıveriyordu, ama hemen ardından bir başka bozgun geliyordu. Yalnızdı yapayalnızdı. Gözlabildiğine bozkırda, yapayalnız kalmıştı da, sanki Hazreti Ali inancıyla boğuşup duruyordu kurtulmak için. Yalnızlıktı içindeki. Ve karmakarışıkta gene her şeyler. Asya'sı, körün değneği. Yüreği, duracakmışçasına daralıveriyordu arada bir ve her bir yanı, kıpır kıpırdı.

“Başım dönüyor kurban,” dedi sırf bir şey söylemiş olmak için, yılgın yılgın.

“Yeter ki sen he de, Baba,” dedi Mustafa heyecanlı heyecanlı. “Sen he de bir kere hele, gerisine karışma. Bak oğlumuzun da, dini dinine benzer, rengi rengine benzer, dili diline benzer. Tıpkı senin gibi, bugüne dek gün yüzü mü görmüş fukara ki? Ne ana kalmış, ne baba oğlanda. Tıpkı senin gibi. Yani, hem anası olacaksın, hem babası çocuğun. O da, senin, hem anan olacak, hem oğlun olacak. Yeter ki sen bir kere he de. Gerisine karışma. Mustafa da, kardeşine şöyle Maraş usulü bir düğün dernek kurmazsa, yedi sinsilesinin suratına tükürürsün. Sen bir he de. Allahıma, tohum gâvur etinden mumbarlı, ekşili köfteli bir düğün dernek kurdurayım ki, şu dağlarda yedi zaman söylensin bre. Şöyle Maraş usulü sofralar kurulsun. Önce şerbetli merbetli bir kına gecesi yapılsın. Ataşlar yakılsın ki bahçede, dağdaki taşdaki kurdun, kuşun gözü görsün. Çoban

yıldızı gibi ışıl ışıl hani. Sonra, ne diyorum Baba, ataşın etrafında, ellerimize alalım alıdan çırpıdan meşaleleri, ‘ala maşa / binler ya- ça / kızlar gider / ataşaa! Hey hey!..’ diyerekten bir ığraşıp dura- lım ki, hele bir gr. Sonracığıma, Asya bacım da, bir sslensin, ba- şına taksın papatyaları, gelsin, kayınbabadır diyerekten elimizi bir psn hele. Ben de, şöyle saıvereyim arpa buğdayı avuç avuç. Ar- dından, bir de şişe kıralım ayağının dibinde ki, uğuru muğuru tam bir olsun. Merdivenin önüne de bir kp atarız, ığnesin geçsin As- ya kızım. Sonra, bir de nar tutuştururuz eline, duvara vurur parça- lar. Sen, yeter ki he de, Baba. Önümüzdeki perşembelerden birin- de bir düğün dernek kurdurayım da gr...”

Gülüverdi Baba, Mustafa’nın heyecanlı heyecanlı anlatmasına. Hani, istemezliği de yoktu.

“Kurban,” dedi yalvarırmış gibi, “anla işte halımı. şaşırdım kur- ban. Anası avrat sağ olacaktı ki şimdi, hadi deyiver bakalım avrat, deyip işin içinden bir kolay sıyrılacaktım. Bilmem ki vallaha, ne de- sem? şaşırdım. Hani, siz de iirdiniz şarabı, iirdiniz şarabı da, ih- tiyarı kendinden geçirdiniz, sonracığıma attınız bir dipsiz çukurun içine. İhtiyarda, akşamdan beri akıl fikir mi kodunuz ki kurban? Fel- feli ıktı. Bilmem ki, ne desem?.. Hani, Asya da, daha ufak...”

“Yooo Baba!..” dedi birden, yüksek sesle Mustafa. “Kız ufak demek, Maraş usulünde yoktur. Kız ufak demek, her bir şeyi ber- bat etmektir ki, geri de dönülemez.”

“Sen yok musun ya, sen?” dedi Baba, Mustafa’ya. Bilgi bilgiç baktı. “Sen yok musun ya, bu dille yılanı deliğinden çıkarırsın ali- mallah. Adamı, gayya kuyusuna götürürsün ki, tatlı tatlı, farkına bi- le vardırmazsın. Peki, geri aldık sözümüzü. Amma velakin, Asya ne der acep bu işe ki?”

“Hah işte,” dedi Antakyalı, “şimdi bir çuval inciri berbat et- tin ki Baba, Allahıma tam ettin. Baba’ya bak beee!..” Mustafa’dan yana döndü. “Baba’ya bak be, durdu durdu da, öyle bir laf etti ki,

erkeklik milleti sittin sene uğraşsa, temizlenemez. Yahu Baba, ne biçim bir laf o la ki, o, kıza danışmak? Avrat kısmının lafı mı olurmuş böyle zamanlarda sen de be?.. Höst der, elinin tersiyle ağzına bir çarparsın, bir de yer çarpar... Olur biter...”

“Heye. Şimdi bak Baba,” dedi Mustafa, “Antekeli burada haklı. Babası verecek de, kız olmazlanacak ha? Hiç mümkünü var mı? Bu, allahıma ne Kürt yöresine sığar, ne de bir şeye. Sen he dedikten sonra... Tehhöööö, tamamdır.”

“Lan, ne öyle avel avel durdun?” dedi Antakyalı, Kasım’a, “Baba’nın elini öpsene lan.”

“Öyle mi ki evlat?” dedi Baba, Mustafa’ya. “Hani, pek de öyle kolay mı ki? İnsanın, bir tek can evladına şappadak çarpıvermesi öyle kolay mı sandın? Benim Kürtlüğüm mü sulandı, nedir? Bilemiyorum. Bana öyle kolay görünmüyor. O da bir can, be kurban. O da insan. Elbette vardır bir düşüncesi. Elbette, onun da bir kurgusu vardır.”

“Boş ver sen Baba,” dedi Antakyalı, “hele boş ver sen bu laflara. Avrat kısmı, avrat kısmıdır bence. Fark etmez. Peygamber efendimizin devrinde neyse, şimdi de aynen o. Senin söylediğin o şey, şehirde geçer. İstanbul’da geçer bre Baba. Köylük yerlere yeni usul getirme Allahını seversen. Bir beddua alırsın ki Allahıma, kemiklerin sızım sızım sızılar mezarında bile. Avrat kısmına öyle söz möz verip de, başımıza oturtma. Oturtma ki, olur olmaz çemkirmesin erkeğine karşı. Babam, avrat kısmı, tıpkı yağız kısrağ gibidir derdi, arada bir kaşağılanmak ister. İster ki, bir tevatür. Sırtı kaşınır da sık sık, kaşıyanın elini öper öbür dünyada bile, derdi. Yani, aşını kaldırdı mı, vuracaksın kivrem, çökerteceksin Allahsız. Sonra da koşacaksın, aman mamam dinlemeden boyunduruğa.”

“Allahıma haklı bu fellah, Baba,” dedi Mustafa. “Yahu, babalarınız, edelerimiz boş yere mi koymuşlar sanki bu usulleri? Elbet, onların da bir bildikleri var zahir. Demek, bakmışlar ki, avrat

kısmını şımartmaya gelmiyor, biraz yüz verdin mi çıkıp, başına sıcıyor, öyleyse, cennetten çıkmayı başından hiç eksik etmeyeceksin. Ne demişler, ne demişler? Saçı uzun, akli kısa demişler. Sen hiç gördün mü, bu yaşa geldin de Baba, şöyle erkek bir avrat? Avratlığını da bilen, haza erkek bir avrat? Yok. Allah için arasan, bir tane bile yok. Ne zaman ki avratlıktan kesilir, artık erkek mi avrat mı fark etmez, işte o zaman yiğitleşirler gözü çıkasicalar. Yoksa, akılları fikirleri, allıkta, ağdada. Çaputta, maputta. Şeytanın sol bacağı onlar be. Başını koyvermeye gelmez. Elini kana bulamaya. Bu nedenle işte, koşacaksın işe, başını kaldıramasın. Sağıyla, soluyla yarenleşmesin, yaa...”

“Eksik etek demişler onlara be. Boş yere mi?” dedi Antakyalı.

“Bekâra avrat boşamak kolay gelirmiş evlatlar,” dedi Baba.

“Amma yaptın şimdi ha Baba,” dedi Mustafa, biraz alınmış gibi. “Yani, ne demek istersin? Bu yaşa geldik de, hâlâ avrat denen mahlukatı tanımadık mı? Tanıyamadıysak, desene boşa yaşamışık bunca yıl. Deme Baba bize bunu işte.”

“Ulan,” dedi Baba, sinirli sinirli, “başıma allame kesilmeyin, hepimiz daha yarım adam sayılırsınız be. Hani aranızdan biri bile dünyaevine girmemiş ki, tencere evde nasıl kaynar, bilebilsin. Sonra da kalkmış, zart zurt ediyorsunuz bana akıl vererekten avratlar hakkında. Tövbe yarabbi!”

“İyi, iyi,” dedi Mustafa, “şımart şımart!.. Şımart bakayım, şımart ki, erkek nedir, erkeğin karşısında nasıl oturulur, kalkılır, eve bir yabancı erkek geldi miydi nasıl toz olunur, iplemesin de, yarın erinin elini kana bulasın bakalım, sana rahmet okur mu, görürüz. Köy yerinde yeni bir usul, ha? Dağa yeni bir usul getirdin ha Baba? Pıravo Allahıma. Baba’dır, yetmiş iki meseleye akıl erdirsin de, avrat konusunda şaşırıversin, şeytan aklını çelsin? Vallaha anlayamıyorum. Anlayamıyorum efendi. Yahu, Allahsızların bir akıllısına rasgelmedim ki bugüne kadar, kendimden kuşkulanayım, heye diye-

yim. Vallaha anlayamıyorum Baba'yı. Her bir çeşidini de gördüm üstelik. Hani, bizim Maraş'ta, bir mal müdürünün bir avradı vardı ki, Allah Allah, hükümet gibi. Avukattı hem de. Herifi görsen ama... Avradın, herif merif dinlediği mi var ki? Hani sokakta bile, avradın iki adım ötesinden gider herif. Köpek gibi Allahıma. Tir tir titrer. Tabii işi baştan gevşek tutmuş. Yani diyeceğim şu ki, avrat kısmına yüz verdin de, tımarını biraz eksik ettin miydi, cehennem zebanisinden bile insafsız oluyorlar bu Allahsızlar. Ben bunu bilirim, bunu söylerim kardaşım. Seninki de, iyi bir akıl değil bana sorarsan Baba. Sen, tez elden bırak bu akılları. Kıza danışmak falan, nasıl bir iş ki?..”

“Yahu Baba,” dedi Antakyalı, “de hele, sen evlenirken, senin avradın olacak kıza mı danıştıydı babası da yoksa?”

“Yaşsa ulan Antekeli,” dedi Mustafa. “İyi sordun ulan. Yoksa bu akıl ordan mı kalma Baba? De hele, yoksa, yoksa Baba...” Gü-lüverdi. “Yengemiz olacak avrat, sakalını bırakmadı mıydı bir günden bir güne? Lan heye be Antekeli, demek ki Baba, avratlardan bir çekmiş ki, pes etmecesine. Yuları, iyi vermiş ellerine.”

“Höst oğlum, höst bakalım,” dedi Baba. “Hani sulanmış mulanmış da olsa, kökümüz Kürt be.”

“Peki öyleyse, bu laflar ne demeye?”

“Demeye ki, söz temsili, senin hakkını bir başkası iç ederse, n'aparsın? İstemez misin ki, hak yemek usul olmaktan, kanun olmaktan çıksın? Yani hakkını bir bir istersin, vermezlerse de, elinden geleni ardına komazsın, öyle mi? Eeee?.. Peki, ne demeye avratların da bir hakkı olur muymuş demek? Onun da karnı doycak helbet. Öyleyse? Mahlukattan bir hayvan olmadığına göre, onun da kafasında bir kurguları olacak, he mi? Benim şurda üç günlük ömrüm daha, ya var, ya yok... Ben evlenmeyecem, o evlenecek yahu!.. Kızım ister misin demek yok mu, bir kere olsun? Mal gibi satılır mıymış be?”

“Sen de hele,” dedi Antakyalı gene alaylı alaylı. “Hele bir söyle bakalım, nasıl evlendin Baba?”

“Kurban, n’apacaksın, benim nasıl evlendiğimi?” dedi Baba, bağırarak.

“Hele, iç hele,” dedi Mustafa, Baba’ya.

“Ne o, yoksa az mı geldi ihtiyara?” dedi Baba. Mustafa’nın önüne doğru sürdüğü tası aldı. “İçmeyenin de...” dedi. Başına dikti. “Oğul,” dedi ardından, “öyle, içkiyle miçkiyle Baba’yı tava getirebileceğinizi sanıyorsan, boşa ha bu emekler. Bu akılı hele terkeyle bir kere. Siz Baba’yı bir şeye benzetemezsiniz sanırım. Biz de, bu yaşa kadar kırk deliğe girdik çıktık be. Sizin, o, İstanbul İstanbul diye yaf yaf ettiğiniz yerde, çok sürttük, unutmayın. Bu şarabın envai türlüüne bandırdık başımızı ki, bana mısın demedik... Yaa!...”

“Baba’yla laf yarışına girilmez oğlum,” dedi Antakyalı.

“Baba,” dedi Mustafa, “hani var ya, bazen adamı çileden çıkarmakta bire birsin Allahıma. Ne sandın bizi yahu? Güya, seni içirip de sarhoş edip, ağzından bir laf alıp ümüğüne mi çökecektik? Tongaya mı bastıracaktık, sandın? Hani, vallaha akıl diyor ki, topla ulan tasını tarağını, pılını pırtını, çek git. Başını döndürüp de bir daha, baba mıdır buradaki ne diyerekten bakma.”

Birden ürperiverdi Baba. Ya giderlerse? Ya, doğru söylüyorlarsa? Gerçekten korkuvermişti. Bir daha dönüp bakmazlarsa ya, diyordu içinden korkuyla. Düşünmekten bile korkuyordu böyle bir şeyi. Hani, daha yeni bitirmişti evini. Ama ev neydi ki, tek başına? Ama, nasıl, gitmeyin diyebilsin? Gitme demek, gurur kırıcıydı. Karıncalana karıncalana alabildiğine renklenmiş dünyası, düşündükçe, bir bulanıp bir aydınlanıyordu ki, alabora etmecesine her şeyi. Bazen, benliği öylesine bir yiğitlikle doluyordu ki, tümünden. Gitmeyin demek, gurur kırıcıydı. Bilinçsiz bilinçsiz ellerine dikti gözlerini. Masanın üzerinde uysal uysal duran, yarı yumuk ellerini birden hırsla kasıverdi. Henüz daha, parmaklarını istediği gibi kullanabiliyordu.

Kasılsın istedi mi, kasılıyor, açılsın dedi mi de içinden, hemen açıliveriyordu. Gitmeyin demek gurur kırıcıydı ve de elleri vardı. Elllerine hayran hayran bakarken:

“Höst ulan,” dedi umursamaz bir davranışla, “o ne biçim laftır, o? Tehdit mi yoksa Baba’yı?”

Telaşlanıvermişti Antakyalı.

“Lan,” dedi Mustafa’ya, “Baba’ya ne biçim laf o? Lan Allahsız, Baba, bu gurbet yerde babamızdan da baba be bizlere. Kafamız daraldı mı, babadır diyerekten ilk kopturan kim, lan? Şimdi de kalkmış, Allahsız, katır cilvesi yapar, iyi mi efendi?”

“Yahu,” dedi Mustafa pişmanlanmış, “benimki söz temsiliydi bre.”

“Söz temsili, möz temsili. Edeceksen, çavuşluğun şanına yaraşır bir laf et oğlum. Allahıma, uzanır sökerim sırmalarını kolundan haa...”

“Oşt lan. Yazının itine bak, kolumdan sırma sökecekmiş, hıh...”

“Ağır olun bakayım,” dedi Baba. “Hadin yudumlayın sıraylan.”

“Dört kişiye iki şişe şarap. Heyt be!..” dedi Antakyalı. “İçer misin, yoksa yanında mı yatarsın kivrem?”

“Alsaydın bir iki şişe daha oğlum,” dedi Mustafa.

“Kâfidir, kâfidir bu gece,” dedi Baba.

“Hele, bu İstanbul dedikleri nasıl bir yerdir ki?” dedi Kasım, konuşmuş olmak için.

“Bir tevatür yerdir kurban,” dedi Baba hemen, konunun değişmesine sevinerek. “Hani lafla anlatmanın mümkünü yok kolay kolay. Bir Beyoğlusu var, adam mahşeri sanırsın. De ki, candarmalar söz birliği etmişler de, memlekette ne kadar adam var, dehlemişler çıkarmışlar evlerinden, dama toplar gibi toplamışlar oraya. Görsen, omuz omuza millet. Kızlar kızanlar, omuz omuza. Ayrısı gayrısı kalmamış ki kimsenin.”

“İstanbul’a da neden varmıştın ki Baba?” dedi Antakyalı.

“Evlat,” dedi Baba, “demıştik ya, biz ikinci askerliğimizi Trakya’da yaptık diye. Anamın ölümünden az sonra, bizi ikinci askerliğe çağırdılar da, Trakya’ya gönderdiler diye.”

“Eeee?”

“Vardık Trakya’ya, hududa. Bizi derakap sipere saktular. Bir beton çukurun içine saktular. Öte yandan Alamanın top sesleri gümbür gümbür gelir. Yani burnumuzun dibinde. Bizim bu tarafa da yürüdü yürüyecek. Kırk bir yılı falan olsa gerek. Gecemiz gündüzümüz yok tabii. Hep nöbet. Ben mitralyöz nişancısıyım ki, işim büyük. Hep, kuzu kucaklar gibi kucaklarım makinayı. Kırk beşe kadar sürdü bu. Hani, ömrümüz asker ocağında geçti desek, yalan olmaz.”

“Deme be,” dedi Antakyalı. “Bu ne biçim askerlik böyle? Kaç yıl sürmüş? Dört beş yıl terhis yok demek ha?”

“Terhis ne kelime?.. Muvazzaf hizmetini yapandan gayrı, yoklama dışı kalmamış ihtiyarların da hepsi getirildi ki, ana baba günü asker ocağı. Anlayacağın, baba oğul hep yan yana siperlerde. Dedim ya, Alamanın topu burnumuzun dibinde gürledi miydi, sevkıyat derakap hızlanırdı. Askerlik şimdiki gibi mi kurban? Bir duy sevk edilmiş, bir duy ki terhis edilmiş şimdi. Çocuk oyuncuğı gibi bir şey. Askerlik dediğın bizim devrimizdeydi ki asıl. Biz sakalı asker ocağında ağarttık ki, sorma. Talim üstüne talim. Talim biter, ders başlar, başlar ki, bizim gibi aylara, Allahın ayılarına okuma yazma belletsinler. Yaa kurban, elifbayı da asker ocağında söktük işte. Elifi görsek mertek sanırdık ki daha önceleri, eh, ha kafa ha mermer... Anlayacağın, bir yandan da elimize kalem tutuşturdular. Bir makinayı kucakladık siperde, bir kalemi kucakladık yani. Tabii dövüş mövüş olmayınca, zaman bol. Sonra bir duyduk, Ruslarla, İngilizler, Alamanın hakkından bir gelmişler ki, pes ettirmecesine alimallah. Amanı bilmez misiniz demiş Alaman, ellerini havaya dikmiş. İşte o zaman, bize de, Alaman dediler, teslim oldu, dövüş de bitti. Yallah dediler, tezkerelerimizi dağıttılar. Kurban, size bir şey daha diyeyim

mi, o zamanlar asker olmak, hani sivil olmaktan daha yeğdi. Askeriz ya, ne yalan söyleyeyim, bizim, iyi kötü sırtımız pek, karnımız toktu. Sivilleri görsen, bir perperişan ki. Çoluk çocuk, kız kızan, avrat mavrat hep perişan ki, bir yandan açlıktan, öte yandan bitten pireden kırılmacasına. Bizde de bit pire yok mu? Tehhööö, yok mu ne demek, sürüsüne bereket. Amma velakin, temizlenmek de mümkün. Hükümet sabunumuzu verir, suyumuzu verir elhamdülillah. Hani hâlâ derim ki, Kürt Abuzer yaşıyorsa şimdi, o zaman asker olmasına borçludur hayatını.” Birden sustu gene.

“Beş yıl askerlik ha, hey be...” dedi Mustafa hayretle. “Antep baklavası olsa, yutulmaz tadından vallaha.”

“Tabii ya, doğru dersin esasta evlat,” dedi Baba. “Esasta, beş yıl emir altında?.. Ama dedim ya, ne var ki dışarısı da öyle günlük gülüstanlık değil. Neyse. Geçti, gitti. Biz de tezkereyi, Gasım gibi cebe corp diye koyduk.”

Döndü, Kasım’ın gözlerinin içine gülüverdi.

“Asker ocağından ayrıldık. Ayrıldık ayrılmasına da, varacağımız başka bir ocak yok. Aldı mı bizi bir kara düşünce. Oğlum Abuzer derim kendi kendime, de bakalım şimdi. Dünyada ne ana var, ne baba var, ne de bir kardaş. Ev bark, toprak moprak hak getire. De bakalım... Hani, okuma da öğrenmişim ya, arada bir gazete falan da geçerdi elime, okurdum. Okudukça da kafam karışır... Bir yandan da İstanbul’u gazeteden öğrenmişim, meraklanırım. Zaten Trakya şehirlerinde, köylerinde falan adam madam kalmamış ki... Alamanın top sesiyle beraber bucak bucak kaçmışlar Boğaz’ın öte geçesine, Anadolu’ya sığınmışlar. Yani, iş miş hak getire. Tam dövüş bitmiş, onlar da, bizim tezkereyle birlikte yavaş yavaş geri dönmeye başlamışlar. Anlayacağın, Trakya tarafından zaten iş miş yok henüz, ama iş arayan adam her gün artmakta ki, zibil gibi. Baktım, başkacana çare yok, buralardan başka bir yere gidecem ya, nerelelere? İşte, oğlum Abuzer derim, düşün dur bakalım kendi kendine.

Kafam, karışır da karışır. Sonunda dedim ki gene kendi kendime, ulan Kürt Abuzer, İstanbul'un taşı toprağı altındır, derler. De bakalım, kalk git, senin gibi bir Kürt uşağı fukarayı da acından öldürecek değil ya orası. Elbet önüne bir kap yal kor. Tezkereyle beraber, taa Adana'ya kadar yol kâğıdımı da vermişler. Atladım trene, vardım İstanbul'a. İndim ki, yol yolak bilmem. Çöktü içime bir gurbet. Ama hep derim kendi kendime, oğlum Abuzer, bu dünyanın her bir köşesi gurbettir sana. Öyleyse ne fark eder? Ha ora, ha şura. Biz de attık mitili İstanbul'a, ta ki candarma gücüyle sürülene kadar..."

"O da nesi Baba?" dedi Mustafa.

"Dedik ya evlat," dedi Baba. "Dedik ya, Kürt Abuzer elifbayı söktü diye. Elifbayı sökmek de, o kadar maraklanılacak bir meret değilmiş meğer ya, geç anladık. Millet bozulur dururmuş yani bir Kürt kısmının okumasına. Ama habarımız mı var? Bu nedenle, tabii babanız dağdan kavi. Öyle basılı kâğıtlara bakmamıza bozulduklarından habarımız bile yok, anlayacağınız. Üstelik bir mesleğim falan da olmadığından, boştayım. Topraktan anlarım, hükümet de silah tutmasını öğretmiş bes, başkacana bir meslek falan bildiğim yok. Dolaşırım babam, dolaşırım iş iş diye. Dolaşa dolaşa, bir iş olaraktan da, inşaat ameleliği bulabildim kurban. O günden sonra da, olduk mu sana inşaatçı? Artık ömrümüz, çukur kazmakla, kireç söndürmekle, tuğla taşımakla geçer. Hangi inşaattayız, tamam, vatanım ora. Yani senin anlayacağın, apartımanları dike dike, İstanbul'u köşe bucak bir dolaştık ki, görmediğimiz yeri kalmamacasına. Bu arada da, tuğla falan taşıya taşıya, olduk mu duvarcı ustası? Hem de öyle kolay kolay iş beğenmez cinsinden ha. Yani, Kürt Abuzer, Allahıma İstanbul'da nam salmış bir duvarcı oldu mu size? Demem şu ki, İstanbul'a varmamdan sonra aradan bir iki yıl geçmiş sersefil ya, artık durumum iyi. Amma velakin kurban, şehir yeri adamın gözünü de bir açarmış ki, her bir şeyi görmecesine. Hele o sıralar, bir de he-

lal süt emmiş bir mühendisle tanışmıştık... Adam, bir şehir peygamberi sanırsın. Bilmem sağ mı şimdi? Sağ ise Allah selamet versin, öldü ise Allah rahmet eylesin, bana çok iyiliği dokunduydu o mühendisin. Ne kadar hayır duası okusam az. Lafla ödeştiremem hakkını doğrusu. Adam, nasılsa, benden, daha doğrusu ustalığımdan bir hoşlaştıydı, artık nerede inşaatı var, tutar götürürdü elimden.”

Bir an sustu Baba, derinden bir iki solukladı, sonra gene başladı heyecanlı heyecanlı konuşmaya.

“O sıralar, Paşa ne düşündüyse düşünmüş. Demek ki tevatüre göre milletime bir parti azdır, yeni yeni partiler kurulsun. İşte bizim mühendis bey de, bu laf üzerine Demokrat Parti’yi kuranlardanmış meğer. Beni de kafasına göre bulurdu demek ki, inşaatla geldi miydi, bana da anlatır dururdu bu particiliği. Bu Paşa derdi, bir defa sağır, sizin ne halde olduğunuzu nereden duysun? Habarı bile yok memleketten, çekilmiş sarayına, bir eli yağda, bir eli balda. Etrafını da bir çete sarmış ki derdi, soyup soğana çevirmecesine milleti. Bizim mühendis bey, işte bu Paşa’yı biz, devirip de, iktidara geldik miydi, fakir fukaradan yana olup, memleketi bir güllük gülüstanlık yapacağız ki derdi, kimse sizin hakkınızı vermemezlik edemiyecek. Biz geldik miydi, siz işçi amele milleti, sendika falan kurup, hakkınızı çatır çatır alabileceksiniz artık derdi. Sendika falan lafını da ilk o zaman duymuştun. Adam allameydi Allahıma, bir anlatır bir anlatırdı ki, memlekette şu kadar köylü var, şu kadar işçi var diyerekten. Hele derdi, siz işçi milleti, köylü milleti şöyle bir toplanıp, oylarınızı tümünden bize verin, görün... Derken, derken de, sardı mı beni bir iyice bu particilik denilen meret. Mecnununu yitirmiş âşık garibim sanki. Kahveye çökerim akşam oldu muydu, başlarım mühendis beyden duyduğum lafları arkadaşlara bir bir tekrarlamaya. Anlatırım da anlatırım, biz işçi köylü milleti birleşip de, deh desek, bu Paşa’yı alaşağı edebiliriz diyerekten. O sıralar, öylesine yaygındı ki bu particilik oyunu, Maraşal falan da kapatılmıştı.

Sonra n'oldu, nasıl oldu bilemem, bu bizim mühendis bey Demokrat Parti'den ayrıldı, böylece de izini yitirdim. Ama dedim ya, particiliğe de bir saldırmışım ki, cebimden gazete eksik olmaz. Hani, mühendis beyin izini yitirmemizle Demokrat Parti'yle de bir ilişkimiz kalmadı kalmamasına ya, particiliği biz devam ettirdik tabii. Bu sefer de hep, işçi köylü milleti üzerine derdimiz. İşçi, köylü milleti derim de, başka bir laf bilmem. Dur durak dinlemeden, bu adam doğru derdi derim, işçi köylü milleti birleşmeli de, deh demeli derim. Atalar demişler derim, tok açın halından anlamaz diye. Kahveler tabii her zamanki gibi, tıklım tıklım ya, bir de, akşam oldu muydu, fazladan gelenlerin haddi hesabı yok. Her gün bir cins, bir tür adam. Particilikten geçilmez. Zibil gibi parti var babam. Akılda mı tutulabilir ki sayısı? Hele o yaz bir seçim oldu... Aman bre ne heyecanlı seçimdi. Fıkır fıkır kaynıyordu sanki ortalık. Bütün gün akşamı ipe çekerdim, çekerdim ki, akşam olsun hele, kahvede bir şenlik kurulsun, görelim. Kahveye mekteplisi gelir, efendisi gelir. İşçisi gelir, kodamanı gelir. Gelir oğlu gelir. Dedikleri de hep aynı, hele şu Paşa dehlesin gitsin, gerisi kolay. Ama sizin anlayacağınız, Paşa, gene n'aptı yaptı, seçimi halletti de, gene sarayında kaldı. İş bu kadarla bitse, iyi. Elbet, Paşa'dır buuu babam. Akrep akrepliğini unuttur mu bre kolay kolay? Akrebin dostluğu mu olurmuş? Paşa da işte, paşalığını yaptı sonunda. Anlayacağınız, önce, milletime çok parti lazımdır diyerekten, tebaam düşündüğünü söyleyiversin düşündüğü gibi, dilediği gibi diyerekten hepimizi kışkırttı da, ardından askeri getiriverdi gene, tepemize çıkarttı. Candarmadır, askerdir; başa geçti miydi n'apar? Elbet de, adam öyle yetişmiş, başa geçti miydi, herkesler de öyle olsun ister. Eline kırbacı alır. Başlar höst çekmeye. İster ki, herkes esas duruşta dursun. Paşa'nın askerleri de öyle yaptılar tabii. Partilerin bir bölüğünü kapatıverdiler hemen, ulan, eski köye yeni usul mu getireceksiniz bre diyerekten. Ardından da başladılar adam toplamaya. Mesele de, kim, nerde, ne demiş? Sivilden

“Doğru söyler Baba,” dedi Mustafa yeniden. “Dam öyle bir mektep ki, Allahıma maarif mektebi bile kıyaslanabilemez. Adam dediğin adam, damda belli olur asıl. Dam mektebinden çıkan da, bir adam sarrafı olur ki, baktı mıydı, gözünden anlar alimallah karşısındakinin kaç kırat olduğunu.”

“Heye,” dedi Antakyalı, bıyık altından gülererek. “Kivremi de adam sarrafıdır diyerek çavuş seçtiler ya, biraz kalp çıktı.”

“Oşt ulan,” dedi Mustafa Çavuş, “sülalenden başlarım şimdi ha. Senin ne demeye bir dümbük çocuğu olduğunu kimselere söylemedik bugüne kadar diye, öyle mi lan Allahsız?”

“Destur hele,” dedi Antakyalı.

“Hele anlat sen Baba,” dedi Kasım, kaşlarını alabildiğine çatmış, merakla. Baba dediği için de, bir ateş bastı ki dört bir yanını. Sol elini ağzına kapattı telaşla, Antakyalı ile Mustafa’ya baktı ve gözlerini yumdu. Baba’nın konuşmasını bekledi.

“Ne anlatayım ki evlat,” dedi Baba, dalgın dalgın ve Kasım’dan yana döndü. “Hep öyle işte, sürdü gitti. Yılan hikâyesi gibi senin anlayacağın. Ben nereden bilebilirdim, meğer o bizim işçi kahvelerinde de sivil polisler olurmuş. Ben bilir bilmez konuştukça da, herifçi-oğulları bire bin katıp, pireyi deve yapıp, yetiştirirlermiş amirlerine tez elden. Yetiştirirlermiş ki, Cumhuriyet hükümetine başkaldırmış Kürt Fazlı’nın oğlu Kürt Abuzer de başkaldırır bre, diyerekten. Sonra, kırk sekizde miydi, neydi, berattır deyip askeriye mahkemesi salıverdi bizi. Salıverdi salmasına ya, peşimizi bıraktılar mı ki? İşte o sıralardı evlenmem. Kazlıçeşme taraflarında bir de gecekondu uydurmuştum kendime. Rumeli göçmeniydi bizim avrat. Anlayacağın, bizim avradın göçmen hısımlarının arasında, kendi halımızda, kıt kanaat geçinip gidiyorduk. Asya da, bir yıl falan sonraydı, doğmuştu. Hani, toprağı bol olsun, hakkını ödeşemem. Hani, öylesi Kürt karılarının arasında bile zor bulunur bir cinsten. İşte biz de Zeytinburunlu olmuştuk, yaşayıp gidiyorduk kendi halımızda, anlayaca-

ğınız. Bir iki yıl sonraydı zannımca, Paşa düştü, Demokratlar kazandı. Bir sevindik ki bizler, artık demokratlık olacak diyerekten. İlk sıralar cidden, inşaat işleri bir çoğaldı ki babam, breh breh... Bizim oralar bir büyüdü ki, ikinci İstanbul oldu hani. İnşaat işleri zibil gibi yani. Amma ve lakin, ortada değişen bir şey yok, esasta. Gene ağanın, beyin borusu ötmede. Ötmede ki, askeriye hükümeti girmiş-tir, Paşacılık hükümeti bitmiştir diyerekten ki sevincimizi kursağı-mıza tıkamakta. Elli iki miydi, neydi? Gene topladılar bizi, verdiler mahkemeye, işçi milleti, köylü milleti diyenlerin köküne kibrit suyu diyerekten. Mapus ettiler, sürdüler Anadolu mapusanelerine. Sonra da işte, gördüğünüz gibi, bizi burada oturmaya mecbur tutular. Tam bir yıldır da, her gün sabah, karakola künye düşerekten yaşıyoruz. Daha da bir yılımız var. Neyse, gene de Allah’a çok şükür. Lakin olan bizim avrada oldu. Zavallı avrat, Anadolu mapus-hanelerine öteberi taşıyacam, çocuğun karnını doyuracam diye sürüne sürüne, öldü gitti. Allah rahmet eylesin, elden başka ne gelir? Bir sabi sübyanla orta yerde kaldık böyle işte kurban,” dedi. Sus-tu bir an. “Amaaan, boş ver!..” dedi sonra.

Gözleri dolu dolu olmuştu. Ağlamak istiyordu aslında şu an. Hüngür hüngür ağlamak istiyordu. Kafasının içini tekmil karınca-landıran şarap, sinirlerini iyiden iyiye gevşetmişti. Gözleri dolu do-luydu. Utanmasa, hüngür hüngür ağlayacaktı. Avuçlarının içine al-dı yüzünü, ayalarıyla gözlerini ovuşturdu. Burnunu çekti gürültüyle.

Bir süre, kimse cesaret edemedi konuşmaya. Hırstan çakmak çakmaktı gözleri. Öylesine bir hınç doldurmuştu ki yüreklerini, bu-güne dek bu bozkırın ortasında kendilerinden başka bir varlığın bi-lincine varamadan yaşamış bu insanların. Bütün sorunların bilekle çözülebileceğini sanan bu insanlar, bilekle çözülemeyecek sorunların da var olduğunu öğrenmenin şaşkınlığıyla, öylesine bir hırçınlanı-yorlardı ki... Hani, elle tutulabilir olsa her şey, tutulabilir de olsa, aslında o kadar çoktu ki. Ve çok oluşunun farkına varılması, yıkı-

veriyordu bütün umutları önce. Yani, hınç, alabildiğine yoğunlaşıyor, giderek bir bozguna bırakıyordu yerini. Omuzlarını çökertiveren yılgınlaştıriveren, bir bozguna. Bir çaresizliğe...

“Anasını bilmem ne yaptığının dünyası,” dedi Mustafa yılgın bir sesle neden sonra.

“Allahı yok bu puştların!” dedi Antakyalı, hemen Mustafa’nın ardından.

Baba, gözlerini sile sile, gıcıklı bir sesle,

“Saat kaç oldu acep çocuklar?” dedi.

“Heye ya,” dedi Mustafa telaşla, şöyle bir yekindi oturduğu yerde, “saat kaç oldu ulan? Gecikmiyek!..”

Ay, pencereden görünmez olmuştu. Kalaylı bir kap gibi, yalp yalp parıldayıp duruyordu dışarısı.

“Korkma,” dedi Antakyalı. “Nöbetçi misin ki? Sabah olsa, sana ne ulan?”

“Hele, için de bitirelim şunu,” dedi Baba.

Tası aldı Kasım, başına dikti, hepsini içti bir solukta.

“Lan Allahsız bak be,” dedi Antakyalı, “durdu durdu da, sonradan açıldı herif be...”

“Neyse Baba,” dedi Mustafa, “vakit bayağı geç oldu. Sen de-yiver bakalım fikrini. Deyiver de, bu iş de burada bitsin hele.”

“Lan Mustafa Çavuş,” dedi Antakyalı, kıs kıs gülererek. “Allahıma, üstüne varsa, domino. Baba bu bizim Mustafa Çavuş yok mu ya, nasıl diyeyim sana, kafasına koydu mu bir işi, n’apar eder, yılanı deliğinden çıkarır da, bitirir vallaha. Sen direnmeyi artık boş ver Baba. Boş ver de, teslim ol yekten. Kivremi akşam akşam zıvanadan da çıkarma ha!.. İyi olmaz Allahıma.” İri iri gülüverdi. Mustafa’ya döndü sonra. “Lan Allahsız,” dedi, “sen de usulüyle sil baştan yap bakayım. Şöyle, silikliği bırak ta bir yana, usturuplu usturuplu iste yengemizi kivreme.”

“Hadi öyle olsun,” dedi Mustafa. Oturduğu yerde dikleşti. Çekidüzen verdi üstüne başına. Sonra dua okur gibi: “Allahın emri,

peygamberin kavliyle Baba,” dedi, “oğlumuz Gasım için, kızınız Asya’ya görücü geldik. Dügüncüyük yani.”

“Hadi Baba,” dedi Antakyalı, “sen de bir kelime et bakayım.”

“Kurban,” dedi Baba, “Allah yazdı ise bizim ne demeye hakkımız var ki. Allahın yazdığı bozulamaz. Kısmetse olur inşallah.”

“Yahu Baba,” dedi Mustafa gene sinirli sinirli, “şimdi gene yeniden mi başlayak? Bırak hele şimdi Allahı, peygamberi. Bir kelime yahu. Verdim deyiver hele.”

“Bak Baba,” dedi Antakyalı usul usul, “Allahını seversen, gene kıza danışacam falan deyip de ortalığı berbat etme. Allahıma bundan iyi kısmet olabilemez. Şuna baksana yahu, çam yarması gibi Allahıma. Taşı tutsa suyunu çıkarır da, bana mısın demez. Sonracığıma, herif senin gibi Kürt işte. Rengi rengine benzer, dili diline benzer, dini dinine benzer, dedik ya. Hani, oğlun olsaydı, sanki bana, başka biçimde mi olurdu? Say ki bu da bir oğlun. Yarın verirsiniz el ele, dereye doğru şu toprakları sürersiniz ki.. Arpaydı, buğdaydı, sebzeydi derken, idare eder gidersiniz işte. De hadi!..”

“Bir şey yetişir mi ki bu topraklarda?” dedi Kasım.

“Destur lan,” dedi Antakyalı bağırarak.

“Her bir toprağın yetiştireceği bir tohum vardır elbet evlat,” dedi Baba. “Allah baba lüzumsuzu yaratmaz, unutma. Ama demem o ki, bizim gibi fakirin fukaranın kurtuluşu artık topraktan olmaz bence.”

“Öyle, adam gücüyle yapılacak ekimden, ancak alsan alsan verdiğini alırsın be, bre kurban. Makine lazım, makine. Bana sorarsan, köylük yerlerde miskin miskin öyle sürünüp duran bu köylü milletin kurtulabilmesi için şehirli olması lazım önce. Şehirlere gitmeli ki, meselenin ne olduğunu bir iyice anlamalı.”

“Her neyse işte baba,” dedi Antakyalı.

“Canım,” dedi Mustafa, “yani biz de şehirli sayılırık. Şehir dediğin yerde ne var ki? Biz de, iş diye, bula bula bu kahveci çıraklığı bulabilmiştik ancak.”

“Her neyse lan,” dedi gene Antakyalı, şehirse şehir. Bu oğlan da şehirli olur, ne var yani? Ne iş olursa yapar. Kahveci çıraklığı, kahveci çıraklığı. Başka iş, başka iş. Baksana Allahsız, çok zorda kaldın, vur sırtına küfeleri, domates patlıcan sat, geçimini sağla be. Topçu kadanası gibi Allahsız, her bir işe koş, korkma.”

“Hani Baba,” dedi Mustafa, “Allah için doğruyu söylemek gerekirse, adamın sadece bir evinin olması da, hiçbir şey demez ha... Boğaz bu be... Gayya kuyusu Allahıma. At atabildiğini, tınmaz da, hani daha der. Şurada, Allah gecinden versin, bir şey gelecek olsa başına, ser sefil olur dinime imanıma bu zavallı kız be. Biraz da sonrayı düşün. Ölümlü dünya de de, düşün bir Baba. Sonra, hadi diyelim ki, şimdilik biz de varız şurda, sonra?.. Eeee, sonra?.. Sonrası yok bu işin bre Baba. Ne demişler, eşşeğini sen sağlam kazığa bağla da sonra Allaha havale et. Hem, mücadeleyse, adam gerek adam, mücadeleye. Bilmez gibi konuşma. Şehir yeri bir bela ki, belanın da lafı mı olurmuş. Bilmez gibi konuşma Baba, İstanbul’u bile görmüş adamsın bugüne bugün. Şehir yerinde, adamın sırtını dayayacağı kavi bir yeri olmalı. Ne diyorum sana, şayet kızı verirsen bizim oğlana, hem de söz veriyorum Allahıma, unutma, üç tane oğlun birden olacak. Bizi de adamdan sayarsan, biz de oğlun oluruk ki, gak desen su, guk desen ekmek Allahıma. Çiftçilikse çiftçilik, şehir adamlığıysa şehir adamlığı ne yani...”

“Sağ ol kurban, sağ ol bre,” dedi Baba. “Hani sizin hakkınızı nasıl ödeşebilirim, bilemem. Bu evi de sayenizde yaptık, unuttur muyum heç? Siz olmasaydınız, sizler taşıdı, kumdu yardım etmeseydiniz, yapabilir miydim? Sağ olun. Amma dedim ya size, hem kafamı bir iyi ettiniz önce, hem de beni öyle bir durumda bıraktınız ki şaşırdım kaldım. Şarabı ağzımlan mı, yoksa burnumlan mı içtim, bilemem.”

“Şaşıracak ne var ki Baba?” dedi Antakyalı. “Gözünün bebeğini yiyim bre, görücüye çıkmış kız gibi, eli ayağı dolaşacak ne var yahu? Seni istemeye gelmedik ha... Yanlış anlaşılmasın.” Gülüver-

di yılışık yılışık. “Aslında şaşırması gereken biri varsa, o da, biziz ha. Görmez misin, aslan gibi bir yiğidi iç güveysi vermeğe niyetlenmiş ki, oğlanı, yedi sinsilemize sövdürmecesine. Allahsız, sonra ne sövecek anamıza avradımıza ya, şimdi dalgada. Ayıkmıyor. Uyur gezzer gibi Allahıma iflahsız. Hele bir ayıksın ki, yanmış.”

“Benim can Babam, benim yiğit Babam, bak, eğleme bizi. Geciktik. Deyiver. Büyükleme. Sonra dizini bir döversin ki, iş işten geçmiş olur ha. Olur ki, hem de ne olur. Hem yahu, senin gibi feleğin çemberinden geçmiş bir babanın evi topu topu iki göz mü olmalı be?.. Düşünsene bir, evin göz göz büyümüş, bir oda daha, bir oda daha eklemişsin ki, memleket gibi olmuş. Etrafında torunlar, ufak ufak kızlar kızanlar, fır dönerler sen anaç tavuk gibi ortalarında, hop birini atarsın havaya, hop ötekini tutarsın.”

Büyümek, memleket gibi olmak... Büyümeyi, memleket gibi olmayı düşünmek bile, depreştirivermişti gene, içindeki o yılların ateşini Baba’nın. Sarmaşıklardı, iştahlı iştahlı sarmışlardı evin çevresindeki çitleri. Habire odalar ekleniyordu odalara. El ele vermişlerdi, harç karıyorlar, taş kırıyorlar, sıva yapıyorlardı. Çocuklar cıvı cıvı çevresinde. Artık memleketti. Artık güveniydi.

“İyi dersin be evlat,” dedi birden mutlu mutlu, “hani benim demem olmazlanmak değil, yanlış anlaşılmasın. Hani anası olacak zavallı, görmeliydi mürüvvetini de, yüzü birazcık olsun gülmeliydi diye düşünürüm kendi kendime. Fukaranın kaderi, bir kötü kadermiş ki, Abuzer’in kaderinin ardına takıldı da, sürüm sürüm süründü. Çamaşıra gitti, bulaşığa gitti beylere efendilere, Asya’sını bu hale getirdi de, bir günden bir güne rahat yüzü görmeden, yumuverdi gözünü. Anasından babasından uzakta bir gurbet ellerde yatar. Düşünsenize, Rumeli nere, Anadolu nere?..”

“İyi ya işte Baba,” dedi Mustafa sinirli sinirli. “Bırak da bari, kızının kaderi seninkinden kopsun. Belki o kurtulur da, şöyle bir gün yüzü görür çoluğuyla, çocuğuyla...”

Baba, nasıl da dikmişti gözlerini birden, Mustafa'nın gözlerinin içine içine. Hani, birden ciddileşivermişti. Kaşlarını çatmış, masanın üzerine abanarak şöyle uzanivermişti ileri doğru. Mustafa, bilinçsiz bir ürpertiyle, sustu. Kötü bir şey mi söylemişti yoksa? korkuyla söylediklerini düşündü. Niçin birden kabarıvermişti acaba Baba? Niçin öyle gözlerinin içine içine bakıyordu? Kötü bir şey mi söylemişti? Öyle bakıyordu Baba. Çene kasları, sakallarını dalgalandırarak, titreyiveriyordu arada bir. Dişlerini gıcır gıcır sıkıyordu. Ne kadar durdu öyle Baba? Sonra yürekten bir soludu.

“Bak evlat,” dedi sert sert, “şimdiye dek ne bahane buldumsa, cevapladınız. Üstelik şunu da deyivereyim ki, beni can evimden yakaladınız. Ben de bilirim, adamın başını sokacak bir evi olması şarttır, amma ve lakin ev de her şey demek değildir. Adam dediğin, bir şeyler yapmalı, bir şeyler üretmeli, yani bir şeylere kendinden bir şeyler katmalı, terini katmalı söz temsili. Adam dediğinin bir işi olmalı, olmalı ki, karnı doyabilsin, insan olduğunu isbat etsin. Ama benim?.. Heye, dişimizden tırnağımızdan ve de sizin kıymatlı yardımlarınızdan iki göz bir ev yaptık.” Bir an sustu.

Mustafa rahatlamıştı. Bir “oh” çekti içinden.

Baba odanın içine bakıyordu dikkatli dikkatli. Sonra başını kaldırmış, kirişleri süzmüş, ardından pencereden dışarı dikmişti gözlerini. Pencereden dışarı baka baka konuştu gene:

“Ama bildiniz mi, nerelere, nasıl ve de niçin bir ev yaptık? Bildiniz mi, evimizi niçin iki katlı yaptık da, her cephesine bir pencere oyduk? Ha, bildiniz mi? Evimizi getirip de, hem bu tepenin ardına niçin diktik, hem de iki katlı yaptık?”

Başını çevirdi pencereden, Mustafa'nın gözlerine bakmaya başladı.

“Bildin mi kurban? Biz, Anadolu'nun göbeğine, bir kurtuluş diyerekten gelip de, inatla kurulduk. Dedik, bir ev dikelim Anadolu'nun göbeğine ki, dört bir köşeden görülebilsin. Türbe gibi gö-

rülsün de, köylü milletin yüreğine yiğitlik saçsın. Umut saçsın. Her bir cephesine pencere oyduk ki, gemicilere yol gösteren fenerler gibi, gece gündüz yol aydınletsin. Unutma, kurban unutma, bu benim intikamımdır!..”

Bir an sustu. Solukladı. Yeniden başladı konuşmağa aynı hırsla.

“Bu nedenle ben de bilirim, evin her bir şey olmadığını bilmesine ya, evlikten öte bizimkisi. Bizimkisi başka bir kavga. Dedik ya size, biz Anadolu’yu bir ucundan ötekine çiğnedik diye. Çiğnedik ki, her bir şeyini görmecesine ve de gördüklerimizi birbirlerine letmece-sine, diye. Sonra da kavgasını vermecesine, diye. İşte bundan, o dam senin, bu dam benim sürüp durdular di ya... Dedim ya, babamı almaları, anamı, kardaşlarımı, ardından avradımı almaları az gelmiş olacak ki, bileklerime kelepçeyi vurdular da, damlara tıktılar diye. Unutmaaaa, ben dama, adam soymaktan girmedim kurban, katilden de girmedim, eşkıyalıktan da girmedim. Senin anlayacağın, mal kaçırmaktan da girmedim. Ben dama, köylü milleti, işçi milleti dediğim için girdim. Bu topraklarda benim de hakkım var, dediğim için girdim. Ağa milletin ne menem şey olduğunun farkına vardığım için girdim kurban. Anladın mı? Önce Paşa’ya karşı gelip onu devirdiydik ya, bu kez ağaların avukatları çıktılar başa. Avukattır, eli kanlı katili mazlum yapar ki, zorbayı bile şaşırtmacasına, bildin mi? İşte bu kez de, o avukat olacak firavunlar, kanlı katilmiş gibi. Babanın sakalını damda ağarttırdılar. Şimdi size demem şu ki kurban, benim ardımı boş komaz bu deyyuslar. Bir muhbir takarlar ki peşime, konuştuğum adamı mimleye. Kim selam verdi bana, mimleye. Öyle tahsilim muhsilim yok ya, ben siyasi mahkûmum kurban. Benim demem bu. Oğlanın da başını yakmayın bok yoluna. Kürt isyanına karışmış Fazlı’nın veledi Abuzer’in kızını almış diyerekten oğlanın başını yakmayalar. Kurban, bu deyyuslar, gider de gomonist Abuzer’in kızını almış bre, bile derler. İyi düşünün taşının evlatlar, iyi düşünün taşının da, öyle karar verin.”

Birden bir sessizlik oldu odanın içinde, Baba susar susmaz. Lambanın kör aydınlığında belli belirsiz seçilen dört adam, masaya alabildiğine abanmış, taşlaşıp kalmıştı sanki. Tanrı tarafından yüzyıllar boyu bir mağarada uyutulmuş, sonra uyandırılarak, öğütlerle saliverilmiş eshabı kehf gibi. Gözlerini dikmiş, karşısındakilere öylecene bakıyordu Baba. İçlerine dönüktü gözleri oysa onların. Neden sonraydı, gene Mustafa konuştu bir bir.

“Ama Baba,” dedi, “sen bir yaramazlık yapmamışsın ki?..” Susu bir an. Derinden bir soludu. Demekle dememek arası bocaladığı belliydi. “Ama Baba,” deyiverdi gene, “sen bir goministlik falan yapmamışsın ki?.. Adam madam öldürüp, orayı burayı dinamitlememişsin ki?.. Ne bileyim ben işte... Sen, bes hak istemişsin... Doğru da demişsin ama!..”

“Bak Baba,” dedi Antakyalı da, Mustafa’nın konuşmasından yüreklenererek, üstelik Mustafa’yı da desteklemek istiyordu, “doğru söyle kivrem. Biz, gominist ne menem bir adamdır, bilmez miyik? Goministlik ne menem bir iştir, bilmez miyik? Kivrem haklı Allahıma. Goministlik vatan hayinliğidir ki, Anadolu çocuğu da, Müslüman adamı da gominist olabilemez. Sana da, gominist diyecek adamın alnını karışlarım puştum. Öyle, biz de adamdan sayılak, toprak adamı köylü bahçeci falan diyerekten horlanmayak artık demek bir goministlikse, sana gominist diyen ibne çocuğu gelsin bana da gominist desin. Ben de goministim lan. Var mı başka lafın?”

Sevinivermişti Baba. Oturduğu yerde, geriye doğru bir kaykıldı. Derinden bir soludu. Rahatlamıştı ve kafası, alabildiğine zevkli dönüyordu gene. Sanki, şarap yeni yeni vurmağa başlamış gibi. Tasa baktı istekle. Hayıflandı. Ardından Mustafa’ya baktı mutlu bir yüzle.

“Hele bir cigara daha ver kurban,” dedi gülümseyerek.

Mustafa’nın uzattığı paketi Antakyalı kaptı, Baba’ya uzattı önce, sonra Kasım’a; kendi de aldı bir tane.

“Yak,” dedi Mustafa’ya uzatarak.

“El ele mi?” dedi Baba, Antakyalı’nın uzattığı ateşle sigarasını yakarken.

“El ele ya!..” dedi Mustafa’yla, Antakyalı aynı anda sevinçle.

“Bahçe de kurmak var mı?” dedi Antakyalı’ya, dumanı yüzüne doğru savururerekten.

“Var ki, hem de nasıl,” dedi Antakyalı. “Hele bir kuralım gör. Bir bahçe kuralım ki Allahıma şu bozkırın ortasına, görenin iflahı şaşsın. O zaman bak bakalım, oğlun nasıl bir bahçeciymiş... Şöyle, derenin dibinde bir sebze bahçesi yapayım, gelecek yaz başı bir banadura, bir patlıcan yetiştireyim ki, her biri kelle gibi alimallah, görün...”

“Ya bostan?” dedi Baba.

“Bostana da heye be,” dedi Antakyalı. “Hıyar mıyar çok diktim de, kavun karpuz bilmem ya bilmesine, ona da heye be, var mı bir diyeceğin başka? Kış bitimi şitilleri de yetiştirmecesine hem.”

“Baba,” dedi Mustafa, “sen bu fellah dölünü, arabuşağını, bir boka benzetemedin, bellersem.”

“Tövbe de,” dedi Baba.

“Destur lan,” dedi gene Antakyalı.

“Ya ev?” dedi Baba.

“Ev de benden be,” dedi Mustafa. “Ben de bir çırak olayım ki sana, gör. Hem de şimdiden daha çırağın olmuşum say. Eti senin, kemiği benim misali. Taş mı, taş. Kum mu, kum. Sen iste, ben koputurayım. Sen malayı kap, ben sana harç yetiştireyim arabanın sapına yapışıp. El birliğinle şurayı bir cennete çevirelim ki... Allah Allah... Ev, göz göz büyüsün şöyle be...”

“Ne zaman?” dedi Baba.

“Hemen şimdi be!..” dedi Mustafa.

“Maraş usulü ha?..” dedi Baba.

“Tabiii, tabiii,” dedi Mustafa. “Baba’ya bak be, bizimkisi söz ki, ölmek var, dönmek yok. Elbette Maraş usulü bre...”

“Ne o Baba,” dedi Antakyalı, “bakarım sen bu Maraş hödügünü bir şeye benzetemezsin sanırım.”

“Yoo,” dedi Baba, “bırakın şimdi böyle lafları. Ben, ne Mustafa oğluma, ne de sana toz bile kondurtmam. Bu nedenle de, öyle hırlama dırlama istemem evimde.”

İyice keyiflenmişti Mustafa.

“Ulan fellah,” dedi, “niye sanki akıl edip de, iki şişe daha fazla almadık bu zıkkımdan?”

“Bir koptursam, şehirden alıp gelebilir miyim ki?” dedi Kasım.

“Höst lan,” dedi Antakyalı, “bizi ne sandın, kendin gibi tezkereyi cebine mi koymuş bildin? Biz daha tezkereciyik oğlum.”

“Yok evlat, yok,” dedi Baba telaşla, “fazlası pek de makbul sayılmaz bu meretin. Yeter.”

“Gördün mü Baba?” dedi Mustafa. “Allahın işine bak be, üç oğul sahibi birden oldun. Hemi de yetişmiş. Hani Baba, hemi de, istesen de yapamıyacağın biçimde ha, biri fellah biri Kürt, biri de Türk.”

“Heye Allahıma,” dedi Antakyalı, “Anadolu millî takımı gibi be. Sanki, biri maşrıktan, biri mağripten derlenmiş, toplanmış gibi be. Baksana, bir Türk ahmağı, bir Kürt aveli, bir de bahçeci. Allahıma film gibi.”

“Anadolu gibi, Anadolu gibiii!..” dedi Baba Antakyalı’ya. “Tıpkı Anadolu gibi evlat,” dedi, “tıpkısı tıpkısına Anadolu toprağının insanları gibi. Türkü, Kürdü, Arabı ne demekmiş? Fellah da ne demek oluyormuş kurban? Anadolu’nun insanları desene şunlara.”

“Öp lan,” dedi Antakyalı, Kasım’a. “Öp lan bananı elini bakalım. Öyle avel avel duracağına, uzan da öp babanın elini.”

Kasım, masanın üzerinde duran Baba’nın sol elini yakalayıp öpmek için uzandı.

“Verdim, gitti!..” dedi Baba.

Sol elini masanın üzerinden çekiverdi. Ayağa kalktı. Sağ elini uzattı Kasım’a.

Onlar, çitten dışarı çıkıp, tam yola vardıklarında, içeri girip, kapıyı kapatarak, kocaman tahtadan sürgüsünü kapının, itiverdi Baba. Sonra sırtını döndü, kapıya dayandı, gözlerini yumdu. Öylece ne kaldı bir süre. Kafasının içinde tartıp duruyordu habire verdiği kararı. Bir hesaplaşma, bir tartışma ki kendi kendine... Uğul uğuldu hani. Bazen öyle oluyordu ki, içi içine sığmıyordu sevinçten, bazen de kararı veriyordu. Soruların binbir çeşidi tıkabasa dolduruyordu bütün benliğini. Acaba? Acaba, peki demekle? Kızına danışmadan, peki demekle?

Bir bakıyordu, karısı dikilivermiş karşısına. Dikilivermiş ki, “Boyun devrilsin, herif,” diyerekten. Diyerekten ki, soluk almaksızın. Kucağına sıkı sıkı bastırıldığı çocuğuylaydı hep. Çocuğunu kavrayıveriyordu da gene can havliyle, gözünün içine içine bakıyordu. Başına sarılı yağlığının bir yanından sopa gibi çıkıveren örgülü saçları, saman sarısı saçları, keçe gibi olmuş saçları, tir tir titreyiveriyordu, “Boyun devrilsin, emi herif,” derken. Gözlerinin önünde, hani, canlı gibi... İnsanlar, birbirlerinin nedense hep son görüntülerini hatırlarlar. Çocukları dışındaki kişilerin, nedense hep son görüntüleridir göz önüne gelen. Göz altları çökü çöküvermiş, kırış kırış olmuştu. Henüz otuzuna bile varmadan, kırış kırış oluvermişti. “herif,” diyordu habire, “boyun devrilmesin inşallah, emi... Benim hayatımı per perişan ettin, yetmezmiş gibi, şimdi de kızımı bana benzetmekle meşgulsün, yalan mı? Herif, herif... Bula bula, senin gibi

baldırı çıplak bir Kürt mü buldun gene? Ne iş yapacak o? Kızımı da yaktın ki, ömür boyu süründürmecesine öyle miiiii?.. Boyun devrilmesin, inşallah...” diyordu.

Baba, korkuyla bir solukladı. Ne diyeceğini bilemiyor gibiydi. “Sevda be,” dedi sesli sesli mırıldanarak. Heyecandan, eli ayağı dolaşıyordu. “Sevda mı? Gözün kör olsun herif, o ne biçim laf öyle? Sevda karın doyurur mu be? Sevda her şey mi? Çocuk gibiii sen de...” “Sen ne sandın avrat,” dedi gene dudakları kıpır kıpır, “Kürt Abuzer’in kızına padişah oğlu mu talip olacak sandın avrat? Eh, bizim kısmetimiz de bu kadar olur be... Daha n’olsun? Gücü kuvvatı yerinde, aslan gibi bir adam maşallah. Bir el ele vererek, sen gör o zaman bizi.” “Ahhh, aklına turp sıkayım, emi herif... Senin de gücün kuvvatın yerindeydi, n’oldu? Sen de aslan gibiydin, n’oldu? Güç kuvvat para ediyor muymuş ki be?.. Adamın arkasını dayayacağı bir yerleri olmalı, anlamadın mı hâlâ... Toprağı olmalı, sözün gelişi, evi mevi olmalı...” “Ulan avrat, işte bizim de evimiz var ya...” “A çocuk kafalı Abuzer, buna da ev mi dedin? Tapusu nerde, tapusu? Akıllanmadın mı?” Birden paniğe kapılmıştı Baba. Sırtı kapıya dayalı, öylesine yorgundu ki... “Yıkılabilir mi ki?” dedi sesli sesli, gözlerini iri iri açarak. “Gene yıkabilirler mi ki dersin?” Ürperivermişti. Evin yıkılabileceğini hatırlamak, gene buz gibi emmişti cümle vücudunu. “Ulan avrat,” dedi hınçla içinden, “Anadolu toprağında sürüne sürüne, hem Rumeli avradı olmanın yiğitliğini yitirmişsin, hem de Anadolu avradı olamamışsın bir türlü. İyi bir şey bilmez misin be?.. Kötü kötü söylenme gene. Nasıl yıkabilirlermiş bakayım?.. Kürt Abuzer burada ne güne durur be? Canımı almadan, var mı evi yıktırmak, sen de?..” “Ah herif, saçın sakalın ağardı da, hâlâ adam olamadın demek. Gene mi? Öğrenemedin mi, her bir şey bilekle çözülüyor. Gözün kör olmasın, demek gene eski akıl ha?” Tam bir bozgundu içindeki. Habire mırıldanıp duruyordu. “Haklı ya,” diyordu kendi kendine, “bıkmadın mı ulan eşşek kafalı Abuzer? Yenilen pehlivan, güreşe doymazmış

derler, bıkmadın mı ulan?” “Ulan herif, ulan Abuzer...” diyordu hâlâ karısı. Diyordu ki, bir deri bir kemik kalmış ellerini gözüne batıracaktı gibi uzata uzata. “İyi düşün heriffff,” diyordu, “iyi düşün taşın da öyle karar ver. Oldubittiye getirme, he mii? Son pişmanlık para etmiyor koca herif.” Gene hırçınlaşıveriyordu, daha önceleri mahpus damlarında candarmaların yanında hırçınlaşıverdiği gibi. Balmumu donukluğundaki parmaklarıyla Asya’nın elini sıkı sıkı tutarak, “Şimdiki aklım olsa, senin gibi bir çulsuza heye der miydim? Er er diye sürünürdüm de, gene de heye der miydim?..” Gene kesik kesik öksürüyordu konuşurken. Atılıp yakasına yapışacakmış gibi, şöyle bir geriliveriyordu gene. Koparmacasına yapışacakmış gibi geriliveriyordu kasları. Bir yaklaşıyor, bir uzaklaşıyordu. Sallanıyor muydu? Yoksa gözleri mi puslanıyordu? Nasıl bir gündü, hapisten salıvermişlerdi. Hani, birdenbire çıkıvermişti, daha önce hiç görmediği bu Orta Anadolu şehrine. Sabahlara dek kesik kesik öksürüyordu. Tıpkı şimdiki gibi. Kerpiçten bir göz odaydı kiralık evleri. Ne zaman da böylesine kocaman olmuştu, paçavralar içindeki sümüklü Asya? Bir göz bir odaydı, oturdukları ev. Kesik kesik öksürüyordu sabahlara dek. Ve kendisi çarşıdayken, bir akşamüstü, kan kusa kusa götürmüşler hastaneye. Eve dönmüştü ki, sümüklerini çeke çeke ağlıyordu Asya. Artık balmumundandı sanki. İki gözü iki çeşme ağlıyor Asya. Akşam eve dönmüş de, bir bakmış ki yok karısı evde, kan kusa kusa hastaneye götürülmüş, Asya ardında, koşmuştu... Koşmuştu... Koşmuştu... Hastaneye varıncaya kadar koşmuştu. Soluk soluğa koşmuştu. Hastaneye varmışlardı da, morga indirmişti bir hastabakıcı kendilerini. İri elli, kalın hatlı, bıyıklı bir hastabakıcı, hangisidir diyerekten, morga indirmişti.

“Bilmem ki,” dedi sesli sesli. Öylesine yorgundu ki... Aslında, yorgunluktan öte bir şeydi içini boğacakmışçasına kucaklayan şey. Derinden bir iki soludu. Yılgındı. Merdivenlere doğru yürüdü aniden. Trabzanlara tutuna tutuna ağırdan çıkmaya başladı. Kendi ken-

dine mırıldana mırıldana çıkıyordu. “Başka çare var mı? Görmez gibi... Bir ayağım çukurda işte benim de. Başkacana bir çare var mı ki? Gözüm görür elim tutarken başgöz etmezsem?.. Sanki isteyenin de haddi hesabı yok... Bilmez gibi... Benim gibi hem bir baldırıçıplağın, hem de üstelik kırk boyaya girmiş çıkmış birinin kızına kim talip ola ki? Yaa?.. Ya, Asya da, anası avrat gibi olmazlanırsa? Ya olmazlanırsa ulan Abuzer? Olmazlanamaz... Yok yok.. Olmazlanamaz benim de kızım sa... Bizim kanunda, çünkü, yoktur kızın babasına çemkirmesi. Asya da, babasının kızıdır, bilir...” Tam son basamağa gelmişti ki, durdu. “Söyle ulan avrat,” dedi içinden hınçla, “söyle bakayım, olmaz mı diyelim tükürdüğümüzü yalayıp da? Ha? De bakalım.” Balmumundan yüzünü kırıştırdıktan, belli belirsiz gülüvermişti gene karısı. Gülüvermişti de, “Ah Abuzer, ah koca Kürt,” demişti bu kez güvenle, “bilmez gibiii... Sen verdiğin sözden döner misin be?.. Sonra, kızın da çağı geldi elbet, nasıl olsa başgöz olacak. Demem şu ki, bu kadar kurban yeter artık.” Seviniverdi birden Baba. “Yeter tabii,” dedi gene sesli sesli, “ben de bilirim, bu kadar kurban elbet yeter. Asyam kurtuldu sayılır artık avrat. Abuzer’i, hâlâ eski eşek Abuzer mi sanırsın sen?.. Eski Abuzer yok artık... Eski Abuzer bir enayiydi ki, hep bileğine güvenirdi de, yalnız başına çıkıverirdi meydana. Şimdi Abuzer öyle mi yaaa?.. Görmez misin evimizi? Fener fener o... Fener ki, ısl ısl etmecesi-ne dünyayı. Görmez misin, geceleri, gözleri ısl ısl yanar. Artık yalnızlık yok avrat. Fenerimizin ışığını görüp de, artık gelmeğe başladı ki Anadolu milleti. Yarın sabah olsun hele bir gör. Hele bir başını uzat da, bir bak bu yana. Yarın bir değişecek ki buraları... Hem, biz heye dediysek, yalnız başına gelmiş bir garibana mı, heye dedik? Görmedin mi kız, nasıl da babayiğit üç kardaştılar... Millet gibi Allahıma. Kurtuldu Asyam, artık kurtuldu, korkma... Sen bana bırak hele.” Gözlerinin içine içine gülüyordu karısı. Mutluydu. Karısı gülüyordu ya gözlerinin içine, mutluydu artık...

Bir dikeldi durduğu yerde. Yeniden başladı yürümeye. Kapının önüne geldi. Eşikte durdu. Yatağı serilmişti. Asya, yorganı başına çekmiş, büzölüvermişti yatağının içinde. Sağ omzuyla, kapının yanına dayandı, bir süre süzdü içeriyi. Canı, konuşmak istiyordu. Kızıyla konuşmak istiyordu. Hani, muştulamak istiyordu esasta. Ama, bir bocalamaydı ki içindeki. Ya olmazlanırsa?.. Ya istemem derse?.. Canı, hem “müjdemo isterim kızım” diye bar bar bağırarak istiyordu, hem de korkuyordu, kızının olmazlanmasından. Sıkıntılı sıkıntılı sakalını kaşıdı bir. Sonra usuldan usuldan yatağın başına vardı. Çömeldi. Yorganın üstünden başını okşamağa başladı kızın.

“Asya,” dedi alabildiğine duygulu bir sesle. “Kurban, uyudun mu?”

Yorganın altında, kan ter içinde kalmıştı kız. Uyumuyordu. Merdivenlerde babasının ayak seslerini duyar duymaz, koşmuş, girmişti yatağına. Sonra da yorganı başına çekmişti. Kan ter içindeydi ve biber gibi yakıyordu ter, dört bir yanını. Utanıyor muydu, yoksa sinirli miydi, belli değil. Uyuyormuş gibi soluyarak, babası başını okşarken yorganın üstünden, öbür yanına döndü hırsıyla ve uyusunda konuşuyormuş gibi homurdandı anlaşılmaz anlaşılmaz.

“Asya, kurban,” dedi Baba gene. “Uyudun mu ki?”

Bir erkek tarafından beğenilmek, aslında garipleştirivermişti içini. Bugüne dek tanımadığı bir gariplik çöküvermişti içine. Hani bir kadının bir erkek tarafından, yahut bir erkeğin bir kadın tarafından beğenilmesinin, istenilmesinin birdenbire öğrenilivermesi nasıl ayrıcalıksız mutlu ederse herkesi, işte öylesine bir mutluluktan bu gariplik. İlkeldi, içgüdüselde belki ama aynı ölçüde de insanoğluna özgüydü hani. İnsanoğluna hastı. Bir erkek tarafından beğenildiğini, istenildiğini, en güzeli seçildiğini düşünmek, kan tere batmış da olsa şu an, alabildiğine coşturuyordu, kabartıyordu içini. Ve düşlerinin, başkaları tarafından bilinmesini kesinlikle istemiyordu. Konuşsa, bu mutluluğunun anlaşılacağından korkuyordu ve konuşmuyordu.

Konuşsa, babası şıp diye anlayabilirdi sevincini ve utanıyordu babasından. Konuşsa, bir bir bulduğu bu yeni gerçek; en somut gereksinmeleriyle kıyaslanarak değerlendirildiği bu yeni sevinç; daha önemlisi bir an için de olsa kafasının içinde yeniden kurulan bu renkli, cümbüşlü dünya; gene yok olabilirdi.

“Kurban,” dedi Baba yeniden yalvarır gibi, “hele uyumadınsa, kalk hele. Kalk da dinle, iki çift lafım var sana. Dinle de, fikrini söyleyiver bakayım bana kızım.”

Hâlâ başını okşuyordu usul usul yorganın üstünde ve yüreği tir tir titriyordu yorganın üstünden de olsa elini başına her değdirdiğinde. Veya imgesini okşamak, yahut okşanan şeyle imgeyi düşüncede çakıştırmak bile, yüreğini tir tir titretiyordu hilafsız.

Ve daha fazla dayanamadı, heyecanla yorganın ucundan tutup şöyle biraz kaldırıverdi.

“Kurban,” dedi gene soluk soluğa, “hele bir dinle beni. Uyumadınsa kalkıver de, dinle hele.”

Yorganın içinden ağrı, yapış yapış bir ter kokusu dalgalanıverdi.

“Terlemiş kızı, yavrucağı terlemiş meğer...” dedi ve yorganı, şefkatli şefkatli tuttu omuzlarına kadar açtı. “Kurban,” dedi bir yandan da, yorganı açarken, uyuyup uyumadığını düşünmüyordu bile, “hele kalk da sor bakalım bana, ne konuştunuz sabahtan beri diyerekten. Hıı? Sorsana. Sor ki, muştumu isteyeyim kurban. Sor ki, deyivereyim sana dünyanın cennetinin anahtarını nerede olduğunu. Uyudun mu yoksa kız? Ses et hele. Asya, sana diyorum...”

Göğüslerinin arasında, bir kor gibi duran kırmızı karanfil, babası konuştuğunda daha da bir beter, alabildiğine yakıyordu değdiği yerleri. Kasım’ın çakmak çakmak ışıldayan gözleriydi sanki, şu an babasının sesiyle konuşarak kendisine bakan. Hani, “al” diyordu hâlâ, ürkek ürkek uzatıyordu da kolunu, al diyordu. Uysaldı... Ezikti... Tir tir titriyordu... Deminden beri yorganın üstünden başını okşayan el, daha biraz önce karanfili ayaklarının dibine atan el miy-

di? Karanfili atarken de, başını okşarken de, tir tir titriyordu da ha-
ni... Babasıydı bir... Bir, Kasım'dı... Bir babasıydı, bir Kasım'dı... Ba-
bası mıydı, Kasım mıydı?.. Şu an, en ince ayrıntılarına kadar göz-
lerinin önünde canlandırabilmeyi öylesine istiyordu ki Kasım'ı. Ama
mümkünü var mı? Önceleri, korkudan yüreğini daraltıveren bu ka-
ba çizgili gölge, bir silinip bir beliriyor, sonra bir çift iri iri açılmış
göz oluyordu. Ürkek. Yalvaran. Gözler büyüyordu, büyüyordu da
el biçimine giriyor, karanfil uzatıyordu kendisine. Bir yaklaşıyor, bir
uzaklaşıyordu. Karanfil, bir yaklaşıyor, bir uzaklaşıyordu. Karanfil
büyüyordu bu kez. Karanfildi ki, oda biçiminde. Karanfildi ki, uzan-
mış da, kendisini çepeçevre kuşatıvermiş. Kucaklayıvermiş. Al ipek-
ten bir duvak gibi sarıvermiş tek mil vücudunu. Kendisini sıkı sıkı
kucaklayıveren bu karanfilin içindeydi gözler. Ve gözler, üzerine tit-
riyordu. Göğüslerinin arasındaki kırmızı karanfil biçimli kor, yakıp
kavuruyordu. Yakıp kavurdukça da, alabildiğine bir ter boşanıyordu
ki dört bir yanından. Kasım'dı. Her şeydi... Yürek geçirir gibi, de-
rinden bir soludu ve biraz daha gömdü başını yastığa.

Tam, yürek geçirir gibi soluduğu sıraydı ki, Baba, parmakla-
rının ucuyla omzuna dokunuverdi usulcacık.

"Asya, kurban," dedi gene, "Hele uyan."

Ve titreyiverdi kızın yürek geçirir gibi solumasından korkarak.

"Bir hal gelmesin başına?" dedi içinden, gözlerini fal taşı gibi
açarak. "Acep, duydu mu ola konuştuklarımızı ki? Duydu da, he-
ye dediğimi, üzüldü mü? Kahrından bir şey olmasın sabaha dek kı-
za? Bir tarafına inip minmesin? Ulan koca bunak, şayet bir şey olur-
sa kıza... Tövbe de... Tövbe de... Ulan öküz... İki kadeh içince bir
sapıttın ki, yedi sinsilene pişman olmacasına. Sapıttın ki, yediğin hal-
tın haddi hesabı yok. Allah göstermesin, ister misin şimdi, kızı ka-
rabasanlar boğsun? İster misin, içine atsın da kız, babam beni sattı
diyerek, delleniwersin sabaha?.. Bir köşeciklere, dut yemiş bülbül gi-
bi sussun kalsın. Yedi sinsilesine tövbe etsin erkek milletinin... Ha? .."

“Asya, kurban,” dedi korkuyla bağıarak. Usuldan, omzunu tuttu. “Kurban, kurban, kendine gel be... Hele, kendine gel hele...”

Ses vermiyordu kızı.

“Ulan koca bunak,” dedi gene kendi kendine, “al işte, beğen bakalım yediğin halı.” Baş alabildiğine dönüyordu. Pas tutmuş gibiydi ağzının içi. Çaresizliğin hıncı, dört bir yanını, koşar adım, alabildiğine dolduruyordu. Yüreği duracaktı gibi oluyordu sık sık. Daralıveriyordu. “Ulan koca bunak, bir bu eksikti işte... Bir aklını oynatmış yoktu sülalende böyle bok yoluna. Al işte, o da tamamlandı.” Omuzlarını sarsa sarsa uyandırmak istiyordu kızını. Uyandırıp, eline ayağına sarılmak istiyordu. Eline ayağına sarılacaktı da, “Ayağına düştük, eline ayağına düştük kurban, bir bok yedik işte, bağışla babanı,” diye diye bağışlatacaktı kendini. Yalvar yakar olacaktı.

Korkudan, Arapça bir dua mırıldanmağa başlamıştı pısır pısır. “And olsun incire ve zeytine ve Sina dağına ve güven verici bu şehre ki... Gerçekten biz insanı en güzel bir şekilde yarattık...”

Kötü ruhları, cini, şeytanı kızının başından kovmak için, bilinçsiz bilinçsiz sağa sola, tükürür gibi “tuuu, tuuu” yaptı duayı bitirdikten sonra. “Amin” dedi mırıldanarak. Avuçlarının içiyle, yukardan aşağı sıvazlayıverdi yüzünü. Öylesine çaresizdi ki şu anda. Tıpkı, köye babasının ölüm haberi geldiği zamanki gibi... Tıpkı, kardeşinin öldüğünü öğrendiği zamanki gibi... Tıpkı anasının cesedini kucaklayıp, ipten kurtardığı zamanki gibi... Caminin imamı, canına kıymış bir adamın namazı kılınmaz ve bu kadının namazını kıldıraramam dediği zamanki gibi... İşte öylesine çaresizdi. Morga indirip, ağzı, gözü açık bir dolu ölünün arasında, “hangisidir?” diye sorduklarında da, öylesine çaresizdi işte...

Çıt çıkmıyordu odada. Bütün Anadolu susmuş, can kulağıyla Baba’yı dinliyordu sanki. Sanki, birazdan koptu kopacaktı fırtına. Cinler, periler, boynuzlu sivri kulaklı, kuyruklu elli tınaklı şeytanlar, kırklar, yediler, ecinniler, zebaniler, cümle âlem toplanmışlardı ki

odanın içine, pusuya yatıp, kötülükler tanrısının, keçi boynuzundan yapılmış boruyu üflemesini bekliyorlardı, sabırsız... Birazdan bir fırtına kopacaktı ki odada, her bir şeyi alabora etmecesine. Karıştırıvermecesine.

“Nuh demişti ki, Ey Rabbim! Gerçekten onlar bana isyan ettiler. Mal ve çocuk sahibi olmaları hüsrانlarını artırmaktan başka bir şeye yaramayan kimselere uydular. Halka da: Sakın taptıklarınızı bırakmayın. Hele Ved’den, Suva’dan, Yağuz’dan, Yauk’tan, Nesr’den vazgeçmeyin dediler. Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden bir kişi bırakma. Zalimleri yok et.” “Bunlar günahları yüzünden sular da boğuldular ve ateşe atıldılar.”

Birden, omzunu sıkı sıkı kavradı kızın, sarsıverdi korkuyla Baba.

“Kurban,” dedi bağıra bağıra. “Kurban, kendine gel hele!..”

Uyansa, bir kendine gelse, inanıyordu ki, kötü ruhların tılsımı bozulacaktı. Kaçıverecekti cümle kötüler. Bir uyansa... Bir kendine gelse... Kötüler, bir kaçıverseler artık. Gene eskisi gibi olurse. N’olur, şimdi bir düş görüyor olsa da, uyanıverse, kızına anlatsa düşünüyorkorkuyla, kan ter içinde anlatsa, sonra boynuna sarılsa kızı da gene eskisi gibi, yanaklarından şapur şapur öpse. N’olur bir düş görüyor olsa şimdi, yarabbi!..

Gene sarstı omuzlarını.

“Hele kurban kendine gel...”

Kız, karabasanlı uykusunda kötü ruhlarla yaka paça boğuşuyormuş gibi tıpkı, birden bu yana dönüverdi. Anlaşılr anlaşılmaz bir şeyler homurdandı. Hırıltı gibi garip sesler çıkardı. Sonra yorganı tuttu çekti tepesine. Kan ter içindeydi. Kötü ruhlarla boğuşuyordu ki, kan tere batınıştı tek mil...

Zangır zangır titriyordu. Babanın eli ayağı. Sıtmaya tutulmuş gibi, zangır zangır titriyordu. Anadan üryan zemheride kalmış gibi, hani. Burnunun ucu karıncalanıyordu bir yandan da. Gözlerine binlerce iğne saplanıyordu sanki. Yılğın, yıkık titreye titreye, ağır-

dan ağırdan doğruldu. Sürüklenir gibi, yatağının başına gitti. Pantolonunu sıyırdı attı bir yana. Yorganı çekiverdi ucundan, açtı. Bağdaş kurdu oturdu yatağının üstüne. Başını önüne eğdi, iki büklüm oldu. “Yarabbi,” dedi içinden umutsuzdu, “bana bağışla n’olur? Benim canımı al. Sabah olsun, her şey eskisi gibi olsun, yeter. Vermiyecem...”

Sessiz sessiz ağlıyordu. Soluya soluya ağlıyordu. Oluk oluk yaşlar akıyordu gözünen.

Pencerelerdeki lambalar, arada bir titreşerek ıpıl ıpıl yanıyordu hâlâ. Baş göğsüne düşmüş uyuyakalmıştı Baba neden sonra. Lambaların alaca aydınlığında bağdaş kurmuş bir Budha yontusu gibi tıpkı.

Şafak neredeyse söktü sökecekti.

Tepenin üzerinden ağır bir at kişnedi iştahlı iştahlı. Horozlar ötüyordu uzaklı yakınlı. Biri susuyor, biri ötüyordu. Sabah yeli çıkmış, duyulur duyulmaz buz gibi üfürüyordu. Kuzeyden bu yana, otların üzerindeki şebnemleri tir tir titreterekten esiyordu. Bin bir çeşit çiçek kokuluydu. Ot kokuluydu. Dipdiri ediyordu değdiği yerleri. İç burkutucuydu. Gök, dupduru. Pırıl pırıldı, tertemizdi. Su mavisindeydi.

Pencerelerdeki lambalar, sabahın donuk aydınlığında hâlâ belli belirsiz yanıyordu. Yelle oynaşan alevlerden, camları kapkara olmuştu.

Baba, yüzünü duvardan yana dönmüş, yorganın altında bir kümбет gibi tortop olmuş, horlaya horlaya uyuyordu. Arada bir kıpırdayıveriyordu dudakları. Yüz kasları sinirli sinirli seyriyiveriyordu. Uykusunda da, habire kendisiyle hesaplaştığı, karabasanlı düşlerde birileriyle hesaplaştığı besbelliydi.

Yorganın yanından çıkmış, açıkta kalmış, sırtı, beli, apak baldırları pencereden giren buz gibi sabah yelinden, handiyse kaskatı kesilecekti kızın. Atın iştahlı iştahlı kişnemesine uyanır gibi olmuş, şöyle bir kıpırdamış, yüzüstü dönmüştü birden ve yorganı iyice çekmiş üstüne, sıkı sıkı sarınmıştı.

Şafak söktü sökecekti.

Altlarındaki silme yüklü dört tekerlekli arabaları soluk soluğa çekip, tepeye, düze çıktıklarında, hani yokuşu bitirmenin gizli sevinciyle şöyle incecikten, iştahlı iştahlı kişneyiveriyordu atlar. Yokuşu çıkarken biri geminden çekiyordu atı, diğerleri de iki yandan, dingillerin uçlarından destek alıp tekerleklerle asılıyorlardı. Tepeleme yüklüydü arabalar. Daha gecedен hazırlanmıştı her şey. Arabalardan birine silme briket yüklenmişti. Beton briket. Bir diğerine dereden kum doldurulmuştu. Bir başkasında, kabukları soyulmuş pırıl pırıl aklıkta kavak kerestesi vardı. Ağaçların üzerine de iki bidon atılmıştı. Sönmüş kireç vardı bidonlarda. Dördüncü arabaya, kapı pencere gibi enkaz yüklenmişti. En arkadan gelende bir dolu kazma vardı, kürek vardı, çeşit çeşit mala vardı, keser vardı, çekiç vardı, şakul, su terazisi, gönye, testere, cümle avadanlık vardı, çivi vardı, ıvır zıvır vardı işte. Tabaka tabaka çinko yüklenmişti bunların altına. Ayrıca ağzına, ağaçtan tutamak yapılmış birkaç boş te-neke konulmuştu.

Tozlu yolda, ip gibi art arda dizilmiş tepeleme yüklü arabalarda, atları yularından çekenlerde, dingillerinden asılıp itenlerde bir telaş, bir telaş... Uzaktan gören, bir göç var sanırdı hilafsız, yurtlarını düşman işgal etmiş de “kaç kaç” var sanırdı.

Daha tan yeri ağarmadan, alacakaranlıkta kalkılmış, kuşku-landtırmamak için kimseyi, ses etmeden koşulmuştu atlar arabalara. Ve ardından, kent bir boydan bir boy a bir çırpıda geçilmiş, yo-

kuşa vurulmuştu binbir korkuydu. Yokuşa vurulmuştu ki, yağsız tekerlekler demir dingillerde inim inim inleyerekten gıcırdıyordu. Hani, yedi cihanı tutuyordu sanki tekerleklerin gıcırtısı. Arabaların önünden ardından koşanlarda korku arttıkça, tekerleklerin gıcırtısı öylesine büyüyordu ki...

Kan ter içinde tepeyi aşan, şöyle yolun bir yanına doğru yaşıtıp arabayı, durduruyor, solukluyordu. Durup solukluyordu ki, yeniden toplanılsın, bir durum muhakemesi yapılsın, gözden geçirilsin olanlar. Neredeyse şafak söktü sökecekti çünkü.

Bekçidir diyerekten, oybirliğiyle en başa konulmuştu Ramazan. Arabası en başta duruyordu ve kendisi soluk soluğa hendeğe çöküvermişti. Lakin avaralığın, dalga geçmenin, uzun uzun soluklanmanın sırası mı? Soluklamış soluklamamıştı ki, fırladı kalktı hendeğin, silkeleyiverdi attı yere bileğine doladığı yuları. Atar atmaz pişman oldu, ya kendini boş bulur da yürür giderse at? Hemen eğildi aldı yerden, götürdü, okun ucuna bağladı sıkı sıkı. Arabanın baş tarafındaki yem torbasını aldı ardından, iri burun delikleri hızlı hızlı açılıp kapanan soluk soluğa, ağzı köpüklü atın yanına vardı, sevecen sevecen başını okşadı, yem torbasını taktı. Hafiften hafiften alnına vurdu birkaç kez, “Aferim ulan sana karakız,” dedi duyulur duyulmaz. Ardından yelelerini sıvazladı kaşağılarmış gibi. Döndü. Bir cıgara çıkardı cebinden. Kibriti çaktı. Cıgarasını tam yakıyordu ki avuçlarının içinde, güneş, tepelerin ardından ucunu gösteriverdi. Işıl ışıl. Derin derin çekti dumanı içine, sonra neşeyle savuverdi güneşe doğru. Bir keyiflenmişti ki güneşi görür görmez. Güven dolmuştu içi. İnançla yürüdü öteki arabalara doğru.

“Hele dadaşlar,” dedi yürürken, bağıra bağıra, “hele şöyle bir toplanalım.”

“Hendeğin başına çöküp de, soluklayalım bir, bre Ramazan efendi,” dedi arabanın ardından gelen İbo’nun Osman Usta.

“Doğru söylersin,” dedi Bekçi Ramazan.

Bir koşuda indi çıktı yolun kenarındaki hendeğe ve külot pantolonunun diz kapaklarını gerdire gerdire hendeğin karşı kıyısına çömeldi. Alnında kocaman bir B harfi yazılı kasketi, sağa doğru biraz kaykılıvermişti. Osman Usta geldi ardından, yanına ilişti, yere oturdu. Zeynel geldi birazdan.

“Hele sesle şunlara,” dedi Bekçi Ramazan, Zeynel’e.

Daha seslemiş seslememişti ki, arabasını çeken, gelip çöküyordu bir yana. Yorgun, kuşkulu, ürkek, çöküveriyordu toprağa. Işıl ışıl, yepyeni güneşin arkadan ağır ılık ılık yalayivermesi, öylesine tatlıydı ki. Gelip, toprağa yan verip yatan, bir cigara çıkarıp ateşliyordu. Ateşliyordu da, kafasındaki mutlu kurgularla haşır neşir, geçiveriyordu kendinden. Hani kıyıcığına varmışlardı, yıllardır özledikleri bir ülkenin. Hani artık kazmanın küreğin sapına yapışacaklardı. Yapışacaklardı ki, bu kez kendileri için.

“Tamam mıyız uşaklar?” dedi gene Bekçi Ramazan ve cigarasını parmaklarının uçlarıyla tuta tuta bir kere daha somurduktan sonra, fırlattı attı, hendeğin içine.

“Abdo nerde? Abdo yok...” dedi biri.

“Görmez misin, arabanın ardına çövdürüyor, deyha...” dedi bir başkası.

“Bırak çövdürsün,” diyecekti ki Bekçi Ramazan, dalgın dalgın, vazgeçti.

“Hele sesle,” dedi Zeynel’e.

“Abdooo aaaaa!..” diye bağırdı gene avaz avaz Zeynel.

Düşünceli düşünceli, ağırdan geldi Abdo, Ramazan’ın tam karşısına şalvarının önünü gerdirerekten çömeldi.

“İlk adımımızı attık sayılır artık kurbanlar,” dedi Ramazan, Abdo tam çömelirken, alabildiğine ciddi bir yüzle, “Gerisi artık ellerinden öper... Yani deh dememize bakar. Hadi bakalım gösterin kendinizi.” Sustu. Güleç güleç gözlerine baktı Abdo’nun. “Demem şu ki, bundan sonra geri dönülemez. İşte, aha şuracık yerimiz. Hepi-

miz, yapacaklarımızı iyi bildik mi, hepimiz kolları sıvayıp işe giriştik mi, n'apacağımızı iyi bilelim, bir söyleyin bakalım. Devlet kuşu konmadan.”

“Bizde bu şans varkene, konar bre Ramazan efendi,” dedi Osman Usta. Güldü.

“İyi ya işte,” dedi Bekçi Ramazan, “bir tez davranıp konduracağımızı bir!.. Konacak yer bulamasın meret.”

“Başımızda Ramazan dayı gibi bir hükümet adamı varkene, kim kondurabilirmiş başımıza kuşu be,” dedi Zeynel.

“Hele hele,” dedi Bekçi Ramazan.

“Doğru ya... Hey ya...” dedi birkaç kişi bir ağızdan.

“Ulan başlamayın gene,” dedi Bekçi Ramazan, “dedik ya size, bizimkisi devlet bekçiliğidir diye. Bizimkisi asayıştan musayıştan yana diye. Vazife bir vazifedir ya ev yıkmak yoktur bekçiliğin kanununda. Bilmez gibi... Dedik ya, birisinin yolunu mu kestir, söz temsili, bekçiliğin vazifesi, işte başladı demektir. Cinayettir, katildir, tamam bir diyeceğim yok. Amma, ev yapmışsın bana ne. Hatta, de ki, niye yardım etmedin? Sor... Vatandaşa yardım, bekçiliğin baş şartıdır ki, daha kanunun ilk maddesinde yazılıdır, bre Zeynel oğlum. Neyse bırakalım farfarayı da, işimize dönelim, hele. Ne diyorduk?”

“Yoo,” dedi Abdo birden, çatılmış kaşlarının altında ufacak ufacak kalmış gözlerini Bekçi Ramazan’a dikmişti. “Öyle laf yok babam. Hele, hükümetin koskoca bir bekçisinin karşısına kim çıkabilirmiş, bir söyle... Belediyenin zabıtası denilen yazının itleri, koskoca bir hükümet bekçisinin yakasına sarılabilir miymiş, hele bir söyle bir kez...”

“Bre Abdo Ağa, elbet sarılabilemez,” dedi Ramazan, gene gülümseyerek.

“Öyleyse ne demeye, deyivermemek, korkmayın, ben varım başınızda diye. Şehir görmüş adamsın diye eğlenme bizimle. Yiğit yiğit konuş. Bak, arkana düştük geldik.” Bir an sustu, sonra dişlerinin arasından, “Bak Ramazan efendi,” dedi “Allahıma peşindeyim ki...”

Hırsla kalktı Bekçi Ramazan çömeldiği yerden.

“Yeter yahu,” dedi, “hemşeri dedik, önünüze düştüysek aranız katıldıysak, halt etmedik ya. İşte gidiyorum. Ne halınız varsa, görün...”

Hendeğin içine doğru bir adım atmıştı ki, Zeynep, fırlayıp göğüsledi. Omuzlarından tuttu güçlü elleriyle, eski yerine çöktetti.

“Hele ağır ol Baba!” dedi.

Karıştırmıştı kalabalık.

“Hiç olmazsa bırakın şu elbisemi soyunup geleyim bari,” dedi Bekçi Ramazan.

“Yoo,” dedi biri, “ağız dalaşının sırası mı canım şimdi?..”

“Oldu mu ya Ramazan efendi,” dedi bir diğeri, “elbise soyunmak da ne biçim bir laf öyle? Otur hele!..”

“Babam,” dedi Bekçi Ramazan, “hep beraber olalım bizimkilerle dedikse, bok mu yedik? Hem, siz sattınız da neyiniz var neyiniz yok, biz satmadık mı sanki? Ayıp ettiniz vallahi şimdi. Yani sanki, yıkmaya gelecekler de damımızı başımıza, bir bakacaklar Bekçi Ramazan oturur içinde, hemen, kusura kalma Ramazan efendi deyip, dönecekler mi sanırsınız? Güldürmeyin adamı yahu sabah sabah.”

“Seni yeni mi tanıdık Ramazan Efendi,” dedi Osman Usta. “Adamı adam eden çulu mu ki? Hele bırak bu lafları da, bekçiliğin bir önemi olurmuş olmazmış her neyse işte, önümüze düş, şu işe bir girişek bakalım kurban.”

“Doğru konuşur Osman Ağa,” dedi Mikayil, hırslı hırslı.

“Doğru konuşur ya,” dedi reji işçisi Yakup.

“Öyleyse,” dedi Seyit, “ne durdunuz? Ne böyle durdunuz artık arık? Kalkın bre!..”

“Ulan Abdo kardaş,” dedi arabacı Kör Musa, hani seninkisi de, yok mu ya?.. Körlere, aksi olur derler, günahını alırlar. Senin yanında körlerin lafı mı olabilir miş?.. Hani ya, ne sakar herifsin, Abdo kar-

deş, gene ettin edeceğini. Bırakın kurbanlar, bırakın da işimize ko-
yulak erken erken.”

“Aman kurban,” dedi Musa, “mümkünü var mı? Gidebilir miy-
miş, biz hep bir oldukça? Yani sen sandın, Bekçi Ramazan Ağa, şim-
di diyecek ki, yıkın onların damlarını başlarına da, tek dokunma-
yın bana, öyle mi? Sonra biz de, iyi konuştun be Ramazan Ağa di-
yerekten ellerine sarılırız he mi? Bunu bilir be Ramazan, kurban...
Dalga mı geçersin bizimle? Mümkünü var mı? Ya hepimizinki olur
ya da hiçbirimizin olmaz, yalan mıyım bre?”

“Hani,” dedi taa en uçtan, Fırar, “Bekçi Ramazan efendi de,
Nuh der peygamber demez, yok mu? Deyiverse ya? Ben aranız-
dayken, elbisemi biri soymadan, yani canımı almadan hiçbirimizin
kılına dokunamazlar diye, bir deyiverse ya. Hani, Abdo Ağa haklı
diyesim var.”

“Sus ulan şimdi sen de!” dedi Kör Musa, birden bağırarak.
“Yangına körükle varma, ortalığı tam yatıştırmışkene.”

“Yeter bre!..” dedi işçi Yakup, geriden ağıri iri.

“Konuş sen Ramazan efendi, konuş allasen!..” dedi birkaç ki-
şi birden.

“Vallaha,” dedi Bekçi Ramazan, “unuttum ne diyeceğimi be.
Akıl mı kaldı ki başta. Ne diyordum?”

“Hele, işe nerden başlayacaktık...” dedi Zeynel.

“Haa,” dedi , “heye, şimdi varır varmaz bir yandan yükleri yı-
karkene, birimiz de öte yandan Abuzer Ağa’yı çağırır. O, nereyi ka-
zacağımızı bize gösterecek. Gece söz verdiydi. Duydunuz. Sonra,
yükü boşalan, arabasını kapar kopturur. Kopturur ki, bir sefer da-
ha yapabilsin sabah sabah kimseyi kuşkulandırmadan. Taştı, kum-
du, briketti falan yetiştirsin. Geri kalanlarımız da kazmaya küreğe
sarılır, temele vurur kendini. Üçümüz beşimiz de harç karar.
Unutmayın haa, her gün iki damın üstünü örtebilemezsek, yandık
demektir ki.”

“Evvel Allah, iki damın lafı mı olurmuş bre Ramazan emmi?” dedi Yakup.

“Peki,” dedi Firar, “akşama iki damın üstü örtülecek tamam da, kimin olacak onlar, deyiverin bakayım?”

“Hay Allah,” dedi arabacı K r Musa, “hani derler ya avratların iki kulağından girer ağızından çıkar, erkeklerin de bir kulağından girer ötekinden çıkar, diye. Gel de inanma kurban, akşamdan beri pamukla mı tıkadın kulaklarını, yoksa aklın kafandan bir karış havada mı? Dedik ya, kurra çekmek var diye yahu...”

“Yani Firar aptalı çalışacak çalışacak, kurra dediğın başkasına çıkacak, öyle mi?”

“A benim yiğit kardaşım, adama kurra çıksa daaaa, çıkmasa daaa, sonuna kadar çalışmak var bre,” dedi Osman Usta.

“Nerden belli?” dedi Abdo sinirli sinirli.

“Ben kurraya girmeyecem hepsi tamamlanıncaya kadar,” dedi Bekçi Ramazan.

“Aman yahu, siz deeee...” dedi Osman Usta. “Ben de girmiyorum.”

“Niye kurrayı hepsi bittikten sonra  ekmeyek?” dedi Mikayil. “İşimiz bir zaman bitsin, kurra sonra  ekilsin.”

“Olmaz,” dedi Bekçi Ramazan. “Bileceksin, akşam demiştik.   t len damın, tez elden karı kızla doldurulması iyidir. Karı kızla doldurulmuş eve, öyle destursuz cumburlop girilmez.”

“İyi iyi,” dedi Davut, “söyle hele sen, sonra?”

“Sonrası bu babam,” dedi Bekçi Ramazan.

Bir yekindi kalkıverdi oturduğu yerden Davut.

“ yleyse, deh de!” dedi.

“Yoo,” dedi Mikayil, “hele bir şey bir tamam askeriye usulü olsun. Her kim, n’apacak bilsin. Hükümet adamıdır dedik, bir kez kumandan seçtik seni başımıza, bu nedenle deyiver bakalım sen de kim geri dönecek, kim kazmaya küreğe sarılacak, kim harç karacak ve de kim Abuzer Baba’yı  ıgıracak?”

“İyi... Olsun,” dedi Bekçi Ramazan. “Arabaları götürecekler zaten belli. Musa, Zeynel, Hacı, Hakimo, bir de Yeter, arabaları götürecekler demektir. Üç kişi de harç karar. Harç karmak deyip de geçmeyin ha... Başlı başına bir iştir. Sen seç harç karacakları da Osman Usta.”

“Kim isterse gelsin,” dedi Osman Usta.

“Yok öyle şey,” dedi Seyyit. “Kumandan madem, seçsin.”

“Mikayil’le Davudo inşaatta çok çalışmıştır. İnşaatin dilinden anlarlar, harç ne demektir bilirler, onlar da Osman Usta ile harç yapacaklar, oldu mu? Geriye kaç kişi kaldık? Beş kişi geri dönüyor, üç kişi harçta, eder kaç? Altı. Yedi. Sekiz. Eder sekiz kişi. Geriye ben kaldım, bir. Abdo Ağa, iki. Yakup, üç. Seyit, dört. Fırar, beş. Demek ki beş kişi de geriye kalmış. Bizler de temele!..”

“Yok olmadı,” dedi Mikayil. “Sen kumandanı mısınız ki, temele memele girmek falan yok. Ne derler sonra be?.. Şu Kürt eşeklerine bak derler, kumandan seçmişler de birini, sonra, onu da temele koşmuşlar, derler. Olmaz. Sırtında rütbeli bir elbiseyle temele girmiş bir hükümet adamının hükümet adamlığı mı kalırmış bre?.. Sen etrafta dolanacaksın ki alıcı kuş gibi, belediyeciler falan üzerimize çemkirmeye... Arabalar birazdan döner. Onların başı kel mi? Ne güne dururlar, soyunsunlar girsinler temele.”

“Tamamdır,” dedi Kör Musa, “Mikail kardaş doğru konuşur. Biz de birazdan kazmanın sapına yapışırık. Abuzer Babaylan falan da sen konuş, zaten en has dostu sensin Ramazan efendi. Hadi artık yallah!”

Ucun ucun kalkıverdi herkes, arabasının başına döndü. Gene en öndeki arabanın atını, geminden yakalamıştı Bekçi Ramazan. Şöyle bir baktı arkadaki arabalara doğru. Çekiverdi atın başını ve araba kozkırın ortasına bir horoz gururuyla tünemiş Abuzer Baba’nın evine doğru yürüdü. Yağsız tekerleklerin demir dingile sürünürken çıkardığı iniltiler, gene yedi cihanı sarmıştı.

Güneş, bütün iriliğince çıkıp oturmuştu tepenin başına. Artık bakılamazdı ve toprak, gene hafiften hafiften buğulanıyordu.

Tam çitlerin önüne geldiğinde sol kolu bütün uzunluğunca havaya kaldırarak “çüşüş” diye bağırdı Bekçi Ramazan ve atın yularını kısarak arabayı durdurdu. Zeynel, koşuverdi yolun kenarına, irice bir taş aldı, getirdi, ön tekerleğe dayadı. Sonra, dingilin ucuna bastı, sıçradı çıktı arabanın üstüne. Briketin birini kaptı kaldırdı:

“Yakala Osman emmi,” dedi ve uzattı.

Art arda durmuşlardı arabalar. Ve insanlardır, gürültüyle boşaltıyorlardı içindekileri.

Şapkası sol elinde, öteki eliyle başını kaşıya kaşıya çitten içeri girdi Bekçi Ramazan. Dutun dibine vardı, durdu.

“Abuzer Ağaaa!..” dedi hafifçe bağırarak. Ürkütmek istemiyordu akşamki gibi.

Bir süre bekledi.

“Abuzer Ağaaa,” dedi gene. “Hele uyan bre Abuzer Ağaaaaa!..”

Kız, Bekçi Ramazan’ın sesine şöyle uyanır gibi oldu yatağın içinde sıkıntılı sıkıntılı bir yandan öbür yana döndü. İyice anlamamıştı. Birisi mi sesleniyordu gene kendilerine? Başını biraz çıkardı yorganın altından, kulak verdi. Ürperivermişti, gene birilerinin geleceği olasılığını düşününce. Yüreği gürp gürp atmağa başlamıştı. Birden hatırladı. Akşam niye gelmişlerdi acaba? Ne konuşmuşlardı babasıyla? Şimdi kim gelmişti peki? Niye çağırıyorlardı babasını? Bocalar dururken bir daha seslenmişti aşağıdaki adam. “Bismillah” dedi içinden ve korkuyla fırladı kalktı, yatağın içine oturdu.

“Hayırdır inşallah.”

N’apacağını bilmez bilmez kıpırdar dururken yatağın içinde, sesi tanıdı. Biraz rahatlar gibi oldu. Ama çok sürmedi rahatlaması. Bu bekçinin çevrelerinde bu kadar dolaşması hayra yorulmamalıydı. Bir alaca kuş döner dururdu başlarında ya, Allah korusun. “Hayırdır inşallah,” dedi içinden gene, “acep niye çağırırlar ki sabahın körün-

de babamı?” İçinden bir yel geçmiş gibi titreyivermişti, gürp gürp fırlayıp çıkacakmış gibi atıyordu yüreği. Telaşla, bildiği bölük pörçük duaları mırıldanmağa başladı. Dudakları kıpır kıpır, bir gölge gibi sessizce süzüldü çıktı yataktan. Acele acele saçlarını düzeltti parmaklarıyla, yağlığını sıkı sıkı bağladı. Kırışıp, dizlerinin üzerine çıkmış eteğini, eğildi, çeke çeke düzeltti. Sonra, babasının başucundan dolanıp, duvara sürüne sürüne, yola bakan pencerenin önüne vardı. Yan durdu, şöyle kenarından dışarıya baktı. Bir çığlık attı bakar bakmaz. Dehşetli şaşırmıştı. Hani, tek mil bir köy gelmişti sanki evlerinin önüne. Atlar, arabalar, insanlar... Bir telaş gelenlerde. Onları görünce, sevinmiş miydi, yoksa korkmuş muydu? Hem seviniyor, hem de korkuyordu. Şaşkın, telaşlı, sevinçli, n’aptığını bilmeden babasının başucuna geldi tekrardan bir solukta. Yorganı tuttu çekti üstünden ve omuzlarından yakalayıp sarstı vargücüyle.

“Baba baba kalk hele! Bak seni çıkırırlar gene. Kalk da, pencereden bir bak hele. Aboooo, bir köyün tüm milleti sanki evimin önüne yığılmış. Ocaktan yırak, tövbe. Kalk bre!.. Uyan artık. Bu ne uykusu böyle, ölü toprağı mı serpilik bre herif üzerine? Haydi!”

Hırslı hırslı sarsmağa devam etti.

“Abuzer Ağaa, uyan da, bak hele!..” diye bağıırıyordu hâlâ Bekçi Ramazan aşağıdan. Durup durup bağıırıyordu.

Şah İsmail’in tahtı misilli bir tahta, bağdaş kurmuş oturmuştu Baba, düşünde. Çevresinde fır dönüyordu, eli mızraklı zebellah çeriler. Astığı astık, kestiği kestikti. Allı pullu giysiler vardı üstünde ve Çin-i Maçinden kendisine armağan olarktan gönderilen bir güzeli bekliyordu ki, altındaki tahtın çatırdadığını duydu. Korkuyla eğilip baktı. Taht, çatırdayıp duruyordu hâbire ve her çatırdamada bir parçası daha kırılıyordu. Tahtının çatırdadığını, çerileri, vezirleri, falan duymuşlar mıydı acaba? Dönüverdi onlara. Duymuşlar. Gözlerinin içine içine bakarlar kuşkuyla. Taş kesilmişler de sanki, öyle bakarlar. Gözlerini kırpmaksızın bakarlar. Çatırtıları saymağa baş-

ladı korkuyla. Üç... Dört... Beş... Dokuz... On... Çatırtılar bitmiyor. On bir... On iki... On üç... Çevresindekiler, nasıl olmuştu da boş bulunmuştu, birden saldırmışlardı üstüne. Yakasına paçasına yapışı-vermişlerdi. Bar bar bağıyorlardı. Üzerlerindeki o taş gibi donmuşluk, sanki sihirli bir el değmiş de bozulmuş, üstüne üstüne saldırmışlardı. Yakasına yapışmışlardı da, zangır zangır saldııyorlardı. Lime lime ediyorlardı üstünü başını. Kulağını, burnunu kıymık kıymık kesiyorlardı. Üzerine bir çullanmışlardı ki... Can almasına. Bağırarak istiyordu. Aman demek istiyordu. Bağırıyorlardı. Sesi çıkmıyordu. Habire sarsıyorlardı oysa. Habire parçalıyorlardı orasını burasını. Habire kesiyorlardı burnunu kulağını cellat bal-talarıyla. Üzerine bir çullanmışlardı ki... Bir sarsıyorlardı ki... Tutup tutup bir koparıyorlardı ki... Hani yok oldu olacaktı artık... Uzak-tan görünüyordu Zülha avrat. Anası Zülha avrat hışımla çıkıverdi ortaya. Anası Zülha avrat çıkıvermişti ki hışımla, korkuyla, sıçradı uyan-dı Baba.

Kızı, omzunu tutmuş, “Baba, baba” diye bağırarak, habire sarsıyordu.

“Ne var?” dedi kan ter içinde.

Sırılsıklamdı. Tekmil kan tere batmıştı. Kan tere batmıştı ki, cı-bıldak. Derin derin soludu.

“Ne var?” dedi gene.

Başı da, öyle bir zonkluyordu ki...

“Bak, seni çağırıyorlar,” dedi kız. “Kalk da bak pencereden. Bir bak da gör, evin önü bir şehir olmuş sanırsın...”

Yatağın içinde doğrulmak istedi, bir yekindi Baba. Ama düşüverdi başı yeniden yastığa. Kalkacak dermanı yoktu. Anlamsız anlamsız gözlerinin içine baktı. Baş, parçalanacakmışçasına zonkluyordu. Dayak yemiş gibiydi bütün vücudu ve alev alev yanıyordu. Soluk alamıyormuş gibi oluyordu, daralıveriyordu göğsü. İnleyip du-ruyordu bilinçsiz bilinçsiz.

“Kalk hele baba,” dedi kız yeniden, “ne yatıp durursun. Kalk da, pencereden bir bak. Hem, seni çığırırılar sabahtan beri, duymaz mısın?”

“Abuzer Ağaa!” diye bağırdı gene Bekçi Ramazan tam bu sıra.

Üzerine çullanmışlardı ki... Nasıldı? Çullanmışlar mıydı?.. Düş mü görmüştü?.. Kızının gözlerine bakıyordu hâlâ boş boş. Gözleri kapandı kapanacak gibiydi. Ve beyninin ta içine içine vuruyorlardı balyozlarla. N'oluyordu? Yeniden, şöyle bir yekinmek istedi. Olmadı. Başını yastığın üzerine bırakıverdi mecalsiz mecalsiz.

“Su...” dedi inler gibi.

“Derttt... Sabah sabah su n'ola ki?” dedi kız.

Korkuyla baktı babasına. Gözleri belermişti. Hali, bir garipti. Yerinden fırlayıverdi. Patır patır, bir çırpıda indi merdivenlerden, taşı doldurup, koşturdu getirdi. Uzattı. Babası, bel bel bakıyordu. Uzanıp tutmuyordu. Kötülemişti iyice. Taşı yere koydu. Sol koluyla kucakladı, kaldırdı başını.

“Aaaa,” dedi korkuyla, “ataş gibi yanar bre!..”

Tası ağzına dayadı. Dudaklarının iki ucundan sızdıra sızdıra, hırslı hırslı içti suyu Baba. Başını, tekrar yastığa yatırdı usul usul. Korkudan elleri titriyordu. Babasına baktıkça, korkudan elleri tir tir titriyordu. Zaptedilemezcesine. Başucuna çömeliverdi.

“Abuzer Ağa,” dedi Bekçi Ramazan gene avaz avaz. “Öldün mü yahu?”

Sesi yeni duymuş, ilk kez duymuş gibi, gözlerini araladı hafiften Baba, kızına baktı. Sonra pencereden yana döndü. Kulakları kırışte, bekledi.

“Ne var?.. Kim o?..” dedi usuldan.

“Seni çığırırılar sabahtan beri,” dedi kız.

“Hıı?” dedi Baba.

“Seni çığırırılar sabahtan beri dedik ya,” dedi kız. “Kimdi o? Hani akşamda çığırmıştı seni ya? Gene o.”

Sanki birden dirilivermişti Baba.

“Bekçi Ramazan mı?” dedi bir solukta, belli belirsiz bir heyecanla.

“Heye,” dedi kız, “o”.

Başı da nasıl zonkluyordu... Silme kan tere batmıştı üstelik.

“Kurban,” dedi yavaşça, “bana şurdan bir temiz bez bul hele. Hele yağlığını ver bir de.”

Başından çözüverdi yağlığını kız, babasına uzattı. Sonra kalktı, birden dağılıvermiş saçlarını ardında savura savura, yatakları yığıldığı yere gitti. Duvarın dibinde duran bohçalardan birini açtı, aramağa başladı.

Baba, kızın uzattığı yağlığı almış, şöyle katlayıvermişti ortadan ikiye. Yattığı yerde, bütün gücünü toplamış, ağır ağır doğrulup, yatağın baş ucuna bağdaş kurup oturmuştu. Başına sarıyordu, ortadan ikiye katladığı yağlığı sıkı sıkı. Çeke çeke sarıyordu. Binlerce bal-yozla dövülürmüşçesine ağrıyan başını, şakaklarından geriye doğru, alnının üstünden ağrı çemberleye çemberleye sıkıyordu.

“Kurban,” dedi, yağlığın uçlarını başının ardından tutarak, “hele gel de, şunu var gücünle sıkı sıkı bir düğümle bakayım.”

Kız, koşarak geldi, elinde eski bir bez parçasıyla. Bezi, babasının kucığına attı. Arkasına geçti. Yağlığı iki ucundan tutup, var gücüyle çeke çeke düğümledi. Kafatasının, alnının üstünden, boğulurmuşçasına çemberlenivermesi, ağrıyı hafiften azaltıyordu. Kan dolaşımı ağırlaşıyordu da sanki, uyuşuyor, ağrıyı azaltıyordu.

“Hele kurban,” dedi Baba sonra, kucığındaki eski bez parçasını uzatıp, “şu çaputu da sırtıma sokuver bir.”

Babasının gömleğinin eteğini çekti çıkardı kız. Ensesine doğru topladı, sol eliyle tuttu.

“Anaaa,” dedi mırıldanırmış gibi, “cıbıldak suya kesmişsin be. Vah vah vah... Ataş, ataş...”

Babasının uzattığı bezi aldı. Sağ eliyle kaput bezinden yapılmış

fanilasının altına, yaya yaya sürdü. Sonra, ensesinden soktu elini, bezi, uçlarından tuttu, omuzlarına doğru çekti. Gömleğini indirdi ardından, eteğinin uçlarını, gene donunun içine soktu.

“N’oldu böyle be sana Baba?” dedi.

“Sesle,” dedi Baba, “sesle hele şu herife. Babam geliyor de.”

“Daha neler,” dedi kız, “halin mı varmış kalkacak? Yat hele Yat da, sıkı sıkı örteyim bir üstünü, iyice terle. Terle ki, şu zehiri üstünden at. N’oldu kız böyle be sana? Akşam dipdiriydın hani.”

Baba, ellerini yere dayayaraktan bir yekindi. Gene kalkamadı. Dışarıdan sesler geliyordu. Harıl harıl çalışıyorlardı. Sesleri duydukça daha da heyecanlanıyor, yatağında duramıyordu Baba.

“Kurban,” dedi gene, yalvarırmış gibi, “şöyle bir destek ol bana, bir kalkayım hele.”

“Yat be!..” dedi kız sinirli sinirli.

“Gel kurban, gel. Şöyle pencereden bir bakayım hiç olmazsa.”

“Akşam içtin zıkkımı tabii...”

Yanına geldi. Gözlerinin içine gülüverdi birden Baba. Sevinçle gülüverdi. Sağ elini omzuna attı. Sol eliyle yere dayanaraktan yekindi. Ağır ağır doğruldu yatağın içinde. Paçaları bağlı, uzun, patiska donunu çekiştire çekiştire, gömleğinin eteklerini iyice soktu içine, düzeltti. Kızının uzattığı pantolonunu aldı. Sallana sallana giydi. Arada bir, gözlerinin önü kararıveriyordu. Kızına tutuna tutuna pencerenin önüne doğru yürüdü. Pencereye bir vardı ki... İçi içine sığmıyordu artık. Gözleri, alabildiğine açılmıştı. Soluk soluğaydı heyecandan. Damarlarına bir taze kan doldurulmuş gibi, solgun bir çiçeğe yeni su verilmiş gibi sanki, ellerini bütün genişliğince denizliğe dayamış, pencereden bakarken gözle görülürcesine diriliyordu.

Atlar, kuyruklarını keyifli keyifli bir sağa bir sola çarparak, eşiniveriyorlardı arada bir. İnsanlar harıl harıl. Biriketler boşaltılıyordu, boşaltılıyordu da, yolun bir yanına diziliveriyordu. Kapılar, pencereler üst üste yatırılmış hendeğin içinde. Baktıkça bir diriliyordu ki.

“Bre oğlum Ramazan,” dedi birden, heyecanla, “gel de, yukarıda konuşak hele.”

Alnında çatkısıyla, göklerden bakan bir tanrı gibiydi tıpkı. Ellerini, ağır ağır, kollarının bütün uzunluğunca iki yana açıp, doğrularak, pencereyi silme dolduruverdi birden. Başını göğe kaldırıp, derinden bir soludu.

“Asya, kurban,” dedi tane tane. Yüreği, heyecandan duracakmış gibiydi sanki. “Gördün mü? Gördün mü kurban? Artık çoğaldık. Çoğaldık, gördün mü? Çoğaldık artık!..”

Güneş, gene bütün gün yukardan ağı yakıp kavurmuş, sonra da, sanki mutlu, kıvançlı çekip gitmişti tepelerin üstüne doğru. Göl-geler, gene uzayı uzayıveriyordu. Hafiften bir meltem çıkmış, üfü-rüyordu arada bir. Tere batmış gömlekleri buza kesiyordu sözün ge-lişi. Yalap yalap tüten toprakları yalayarakтан koşup geliyor, henüz camı takılmamış pencerelerden girerek, sabahtan akşama yan yana yükselivermiş bu iki evin içinde aceleyle şöyle bir dolaşıp, hışımla uzaklaşıyordu bilinmez yerlere.

Sıra, damların örtülmesine gelmişti. Pırıl pırıl kavaklardan ya-pılmış kirişler döşenmiş, çinkoların çakılması kalmıştı bir.

Çatıdaki Osman Usta'ya son kirişi de uzatmış, yorgunluktan du-varın dibine tam çöküverecekti ki Baba, elinde testiyle Asya girmişti içeri. Asya'ya doğru koşmuş:

“Doldur hele kurban!” demişi, başı hâlâ çatkılı.

Asya'nın testiye dizine dayayıp doldurduğu tası kapmış, bir so-lukta kana kana içtikten sonra, sırtını duvara vererekten köşeye çök-müştü. Bacaklarını gerdirerekten oturmuş, damda, kirişlerin üze-rindeki Osman Usta'ya bakmış kalmıştı. Asya'nın parmaklarının ucun-da dengeleye dengeleye uzattığı tası eğilerekten alıp, lıkır lıkır içen Osman Usta'ya bakarken amacına ermişlerin rahatlığı vardı yüzün-de. Başka dünyalardaydı artık. Kafasının içi, hani birden çalgılanı-vermişti sanki. İnsanlardır, eğleniyorlardı. Türkü okuyorlardı. Ve kor-

kudan eser yoktu şu an. Sırtını duvara dayayıverip, kendinden geçmesi ne kadar sürmüştü? Bilinmez.

“Eeee, Abuzer Ağa,” dedi Osman Usta birden, Allaha şükür, iki evin çatısını çatıttık bir günde. Demek ki olabilirmiş, ha?” Gururla dikeliverdi oturduğu yerde.

Birden irkildi Baba, önce rasgele baktı Osman Usta’dan yana, sonra güvenle:

“Tabii kurban,” dedi, adam dediğin azmetmeye bir yeter ki...”

“Ulan Zeynel!..” diye bağırdı Osman Usta dışarıya doğru, “Hele çinko minko getirin bakayım!..” Baba’ya döndü gene.

“Bir de çinkosunu çaktık mı güneş batmadan Abuzer Ağa,” dedi, “tamamdır. Korkma artık, gir içine.”

“Tabii,” dedi gene Baba. Sözcüklerin üstüne basa basa, bir bir konuştu.

“Ne demişler, adam inandı mıydı bir kez kendine, dağı bile yerinden oynatabilir demişler. Elbette, hele bir kere azmedilmesin. Niyetlendik mi, dünya değişir ellerimizle, bana mısın diyemez. Bak sana kurban, kim yapmış bunca şeyi? İşte, böyle eller,” dedi ve top rak rengi nasırlı ellerini iri iri açıverdi. “Şehirleri kim yapmış ki sanki bana? Kurban, her ne var bu topraklar üzerinde insan işine yarar ve de güzel, bil ki ona adam eli değmiştir, yalan mıyım? Söz temsili, dağda bayırda ahlat olur. Ya bakarsan? Bakarsan, bir armut olur ki, breh breh... Yalan mıyım?” Sustu bir an. Sırtında birkaç tabaka çinko ile gelen Zeynel’i görür görmez, şöyle bir yekindi.

“Kalkayım mı kurban?” dedi.

“Hele sen bize ilazımsın daha,” dedi Zeynel telaşlı telaşlı.

Sırtındaki çinkoları, şöyle yan durup, odanın ortasına atıverdi.

“Höst be!.. Toza boğdun ulan,” dedi Osman Usta yukardan.

“Öyle miii?” dedi Zeynel, güldü.

Eğildi sonra, ışıl ışıl şavkıyan çinkolardan birini iki yanından tuttu, karnına destekleyerekten kaldırdı, Osman Usta’ya uzattı.

“Hele lafa boş ver de, daha göz gözü görürken tut bakalım usta,” dedi. “Şunları al da yukarı, ikinci partiye kopayım.”

Birkaç tabaka çinko sırtlamış, hışımla girdi kapıdan Musa. Zeynel’in yanından dolanıverdi, geldi sırtındaki çinkoları, ötekilerin üstüne devirdi.

“Ulan kör kardaşım,” dedi Osman Usta, yarı şaka, yarı ciddi, “hepimize yetecek çinko var mı ki, hep çinko getirirsiniz?”

“Aman bre Osman emmi,” dedi Musa, “o ne biçim laf öyle? Bu ilk ev ki, her bir şeyi pırıl pırıl olmalı emmi!.. Pırıl pırıl olmalı ki, bakanın gözünü kamaştırabilsin. Elini ayağını dolaştırabilsin. Dolaştırabilsin ki, deyyuslar bir kötülük yapamasın. Hele sen çakmana bak. Bu da, bizim milletin yeni bir şanı...”

Abuzer Baba’ya baktı, gözlerinin içine gülüverdi. Sonra Osman Usta’dan yana döndü gene.

“Bak Abuzer emmime,” dedi, ev dikmiş ki, kule gibi. Ağalar da zor bulunur böylesi allahıma. Dört bir yanda gözü var, tıpkı canavar gibi bakar. Bizimkisinin de damı parlak olsun bari be.”

“Daha ister mi?” dedi Zeynel, Osman Usta’ya.

“İster ya. Birkaç tabaka daha getir,” dedi Osman Usta.

“Aman, yenilerinden olsun kurban, ha! ..” dedi bağıra bağıra Musa.

Bir elinde testi, ötekinde kalaylı tas, kapının yanında sırtını duvara dayamış öylecene duran, konuşmaları dinleyen Asya, Zeynel’in ardından, sessizce süzüldü çıktı evden. Ayaklarını sürüye sürüye, tam karşıda, yolun öbür yanında yapılan ikinci eve doğru yürüdü. Memelerinin arasında, hâlâ sıkışmış kalmış bir top gibi duruyordu karanfil. Yürürken, hop hop oynayan göğüslerine bir ipek gibi ılık ılık sürünüyordu. Farkına varıverdi. Birden, bir başka sıcaklık dolandı tek mil vücutunda. Bir hoş oldu. Şevklendi. Daha bir mutluydu şimdi. Hem karanfili vardı, hem de yeni bir dünyaydı artık buraları. Bir karanfildi ki göğsündeki, kırmızı can yaprakları binlerce... Daha bir güçleniyordu, karanfili göğüslerinin arasında duyduka. Yü-

reği, çır çır çırpınıyordu. Çekiç sesleri, at kişnemeleri, koşuşmalar, şakalaşmalar, küfürleşmeler, arada bir, sanki silinip gitmişti de, salt karanfilden bir evren kurulmuştu içinde. Güven veren, mutlu bir evren. Cinlerin, şeytanların cümlesinin kovulup atıldığı, yalnızlığın olmadığı, silme karanfil bir evren. İçindeki evreni düşündükçe, terden tozdan kapkara gözleri, daha bir ışıldıyordu. Düşündükçe, coşuyordu, kabarıyordu içi. Ve avazı çıktığı kadar bağırarak tır-kü söylemek istiyordu. Kafasının içinde çın çın öten ezgilere uyup, türküler mırıldanarak, ayağını sürüye sürüye eve vardı.

Sırılsıklam tere batnuştı herkes. Çinkolar getiriliyordu gene, kaldırılıyor, uzatılıyor, ardından pat küt çivileniyordu neşeyle. Kalaylı tası testiyi dizine dayaya dayaya doldurdu doldurdu uzattı, çinko getirene, kaldırıp uzatana, çekene, çivileylene. Kevser şarabı sunan bir peri gibi, doldurdu doldurdu uzattı. Kirli, yorgun yüzü mutluluktan ıslıl gülümseyerekten uzattı. Bir baktı ki, su bitmişti. Baş aşağı çeviriverdi testiyi. Su uzatacağı ki çatıdaki Davudo'ya su bitmişti. Gözlerine güldü.

“Şimdi doldururum,” dedi umut saçar gibi.

Yel gibi çıkıverdi evden. Yoldan, çitlere doğru koşturdu. Tam evlerinin önüne varmış varmamıştı ki, birden aşağıdan ağır hızlı hızlı gelen Mustafa Çavuş'u gördü. Korkuyla baktı. Şapkası elinde, iri Beykoz postallarıyla tozların içine hırslı hırslı basarakten telaşla geliyordu Mustafa Çavuş. Bir an öyle kaldı, dönüverdi sonra, testiyel tası iki yana savura savura, babasının bulunduğu eve doğru koşmağa başladı.

Güneş, feri yitmiş bir kor gibi kıpkızıl, tepelerin ardına yarı yarıya girmiş, çevresini, iki yana kavuniçine boyayıvermişti. Bakılabilirdi. Alabildiğine güzeldi. Alabildiğine duyguluydu şu an. Alafı gitmiş ışıkların yorgun bozkırın üzerine okşar gibi serivermişti de, damların üstünde habire eğilip kalkan insanların gölgelerini oynatırdan uzatmış babam uzatmıştı..

Soluk soluğa vardı eve. Kapıdan içeri hışım gibi girdi. Babasının yanına gitti. Durdu. Solumaktan konuşamıyordu. Hızlı hızlı, kesik kesik soludu bir süre. Sonra babasının kulağına eğildi. Soluğu, ateş gibi, yakıp kavuruyordu değdiği yerleri. Öyle durdu bir an.

“Hayrola kurban?” dedi Baba, yarı önemser, yarı önemsemez.

Ellerini yere dayayarak, bacaklarını topladı önce, sonra ağır ağır doğruldu, kalktı. Omzundan tuttu kızı, kendine çekti.

“Hayrola?” dedi bu kez korkulu. “Nedir bu halin? N’oldu?”

“Baba,” dedi kız. Sustu. Soludu gene derinden “Mustafa Ağam gelir,” dedi soluyarak. “Aşağıdan hışım gibi... Alı al, moru mor gelir. Bir yaramazlık olmasın? Hele, çık da bak.”

“Mustafa Ağan mı gelir?” dedi Baba anlamamış anlamamış ve hemen çıktı dışarı.

N’olabilirdi? Ne yaramazlığı olabilirdi? Niçin korkmuş, telaşlanmıştı Asya? Mustafa Ağası kimdi? Kapının önünde durdu şöyle bir an. “Mustafa Çavuş,” dedi kendi kendine. Hızlı hızlı yola doğru yürüdü. Yolun başında durdu, taburlardan yana, aşağıya doğru baktı. Gerçekten, Mustafa Çavuş yolu tozutaraktan, telaşlı telaşlı geliyordu. Soluk soluğa geliyordu. Başını az önüne eğmiş, ellerini askerce sallayarak hışım ile geliyordu. Ne olabilirdi? Kasım geldi aklına birden. Ürperiverdi... “Bir bok gelmesin benim yüzünden çocuğun başına,” dedi kendi kendine korkuyla. Gene telaşlanmıştı, eli ayağı karıncalanıvermişti. “Yoksa?.. Yoksa, çocuğa?.. Ulan, kırk işkilli Kürt Abuzer’in kızına haa, diyerekten?.. Yoksa?.. Çocuğa bir halt etmiş olmasınlardı.” “Ama,” dedi gene kendi kendine, “ortada daha fol yok, yumurta yok be. Niye bir halt etsinler?.. Terhis olmuş bir adama, hem de askeriye içinde, kim ne halt edebilirmiş ki? Yok yok...” Peki?.. Ne olabilirdi öyleyse?..

Mustafa, şöyle yüz adım kala, durmuş soluklamıştı. Başını kaldırıp bakmış, Baba’yı görünce, elini sallamıştı.

Pekii... Böyle yalnız başına, hem de bu saatte, niye geliyordu

acaba alı al, moru mor? Bir anlam veremiyordu. Hendekten iniverdi, yolun ortasında durdu bir an. Sonra, ağır ağır Mustafa'ya doğru yürüdü. Bir anlam veremiyordu. Asya, korkmakta, telaşlanmakta haklıydı hani. Bir yaramazlık vardı bu işin içinde, ama neydi? Gene Kasım geldi aklına. "Yok, yok," dedi telaşla mırıldanarak, "o olamaz." Onun başına bir kötülüğün gelebilmesini düşünmek, gerçekten bir kötülüğün gelmesi olabilirliğini artırırmış sanıyordu ve düşünmek bile istemiyordu bunu. Düşünmek istemiyordu, ama elinde mi ki? Dönüp dolaşıp ona varıyordu gene düşünceleri. Ya biri boşboğazlık etti de, akşam anlattıklarını iletiverdiyse birilerine. "Antakyalı," dedi içinden ve gözlerini iri iri açtı, korkuyla, "Ya Antakyalı gidip birilerine bir bir anlattıysa ya?.." Antakyalı'yı gözlerinin önüne getirdi etli canlı. Gene yılışık yılışık gülüveriyordu. "Tamam," dedi kendine, "tamam, o deyyus çocuğudur. Zaten gözüm tutmamıştı." Sanki, Antakyalı karşısındaymış gibi, kaşlarını çatıvermişti. "Şimdi maval okumayı bırak Abuzer," dedi sinirli sinirli, içinden, "gözün tutmazdı da, ne konuşurdun öyleyse gözünün içine baka baka. Aklına bile gelmedi koca bunak. Ah işte, ah. Kürt akli, n'olacak? Sana ne be, eski defterleri karıştırıp da, her şeyi, olur olmaz yerde bir bir anlatmak. Zaten tipinden belliydi deyyusun, ne gavat dölü olduğu... Gidip, amirinin kulağına bir bir anlatmıştır ki, Gasım oğlumun başını yakmacasına. Haydi bakalım koca bunak, eşşek kafalı Kürt, temizle şimdi pisliğini... Ben sana yapacağımı bilmez miyim ulan fellah dölü. Hele bir elime geçme..." Dişlerini kenetleyiverdi hırsla. Çitlerin önünde durdu. Mustafa'ya baktı.

"Hayrola Mustafa oğlum?" dedi bağıra bağıra. "Bu afurun tafurun nedendir? Hele bir yol söyle!.."

Mustafa, gene bir solukladı. Yanıtlayacakmış gibi baktı Baba'ya, sonra vazgeçti, yürüdü. Tam çit kapısının önüne vardı Baba'nın yanına. Durdu, yolun karşı kıyısına doğru çekti. Vardılar, hendeğin üstüne çöktüler.

“Ne var,” dedi Baba korkuyla, “yoksa Gasım’ın başını mı yaktık evlat?”

Gülüverdi Mustafa, Baba’ya bakıp. Bir yandan da hâlâ soluyup duruyordu. Göğsü körük gibiydi.

“İhtiyarlamışık be Baba,” dedi solurken. Bir an sustu. Sonra, “Taburdan çıkınca, amanın tez varayım dedim de, kopturdum,” dedi. Gene derinden derinden soludu. “Şu cigara zıkkımı yok mu ya?.. Ciğerlerimi tek mil tıkamış. Bir de hamlamışım ki, deme gitsin. Söyle biraz koştum, soluk soluğa kalmaz mıyım? Dalağım da bir şişti ki, hani nerdeyse patladı patlayacak sanki. Bir yanar, bir yanar.” Sustu. Ardından, boğulurmuş gibi öksürdü uzun uzun.

“De bakalım evlat,” dedi Baba, öksürmesi biter bitmez, sabrı taşmış bir sesle “bir yaramazlık mı var yoksa?”

“Dedim, oğlum Mustafa senden geçmiş artık tazı gibi koşmak, vur kendini ursa hele. Gördün işte halimi. Şu kadarcık yolun, yokuşun lafı mı olurdu Mustafa’ya eskiden be... Elimde kahve tepsi- siyle, günde hilafsız kırk defa, koşar adım fır dönerdim Maraş’ı da, bana mısın demezdim gene de.”

“Yahu bırak hele hikâye anlatmayı. Adamın gençliği hep öyle kalır mıymış sen de?.. Dünyadaki her bir şey gibi, eskiyor tabii adam da. Sen söyle hele, telaşın ne? Bir yaramaz habarın falan mı var yoksa?”

“Vallaha Baba, diyeceğim şu ki, hani tedbiriniz bir tamam mı? Yani daha doğrusu, senin evin yanında bir evler yapılmış,” dedi ve başını döndürüp, yeni evlere baktı şaşkın şaşkın, “vay anasını be, bir günde ha? Haberin var mıydı Baba?”

“Var,” der gibi hızlı hızlı başını salladı Baba.

“Eeee be Baba, alacağın olsun emi? Allah müstahakını versin inşallah, bütün gece beraber olak da, ağzını açıp deyiverme, yarın sabahтан bizimkiler buraya yeni gecekondular yapacaklar diye. Eeee, alacağın olsun. Bilseydik, belki bir yararımız olurdu da, tedbir fi-

lan alabilirdik. Deyiverseydin, dilin mi kopardı sanki? Demek, bize de güvendiğin falan yok haa? Ben, bildim bildim ya, gene de saf davrandım Baba'nın olanlardan haberi yoktur diyerekten."

"N'olmuş ki gecekondulara?" diye telaşla sordu Baba.

"N'olmuşu var mı yahuuu?" dedi Mustafa uzata uzata. "Bilmez gibi konuşma. Bu hükümetin tevür tüvür işlerini bilmez gibi konuşma allasen. Deseydin ya akşam bize de. Gördün mü şimdi? Hele dinle, ucu sana dokundu şimdi."

Solukladı bir. Başını öte yana çevirip, kesik kesik öksürdü.

"Öğleden sonra erat talimdeydi. Yarbay da, nerden estiyse aklına, çıkmış odasından, cipine atlamış, varmış bir tepenin üstüne. Ma-nevra dürbününü bir iyice kurmuş. Kurmuş ki, talimi iyi yapar mı diyerekten eratı kontrol edecek. Arada bir yapar bunu. Dürbünü kurmuş, bir oraya bir buraya bakarmış. Bakarken bakarken, birden sizi görmüş. Görmüş ki, sanmış düşman ordusu, karşı tepeye tahkimat yapar. Senin evin yanına, iki ev birden yapılır. Görür görmez, bir köpürmüş, bir köpürmüş, yağmış güreleşmiş. Atlamış cipine sonra, tabura dönmüş. Karargâhtan içeri, hışımla girdi. Ben de oradayım. Allah Allah, dedim kendi kendime, nedir ulan bu herifin yanğını? Bir zart zurtla geldi, telefona sarıldı, oğlum dedi santrale, derhal bana valiyi bul. Valiye neler demedi ki Baba?.. Yahu Vali bey dedi, bizim buraya hani, o ihtiyar bir ev diktiydi ya, gözümüzün önünde bulunsun diyerekten göz yumduyduk. Şimdi azıtmış deyyus. Hem bizim burnumuzun dibine, hem de şehrin en önemli yerine, hâkim bir tepesine mahalle kurdurur. Casus mudur, nedir? Hele bir gelin de, görün gecekonduları, dedi. Hani çevresinde biz falan varız ya, umursadığı bile yok. Ha tavuk, ha biz, önemsedığı bile yok. Attı, tuttu. Yok efendim, hem askeriye açısından sakıncalıymış tabura yakın bir yerde mahalle kurulması, hem şehrin tepesine birikirlerse, şehri talan etmeleri bir gün, kolay olurmuş. Üstelik, başkasının arsasına yapıyorlarmış. Mülkiyet hakkı falan çiğneniyormuş. Gür-

ledi, esti ki, valinin yüreğini hoplatmacasına. Tabii, nicedir, devir askeriye devri Baba. Bunlar, ayaklanıp, Menderes gibi bir adamın bile başını yemişler ki, valinin mulinin lafı mı olurmuş? Demokrattır diye seçtiklerimize baksana, n'oldular onlar da? Herifin ödü patlamıştır allahıma Baba. Vallaha nöbetçi çavuşuna emir verir gibi verdi. Yarından tezi yok, bu evler yıkılacak dedi. O ihtiyar deyyusun da evini yıkıp, başını ezin ki, bir daha pirelenmeye dedi. Bir daha başına adam madam toplamıya dedi. Sen göya başına adam toplarmışsın ki, hücum edip, hükümeti alaşağı edebilesin. Niyetin, ihtilal çıkarmakmış. Valiye öyle diyordu.”

Donmuş, kalmıştı Baba, şaşkınlıktan. Ne diyeceğini bilmez bilmez önüne bakıyordu. Kös kös bakıyordu. Çatkılı başı düşüvermişti.

“De bakalım Baba,” dedi gene Mustafa. “Akşamdan haberimiz olsaydı, bir şeye gücümüz yeter miydi, bilmem, ama belki bir iki gün oyalayabilirdik herifin öfkesini. Ne bileyim ben, gelip sizi aradılardı kumandanım, falan deyip, belki sinirini yatıştırabilirdik azıcık.”

Bir süre öyle oturdular konuşmadan. Üç beş kişi, yolun altındaki evin önünde durmuş, bu yana bakıyordu merakla.

“Sabah buradan geçerkene farkına varmamış mı ki?” dedi Baba, dalgın dalgın.

“Kim bilir?” dedi Mustafa. Demek dalgınmış. Yahut, demek bir şeye benzetememiş hazırlıkları.”

“Allah Allah,” dedi Baba, gene derinden, “Anlayamıyorum kurban adamın bu hıncını. Bizim gibi fakire fukaraya ne hıncı varmış ki?”

“Onu bilmem ya,” dedi Mustafa, “adam, tabura geldiğinden beri barut zaten. Senin anlayacağın, sabahtan beri barut ki, barut. Önüne geleni haşlayıp duruyor. Sebebi de, taburdaki odasında, sak-sıların içinde karanfil yetiştirir bu adam. Bir düşün ki karanfilleri ne, gözü gibi bakar. Hele bir gün, sulamayı unut, yiğitsen... İşte, dün gece, orospu çocuğunun biri, karanfillerden birini koparmış, ner-

den aklına estiyse. Sabah geldi herif, odasına girmesiyle çıkması bir oldu. Bakmış, yok karanfil, gülle gibi fırladı dışarı. Yeri, göğü, indirdi. Topladı tekmiil nöbetçileri. Allah Allah... Vurur, ellerinin terisiyle, yüzüyle, yumrukla, mumrukla. Bir sağ eliyle, bir sol eliyle vurur önüne gelene. Hele, tokadı yeyince, erkeksen bir kıpırda, yerinde. İşte artık, kısmetin tekmeden açılır ki, hayalarına hayalarına. Gene dövdü milleti. Bütün taburu sıra dayacağına çekti. Senin anlayacağın, bir Gasım hariç, hepimizin kısmetine bir şeyler düştü. O, tabii tezkereyi cebine koymuş, misafir olarktan koğuştta yatar, her bir şeyden habersiz.”

Sustu. Baba’ya baktı. Birden telaşlandı.

“Aman bre Baba,” dedi, “içine miçine atma ha... İnme falan inmesin durup dururken bir yanına. Hele kavi dur.”

“Yok kurban,” dedi Baba hırıltılı bir sesle.

Asya, gelmiş, yolun başında durmuş, korkuyla bakıyordu onlara. Birden bir sessizlik çökmüştü. Çalışmayı durdurmuştu herkes, merakla bu yana bakıyordu. Güneş, kayboluvermişti birden tepelerin ardında.

“Baba,” dedi Asya, yanınıza geleyim mi, der gibi.

Birden yekindi, doğruldu Baba. Önüne bakaraktan, kesekleri ufalayan Mustafa’ya döndü.

“Sen, kimseye bir şey deme hele şimdilik,” dedi.

Yola çıktı, kızına doğru yürüdü.

“Yaramaz bir şey yokmuş kurban,” dedi bağıra bağıra, yürürken, “meraklanma.”

Yanına vardı. Durdu. Omuzundan tuttu.

“Peki, niyeymiş?” dedi kız telaşla.

“Yaramaz bir şey yokmuş dedik ya!” dedi Baba sert sert.

Kız, hâlâ kuşkuluydu ve babasının terslemesi daha da kuşkulandırıcıydı. Gözlerine baktı. Farkına varmadan soruverdi.

“Gasım mı, yoksa?” dedi, gözlerini iri iri açarak.

“Yok,” dedi Baba, önce olağan bir sesle, “değil.”

Sonra birden farkına vardı. Aniden bir sevinç doldurmuştu içini. Kızı “Gasım” demişti ve kızı “Gasım” der demez, bütün tasalarını unutturan bir sevinç doldurmuştu ki içini, mümkünü yok, kolay kolay anlatılamaz. Birden, heyecanla iki elini tuttu. Gözlerinin içine baktı mutlu mutlu, gülümsedi. Sık sık soluyordu ve gözleri buğulanmıştı.

“Kurban,” dedi yüreğinin ta derinlerinden gelen bir sesle. Gözlerini yumdu, başını kaldırdı göğe doğru. Öyle durdu bir süre. “Kurban,” dedi gene, bir dua mırıldanmış gibi, “amin” dermiş gibi. “Yok, bir şey yok,” dedi ve ellerini bırakıverdi, yolun karşı kıyısına doğru hızlı hızlı yürüdü.

Babasının ardından bakakaldı kız. Tozdan topraktan kir pas içindeki yüzü, pençe pençe kızarmıştı. Elleri titriyordu heyecandan. Mutluydu. Donmuş, kalmıştı. Neden sonraydı, zembereği birden hoşlanmış gibi, canlanıverdi. Derin derin soludu. Alabildiğine mutluydu. Hızlı hızlı yürüdü evlerine doğru. Memelerinin arasındaki karanfil, zıp zıp zıplıyordu gene ve zıpladıkça, ateş dolduruyordu yüreğinin içine içine.

Yolun üst başındaki evin yanına varmış varmamıştı ki Baba, “Göğ gözlü!..” diye bağırdı.

Evin önünde durmuş, korka korka kendine bakan yorgun adamlardan biri, koşuverdi, eve girdi, “Abuzer emmi seni çağırıyor, Ramazan emmi!” diye bağırarak.

Bekçi Ramazan çıktı birazdan, kapıya durdu.

“Buyur Ağaa!” dedi Baba’ya.

“Hele, gel hele kurban!”

Telaşlı telaşlı geldi yanına. Koluna girdi Baba.

“Yürü” dedi ve Mustafa’nın oturduğu yere doğru çekti.

“Kimselere bir şey sezdirme de, beni iyi dinle,” dedi kulağına usuldan, durumumuz bir bok ki, boktan da beter. Bak Mustafa ne der?”

“Mustafa da kim?” dedi Bekçi Ramazan. Başıyla Mustafa’yı gösterdi, “Şu asker mi?” dedi.

“Heye,” dedi Baba, “nene gerek. Kendi yok, Allahı var şurda, yiğit oğlandır. Dinle bak, ne der. Evlerimiz, yarından tezi yok, yıkılasıymış. Bilmem bildin mi, aşağıda askeriye taburu vardı. İşte, o askeriye taburunun kumandanı, bugün karşı tepelerden erata manevra dürbünüyle bakarkene bizi görmüş ve hemen sarılmış telefona, valiye muhbirlemiş bizi. Buralarda ev yapılması, mahalle kurulması bir sakıncalıdır ki askeriye yönünden demiş, yarından tezi yok, yıkılmalıdır.”

“Anlamadım,” dedi Bekçi Ramazan, gözlerini belerterek, “ciddi mi söylersin bunları Abuzer Ağaaa?”

“Gel de kulağınla duy öyleyse,” dedi Baba. “Ben de onun yalancısıyım.”

“Olamaz amma...” dedi Bekçi Ramazan, şaşkın şaşkın.

“Niyeymiş o?”

“Niyesi şu ki, daha evleri bitirmedik ki babam be.”

“Bırak şimdi yarenliği de, hele kulak ver sözüme. Diyelim, doğru. İşte, şimdi n’olacak? Onu düşünelim ki, tedbirimizi bir tamam alalım.”

“Abuzer Ağa,” dedi Bekçi Ramazan yalvarır gibi, “dinine imanına doğru söyle, benimle eğlenmezsin şimdi, değil mi?”

“Allah Allah,” dedi Baba. “Ulan göğ gözlü, ne kalın kafalısın be. Eğlenmenin sırası mı şimdi oğlum? Hadi, sor da Mustafa’ya, öğren.”

Hızlı hızlı Mustafa’nın yanına vardılar. Mustafa, az kalkıverdi yerinden. Eliyle, yanını gösterdi.

“Buyurun,” dedi.

“İşte göğ gözlü,” dedi Baba, “Mustafa oğlum bu.”

Mustafa’ya döndü.

“Göğ gözlü has dostumuzdur,” dedi. “Bilmem, Göğ Gözlü Bek-

çi Ramazan diye namını duydun mu evlat? Duymadınsa bile, du-
yacaksın ve de duyar duymaz orda duracaksın. Yiğit adamdır, köp-
gölusu. Adı edilir bir yiğittir.” İri iri güldü. Bekçi Ramazan’a dönüp,
“Konuş bakalım göğ gözlü,” dedi sonra.

“Gül bakalım, gül,” dedi Bekçi Ramazan. “Benim gibi bir ga-
ribi karşına al da, akşam akşam eğlen.”

“Evlat,” dedi Mustafa’ya Baba “bu gavatın kafası bir kalındır
ki hani, yiğittir miğittir ama, kafasına bir şey girdirmenin de müm-
kününü yoktur. Anlat hele buna da, bana anlattıklarını.”

“Ne yarenliği bre emmi,” dedi Mustafa. “Benim sizlerle bir ta-
nışım yok ki, bir yarenlik olsun. Ben, Abuzer Baba’yı bilirim. Abu-
zer Baba belle ki öz babam. Öylesine. Akşamdan da beraberdik ya,
hiç çıtlatmadı. Ağzını açıp, haberi olduğunu bile belli etmedi. Yar-
bay, baktım ateş püskürür telefonu eline almış, valiye, taş üstünde
taş kalmamacasına tekmil yıkılacak der. Dedim kendi kendime, bu
fırtınada Abuzer Baba da nahak yere gider mi gider. Koşup, varmalı
da, Baba’ya haber iletmeli dedim. Bir tedbir alınabilir mi acep, otu-
rup bir konuşmalı da, çaresine bakmalı dedim. Olmazsa, babayla
birlikte varıp, yarbayın eline ayağına düşmeli. Amma ve lakin, Ba-
ba da sizinle birlik değil miymiş?.. Babadır, ayarlamamış mı hep bun-
ları meğer? Kendisine, durum böyle böyle Baba, deyince, aman ev-
lat dedi bana, hepsi de bizim millettendir ki, bir bir haberim var-
dır yaptıklarından. Ayrımız gayrımız yoktur. Dur da, Ramazan efen-
diyi çığırayım dedi ve yanınıza vardı işte. Ne yarenliği sen de?..”

“Duydun mu ulan göğ gözlü gavat,” dedi Baba. “Kulakların-
lan bir bir duydun mu? De şimdi bakalım.”

Hani, vurgun yemiş gibi çökmüş kalmıştı Bekçi Ramazan. Ba-
şını önüne eğmiş, düşünceli düşünceli soluyup duruyordu. Bir sü-
re, öyle sessiz kaldılar.

“Hele bir şey belli etme de,” dedi Baba tane tane. “Millet ça-
lışmasını durdurmasın. Biz, şöyle etraflıca bir düşünelim, bakalım.

Elbet, bir çaresi vardır. Bir an sustu. Bekçi Ramazan’a baktı dik dik. “Hele, sen var da bir yanlarına,” dedi sonra, “bir şeyler söyle. Hadi, var da, gel.”

“Yahu Abuzer Ağa,” dedi Bekçi Ramazan, önüne baka baka, “hani beklerdim de, bu kadar tez olacağını aklıma hiç getirmezdin. Vay imansız dünya, vay! ..”

“Bırak şimdi safsatayı,” dedi baba. “Hemen bozguna uğrama. Var da milletin yanına, tez dön.”

Bekçi Ramazan, uyurgezermiş gibi ayağa kalktı. Hendeğin içine indi şaşkın şaşkın. Durdu. Baba’ya döndü sonra,

“Ne diyeyim ben şimdi onlara, bre Abuzer Ağa,” dedi çaresiz çaresiz.

“Vay gavat, vay,” dedi Baba, “ulan, sen de laf mı bitermiş ki? He mi? Sende lafın kuyusu vardır ki allahıma, bir orduya yeter. De işte, bir şeyler. Abuzer Baba’nın bir işiymiş de. Ne bileyim ben, bir şeyler de de, kafalarından kuşkuyu at. Unutma, bu akşam, ikisi de tekml bitmedi. Hadi, kop da gel.”

Bekçi Ramazan, ne diyeceğini düşünerekten, ayaklarını sürüyeye sürüyeye evlere doğru yürüdü. Hepsi de, çalışmayı bırakmış, bu yana bakıyordu merakla.

Ne yapması gerektiğine, bir türlü karar veremiyordu Baba. Beklemediği öyle bir yerden yemişti ki zokayı, tam şaşırmacasına. Bilinçsiz bilinçsiz bir kesek aldı yerden. Elinde şöyle bir iki tarttı. Kafası karmakarışık olmuştu. Fırlattı attı sonra, yolun ortasına doğru. “Vay içine tükürdüğümün dünyası!” dedi yüksek sesle. Başını kaldırdı, evlerden yana baktı.

Bekçi Ramazan, önce yolun alt yanındaki evin başına varmıştı. Evin önündekiler birikivermişti çevresine. Nice sonraydı:

“Bir şey yokmuş, bir şey yokmuş!..” diye bağırdı Firar yukarı eve.

Osman Usta’nın koluna girdi sonra Bekçi Ramazan, yukarı doğ-

ru ağırdan yürüdüler. Tam yola çıkacakları sıra, Osman Usta ayrıldı, geri geldi, eve girdi. Bekçi Ramazan, öteki evin önüne vardı. Birkaç dakika bir şeyler konuştu orda duranlarla, sonra hep birlikte içeri girdiler. Mustafa ile Abuzer Baba, konuşmadan, öylece bakıyorlardı. Sesli sesli soluyarak, evlere bakıyorlardı. Biraz sonra tek başına çıktı evden Bekçi Ramazan, hızlı hızlı gelmeye başladı bu yana. Yanlarına vardı, gene aynı yere çömeldi. Şapkasını çıkardı, kucağına koydu, sinirli sinirli saçlarını kaşıdı. Rengi mengi, uçup gitmişti.

Yekiniverdi, ayağa kalktı Baba.

“Hele,” dedi, “göz önünde dolaşmayak. Hadin, bize gidip, içerde oturak.”

Mustafa’ya uzattı elini. Sıçradı kalktı Mustafa. Bir çırpıda indi hendeği, yolun ortasına vardı, durdu. Çitlere doğru yürüdü Baba. Bekçi Ramazan da kalktı arkadan. Art arda bahçeye girdiler, dutun dibinden süzülerek, kapının önüne vardılar. Kapıyı açtı Baba, girin der gibi baktı. Mustafa girdi önden. Ardından Bekçi Ramazan girdi. Yandaki odaya geçtiler. Pencerenin önündeki masanın çevresine oturdular. Söze neresinden başlayacaklarını bilemiyorlardı. Birden çöküvermiş, kötülemişti Bekçi Ramazan. Sandalyenin arkasına sırtını iyice dayamış, çatık kaşlarının altındaki ürkek gözlerini belirsiz bir noktaya dikip, kala kalmıştı. Rüzgâr yemiş gibiydi kafasının içi. Hiçbir şey düşünemiyordu. İstese de, düşünemiyordu.

“Hele Ramazan emmi,” dedi Mustafa. Bekçi Ramazan’ın halinden kuşkulandı. “Ne daldın gittin öyle? Salıver kuyruğunu, sen deeee...”

“Ulan göğ gözlü,” dedi Baba, Mustafa’nın konuşmasından yüreklenmiş, “seni uzaktan gören de, bir yiğit sanır ha... Ne çöktün kaldın be? Hele anlat bakalım, ne dedin uşaklara?”

Babanın gözlerinin içine dikti gözlerini Bekçi Ramazan. Anlamsız anlamsız bir süre baktı. Nereye baktığını, niçin baktığını bilmeden baktı.

“Ne baktın öyle lan, arık öküzün boyunduruğa baktığı gibi?” dedi Baba. “Boş ver bre... Olacakla öleceğe çare yoktur demişler oğlum. Hele söyle sen, ne dedin ki, işi boşlamayacaklar?”

“Bildğim mi var, sen de?..” dedi dalgın dalgın Ramazan.

“Şaştım kaldım allahıma,” dedi Mustafa. “Bu kadar çabuk teslim oluvereceğinizi sanmazdım hani...”

“Kurban,” dedi Ramazan, Mustafa’ya bakıp. “Acemi nalbant, Kürt eşeğinde denermiş kendini, bilirdim de, gene ne eşeklik ettik, onu bilemedim işte.”

“Yani, sen de,” dedi Mustafa, “bir telefon etmekle...”

“Tabii ya,” dedi Baba, Mustafa’nın sözünü keserek. “Bir telefon etmekle... Kavi dur biraz be. Hemen pelte gibi bırakma kendini bakayım. Evler akşama bitecek bir tamam he mi?”

“He,” dedi Ramazan gene bilinçsiz bilinçsiz.

“Öyleyse biraz kavi dur bakalım... Bak oğlum Ramazan eşşeği, bil ki, ağacı kurt, insanı dert yer. Ne demişler, demir nemden, insan gamdan çürür demişler. Öyleyse, at üstünden şu dertle gamı da, bir kavi dur bakalım. Hem söyle şimdi Ana, yıkılacak bir tamam kaç ev var ortalıkta? Üç mü?”

Derinden bir iç geçirerek, başını “evet” der gibi salladı Ramazan.

“Hele,” dedi Baba, “öyleyse, bu üç ev, bir tamam karı kızanla doldurulmalı akşama kadar demektir. Bu bir mi?”

“Tabii,” dedi Mustafa. “İçinde avrat, çoluk çocuk olan bir eve, candarma bile giremez kolay kolay. Elbette, bu geceden tezi yok, pılısıyla pırtısıyla çoluğu çocuğu doldurmalı evlere.”

Mustafa daha sözünü bitirmemişti ki, “tak tak” kapı vuruldu. İrkiliverdi Baba birden. Sanki, evini yıkacak olanlar kapısına dayanmışlar gibi, omuzlayıp, kapıyı rezesinden menteşesinden sökmesine dayanmışlar gibi tıpkı... Kulaklarını kabarttı.

“Kim o?” dedi telaşla.

Kapı hafiften aralandı. Ürkek ürkek başını uzattı biri.

“Gir, gir Osman,” dedi sevinçle Bekçi Ramazan.

“Sen misin Osman Usta?” dedi Baba. Ödümüzü patlattın be. Dalmış gitmiştik. Buyur, gel.”

Ayağa kalktı. Mustafa da ayağa kalkmıştı aynı anda.

“Buyur, buraya otur usta,” dedi Mustafa, sandalyesini göstererek. “Ben pencerenin önüne otururum.”

“İyi oldu, geldin,” dedi Ramazan. “Bak ne der Abuzer Ağa.”

“Her bir şeyi, bir bir anlattı mı sana bu Ramazan aptalı?” dedi Baba.

“Habarım var,” dedi Osman Usta, otururken.

“İyi öyleyse,” dedi Baba. “Benim demem şu ki, hemen bir telefon etmekle yani... Biz, işimize bir tamam bakalım da gene. Evler biter bitmez, ikisini de karı kızanla tekmiil dolduralım da. Bilirsin, bu işin kanununa göre karı kızanla tekmiil doldurulmuş eve girebilmek mümkün değildir. Bu nedenle derim ki, evler, karı kızanla tekmiil doldurulmalı. Hatta, kimin kırığı en çok, o girmeli ilk.”

“Çoluk çocuk girerse, yıkılamaz mı dersin?” dedi Osman Usta.

“Kurban,” dedi Baba, “bakarım, sen bizi bir şeye benzetemezsin sanırım? Dedik ya, bu işin kanunu böyle diye. Böyle şeyleri çok gördük bre. Akılsız köpeği yol kocatırmış. Biz de işte, bu memleketi bir uçtan bir uca teptik ki, yalın ayak, başı kabak hem de. Ve de çok gördük böyle şeyleri. İstanbul’un Kazlıçeşme’sinde bizim de bir gecekonduumuz oldu bir zamanlar. Unutmayın ki, İstanbul’un bir ica-dıdır bu gecekondu mereti de, ha... Yani, ilk siz mi bildiniz şıpın işi ev yapmayı sanırsınız? Tehööö, İstanbul’da dağ taş gecekondu doludur ki, bir ucundan bir ucuna yaya gidilmez vallahi. Zeytinburnu’su öyle, Taşlıtarla’sı öyle... Demem şu ki, İstanbul’da da bu işin kanunu böyledir. Yapıyı kondurur kondurmaz, karı kızanla duracaksın ki, yürekleri elvermeye zabıtacıların yıkmaya. Üstelik, bir de hamile bir avrat oturttun mu içine, tamam. İstanbul yerde böyle olmuştu ki artık, parayla, evinin içine oturup, dam başına yıkılınca

kadar çıkmayan hamile avratlar vardı. Yani, kirala bir hamile avradı, gerisine karışma. Kanununda böyle yazılıymış. Meskene, mahkemededen karar olmadan girilemezmiş ve de içinde avrat olan yapıya mesken denirmiş, anladın mı kurban? Bu nedenle, evler tek mil doldurulmalı derim.”

“Baba doğru konuşur. Baba haklı,” dedi Mustafa.

“Doğru konuşur, ona bir diyeceğim yoktur da,” dedi Bekçi Ramazan ve kucağında duran şapkasını, önü kendine gelecek şekilde masanın üstüne koydu. “Hani bana, mahkemeden karar almak zor mu ki? Onu düşürüm.”

Yoldan ağır, gürp gürp ayak sesleri gelmişti belli belirsiz. Döndü, pencereden uzattı başını, yola baktı Mustafa. Çitin önünde biri vardı. Uzamış sakalları karmakarışık, gür, kirli, kömür karası saçlarıyla, alacakaranlıkta daha da bir korku veren biri, çitin önünde durmuş, eve bakıyordu.

“Biri bakıyor bu yana hele Baba!” dedi yüksek sesle, telaşlı telaşlı.

Üçü de, pencereye uzandı aynı anda.

“Kim o?” dedi Baba, Bekçi Ramazan’a.

“Abdo rezili,” dedi Bekçi Ramazan sert sert.

“Buyur kardaş, buyur!” dedi Baba pencereden bağırarak.

“Bir çiglik yapma ha şimdi,” dedi Osman Usta, Bekçi Ramazan’a. “Bilirsin ne aksi herif olduğunu. Üstüne varma da, hırlamasın. İşimiz çok.”

“Niye, araları mı açık?” dedi Baba, Osman Usta’ya.

“İkisinininki de katır inadı be Abuzer Ağa,” dedi Osman Usta.

Kapı birden açılıverdi. Abdo’nun arkasından gürültüyle kapandı gene. Baba kalktı, sandalyesini verdi. Mustafa’nın yanına geçti, denizliğe oturdu.

“Hoş gelmişsin Abdo Ağa,” dedi.

“Hoş bulmuşuk,” dedi Abdo dişlerinin arasından.

“Habarın var mı?”

“Habarım mabarım yok ya, Osman’ın bu yana gelişini görünce, pirelendim,” dedi ortaya. Sonra Bekçi Ramazan’a çevirdi başını. “Sağ olsun, Ramazan efendi bizi adamdan sayıp da, bir şeycik çitlatmaz.” Göz kırptı. “Hayrola?” dedi.

“Şey,” dedi Bekçi Ramazan kekeleyerek. “N’olduğunu bildiğim var mı ki?..”

“Kurban,” dedi Baba, “iyi ettin, geldin de, hani bizim de bildiğimiz bir şey yok ya, bir de tevatür var. Bizim Mustafa evlat duymuş,” dedi ve döndü. Mustafa’ya baktı: “Taburun kumandanı yarbay, valiye telefon edesiymiş, taburun burnunun dibine yeni yeni evler yaparlar eski evin yanına, bu evlerin hepsi yarından tezi yok yıkılmalıdır, diyesiymiş. Onu konuşurduk. Essah mı, yalan mı, bilmem. Yıkılır mı, yıkılmaz mı, onu da bilmem. Ama derim ki tedbirleri de bir tamam almak gerek. İşte, tedbirler ne ola ki, onu konuşurduk.”

“Yarbay ha?” dedi Abdo hayretle, ufacık gözlerini fal taşı gibi açtı. “Gene asker çıktı karşımıza ha?”

“Yarbay ya,” dedi Baba. “Karşımıza gene bir asker çıktı ya. İşin bok yanı da bu ya işte. N’aptık biz acep o yarbaya?”

“Bekçiliğin mekçiliğin lafı olabilemez artık,” dedi Osman Usta.

“Hepsi yıkılacak diyesiymiş ha?” dedi Abdo.

“Hepsi yıkılacak diyesiymiş ya,” dedi Baba.

“Desene, senin de başını yaktık,” dedi Bekçi Ramazan.

“Aman bre Ramazan,” dedi Baba, “laf mı o söylediğin de. Yalnız kalacağına bu dağ başında, varsın yıkılsın. Mesele tek başına kalması mı ki? Tek başına kalandan korkmuyorlar, gördün. Ne zaman ki çoğalma başladık, işe o zaman derakap koştular. Bilirdim, çoğalmamızı istemezlerdi. Yani, ağa kısmı, elinin altındaki köylü kısmının kayıp gitmesini, şehire yerleşmesini istemez, bilirdim. Tabii, enayi mi herifler, boğaz tokluğuna çalışan bu eşşekleri kaçırsınlar. Hani, demem, ağa zengin kısmı istemez de, pekii bu yarbay aske-rine n’olur, onu bilemedim işte.”

“Yarbayın demesiyle yıkılır mıymış hemen, siz de,” dedi Mustafa.

“Yıkılmaz bence,” dedi Mustafa, zayıf bir sesle.

“Ev yıkmak öyle kolay mı elbet,” dedi Baba. “Benim bildiğim, bir kere vali yıkamaz, belediye yıkar. Demek, vali, belediyeye bildirecek daha. Hemen bugün bildirmedi ya? Hem, bugün bildirmiş olsa bile, daha evrakı var tamamlanacak ki, tehööö!.. Evrak tamamlanmak ne demek bee?.. Bir iş ki, başlı başına bir iş babam. Daha nerden bilirler, bu arazinin kendi arazimiz olmadığını ki? İkincisi, gecekondur olduğu nerden belli yaptığımızın?”

“Ne gecekondusu bre Baba, gündüz kondur bunlar be,” dedi Mustafa, gülümsedi.

“Gündüz kondur ya,” dedi Osman Usta, “Senin yarbayer olacak adam, dürbünden bakıp, alnımızın çatından okumadı ya gecekondur yaptığımızı?”

“Demek daha yıkılmaz,” dedi Abdo, Baba’ya.

Baba başını salladı, “evet” dermiş gibi.

“Öyleyse, tedbirimiz ne olacak?”

“Haa, ben derim ki, evleri bir tamam karı kızanla dolduralım sabaha kadar. Birinci tedbirimiz bu olmalı.”

“Dolduralım,” dedi Abdo.

“Hemi de, horantası kalabalık olan doldursun,” dedi Baba.

“Tamam,” dedi Baba, Bekçi Ramazan’a dönüp, “kimin horantası en kalabalık, habar sal ona, derdest getirsin bu akşamdan tezi yok.”

“Demek istemezler şehir yere yerleşmemizi ha?” dedi Abdo, düşünceli düşünceli.

“İstemezler ya kurban,” dedi Baba, heyecanla, işlerine gelir mi ki? Köy yer iyi, kuzu gibi millet. Hani, sıkıysa başkaldırsın. Acından ölür allahıma başkaldıran deyyus. Ama şehir yer öyle mi? Adam, n’apar yapar, karnını doyuracak bir şeyler bulabilir. Bir fabrikaya

filan işçi olaraktan girer. Olmadı, başka bir işçi mişçi olmasını istemezler. İstemezler, çünkü işçiler hep bir arada bulunduklarından, sendika falan diye diye bir işlere kalkıştıklarından, artık kuzu olmaktan çıkar. Düşün Abdo kardaşım, köylü kısmının tümü, bir inmiş şehire de, şehirli olmuş. Yani, köylü milleti, işçi milleti olmuş. Diyeceksin ki, ne fark var, ha köyde oturmuş, ha şehirin kıyıcığında. Öyle değil. Şehir yer çok başka. Söz temsili, köy yerde bir ömür boyu otursun da, okuma yazma bil bilme, önemli değil, ama şehir yer öyle mi? Elifbayı sökmemişsen, allahıma, otobüse binip bir yerden bir yere gitmen mümkün değil. Diyeceğim, sadece kulaktan duydukların bile, adamı adam etmeye yetiyor. Hem, sen adam olamadın mı, bil ki dölün adam olur. Bu nedenle, ağalar, beyler, köylü milletin şehirli olmasını pek istemezler ve ev mi yapmış, yıkarlar başına. Hani isterse kendi parasıyla falan, hem de kendi arsasına yapmış olsun. Eeee, öyleyse, biz köylü milletine de, ne yapmak düşer? Madem köy yerde, toprak adamlığından başka bir şey yok, toprak, rezillik ve eziyetten başka bir şey vermiyor adama, yani kimseye yetmiyor, öyleyse şehirlere göçülecek demektir. Şehirde de, her ne pa-hasına olursa olsun yerleşilecek demektir. Mademki şehirleşmek kurtaracak bizi, köylü milleti işçi milleti bir olursak kurtulmak var, öyleyse onlar yıksın, biz bir daha yapalım. Yani, bir daha mı yıktılar, sat anasını be, bir daha yapmak var. Bıkmak yok yani kurban. Ne demişler, aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez demişler.”

“Yani,” dedi Abdo, “önce evlere avratlar mavratlar doldurulmalı ve ev yapmağa devam etmeli, öyle mi? Yıkarlarsa da, yenisini yapmalı, öyle mi?”

“Öyle ya, kurban,” dedi Baba heyecanla.

“İyi bir akıl bu senin aklın. Kafama yatmada.”

“Yatsı ya! Yatsın ki, hem de kalkmamacasına kurban. Baksana bana, benim evi de yıkacaklarmış, öyle derler, ama ben Ağrı Da-

ğ'ndan serinim, niye? İlk mi ki kurban? Tehöö, bu kaçınıcı dünyayı başıma yıkmaları. Yıldım mı? Niye? Çünkü bilirim ki, başka kurtuluş yok bana. Çok gördük kurban, nicesini gördük bunların. Hepsi de, köprüyü geçinceye kadar dayı dedi bize. Sonra? Sonrası tabii, alavere dalavere, Kürt memet nöbete. Senin anlayacağın, ayıdan post, bey ağa kısmından da dost olamazmış meğer fakire.”

“Doğru konuşursun,” dedi Abdo, “Doğru konuşursun ki, sapına kadar. Hele bir şey daha sorayım sana, niye evleri kuzu kuzu yıktırmak var?”

“Kim dedi kuzu kuzu yıktırmak var diye kurban? Hele, kim yıktırarak dedi? Elbette yıktırmak yok, altında kalmadan.”

“Kalkın,” dedi Abdo, Bekçi Ramazan’a, Osman Usta’ya ve yekini verdi, kalktı.

“Evler bir tamam olacak bu geceden ve de tek mil doldurulacak kız kızanla, tamam mı?” dedi Bekçi Ramazan’a.

“Hadi yallah,” dedi Osman Usta, “Haklı, Abdo kardaş. Hani, aslan kükrerse, atın da ayağı kösteklenirmiş. De ki, aslan gibi kükre yemezsek de, kurt gibi uluruk ya... Yallah!..”

“Ölmüş eşşek kurttan mı korkarmış be,” dedi Bekçi Ramazan. En kalabalık horanta Firar’inkiyle, rejiden Yakup’un ki. Kopsunlar, getirsinler. Tamam mı?”

“Tamam ki bir tamam,” dedi Osman Usta.

Kalkıverdiler. Önde Abdo, kapıya doğru yürüdüler, dışarı çıktılar hep birlikte. Baba’yla Mustafa kapının önünde kaldılar. Tam çite varmıştı ki ötekiler, Baba:

“Tedbirler bir tamam olmalı ha!..” diye bağırdı arkalarından.

Akşamın alacakaranlığında birer gölge gibi gidiyorlardı telaşlı telaşlı. Evlerden, hâlâ arada bir çekiş sesi geliyordu. Tek tük bir şeyler çakılıyordu. Serin bir yel çıkmış, kuzeyden güneye üfürüp duruyordu. Yüzünü yele döndü Baba, şöyle derinden bir soludu. Sonra, başını az eğdi önüne, sabahtan beri başında sarılı duran çatki-

yı, sol eliyle çekti çıkardı. Saçlarını geriye doğru taradı şöyle bir parmaklarıyla. Şakaklarını yokladı ardından. Hani adam, işinin olup olmadığıнын farkına nasıl işini düşündüğü zaman varırsa, öylesine bir yorgunluk duydu başında. Yani, insan sapasağlam elini düşünse, durup dururkene, nasıl o elinde birtakım ağırlar, yorgunluklar, karcıncalanmalar bulursa, öylesine bir yorgunluktu başındaki. Akşamdan beri, kızı “baba, Mustafa Ağam,” dediği andan beri, farkında bile olmadığı başı, şimdi alabildiğine yorgundu. “Düşünme şu zıkkımı be,” dedi kendi kendine ve çatkıyı, pantolonunun cebine soktu.

“Hadi gir,” dedi Mustafa’ya.

“Bizimkiler geliyor sanırım,” dedi Mustafa, taburdan yana yola bakarak.

Baba, duymamış, duymamış, kapıyı itti, girdi.

“Asya kurban,” dedi merdivenlerden yukarı, “şu ışıkları yakıver bakayım.”

“Tamam,” dedi Asya yukardan bağırarak.

Sağa sola koşuşuverdi pıtır pıtır, yukarki odada bir o yana bir bu yana gitti geldi. Yukardaki lambaları yakmış inmişti.

“Gazlarını bir tamam koymuş muydun kurban?” dedi Baba, merdivenin önünden.

“Gündüzden camlarını da silmiştim, gazlarını da koymuştum,” dedi kız, tam yanına vardığında.

“Kurban,” dedi Baba şöyle yürekten ve omuzundan tutup, kendine çekerek, kâhkülünden öptü.

Birlikte alt odaya geçtiler. Kız, pencerenin içinde duran lambayı aldı, masanın üzerine koydu, camını çıkardı, fitili yaktı ve tekrar camı yerine taktı. Lambayı, pencerenin önüne koymak için tam tutmuştu ki, kapı açıldı, önde Mustafa, arkada Antakyalı ve Kasım, içeri girdiler.

“Nasılsın bakalım akşamdan beri Baba?” diye bağırıyordu Antakyalı. Kapıdan girerken. Yılışık yılışık bağırıyordu. Kızı gördü, birden sustu.

“Ulan zırzop,” dedi Mustafa, geriye dönüp tersleyerek, “dür-
zülüğün sırası mı şimdi? Ağır ol bakalım.”

“Kusura kalma bacı,” dedi Antakyalı. “Görmedim.”

Suçlu suçlu, duvarın dibine doğru sokuluverdi kapının yanın-
dan.

Antakyalı’yı görür görmez, birden bir sıkıntı duymuştu içinde
Baba. Kendini kahreden bir sıkıntı. Ne çabuk da suçlamıştı, hani de-
min. Anlattıklarımı, gidip birilerine gammazlamıştır diyerekten ne
de çabuk suçlamıştı. Aklına bir bir geldikçe suçlamaları, kıpırmı-
zı kesilmecesine utanıyordu. “Hani bir parça boşboğaz oğlan. Den-
sizin teki yani,” diyordu içinden, “ama bir kötülük de yok kafasın-
da.” Antakyalı’ya baktı, “Ulan Kürt Abuzer,” dedi gene içinden, “ulan
eşşek kafalı Abuzer, kendini bir de adam sarrafı sanırsın ha? Bak,
bir günahsızın günahını alıverdın akşam akşam.” Kendisini bağış-
latmak istermiş gibi, gözlerinin içine yürekten gülüverdi Antakyalı’nın.

“Gel bakalım benim densiz oğlum,” dedi babaca. “Asıl sen an-
lat bakalım, akşamdan beri nasılsın?”

Antakyalı, gene derhal yıldı ve geldi, sandalyelerden birini çek-
ti, oturdu.

Kapının önünde, dikilip kalmıştı Kasım. Üzerinde yakaları öne
doğru kıvrılmış, lacivert, kurvaze bir ceket vardı. İnce çizgili, gri bir
pantolon giymişti. Temiz, beyaz gömleğinin, yaka düğmesine va-
rıncaya dek, bütün düğmeleri iliklenmişti. Makinayla kesilmiş saç-
larının üzerinde bol ve iğreti duruyordu kasketi. Askerliğin verdi-
ği çalım hâlâ üzerindeydi ve sivil giysilerine yakışmıyordu hiç. El-
lerini, ayaklarını yadırgıyordu sanki. Ayakta dururken bile rahat de-
ğildi. Odadaki o bir anlık sessizlikten ürküvermiş ve sıkıntılı sıkın-
tılı kasketini çıkarmış iki eliyle birden önünde tutuyordu. Bir ara,
kaçamak bakıverdi Asya’ya ve hemen önüne eğdi başını.

“Aman Baba,” dedi Mustafa tam bu sıra utangaç bir sesle. As-
ya’yla karşılaşabileceklerini hiç düşünmemişti daha önce. “Bu

dürzüye yüz vermeğe gelmez astarını ister hemen. Adamın tepesine çıkar allahıma. Bu nedenle, bu dürzünden biraz uzak duracaksın, sana tavsiyem.”

“Yoo kurban,” dedi Baba hemen, “benim densiz oğluma söz yok.” Gene gözlerine baktı, beni bağışla der gibi. “Bir kötülük yoktur onun içinde, bilirim. Eğlenir her bir şeyle, içinde kötülüğü yoktur.”

Asya uzandı, lambayı pencerenin denizliğine korken, göz ucuyla şöyle bir Kasım’a baktı. Memelerinin arasındaki karanfil, birden parladı söndü sanki. Birden yaktı kavurdu sanki. Boğulacaktı gibiydi heyecandan. Kıpırmızı kesilmişti. Utandı. Geri geri, odanın dibine doğru çekildi, tam babası konuşurken.

“Otursana,” dedi Baba, Mustafa’ya. “Ne ayakta kaldın?”

“Hele bacımız işini bitirsin,” dedi Mustafa.

Kasketi elinde, başı öne eğik, öyle duruyordu Kasım. Kendisini görünce, fırlayıp kaçmamıştı Asya. Ürkek bir ceylan gibi, kaçıp bir yerlere saklanmamıştı. Başını çevirmeden, gözlerinin ucuyla gene Asya’dan yana baktı. Heyecandan gürp gürp atıyordu yüreği. Alnındaki forseps yarası, sızlayıveriyordu gene. Korkuyla baktı odadakilere. Kendisinin farkında değildiler. Yüreklendi. Bir daha baktı kaçamak Asya’dan yana. Kaçmamıştı kendinden. Bir sevinçle doldu ki içi. Dağları taşları devirebilir. Demir dağı deler de, su yolu açabilir. Ferhat gibi. Kendi kendine sığmıyordu. Mutluydu. İlk kez tanıdığı duygular, kuşatıvermişti benliğini tekmil. Ve coşkunlukla bir şeyler yapmak istiyordu. Söz temsili, bağıra bağıra türkü okumak istiyordu.

“Hadi, kurban,” dedi baba, kızına, “sen yukarı çık istersen.”

Gözlerine baktı kız, uysal uysal.

“Ateş yakayım mı?” dedi.

“Yok,” dedi Baba. “Daha erken.”

Tam Kasım’ın önünde başını eğip, yan yan geçti kapıdan. Merdivenlerden doğru çıktı. Bir serçe gibi zıplaya zıplaya çıktı.

Kasım ağırdan geldi, pencerenin denizliğine ilişti. Elindeki kas-
keti fır fır döndürüyordu, bir şeyler yapmış olmak için.

“Abdo’yu,” dedi Mustafa kız çıkar çıkmaz, “gözüm tuttu.”

“Benim de,” dedi Baba.

“Abdo da kim ki?” dedi Antakyalı.

“Habarları var mı bunların?” dedi Baba Mustafa.

“Bilmem,” dedi Mustafa. “Haytalıktan başka bir şey düşünmez
ki bu düzrü Arap dölü, haberi olsun.”

“Lan hırpo,” dedi Antakyalı, “taburdan çıkıp hecin devesi gi-
bi bu yana kopturduğunu görmedim mi sandın? Yarbay telefon et-
miş ha, dedi Baba’ya, allahsız telefon etmiş de, hepsi yıkılacak de-
miş ha?”

“Heye,” dedi Baba. “Öyle diyesiymiş.”

“Allahsıza n’oluyormuş ki?” dedi Antakyalı, sustu. Hani Baba,
dedi soluklanıp, sen bilmezsin ki herifi, der mi der allahıma. Yahu,
çok adam gördüm, adamın tevür tüvürünü gördüm de, böylesine
rastlamadım. Vicdan micdan hak getire herifte. Din iman yok ki, ağ-
zını açtı mıydı, dökülüyor. Hani, biz Antekelilere ağzı bozuk demişler.
Bu herifin yanında zenzem suyuyla yıkanmış bizim ağzımız valla-
ha be.”

“Yarbay evler tekmiil yıkılacak mı diyesiymiş?” dedi Kasım sert
sert. Kaşlarını alabildiğine çatmış, bütün kasları birden gerilivermişti.

“Heye ya be kivre,” dedi Antakyalı. Taburdan telefon etmiş de,
demiş. Mustafa Çavuş da ordaymış. Allahının tavuğunu yediğimin
bu zırzopluğunu duyunca, fırlamış kopmuş bu yana hecin devesi gi-
bi. Millet bir kalaylıyordu ki herifi, Allah alaaaahhh!..”

“Ne yani,” dedi Kasım, dikleşiverip, “şimdi bu evler tekmiil yı-
kılacak mı?”

“Dur hele babam,” dedi Mustafa, gülerekten. “Olaki bizi yı-
kım memuru sandın sanırım?”

Baba, Kasım’ın böyle birden diklenivermesinden gururlanmıştı.

“Yok kurban yok,” dedi mutlu mutlu. Kim yıkabilirmiş ki?”

“Kolay mıymış ev yıkmak be?” dedi Antakyalı. “Bizim hırponunki de laf ola, beri gele işte. Bir afur tafur, neymiş, zabıtmış. Tabii kivre, dedi sonra herifler. Menderes gibi bir peygamberin başını yediler ki, kurumlarından yanlarına varılmıyor. Modern zaman firavunu bunlar allahıma. Ama sen gene de kulak asma.”

“Bırak şimdi Menderes’i de...” diyecekti Baba vazgeçti.

“Tabii evlat,” dedi Kasım’a, “kolay kolay yıkabilemezler ya, yıkabilemezler alimallah deyip, yan gelip yatmak da yok tabii. Biz de, tedbirlerimizi bir tamam almalıyız. Abdo mabdo, hep bunları ko-nuştu-yduk demin.”

“Dur hele,” dedi Antakyalı, “karanlıkta iyi seçemedim ya, yukarılara yeni evler mi yapılmış nedir?”

“Heye ya kurban,” dedi Baba. “Bizim köylü milletinin bir kısmı, danışaraktan gelip de, ev yaptıydı yanı başımıza bu sabah.”

“Haaa,” dedi Antakyalı. “Şimdi anladım. Yani, herifin gazaba gelmesi senin evden olmamış. Peki, senin ev neden yıkılsın diyesiymiş? Senin ev nicedir burada. Bilir...”

“Ulan,” dedi Mustafa, “bilmez gibi konuşma. Fakir kısmının iflah olmasını isterler mi?”

“İstemezler ya kivre,” dedi Antakyalı. “Haklısın istemezler ya.”

“Neymiş o tedbirler?” dedi Kasım, Baba’ya düşünceli düşünceli.

“Evleri bu gecedен tezi yok dolduracaklar çoluk çocukla,” dedi Mustafa.

“İçinde çocuk çocuk olunca yıkamıyorlar mıymış?” dedi Kasım.

“Eh işte,” dedi Baba, “iş biraz zorlaşıyor. İçinde karı koca oldu muydu, mahkemeden karar olmadan, başına çıkılamıyor kazma kürekle.”

“Sen de bre Baba,” dedi Antakyalı, “mahkemeden karar almak da bir iş miymiş baba?.. Evlerini başlarına yıkın diyen firavun, san-

ki mahkemeye, ver bakalım bana bir karar diyemezmiş gibi. Karar marar dediğin, ossaat olur. Senin karar dediğin, zavallı anam asker maaşını almak için gittiğinde karşısına bir çıkmış ki, işte ona karar derim. Bu da karar mıymış bana?”

“Haklı söyler bizim düzü kardeş,” dedi Kasım.

“Baba,” dedi Mustafa, “artık gam yeme.” Heyecanlanmıştı. “Bu bizim Gasım, Abdo’yla el ele verdi miydi, alimallah tank top yıkmaz evinizi. Yanına mı yaklaşabilirler ki, sen de?”

“Ev yapmak kötü bir şey miymiş ki?” dedi gene Kasım, Mustafa’nın söylediklerini önemsememiş önemsememiş.

“Tabii,” dedi Antakyalı. “Ev yapanın Allah bile yardımcısı olur demişler.”

“Hele,” dedi Mustafa, “sen tez davran da, tedbirini bir tamam al bakalım Baba, göz gözü görürken.”

“Yani tedbirin bir tamam var mı ki?” dedi Antakyalı.

“Ulan densiz oğlum,” dedi Baba, “sen gene bizi bir boka benzetemedin sanırım. Bize, hükümete bile başkaldırmış bir Kürt Fazlı’nın dölü demişler bir kere, unutma.” Şöyle bir yüreklenip dikeldi: “Biz de, evvelallah babamızın ününü boklamadık bugüne dek. Çukurova toprağını çok inlettik. Çok silah attık. Çukurova toprağında. Dedim ya size, ben otomatik tüfek nişancısıydım askerlikte diye. Çukurova’da çok talim ettiğimden, askerlikte de nişancılığa seçmişlerdi. Hani, büyük söylemek gibi olmasın pireyi gözünden vururdum. Gençliğimde, Çukurova toprağına inmiş bizim köylüler, bakarlar bakarlardı da, bana tıpkı babası, kabzaya sarılışı bile tıpkı babası derlerdi. Yani, senin anlayacağın babam bir, ben ikiymişim nişancılıkta. Eee kurban, sonra böyle işte, biz efendileştik de, kuyruğumuzu toplayıp oturduk üstüne. Bizi kaldırmassınlar, iyi olmaz. Uyuyan yılanı dokunmak iyi olmaz, derler. Adama saldırdı mıydı, böğrünü delermiş söz temsili. Bize de el aturmassınlar sandığa mundağa.”

“Anadolu adamı tedarikli bulunmak zorundadır bre Baba,” dedi Mustafa, “boş bulunmaya gelmez. Bunu iyi bileceksin.”

“Bizi boş mu sanırsın kurban?” dedi baba.

“Boş moş sandığım yok da,” dedi Mustafa, “hani sen lafa dök-müşsün gibi işini de... Paslanmaya puslanmaya dedim.”

Baba, hızla kalktı yerinden. Bir solukta, odanın arka köşesinde duran sandığın başına vardı. Biraz çekiverdi öne doğru. Açık kilidi çıkardı ve kapağı kaldırdı, duvara dayadı. Başını döndürdü çö-meldiği yerden.

“Hele lambayı getir kurban!..” dedi ortaya.

Kasım, elindeki kasketi masanın üzerine attı, lambayı kapıp, babaya doğru seğirtti. Lambanın alevi bir o yana bir bu yana uzayı-vermiş yer yer is etmişti camı. Getirdi, sandığın kenarından ağzı, göz hizasında tuttu. Heyecanlı heyecanlı araştırıyordu sandığın içini Baba. Odada, çıt çıkmıyordu. Uzaklardan bir at kişnedi nice sona. Bir araba tekerleği gıcırdayıverdi hafiften. Arkasından gene inim inim inledi tekerlekler.

“Arabalar gitti...” dedi Mustafa dalgın dalgın.

“Hu?” dedi Baba, sandığı karıştırmağa devam etti.

“Buldum,” dedi biraz sonra, sevinçle.

Sandığın içinden, kat kat bezlere sarılmış, bohça gibi bir şey çıkardı. Yeni doğmuş bir çocuk kundağını kucaklar gibi kucakladı, kollarının üzerine yatırdı. Sevinçten ıslıl ıslıldı yüzü. Yandan ağırlı vuran ışıktaki, yüzü sevinçten ıslıl ıslıldı.

“Buldum, kurban,” dedi gene yüksek sesle.

Ve bir solukta geldi, çocuğunu yatıran bir ana gibi, usulcana koydu kucağındaki kundağı masanın üzerine. Lambayı getirdi ardından Kasım, yanında durdu. Baba, soluk almaksızın, heyecanlı heyecanlı bezleri açıyordu, kundağı döndüre döndüre. Her döndürüşte bir, küt küt çarpıyordu bohçanın içindeki ağırlık. Açtı, açtı. Birden, pırıl pırıl bir tabanca ıslıdayıverdi bezlerin arasından.

“Brovnik,” dedi Mustafa, bağırarak.

Baba’nın gözlerine baktı hayran hayran. Sonra özenle uzattı kolunu, kabzasından tuttu, kaldırdı. Işıktaki sağa sola bir çevirdi. Parmağını tetiğe soktu ve kolunu, pencereye doğru çevirerek ağırdan ağırdan iyice doğrulttu. Tabancayı göz hizasına getirdi, sol gözünü yumdu, karanlıklardaki bilinmez bir noktayı nişanladı ve tetiği çekiverdi, “küt” etti madeni bir ses.

“Kız gibi be...” dedi Baba’ya dönüp. “Helal olsun, temiz bakmışsın.”

“Hele,” dedi Baba.

Gene başladı kundağı döndüre döndüre, bezleri açmağa. Açtı. Açtı ve bezlerin üzerine uzatıverdi kocaman bir başka tabancayı. Mustafa’ya baktı.

Mustafa, telaşla elindeki tabancayı masanın üzerine yatırdı ve uzandı, ikinci tabancayı aldı. Lambanın yukardan ağırlı vuran kör aydınlığında ıslıl ıslıl parlıyordu namlusu.

“Bu da Barabellum ha Baba?” dedi.

“Barabellum yaa,” dedi Baba gururla.

Namlusunu sol avucuna yatırdı, hayran hayran süzdü. Sonra, gene pencereden yana çevirdi kolunu, iyice uzattı, tabancayı göz hizasına kaldırdı, karanlıklardaki o noktayı gene nişanladı ve tetiği çekti.

“Helal olsun,” dedi gene Baba’ya dönüp.

Kasım, lambayı masanın tam ortasına bırakıp Brovniği almış evirip çeviriyordu. Orasına burasına hayran hayran bakıyordu.

“Bildin mi kurban,” dedi Baba Mustafa’ya yorgun bir sesle. Bir yandan da sandalyeyi çekti oturdu gene eski yerine. “Hem severim, hem de günahım kadar sevmem bu meretleri. Bilirsin, yiğidin yarısı demektir bir tabanca. Lakin durup dururken sarhoş eder de, başını derde sokar adamın.”

“Doğru desin Baba,” dedi Mustafa. Bir yandan da elindeki ta-

bancayı evire çevire inceliyordu. “Karşısındaki her daim senin gibi düşünmez ki... De şimdi işte, isteyerek mi çıkardın, yoksa mecbur mu ettiler seni?”

“Mermisi de var mı bunların?” dedi Antakyalı ürkek ürkek.

“Elbette vardır be kurban. Sandığın bir köşesinde de mermileri olacak bunların.”

“Ne kirli çıkınmışsın sen de yani...”

Sesli sesli güldü Baba.

“Tamamdır şimdi,” dedi Kasım, kararlı bir sesle. Elindeki tabancaya bakıyordu hep.

“Allah muhtaç etmesin kurban. Tövbe de,” dedi Baba.

“Orası öyle de Baba,” dedi Mustafa, “zorda kalırsan ya? Yani, elinin altından eksik etmeyeceksin. Zorda kaldığında elini attın mıydı, bulabileceksin. Yoksa, karşındaki bir can alır ki, Azrail gibi allahıma. Ben, iyi bilirim. Yüzü soğuktur meretin amma, sırasında da adamın can yoldaşdır.”

“Hele kurşunları nerededir bunların?” dedi Kasım.

“Doğru,” dedi Mustafa, “kurşunsuz tabanca dediğin bir delikli demir parçası, ne boka yarar ki. Sen onları da çıkar hele Baba. Yan yana dursunlar. Hatta, carcurlarını bile doldur da öyle koy.”

“Bre Mustafa,” dedi Baba, “hani seni duyan da, zaptiyeler kapıya dayanmış sanır. Dayanmış ki, omuzlamasına sanır.”

“Öyle deme,” dedi Mustafa. “Her bir tedarikin bir tamam olmalı.”

“Çıkaralım,” dedi Kasım, elindeki tabancayı bezlerin üzerine yatırdı ve lambayı kaptı, yürüdü. Baba da kalktı ardından, isteksiz isteksiz sandığın başına vardı. Eğrildi, aramaya başladı. İki çıkın çıkardı birazdan.

“İşte,” dedi doğrulup, çıkınları göstererek, “bunların biri Barabellumun, öteki de Brovniğin.”

Bir ısıklık çaldı Antakyalı.

“Bir orduya yeter onlar be allahıma,” dedi.

“Hele hele getir onları buraya,” dedi Mustafa. “Getir de, kuzu kuzu bir arada yatsınlar.”

Baba, söz dinler söz dinler, getirdi, bezlerin yanına masaya koydu. Sonra bezlerin üzerinde yatan Brovniği aldı, başladı yeniden sarmaya. Ardından, Mustafa’nın elindeki Barabellumu aldı, ona da sardı. Mermi çıkınlarının yanına uzattı.

“Kurban,” dedi sonra ürkek bir sesle, “bana, dereyi görmeden paçayı sıvamaktasınız gibi gelir. N’olmuş daha ki? Ortada fol yok yumurta yok. İş bu kerteye gelip, dayandı mı ki? Hele sen de... Bir telefon etmekle. Daha demin sen diyordun, bir telefon etmekle, yani, diye. Dur bakalım, bir yarbay telefon etti diye, hükümet topunu tüfeğini öldürmecesine üstümüze çevirmedi ya... Dur hele, bir gelsinler. Niyetlerini öğrenelim. Sonra gerekirse, her bir şeye el atarız elbet.”

“İş işten geçer diye korkarım Babaaaa!..” dedi Mustafa uzata uzata.

“Hele daha karar verilebilir mi öteki arkadaşlarla konuşulmadan?” dedi Kasım. “Abdo Ağa mıydı o?”

“Heye ya,” dedi Mustafa. “Abdo Ağa bakalım ne tedbir aldı? Sana bir şey diyeyim mi Baba, dedi sonra hırslı hırslı, bazen seni anlayamıyorum vallaha. Yemediğin sille kalmasın hayatta, feleğin kırk çemberinden geç, sonra da, gene herkesi kendin gibi belle. Yahu, sen ne sandın? Aman Abuzer Baba haklıdır diyerekten, görmezlikten mi gelecekler? Yahut, yarbaya, gül hatırın için höst mü diyecekler? Ye kürküm ye dünyası ki bu dünya Baba, hak değirmende kalmış ancak. Herkesi kendin gibi belleme. Hem unutma, senin neyin var ki, senden yana olsunlar? Lokma ister onlar, lokma!.. Bu nedenle demem şu ki, kim kuvvetli, o haklı. Hele sen yekten davranıp, bir kuvvetli dur bakalım. Bir kavi dur. Hani ne dedi Osman Usta, aslan kükrerse, atın ayağı tökezlenirmiş. Niye o? Çünkü, at aslanı kuvvetli bilir de ondan. Çocuk gibisin vallahi be! Hele bir gel-

sinler de niyetlerini öğrenemiş. Laf mı bu yani şimdi? Yekten sen davranacaksın. Diyeceksin geleceklerse görecekları de var ve hemen göstereceğın şeyleri bir bir kükredeceksin...”

Mustafa susuverdi birden ve gözlerini Baba'nın gözlerine dikti. Bocalayıp duruyordu Baba. Aslında hak veriyordu Mustafa'ya ya, korkuyordu. Yüreğı tir tir titrercesine korkuyordu.

“Doğru konuşursun kurban,” dedi gene titrek bir sesle, “doğru konuşursun da, hanı başlarını yakmayayım bu çocukların derim içimden. Hani gücümüz yeter mi derim?”

“Ne yani,” dedi Kasım yüksek sesle, “damımızı başımıza mı yıksınlar, elhamdülillah elimiz tutar, gözümüz görürkene?”

“Baba'ya bak be,” dedi Mustafa Kasım'a. “Kuzu. Gözü bir yılmış ki, ensesine vur, ağzından lokmasını al. Hani bilmesem kim olduğunu, avelin biri, hırponun biri der geçerim.”

“Kalk bre,” dedi Baba birden hırsıa, “akacak kan damarda durmazmış. Varıp Abdo'yla konuşalım hadin!..”

“Tabii ya Baba,” dedi Mustafa, ayağá kalktı. “Hah şöyle ol!.. Korkak yılanın ne kendine hayrı dokunurmuş, ne de başkasına.” Kapıya doğru yürüdü. Vardı, kapıyı açtı, durdu. “Gördüğüm kadarıyla Abdo bayağı yürekli bir adama benzer. Bakalım ne diyecek?” dedi ve evden çıktı.

“Hadin,” dedi Baba, Kasım'la Antakyalı'ya.

Onlar kapıdan çıkarken.

“Asya kurban,” diye bağırdı yukarı, “biz yeni evlere varıp döneriz şimdi, maraklanma!”

Kapıyı ardında bırakiverip yürüdü vardı. Kasım'la Mustafa'nın arasına girdi ve omuzlarından tuttu.

“Adamın,” dedi, “böyle yiğit evlatları olursa, sırtı yere mi gelebilirmiş be?”

“Hah şöyle işte,” dedi Mustafa. “Bildiğimiz Abuzer Baba ol hele be. Kendine gel. De bakalım öyle niyet miyet beklemek var mı?”

“Haklısın kurban,” dedi Baba, ıslıl ıslıl gülümseyiverdi.

“Neymiş yani?.. Demek diyeceksin ki peşinen, bunlar evimizi başımıza yıkabilirler, yıkabilirler de, gözümüzün yaşına bile bakmazlar. Öyleyse, biz tedbirli olalım. Hatta diyeceksin ki, biz tedbirli oldukça, onlar daha bir kavi tedbirli olurlar. Hele bir dikeldik mi, hiç hoşlanmazlar fakir kısmının dikelmesinden de, dipçiği gösterirler... Bunları sana biz mi öğretecektik be Baba? Adamı dinden imandan çıkarma akşam akşam allahını seversen. Deyiver bakalım gerisini.”

“Gerisine sen tükür be kurban,” dedi Baba. “Haklısın ki, hem de nasıl... Bana, gençliğimi hatırlatırsın. Elbette kuzu kuzu uzatmak yok başı. Azrail olup, can almağa mı gelmiş karşına, Azrail mazra-il dinlemek yok, asılacaksın kılıca. Hele böyle, yalnız başına olmaz da adam, kapı gibi yoldaşları olursa, vız gelir alimallah dünya.”

“Yaşsa be!.. Anlaştık şimdi. Her bir tedbir, karşıdaki can almağa gelmiştir diyerekten ayarlanacak demek. Yok baktın, adam adam, efendice gelmişler, hoş gelmişler, safa gelmişler. Başımızın üstünde yerleri var.”

“Doğru!..” dedi Kasım şevkle.

“Doğru ya kurban!” dedi Baba. “Mustafa evlat, bilirim doğru konuşur. Sahiden biz işi nicedir lafa vurdurmuştuk. Vurdurmuştuk ki, paslanmacasına hem de. Hani pasını şöyle bir eşeledi de kurban, şaşırdık vallaha.” Birden sustu. Mustafa’dan yana döndü. “De bakalım şimdi kurban,” dedi sonra, “gelenler, can almağa gelmektedir diyerekten nasıl bir tedbir alınmalı?”

Mustafa duruverdi kuşkulu kuşkulu baktı Baba’ya.

“Essah mı konuşuyorsun, yoksa eğlenir misin bizimle Baba?” dedi, sert sert.

Hem yürüdü, hem gevrek gevrek güldü Baba.

“Bak şimdi şu Baba’nın yaptığına Gasım...” dedi Mustafa. “Kırk yılın Abuzer Baba’sı, tutmuş bize sorar, müsademedede tedbir nasıl olmalı? diyerekten.”

“Eee kurban,” dedi Baba, “bugüne kadar en büyük kumandan sensin be aramızda. Koskoca bir çavuşsun. Bir başkası daha var mı, bak? Sen şimdi bizim kumandanımızsın ki, paşamızsın. Hemi bizim devrimizdeki askerliğin lafı mı olabilir miş şimdikinin yanında? De şimdi nasıl bir tedbir alınmalı?”

“Bırak allah aşkına dalga geçmeyi. Müsademedede ilk işin düşmanı yaklaştırmamak olduğunu da bilmez gibi söz temsili.”

“Hah,” dedi Baba. “Demek bu bir. Gelenler, eve sokulabilecek, uzakta kalacak... Tamam... Ama nasıl?..”

“Nasılı musulu var mı sen de? Gündüz kıyamet kadar at araba vardı ortalıkta. Onlar ne güne durur Baba?..”

“Tamamdır vallaha. Yaşsa be!.. Arabalar, evlerin çevresine yığılacak. Yığılacak ki hem de, geçit vermeye. Hele solukla... Ya bizim ev?”

“Aman bre Baba,” dedi Mustafa, hızlı hızlı yürüdü, çitten çıktı, bağıra bağıra konuştu ordan. Ötekiler de ardından geliyorlardı. “Senin ev, benim ev mi olurmuş bre? Müsademedede sen ben kavgasına düşen taraf, hapı yutmuş demektir. Yani, bir işin seni beni yok, hep birlikte, hep birlikte Baba!..”

“Doğru bre...” dedi Baba. “Sağ ol bre!..”

Yanına vardı Mustafa'nın koluna girdi. Yüreklenmiş, coşuvermişti. Güvenliydi. Dikelivermişti birden. Tozlu yola gürp gürp basıyordu. İnançla basıyordu.

“Hele bir cigara ver!” dedi Mustafa'ya, türkü okur gibi.

Mustafa'nın uzattığı cigarayı aldı, yaktı, dumanı savuruverdi karşı evlere doğru. Ortalık iyice kararmıştı. Gittikçe büyüyordu evlerin görüntüleri. Karşı tepelerin üstü hafiften ağarmaya başlamıştı. Ay gene bütün görkemiyle çıkıvermek için hazırlanıyordu sanki. Birazdan egemenliğine alacaktı gene bütün bozkırı. Baba şevklenivermişti, ıslık çalıyordu. Islık çalıyordu ki, Antakyalı ardından bağıra bağıra,

“Allahın işine bak be,” dedi. “Düğün dernek dedik geldik, bir cümbüşe dedik ki, deme gitsin... Of lan offff, allahsız dünya!..” dedi, bir nara koyuverdi.

“Destur densiz oğlum, destur!..” dedi Baba coşkun coşkun. Durdu. Döndü, Antakyalı’ya baktı. “Lafını geri al bakalım,” dedi sert sert. “Hele kim demiş düğün dernek yok diye?.. Biz bir kere söz verdik densiz oğlum. Düğün dernek asıl yarın akşam ki, yedi cihana gıpta ettirmecesine. Hemi de kendi evimizde. Heye mi Gasım oğlum?..” dedi ardından bağıra bağıra.

“Heye tabii...” dedi Kasım, fısıldar gibi, iç geçirir gibi bir soludu.

“Bugünden siperdesin oğlum Gasım ha,” dedi Mustafa. “Unutma, hemen bu akşamdan, alt odaya siperlen, Brovniği beline sok, öyle yat.”

“Tamam,” dedi Baba

Evlere doğru yürüyüverdiler.

Gözlerini karşı tepelere dikmiş, pencerenin önündeki sandalyede, öylecene sessiz sessiz oturan Baba, dünden beri pantolonunun cebinde tor top duran yağlığı, sol eliyle ucundan tutup çekiverdi ve alnındaki terleri kuruladı. Ensesine doğru saçlarını sıvazladı sonra.

“Of be,” dedi. “Yaprak kımıldamıyor sabahtan beri.”

Güneş, ateşten kocaman bir top gibi, göğe kurulmuş, gene yakıp kavuruyordu Anadolu bozkırını. Çıt yoktu cümle evrende. Bütün börtü böcekler, can havliyle atmışlardı da kendilerini bir gölge yere, bir dulda yere, sanki cansız yatıyorlardı. Hani, bütün evrende, küçücük de olsa bir canlının varlığına, Tanrı bile inandırmazdı kimseyi şu an. Bombozdu gök. Kırış tepeler, bombozdu.

Kasım, ceketini bir yana atmış, kolları sıvalı, yakası bağı açık, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolanıp duruyordu köpüre köpüre. Terden ıslı ıslıldı, buğday rengi yanık yüzü. Makinayla kesilmiş saçlarının dipleri, tomur tomurdu. Arada bir birleşiveriyordu saçlarının diplerindeki ter damlaları, gür kara kaşlarına doğru akıyordu.

“İkindi okundu mu acep?” dedi Baba, gözlerini tepelerden ayırmadan.

“Bilmem,” dedi Kasım. Bol kullı kollarıyla alnındaki terleri kurulaııverdi.

Geceden konuşup, kararlaştırmışlardı. Arabalar, yeni evlerin şehre bakan yanlarına bir duvar gibi yığılacaktı. Her iki ev de tek-

mil doldurulmuştu zaten. Yolun alt başındaki eve, tütün fabrikasında çalışan Yakup girmişti kızıyla kızanıyla. Üst baştaki evde Menekşe bacı vardı dokuz beş horantasıyla. Bugün iş yoktu da, bir tamam tedbirliyle tek mil millet. Görev bölümü yapılmış akşamdan, bir nöbetçi çıkarılmıştı tepeye. Pusuya yatmış, çıt çıkarmadan bekliyordu herkes. Şafaktan beri bekliyorlardı. Güneştir, amanı bilmezcesine bastırılmıştı gene. Hem de, her günküne benzemez sanki, bir tevatür ki... Güneş miydi böylesine azgın olan, yoksa beklemek miydi pusuda bilinmez. Karga dolanıveriyordu da sabahtan beri bir türlü konmuyordu bu yanlara, gene uzaklaşıp gidiyordu göz alabildiğine bozkırda. Sanki haber almıştı da baskın olacağını, kuşkudaydı. Gözden geçiriyordu tedbirleri bir bir.

İkinci ezanı okunmuş muydu acaba? Beklemekten sinirleri alabildiğine gerilmişti.

“Nerede kaldılar be?” dedi Kasım, odanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelirken.

Saat kaç olmuştu? İkinci okunmuş muydu?

Tam önünde durdu Kasım, dikildi. Bir an anlamsız anlamsız Baba’dan yana baktı. Sonra kuşkuyla sordu.

“Gelmiyeceklerse ya?” dedi. “Biz boş yere bekliyorsak ya?”

Baba, ağırdan döndürdü başını. Gene alnındaki terleri kuruladı sakın sakın elindeki yağlıkla. Gözlerine bir süre yorgun yorgun baktı.

“Gelirler, gelirler kurban,” dedi ve tekrar çevirdi gözlerini karşı tepelere.

Odanın dibine doğru bir gitti geldi Kasım. Gene önünde durdu Baba’nın.

“Nerden belli?” dedi sert sert.

“Bilmem,” dedi Baba, hep tepelerden yana bakarak, dalgın dalgın. “İçime öyle doğuyor.”

“Canım,” dedi Kasım, “adamın içine doğmakla... Ya tevatürse?”

“Gelirler kurban, gelirler,” dedi gene Baba. “Bu hep böyle olmuştur.”

“Ama nerden belli?” dedi Kasım bu kez bağırarak. Gene yürümeye başladı.

“Adam mı salak?” dedi Baba. Döndü, sesli güldü. “Sen de kurban, yapacak başka bir şey varmış gibi,” dedi ve gene çevirdi başını dışarıya. “Gelecek deyip bekle bakalım. Elbet gelirler. Bugün olmazsa, yarın. Yarın olmazsa, öbür gün. Mutlak gelirler, bilirim. Bu ilk mi ki... Sen de...”

Kasım, odanın dibinde durdu, pencereden dışarıya baka baka, kullı kollarıyla bir daha kuruladı alnındaki terleri. Sonra yürüyüverdi, Baba’nın yanına geldi, durdu. Aniden:

“Asya!” diye sesledi yukarı.

Hayatında ilk kez “Asya” diye sesli sesli çağırıyordu Asya’yı. İçi, birden başkalaşıverdi. Bir sevindi. Yüreğinin içine kadar titredi. Sonra korkuyla baktı Baba’ya. İyi mi yapmıştı, kötü mü? Bir türlü karar veremiyordu. Başını yukarı kaldırdı, döşemelere baktı kuşkulu kuşkulu.

Yukarda, yatak denklerinin dibine çökmüş, korkuyla dua ederken Asya kendisine seslenildiğini duydu. Kimin seslendiğinin farkında olmaksızın, babası çağırıyormuş gibi, koştu, indi aşağı. Gelledi kapı boşluğunda durdu.

“Buyur,” dedi babasına.

“Hu?” dedi Baba başını çevirmeden.

Kasım hızlı hızlı odanın dibine doğru yürüdü, arka duvarın önünde durdu.

“Bir su ver hele,” dedi arkası dönük.

Şaşkın şaşkın Kasım’a baktı Asya. Babasının önünde ilk kez konuşuyorlardı. Daha doğrusu, babasının önünde ilk kez kendisine sesleniyordu. Bir bocaladı, başını önüne eğdi. Bir an, n’apacağını bilmez bilmez öyle durdu. Babasına baktı sonra, başını ağırdan kaldırarak. Bu yana dönmüş, bilinçsiz bakıyordu babası. Utandı. Ala kesti yüzü. Gene önüne eğdi başını. Sessiz ve uysal bekledi.

“Hu?” dedi gene Baba.

Arkası dönük, put gibi duruyordu odanın dibinde Kasım. Karar veremiyordu, iyi mi yoksa kötü mü yaptığına. Şaşkıındı. Bocalıyordu. Alabildiğine terliyordu sıkıntıdan. Tir tir titriyordu tekmil vücudu. Ama bir kere demişti. Bir kere ok yaydan çıkmıştı. Sonun bir an önce gelmesini isteyen bir telaşla,

“Bir su ver bana hele!” deyiverdi gene.

Birden farkına vardı Baba. Şöyle biraz döndü odanın içine doğru.

“Yanıma gel bakayım kurban,” dedi kızına yumuşacık bir sesle.

Ellerini uzattı, kızının elini uzatmasını bekledi. Kızın, çekine çekine uzattığı sol elini avuçlarının içine aldı. Gözlerinin içine mutlu mutlu gülümseyerekten okşadı, sonra sağ eliyle sıkı sıkı tuttu.

“Sen de yanıma var hele Gasım kurban,” dedi ardından, Kasım’a bakıp.

Arkasına bakmıyordu Kasım ve yüreği fırlayacakmışçasına çarpıyordu. Ürkek ürkek biraz döndürdü başını, göz ucuyla omzunun üzerinden ağı baktı. Sanki, gülüyordu Baba. Hiç sinirlenmemişti de, gülüyordu gözlerine sanki. İçleri, ıslı ıslıldı. Yüreklendi ve istemlerinin dışında bir güçle ağırdan yürüdü o yana. Babanın kendisine doğru uzattığı sol avucunun içine koyuverdi sağ elini ve tevekkülle bekledi olacakları.

“Hele,” dedi Baba, mutlu bir sesle, “kurbanlar gecikmiş bir işimiz var bizim sanırım. Telaştan unuttuk gitti.”

Kendine doğru çekti ellerini, ta göğsünün hizasında, sol avucunun içine, üst üste koydu, sağ avucuyla bastırdı. Birer ateşti birbirine değen elleri.

“Allahın izniyle” dedi Baba ve sustu. “Yarabbi” diye bir dua mırıldanma başladı içinden, gözlerini yumup.

Başlarını önlerine eğmişler, öyle uysal bekliyorlardı Kasım’la Asya.

“El ele verin bakayım,” dedi Baba, duasını bitirip. “Allah mut-

lu etsin ikinizi de,” dedi sonra, gene bir dua mırıldanır gibi. “Dert verip derman aratmasın inşallah. Sizi birbirinize bağışlasın. Amin...” Ellerini bıraktı ve yüzünü sıvazladı. El eleydiler karşısında. “Sözledik şimdi sizi kurbanlar,” dedi neşeyle, “nişanladık varsayın. Sizin kismetiniz de böyle nişanlanmakmış, n’apalım. Hadi artık kaçınız göçünüz kalmadı birbirinizden.”

Ayağa kalktı. Asya’nın hâlâ öne eğik başını şefkatle tuttu, kaldırdı ve iç geçire geçire koklayarak saçlarından öptü.

“Kurbanım benim,” dedi. “Başıma bir hal gelirse, gözüm arkada kalmaz artık. Gasım oğlum, bundan kelli her şeyin.”

Asya’yı bıraktı. Kasım’dan yana döndü. Ellerinin bütün genişliğince yanaklarından tuttu kaldırdı başını, alnından öptü.

“Kurban,” dedi soluğu düğümlendi kaldı gırtlığında. Hıçkırırdaydı. Sevinçten miydi yoksa üzüntülü müydü? Ellerini çekti Kasım’ın yüzünden, gözlerine bastırdı. Bir süre durdu sessiz sessiz.

Asya şaşırırvermiş, Kasım’ın elini bırakıp, babasının boynuna atılmıştı.

“Baba!..” dedi hem korkulu, hem mutlu bir sesle. Solur gibi, yürekten, “Baba,” dedi bir. Kalakaldı.

Kızının kolundan sıyrıldı. Baba, tekrar sandalyesine oturdu ağır ağır. Masanın üzerinde duran yağlığı aldı az dönüp, alnını yüzünü kurulamış gibi, gözlerini sildi gizli gizli. Aslında mutluydu. Alabil-diğine mutluydu.

“Su mu ister Gasım oğlum, bak kurban?” dedi kızına gözlerini silerken.

Sanki birden çalgılar çalınmağa başlamış gibi, düğün dernek kurulmuş gibi, yetmiş iki ulustan insanlardır türkü okurlarmış gibi hep bir ağızdan, bir sevinçti ki içindeki öylesine... Odayı tıka basa doldurmuş o sessizlik, o büyük sessizlik, o sinir bozucu sessizlik; çalgılar çalınmağa başlamış gibi olduğu an, birden uçup gitmişti de, mutluluklar gelmişti yağız atlar gibi. Özgür koşuşan atlar gibi, koşup gelmişti.

Beyninin içinde çın çın öten binlerce çalgının, on binlerce insan

sesinin cıvıllı cıvıllığıyla coşarak, oyun oynamışçasına yürüyüverdi Asya. Salına salına duvarın dibine vardı. Toprak testinin ağzına kapatılmış kalaylı tası aldı, pınar gibi doldurdu testiden. Mutlu, içi içine sığmaz, getirdi, Kasım'ın önünde saygıyla durdu. Durdu ki, başı alabildiğine bulutlanıyordu. Durdu ki gözlerinin içine bakan Kasım, puslanıvermişti birden. Mutluluktan mıydı gözlerinin puslanıvermesi? Ellerini titriyordu, kendinden alabildiğine bağımsız. Elindeki tası tutar tutmaz Kasım sanki uçuverdi. Döndü, bir koşudur tutturdu. Merdivenlere vurdu kendini, patır patır yukarı çıktı. Hâlâ memelerinin arasındaydı karanfil ve mutluluğunu özgürcesine yaşamak istiyordu.

“Kurban,” diyordu Baba, kız tam odadan çıkarken, gözlerini gene pencereden dışarı dikmiş, “habar salalım akşama, şehirden bir de hoca bulalım, hele bir tamam olsun her bir şey.”

Bir pınarın başında durmuş da, avuçlarıyla içermiş gibi dikiverdi tası başına Kasım. Bilemiyordu kendisini bir hoş eden, başını döndürüp bulutlara değdiren, içindeki bu garip duyguyu. Uykudaymış gibi ağırdan ağırdan yürüdü, testinin başına vardı, tası ters çevirip, kapatıverdi ağzına. Bir ter boşanmıştı ki dört bir yanından, sırlıklamandı. Yüzünü pencereden yana dönüp, durdu. Kollarını, dirseklerinden bükerek havaya kaldırdı. İri iri şişivermiş pazularına, yüzünü gözünü sildi. Avuçlarıyla, saçlarını kuruladı. Mutlu mutlu baktı Baba'dan yana. Sevinçten içi titriyordu.

“Baba,” dedi, babasına baba dermiş gibi tıpkı ilk kez. Yürüdü. Sağ eliyle, arkada, beline sokulu Brovniği, düzeltirmiş gibi, usulcana okşadı.

“Mutlak gelirler mi dersin?” dedi yanına varıp.

“Gelirler kurban, gelirler gözü çıkasıcılar...” dedi Baba, gene bakmadan.

Asker gibi, soldan geri dönüverdi Kasım.

“Gelsinler bakalım,” dedi bu kez bir başka güçle.

Yere inançlı inançlı basarak gene başladı odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürümeğe.

Gün, devrilmiş gitmişti. Bir askeri cip, tozu dumana katarak-

tan hızla çıktı yokuşu, şehre doğru gözden kayboldu. Gene, bozkırlar alabildiğine sessizdi, çıt çıkmıyordu. Pus çökmüşçesine bozarmıştı karşı tepelerin üstü. Gölgeleler, uzayı uzayıvermişti. İrili ufalı taşların, keseklerin gölgeleri uzamıştı da, eski heybetine kavuşturmuştu gene bozkırı.

“İkinci mi kalırmış sen de,” dedi baba, dalgın dalgın.

“Gelmezler mi artık?” dedi Kasım, Baba’nın konuşmasını duyar duymaz durarak. Gelmemelerine üzülmüş gibiydi.

“Belli olmaz kurban,” dedi Baba. “Bakarsın, alacakaranlıkta bastırırlar.”

Sol elinin sırtıyla alnını kuruladı şöyle bir.

“Gelsinler, gelsinler!” dedi Kasım. Hem yürüdü, hem konuştu. “Gelecekleri varsa, görecekleri de vardır elbet!”

Yapacaklarını kuruyordu kafasında. Tevür tüvür durumlara sokuyordu onları, gene de yarıp çıkıyordu aralarından. Karar vermişti bir kere, ev yıkılmayacaktı. Hayatta ilk kez evim dediği evi, yıktırmayacaktı. Altıda kalmadan yıktırmayacaktı. Kimler gelecekti acaba? Evini başına yıkmağa gelecek bu adamlar, nasıl bir adamlardı acaba? Evini başına yıkmağa gelenleri çiğnermiş gibi, basıyordu toprak döşemeye. Odayı bir baştan bir başa, dövüşerek adımlıyordu. Ardındaydı hep Asya’sı. Ve başına yıktırmamak için damı, ölümüne dövüşüyordu. Eli, beline sokulu tabancasının üstünde, alabildiğine dikilerek, ha babam arşınılıyordu. Arada bir pencereden dışarısını dikizleyerek arşınılıyordu. Bir aşağı, bir yukarı arşınılıyordu. Gelselerdi ya artık... Kimler gelecekse gelseydi ya artık...

“Hayrola,” dedi Baba hayretle. “Mustafa’yla Antakyalı gelir aşağıdan. Neden erken erken gelirler acep bugün?”

Kılıç kalkan şakırtısı mıydı, top tüfek gürültüsü müydü beyninin içindeki? Kafasını silme doldurmuş seslerden Baba’nın konuşmasını duymamıştı bile Kasım. Acaba nasıl geleceklerdi? Silahlı askerler miydi, evlerini başlarına yıkmağa gelecek olanlar? Ordu malı mı gelecekti, yoksa başı bozuklar mı? Polisler miydi yoksa? Belediye mi yıkardı evleri, yoksa candarmalar mı? O kadar çoktu ki sorular. Bil-

medikleri, o kadar çoktu ki. Dolanıp duruyordu hırslı hırslı, kafasının içi karışıkça. Dolanıp duruyordu ki, birden nasıl oldu, farkında bile olmadan, odanın dibinden ağı,

“Gelseler artık!” diye bağırdı.

Baba, yorgun yorgun başını çevirdi, Kasım’dan yana baktı. Tam, “Kurban, sinirlenme hele, serin ol,” diyecekti ki?

“Merhaba Baba!” dedi Mustafa, çitlerin dibinde durmuş.

“Mustafa geldi,” dedi sevinçle.

Mustafa’nın gelişi, bir başka güvenle doldurmuştu içini. Dönüverdi.

“Hoş gelmişsin kurban,” dedi soluk soluğa. “Merhaba.”

“Bakarım her bir şey yerli yerinde durur Baba,” dedi Mustafa gülerek.”

“Durur ya sayende,” dedi Baba. “Gelin, hele içeri.”

Dutun dibinden yürüyüverdiler Antakyalı ile beraber.

“Lan Allahsız Gasım!..” diye bağırdı Antakyalı, kapının önünde. “Nerdesin lan?”

Kapı açılıverdi hızla, önden Antakyalı girdi. Tam göbeğinin üstünde kocaman bir saksı tutuyordu. Karanfil ekiliydi saksının içinde ve iki kırmızı karanfil, uzun dallarının ucunda salınıp duruyordu bir o yana, bir bu yana. Odanın ortasında dikilip kalmış, ıslıl ıslıl kendisine bakan Kasım’ı gördü.

“Lan allahsız,” dedi gene bağıra bağıra, “bak ne getirdim sana. Çoban armağanı çam sakızı oğlum. Bu da, bizim düğün hedi-yemiz olsun. Al bakalım şu dayak karanfilini.”

Karanfilli saksıyı Kasım’a doğru uzatırken, gözlerinin içine her-gelece gülüverdi.

“Gelmediler demek bugün ha Baba?” dedi Mustafa. “İyi, iyi,” dedi ardından.

“Gelmediler ya kurban,” dedi Baba.

“Bugün artık gelmezler öyleyse,” dedi Mustafa.

“Heye gelmezler bugün artık sanırım, kısmet yarınaymış,” dedi Baba.

Kapının yan duvarının dibine mecalsiz çömeliverdi Kasım. Şöyle bir yana kaykılıp, pantolonunun cebinden bir İkinci paketiyle kibrit çıkardı. Pencerenin denizliğine tünemiş, gözünü kırpmaksızın karşı tepelere bakan Baba'ya,

“Cigara,” dedi elindeki paketi gösterip. “İster miydin acep?”

Bekledi bir an, sonra bir cigara aldı paketten, dudaklarının ucuna iliştirdi. Yalnız başlarıyken, Baba'nın yanına ilk kez cigara içmenin ürküntüsüyle yakıverdi. Derinden soludu dumanı, odanın ortasına doğru salıverdi ağzından burnundan. Sabahtan beri odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaktan iyice yorulmuştu. Sırtını duvara dayadı, derin bir soluk daha aldı cigaradan. Baba'dan yana baktı dalgın dalgın. Bir süre öyle baktı.

“Dün gece düşümde ne gördüm, bildin mi Baba?” dedi sonra.

“Hayırdır kurban,” dedi Baba, gene dışarı bakarak.

“Hani aynen böyle... Damımızı başımıza yıkacaklarmış gelip de. Senin elinde Barabellum, benim elimde Brovnik, sen pencerenin kıyıcığına tünemişsin, ben odanın içinde dolanıp dururum azgır aygır gibi ki... Bekle babam, bekle. Sabahtan beri beklerik. Sinir minir hak getire. Barut gibi olmuşuk ikimiz de. Bekle, bekle, gelmez deyyuslar. Gün dönmüş, battım batacam. Sen dedin ki bir ara, hele yürü yukardakiler n'apar, bir bakıp gelek. Aldık Asya'yı da yanımıza, çıktık yukarı eve. Vardık ki, onlar da bizim gibi, tekmil si-

pere yatmışlar. Beklemekten de gözleri bir belermiş, dokunsan patlayacak.”

Sustu. Cigaradan derin bir soluk aldı. Ağzını yayıvererekten dumanı Baba’ya doğru savurdu. Baba, bu yana dönmüş oturmuş, çattık kaşlarının altından dik dik bakıyordu.

“Eeee?” dedi.

“Hepsi de bir sinirli ki, burnundan kıl aldırmmamacasına. Biz de vardık yanlarına, bir pencerenin önüne sipere yattık. Gözlerimizi kırpmadan beklemekteyiz. Geldi gelecekler. Bekle babam bekle. Ne kadar geçti bilemem. Bir de baktık, tepedeki nöbetçi tepinerekten bağırmakta. Hem koşar bize doğru, hem bağırır. Geliyorlar geliyorlar diyerekten bağırır ki, bir neşeli, bir neşeli. Ardından millet de bir neşelendi. Hani, gelenler sanki düğün alayı getirirler, sanki kız almaya gelirler köye. Birazdan tepenin başında gözüksüler. Allah allah, sürüsüne bereket. Başları ak miğferli, şu yeni cins polislerden ki, asker polis kırması bir şey. Dolu. Sıra sıra dizildiler tepeye. Elllerinde tabanca, cop filan. Arkalarında da, eli kazmalı kürekli amele takımı. Tepeden aşağı iniverdiler, bir kurşun atımında durdular. Biri öne çıktı. Boru gibi bir şey vardı elinde. Ağzına dayadı. ‘Evleri boşaltın, yoksa başınıza yıktırırım,’ diye bar bar bağırır deyyus. Sen, ‘Abdo oğlum,’ dedin, ‘Sor bakalım suçumuz neymiş?’ Abdo Ağam dediğini bir bir bağırdı. Adamdır, ‘başkasının arsasını işgal etmişsiniz,’ der. ‘Kanuna karşı gelmişsiniz,’ der. ‘Askeriyenin burunun dibine ev yapılamaz,’ der. ‘Valinin emridir,’ der. Ne bileyim ben işte, der oğlu der. Sen gene, ‘De bakalım Abdo oğlum,’ dedin, ‘biz kanuna, manuna karşı gelmedik, biz başımızı sokacak bir ev yaptık. Evlerin içinde adam varkene eve girmek asıl suç, de. Kanunlara göre, içinde adam olan evlere girmek, meskene tecavüzdür ki de, cezası, asıl onun büyüktür de,’ dedin. Abdo Ağam, dediklerini bar bar bağırdı ya gene, bu kez adam daha da sinirlenmiş olmalı ki, ‘hücum’ dedi eratına. Allah allah, bir saldırdılar, karşılarındaki Mos-

kof gâvuru sanki. Biz de başladık tabii ateşe. Bir müsademe ki. Ben bir yandan, Abdo Ağam öte yandan, attığımızı vururuk ya, biter mi ki?.. Yerden adam bitiyor sanki. Cayır cayır kurşun yanar. Üstümüzden üstümüzden vızır vızır geçer. Müsademe ne kadar sürdü, bilemem. Baktım, sarılmışık dört bir yandan. Dama bile çıkmış de-yuslardan biri de, kazınayı vurur. Sana, aman dedim, sarıldık, tez geri çekilek, dağa vurak kendimizi. Sen dedin, hele önden Asya'yı kap, götür. Ben ardınızdand yetişirim. Asya'dır ilkin bir direndi ya, baktı, gerimiz de kuşatıldı kuşatılacak. Ayaklandı. Asya'yı aldım ardıma, silah ata ata dağa vurdum. Yokuş yukarı, geri geri, çekil babam çekil. Aman bre ne zormuş, yokuş yukarı dövüşmek. Baktık, dağı bulmuşuk, ama sen yoksun daha ortalıkta. Baba diye sesliye-cem, sesleyemem. Çöktük bir kayanın ardına, kulak verdik. Kulak verdik ki, senin sesini duyak. Birazdan baktık, sen, 'Asya Asya!..' diye bağırırsın avaz avaz. İnleye inleye bağırırsın. Ossaat anladım ki, vurulmuşsun. Vurulmuşsun da, inlersin. Sen 'Asyaaa, Asyaaa, ner-desin?' diye çığırırsın ya, bende ses soluk yok. Zorlarım zorlarım, sesim çıkmaz. Sen bir daha çığırdın var gücünle. Sesinden tanıdım, Abdo Ağam cevapladı seni. 'Asya dağa çıktı Abuzer Babaaa', dedi bağıra bağıra, 'Asya teknil dağa çıktı ki, Asya artık kurtuldu!..' Hani, sanki bir gaz tenekesinin içinde bağıırmış gibi, sesi çın çın ötü-yordu. Habire yankılanıp duruyordu dağlarda; 'Asya teknil dağa çıktı, Asya kurtuldu artık,' diyerekten. Birden uyandım. Bir tere batmışım, bir tere batmışım ki, cııldak. Ya..."

Susuverdi. Baba'ya baktı dikkatli dikkatli. Baba'nın sakalları tit-riyordu. Çatık kaşlarının altındaki çakır gözleri, çakmak çakmak-tı. Öylecene bakıyordu Kasım'dan yana. Kasım, ürpertiyle yere in-dirdi gözlerini. Elindeki cigarayı ayaklarının dibine, toprağa bastı-rıverdi, ezdi. Hırsla doğruldu oturduğu yerde, ayağa kalktı. Sinir-li sinirli avuçlarıyla alındaki terleri kuruladı ve başladı gene oda-nın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmağa.

Baba, gözlerini Kasım'ın oturduğu yere dikmiş, dişlerini sık sık öylecene duruyordu. Alnında boncuk boncuk terler birikmişti. Ak sakalları dalgalanıveriyordu dişlerini kenetleyip çözdükçe. Neden sonraydı.

“Demek dağa çıktınız ha,” dedi ıslık çalar gibi. “Demek Asya dağa çıktı seninle ha?”

Silkiniverdi. Döndü, karşı tepelere dikti gözlerini.

Kasım, gene duvarın dibine kadar bir gitti geldi. Yanı başında durdu. Kulağına fısıldar gibi:

“Dağa çıkarsak, kurtulur muyuk sahiden?” dedi usulcana.

Bir süre bekledi.

“Hııı?” dedi sonra.

Baba ağırdan döndürdü başını. Elinin tersiyle alnındaki terleri silerken, dalgın dalgın baktı gözlerine bir süre.

“Bilmem ki evlat,” dedi uysal uysal.

Kasım, gene başladı yürümeğe. Hem yürüdü, hem konuştu.

“Kurtuluş nerededir?”

Geldi, pencereden dışarı bakmağa başladı.

Bozkırın alafı, pencereden ağı, dalga dalga içeri vuruyordu hâlâ. Güneş, gene bütün gün yakmış kavurmuştu ortalığı hıncını alamamışçasına. Göz alabildiğine uzanan kıraç tepeler, pus çökmüşçesine bozarmıştı. Gölgeler gene uzayı uzayıveriyordu ve bozkır, gene eski heybetine kavuşuyordu ağırdan ağırdan.

Bozkıra bakmaktan sıkılıverdi Kasım, döndü. Sanki bozkırın uçsuz bucaksızlığı, yalnızlığı, heybeti bir umutsuzluk veriyordu. İnsanoğlunun içindeki o kadim çaresizlik duygusunu çoğaltıyordu. Belindeki tabancayı yoklayarak, gidip gidip gelmeğe başladı gene odanın içinde. Toprak döşemeye hırsıyla pat pat basan ayak seslerinden başka çıt yoktu. Hani şu an, bu koskoca bozkırda küçücük de olsa bir canlının varlığına Tanrı dahi inandıramazdı kimseyi hilafsız. Yaprak bile kımıldamıyordu.

Odanın içinde bir gidip bir geliyordu ki, tam ardından,

“İkinci okundu mu acep?” dedi Baba sakın sakın.

“İkinci mi kalmış bre baba,” dedi Kasım sinirli sinirli. “Ne ikindisiymiş sen de... Nerdeyse gün batacak.”

Dehşetli öfkelenmişti artık. Kudurmuş gibi hızlı hızlı arşınlayıp duruyordu odayı. Gitti gitti, geldi. Gitti gitti, geldi. Sonra, duruverdi birden odanın tam ortasında.

“Gelmiyecekler demek ki bunlar,” dedi başkaldırırmış gibi.

“Gelirler gelirler kurban,” dedi Baba gene mütevekkil. Gözleri hep karşı tepelerde: “Mutlak gelirler.”

“Baksana akşam oldu. Gelmezler gayri.”

“Gelirler dedik ya kurban gelirler... Bugün olmazsa yarın...”

“Yarın mı?..”

Tam bu sıra, karga gene döndü geldi bir alıcı kuş gibi, süzül-
dü indi, ağaca kondu. Sallandı kaldı bir süre cılız dut ağacı.

DEMİRTAŞ
CEYHUN

ASYA

Demirtaş Ceyhun, ilk romanı olan *Asya*'da, Şeyh Sait ayaklanması sırasında küçük bir çocuk olan Kürt kökenli Abuzer'in yaşamını anlatırken, Cumhuriyet Türkiye'sinin de gerçekçi bir panoramasını çiziyor...

Babası ayaklanmada ölen Abuzer, annesi ve kardeşiyle büyük zorluklar içinde yaşamasına, çektiği acılara, toplumsal düzenin boynuna doladığı kementlere karşın, insanı sever, her yarattığı sever... Ülke sorunlarına duyarsız kalmadığı için hapislere girer, sürgünlere gönderilir. Sonunda yanında biricik kızı *Asya*'sından başka kimse kalmamıştır. Ama o yine de yaşamın ışığına olan inancını yitirmemiş, yaşadıklarından bilgece bir duruş çıkarmayı bilmiştir...

Roman Abuzer'in, ana-babasının, kardeşinin, Rumeli göçmeni karısının ve kızının yaşantılarıyla, anlatının ana ekseninin yerleştiği altmışlı yıllardan geriye bakışlarla gelişerek toplumsal sorunlara odaklanıyor ve günümüz Türkiye'sine ışık tutuyor. Etnik ayrımcılık konusunu irdeleyerek, çözümün insanları dışlamakta değil, kardeşlik ve bir arada yaşama duygusunun oluşturulmasında yattığını gösteriyor...

1970 TRT Roman Ödülü

ISBN 978-605-4063-06-9

10.34.Y.0298.012

16 TL

Cumhuriyet
Kitapları